బిడ్డల లివరు అండు స్ప్లీను వ్యాధులకు

పాత్రుడుగారి బాలసంజీవిని

డాక్టరు పిల్లా పాపయ్యపాత్రుడుగారి "బాలసంజీవిని" నిజముగ అమోఘమైనది. బిడ్డలకు సంభవించు లివరు అండు స్ప్లీను వ్యాధులలో ప్రథమ దశయందుగాని, కాంప్లికేటెడ్ స్థితియందుగాని తప్పకుండ గుణమిచ్చును. వైద్యవృత్తియందును నా స్నేహితులలోను బంధుకోటిలోను అనేకులు ఉపయోగించుటవల్లను "బాలసంజీవిని" యొక్క గుణాతిశయములు పరీక్షించుట కవకాశమేర్పడినది. బజారులోగల యితర లివరు ఔషధములుగూడ యిదివరలో వాడి చూచితినిగాని "బాలసంజీవిని" వాడిన పిమ్మట పైవాటినెల్ల విసర్జించి దీనినే హెచ్చుగ వాడుచున్నాను. అమోఘముగ నిట్టి మహౌషధమును ప్రజోపయోగమునకు వినియోగించుచున్నందుకు పిల్లావారి వంశము స్తుతిపాత్రమైనది.

డాక్టర్. ఎస్. రామనాధన్‌గారు L. M. P. కావేరిపాకం.

వివరములకు:

డాక్టరు పిల్లా పాపయ్య పాత్రుడు & బ్రదర్సు,

నెం. 19, దక్షిణమాడావీధి, మైలాపూరు, మద్రాసు 4.

కుంభకోణం బ్రాంచి :	తిరుచినాపల్లి బ్రాంచి :
నెం. 7 సారంగపాణి కోవిల్ తూర్పు వీధి.	నెం. 15 పుగళై పిళ్లై వీధి తెప్పకొలం.

అన్ని మందుల షాపులలోను దొరకును.

ఈనాటి క్రొత్త అందాలు

బుట్టచేతులు, లేసుమెడల రోజులు కానివి— క్రొత్త రకపు జరీ అంచులతో సొగసైన చోళీల రోజులివి.

సిల్కులన్నీ ఒకటి కాదు— క్రేపులన్నీ క్రేపు-డీ-షీను అంతకన్నా కావు. మైసూరు సర్కారు క్రేపు చోళీలు, అసలైన క్రేపు-డీ-షీను నాణ్యతగల, నూటికి నూరు పాళ్లు స్వచ్ఛమైన మైసూరు సిల్కు నుండి తయారై-

హుందాతనము, సహజమైన తళతళలు కలిగి - దినసరి వాడుకకు చక్కగా మన్నెడివి.

*

ఆకర్షణీయమైన నమూనాలలో
రమ్యమైన రంగులతో
అద్భుతమైన
అలంకారము
నిచ్చునవి.

*

నొక్కి అడగండి: మైసూరు సర్కారు

క్రేపు - డి - షీను.

మైసూరు గవర్నమెంట్ సిల్కు వీవింగు ఫ్యాక్టరీ, మైసూరు.

అవ్వయ్యార్ యొక్క కీర్తి
స్త్రీ జాతికే కీర్తియగును



జెమినివారి

అవ్వయ్యార్

ఇప్పుడు ఆంధ్రదేశమంతా
ప్రదర్శింపబడుచున్నది...



ఆంధ్రమహిళ

సంపుటి 10 :: నవంబరు '53 :: సంచిక 7

ముఖచిత్రం : కుంభకోణంలో రామస్వామిదేవాలయమునందలి ఒక శిలావిగ్రహమునకు ప్రతిరూపం.

ఇంకా, బాలానందం, గ్రంథసమీక్ష, వ్యాసాలూ, విశేషాలూ, కథలూ, కావ్యాలూ—

వ్యవస్థాపకురాలు · శ్రీమతి దుర్గాబాయి, యం యే ,బి యెల్.,

సంపాదకురాలు శ్రీమతి చన్న ఘంటమ్మ, యం.యే ,యెల్ టి .

ఆంధ్రమహిళా సభ, మైలాపూర్.

మద్రాసు—4

సంవత్సరచందా : ఆరు రూపాయలు.



సంపుటి 10 :. నవంబరు '53 :: సంచిక 7

శాంతి స్థాపనకు స్త్రీలకు అవకాశం యివ్వండి

"భూలోకం— స్వర్గలోకం కూడ విసిగి వేసారిపోతున్నాయి— ప్రభువులూ, పరిపాలకులూ 'సత్యం - ధర్మం' అంటూ మాట్లాడే బూటకపు కబుర్లు వింటుంటేను" ("Earth is sick and Heaven is weary of the hollow words that Kings and Statesmen utter, when they talk of Truth and Justice") అని ఒకమహాకవి ఉన్నది ఉన్నట్లు నిర్భయంగా ప్రకటించేడు.

దీని యదార్థత్వం మనం ప్రత్యక్షంగా చూస్తూనే ఉన్నాం ప్రతీ ప్రజా ప్రతినిధీ, ప్రతీరాజ్యప్రతినిధీ ప్లాట్ ఫారాలమీదా, ప్రపంచ సభల్లోనూకూడా సత్యం – ధర్మం – శాంతి అభ్యుదయం కావాలోయిని కలవరిస్తున్నాడు ; వీటిస్థాపనే తన ఆశయంఅనీ, ఈ ఆశయసిద్ధికి కృషిచేయ్యడానికే ఐక్యరాజ్య సమితిగా యేర్పడ్డామనీ అంటున్నారు. ఐతే యదార్థంగా సాధించిందేమిటి?

ఇటు సిలోనునుండి, అటు దక్షిణాఫ్రికావరకు విలోకించండి , 'సత్యవిరుద్ధం' అన్నమాటే వినవస్తూంది. ఇటు కొరియానుండి అటు ట్రియిస్టీవరకు చూడండి ; 'అధర్మం' అని ఆక్రోషం వినవస్తూంది. ఇటు అమెరికా ఆటంబాంబుల అట్టహాసం నుండి–అటు రష్యా హైడ్రోజన్ బాంబుల ప్రగల్భం వరకు గమనించండి ; 'అభ్యుదయం' అనుకుంటూ మానవ జాతిని మారణహోమంలో ఆహుతి చేయాలని జరిగే యత్నాలను ఉన్మత్తకార్య కలాపం అనాలో మరేమనాలో ఆలోచించండి. ఆధునిక పరిస్థితులేకాదు – అధునాధునిక చరిత్ర కూడ తరచండి, క్రీస్తుకు పూర్వం అనేక శతాబ్దాలు (భారతేతిహాస గాధల వద్దనుండి) క్రీస్తుకు పరం ఇరవయ్యవ శతాబ్దం వరకు ఇలా 'శాంతి' స్థాపనకై గావించినది యుద్ధం వెనుక మరొక ఘోరతర యుద్ధం, దాని వెంటనే ఇంకొక ఘోరతమ యుద్ధం ; ఈ హంశాలన్నీ నిష్పక్ష పాతబుద్ధితో వితర్కిస్తే – ఎక్కడో పొరపాటు జరిగిందని తెల్లమౌతూనేయుంది ; ఏవి సాధిస్తామని చెబుతున్నారో సరిగ్గా వాటికి విభిన్నాలైనా అసత్యం – అధర్మం—అశాంతి — అధఃపతనంలోకి దింపేస్తున్నారు. ఇలా ఎన్ని శతాబ్దాలు ఓపిక పట్టినా ఒకటే ఫలితం ;

* * * *

మానవసృష్టి – సృష్టించిన వార్ని పెంచి పెద్దవాళ్ళను చేసి కుటుంబానికి, దేశానికి, ప్రపంచానికి ఉపకరించే వారినిగా జేయడం స్త్రీజాతి కర్తవ్యం ఈ కర్తవ్యాలతోబాటు ఆమెకు సంక్రమించిన బాధ్యతకూడ గురుతరమైంది. ఇలా తన కర్తవ్యం– బాధ్యతల్ని గుర్తించిన ఏ స్త్రీ కూడ, పై పరిస్థితులు చూస్తూ ఊరుకుండ జాలదు.

శాంతి స్థాపనకు స్త్రీలకు అవకాశం యివ్వండి

ఇట్టి పరిస్థితుల్లో ప్రపంచ ఐక్యరాజ్య సమితి అష్టమ సభకు అధ్యక్షురాలుగా హైందవ నారీమణి శ్రీమతి విజయలక్ష్మి పండిట్‌ను ఎన్నుకోవడం సర్వ దేశాలకూ సుభసూచికం. సత్యం — ధర్మం— శాంతి— అభ్యుదయ సాధనకిది గొప్ప దోహదమౌతుంది. ఇలా ఐక్యరాజ్యసమితిలో ఒక విజయలక్ష్మి. భారత ప్రభుత్వ ప్లానింగు కమిటీలో ఒక దుర్గాబాయమ్మ, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ మంత్రి వర్గంలో ఒక జ్యోతి వెంకటాచలం ఇలా స్త్రీలకు మాటికి—కోటికి అవకాశం యిస్తేచాలదు. ఇలా వివిధ రాజ్యసమితిలో దిగ్విజయంగా విజయాన్ని సాధించగల లక్ష్ములు, దుర్గసామర్థ్యాన్ని తలపింప జేసే అనేకమంది అమ్మలు, మానవజాతికి ఆశాజ్యోతులు చూపించడానికి అనేకజ్యోతులూ కావాలి శ్రీమతి ముస్లీ సతీమణిలాంటివారు దాన్ని గమనించే ప్రభుత్వాన్ని స్త్రీల హస్తగతం చేయండి అని అంటున్నారు. ప్రపంచ శాంతి స్థాపన యదార్థంగా జరగాలంటే ఇదే తరుణోపాయం. ఇది పదవీస్వీకరణకు, పాశ్చాత్త అనుకరణకు కాదు ఎందుకంటే భారతనారీమణుల ఆదర్శంలో గొప్ప ఔన్నత్యం ఉంది ప్రపంచంలో భారతదేశానికున్న ప్రత్యేక స్థానం ఆ దేశపు స్త్రీల వల్లనే వచ్చింది. అది నిలబెట్టుకుంటూనే ముందుకు సాగగలం. ప్రాచ్య పాశ్చాత్త పద్ధతుల్లో మంచి అన్నది ఏరి సమ్మేళనం చేసి— ఐహికా ముష్మిక సుఖజీవనాలకు సులభ పంథా లేర్పరచి, మళ్ళీ సర్వ ప్రపంచానికే మార్గ దర్శకులం కాగలం.

ఇలా స్త్రీమూర్తి ఏ ఆదర్శంతోను, ఆశయంతోను, కృషి చేస్తుందీఅంటే—తన మహోన్నత స్థానాన్ని మాతృస్థానాన్ని నిలబెట్టుకొని, తన ప్రపంచ సంతానానికి దయా-సత్య — శౌచ — శాంతి — వాత్సల్య సమరస భావాలు హెచ్చించి, మానవ జీవితం మహత్తర పూర్ణమైనదని బోధించి, వార్ని సరియైన గమ్యస్థానం వైపుకు నడిపించాలనే. అందుచేత పురుషులిక అడ్డు పెట్ట తగదు. అడ్డు పెట్టినా ఆగదు తనకు సృష్టికర్త కల్పించిన కర్తవ్యాన్ని. తన్ని మిత్తంగాసంక్రమించిన బాధ్యతల్ని తన్మూలంగా తనకుండు కున్న సహజస్థానాన్ని అధిష్ఠించకుండా స్త్రీ మూర్తిని ఆపగల వారెవరున్నారు? పురుషులూ ఆమె కని, పెంచినవారే గనుక వారంతా ఆవిడ హక్కు ఆమె సర్వాధికారిణి, సర్వ శాసనకర్త, సర్వశక్తి స్వరూపిణి స్త్రీలకు ఓర్పు, శాంతిసమరస భావాలు, సహజసంపదలు వారికి అవకాశం యిస్తే వీటిని విశాల ప్రపంచంలో కూడ స్థాపించగలరు. అందుచేత స్త్రీలకు సర్వ అవకాశాలు యివ్వండి.

కృతజ్ఞత

మా రచయితల సహకారమువల్ల, మా చదువరుల ఆదరాభిమానమువల్ల, "ఆంధ్ర మహిళ" 9 సంవత్సరముల సేవాకార్యక్రమాన్ని విజయవంతముగా ముగించింది. మే-సంచికలో వివరించినట్లు 10-వ వార్షిక సంచిక యీ దీపావళి ముందు ప్రకటిస్తున్నాము. నిరంతర సహకారమేగాక, యీ ప్రత్యేకసంచిక ప్రకటనకు తోడ్పడ్డ ప్రతి ఒక్క రచయితకూ, రచయిత్రికీ, మా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞత తెలియజేస్తున్నాము. భవిష్యత్తులోకూడ యీలాంటి సహకారాన్ని కాంక్షిస్తూ, స్వరాష్ట్రవాసులూ, రాష్ట్రేతరవాసులూ అయిన తెలుగు సోదరీమణులు యథాప్రకారంగా దీనియందు ఆదరము చూపగలరని ఆశిస్తూ, పండుగ సమయములో, అందరకూ తన శుభాకాంక్షల నందిస్తూ వుంది, "ఆంధ్ర మహిళ".

— సంపాదకురాలు.

ఆంధ్ర మహిళా సభ

దసరా ఉత్సవములు.

దేవీ పూజ :

దుర్గాష్టమి, మహార్నవమి, విజయదశమి, పర్వదిన ములలో (16-10-53, 17-10-53, 18-10-53, శుక్ర, శని, ఆది వారములు) ఆంధ్ర మహిళాసభలో ఉదయము 8 గం॥ నుండి 10 గం॥ వరకు, దేవీపూజ బొమ్మల కొలువు, పేరంటం జరిగినవి.

నిర్వహణ: శ్రీమతి పర్వతనేని సంపూర్ణాదేవిగారు, క్లబ్బు శాఖ సభ్యురాలు.

ఆటల పోటీలు:

12-10-1953, సోమవారం, 2 గంటలకు సభ విద్యార్థినులకు, 13-10-53 మంగళవారం 3 గంటలకు సభ సభ్యురాండ్రకు ఆటలలో పోటీలు జరిగినవి. ఎక్కువ మంది విద్యార్థినులు, సభ్యురాండ్రు వీనిలో పాల్గొన్నారు. సమిష్ఠిగా మోతీ, హీరా దళములు రెండు కలసి,

కూడిక పందెం,
టగ్ ఆఫ్ వార్,
జండా ఆట,
సూదీ దారం,
పొటెటో రేస్.
} అనే 5 ఆటలలో పోటీ చేసినారు.

మొదటి రెండు ఆటలలో హీరాదళము, వెనుకటి మూడు ఆటలలో మోతీదళము గెలుచుటవల్ల, యీ సంవత్సరము షీల్డు మోతీ దళమునకు యీయబడినది. ఒక్కొక్క ఆటలో గెలిచిన దళములోని ప్రతి బాలికకు బహుమతు లీయబడనవి.

ఇంకా, వ్యక్తిగతమైన ఆటలలో మ్యూజికల్ ఛెయిర్స్‌లో ఎన్. సావిత్రికి, బుక్ బాలన్సింగ్‌లో ఆర్. ఇందిర, బి. ప్రసన్నలకు ప్రథమ, ద్వితీయ బహుమానములు వచ్చినవి.

సభ్యురాండ్ర ఆటలు:

ఎలిజబత్ రాణీ—సర్‌వాల్టర్ రాలే ఆటలో శ్రీమతులు గంగాబాయి ఆప్టే, వి. ఎస్. రంగనాయకమ్మలకు మొదటి బహుమానము, ఎ. అనసూయ, బి. గౌరీలకు రెండవ బహుమానము వచ్చినవి.

వెయిటర్స్ పందెంలో శ్రీమతులు వి. సీత, ఆర్. అనూరాధ, ఎ. శేషు గార్లకును, మ్యూజికల్ ఛెయిర్స్‌లో ఎ. అనసూయగారికి, క్రాబ్ రేస్‌లో ఎస్. మీరకు ప్రథమ బహుమానం, బి. గౌరికి రెండవ బహుమానం వచ్చినవి.

నిర్వహణ : కుమారి ఎ. విమలారావు, క్రీడాశాఖ సభ్యురాలు.

చేతిపనుల ప్రదర్శనము- ఉత్సవము.

డి. 17-10-1953. 7॥-ఎ. రోజరీచర్చ్‌రోడ్‌లోని క్రొత్త పారిశ్రామిక విద్యాలయపు భవనములలో, విద్యార్థినులు, సభ్యురాండ్రు చేసిన చేతిపనుల ప్రదర్శన, వినోదపు ఆటల కార్యక్రమాన్ని మద్రాసు మంత్రిణి శ్రీమతి జ్యోతి వెంకటాచలంగారు ప్రారంభించిరి. విద్యార్థినులు, సభ్యురాండ్రు, ఉపాధ్యాయినులేకాక పెక్కుమంది యీ ఉత్సవమునకు వచ్చియున్నారు.

నిర్వహణ : శ్రీమతి. కె. రంగనాయకమ్మ, కుమారి ఎ. విమలారావు.

వినోద కార్యక్రమము.

సభ్యురాండ్రకు, విద్యార్థినుల తల్లి దండ్రులకు గాను డి 18—10—1953, డి. 19-10-1953—సభా భవనములో నృత్య, నాటక ప్రదర్శనములు జరిగినవి. డి. 19.10-1953 న, మదరాసు రాష్ట్ర డైరెక్టర్ ఆఫ్ పబ్లిక్ ఇన్‌స్ట్రక్షన్, శ్రీమతి, ఒ. సి. శ్రీనివాసన్‌గారు అధ్యక్షత వహించిరి. శ్రీమతి దువ్వూరి నరసమ్మగారు బహుమతులు పంచిరి.

నిర్వహణ : ఉపాధ్యాయినీ వర్గము.

శ్రీమతి ఓ. సి. శ్రీనివాసన్‌గారు మహిళాసభ సేవా కార్యక్రమాన్ని, విధానాలనూ అభినందిస్తూ, వినోద ప్రదర్శన అద్భుతముగా ఉన్నదనీ, అందులో శ్రీమతులు అనసూయ సీతగారలు తర్ఫీదు చేసిన 'గాజుల బేహారీ' అతి సహజంగా, చాలాచక్కగా ఉన్నదనీ నుతించారు.

నృత్యము, నటన:

చక్కగా నృత్యము చేసిన చిన్న బాలికలు కుమారి సత్యశీల కుమారి రాజకుమారి, కుమారి గిరిజలకు, బహుమతు లీయడమైనది. నాటకములలో నర్సింగ్ హోమ్ పిల్లలు వేసిన మందుల షాపులో (తెలుగు) పనివాడుగా నటించిన శ్రీమతి లలిత; విద్యా, పారిశ్రామిక శాఖలలో 'స్వయంవరం' (తెలుగు) లో డాక్టరు భార్యగా నటించిన కుమారి పి. డి. ఇందిర; 'హిందీ బేలా' (హిందీ) లో తల్లిపాత్ర నటించిన కుమారి జ్యోత్స్న; 'మాక్ డాక్టర్' (ఇంగ్లీషు) డాక్టరుగా నటించిన కుమారి వేదవల్లి; 'మిస్. సీత' (తమిళం) దశరథుడుగా నటించిన .... కుమారి వి. శారద మంచి నటకులుగాను బహుమానములు పొందిరి.

ప్రదర్శన :

చేతిపనులను ప్రదర్శనకు పంపిన శ్రీమతి పె. విమల గారి కాగితపు పువ్వులకు, ప్రథమ బహుమానము. ఆర్. లక్ష్మి, ఎల్. కృష్ణవేణుల ఉల్లు అల్లికలకు ద్వితీయ బహుమానములు యీయడమైనది.

స్వచ్ఛంద సేవ :

అన్ని కార్యక్రమాలల్లో ముఖ్యంగా ఆటలపోటీల నిర్వహణలో స్వచ్ఛందంగా కృషి చేసిన కుమారి రమణి, కుమారి శారదలకు ప్రత్యేక బహుమానము లీయ బడినవి.

ప్రత్యేక బహు మానములు:

పారిశ్రామిక విద్యాలయము నుండి డిసెంబరు 1952 లో పరీక్షకు వెళ్ళిన విద్యార్థినులలో రాష్ట్రము మొత్తముమీద ప్రప్రథమురాలిగా, ప్రథమశ్రేణిలో ఉత్తీర్ణురాలగుట వలన కుమారి ఆర్. పద్మకు బహుమాన మీయడమైనది.

ఇటీవల మహిళాసభ తరపున చౌ చౌ ప్రదర్శనములో పాల్గొన్న కుమారి జ్యోత్స్న, పి. వసుంధర, పి. గిరిజ, టి శ్యామల, వసుంధర, డి. కల్యాగం, డి రాధ, పద్మ. అరవింద, శ్రీమణి, ప్రమీల, ఉష, లక్ష్మీపూర్ణమ్మ, సత్యశీలలకు శ్రీ పోలిరెడ్డిగారు ప్రత్యేక బహు మానముల నిచ్చిరి.

కార్యదర్శిని అందఱకూ వందనములు సమర్పించడంతో మూడురోజుల కార్యక్రమము ముగిసినది.



ది. 17–10–53 న 7-ఎ. రోజరీ చర్చిలోని కొత్తపారిశ్రామిక విద్యాలయపు భవనములలో, ఆంధ్రమహిళాసభ దశరా పుత్సవాలను ప్రారంభించినప్పుడు మద్రాసు మంత్రిణి శ్రీమతి జ్యోతి వెంకటాచలంగారు చేతిపనుల ప్రదర్శనమును తిలకిస్తున్నప్పటి దృశ్యము.

వందేమాతరమ్

ఆంధ్రుల పౌరుషజ్ఞాన ప్రతిభల
సర్వతోముఖ వికాసానికి

ఆంధ్రరాష్ట్రము



ఆంధ్రుల ఆరోగ్య ఆనంద సౌభాగ్యములను
రక్షించుటకు నమ్మిన బంట్లు



కేసరికుటీరము

లిమిటెడ్ వారి

లోధ్ర — అమృత — అర్క



రాజకీయాలు

* శ్రీ గోళ్ళమూడి రామచంద్రరావు. *

సెప్టెంబర్ నాలుగోవారం మొదలుకుని అక్టోబర్ మూడో వారం వరకూ జాతీయ, అంతర్జాతీయ రాజకీయ రంగాలలో జరిగిన ప్రముఖ సంఘటనలు ఇవి: ఆంధ్ర రాష్ట్ర ప్రారంభోత్సవం, తిరువాన్కూరు - కొచ్చిన్‌లో శాసనసభ రద్దు, హైదరాబాదు కాంగ్రెస్‌లో అంతఃకలహాలు తీవ్రరూపం దాల్చటం, బ్రిటిష్ గయానాలో ప్రజాస్వామిక పద్ధతిలో ఏర్పడ్డ పీపుల్సు పార్టీ ప్రభుత్వాన్ని బ్రిటన్ కూలదోయటం, కొరియాలో భారతదేశంమీద అమెరికన్ల కారాలు మిరియాలు నూరటం, తిరిగి అరబ్-ఇజ్రేల్ తగాదా తల ఎత్తటం.

* * *

అక్టోబరు 1వ తేదీన కర్నూలు తాత్కాలిక రాజధానిగా ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పాటయింది. ప్రధాని నెహ్రూ ప్రారంభోత్సవం జరిపారు. ప్రకాశంగారు ముఖ్యమంత్రిగా మంత్రివర్గం ఏర్పాటయింది. ఉత్సవాలను చూడవెళ్ళినవారు చాలామంది కర్నూలు, వ్యతిరేకులు చెప్పినంత పాడుగా ఏమీ లేదని అన్నారు. అయితే రాజధాని, ఆఫీసులు పెట్టే వసతికానీ, కనీసపు సిబ్బంది ఉండటానికయినా చాలిన ఇళ్ళు ఉన్నవనికానీ చెప్పలేదు. ఏ ఊళ్ళో అయినా అన్ని ఆఫీసులు పెట్టలేము, కనుక కర్నూల్లో అన్నీ లేవని ఆక్షేపించకూడదని కొందరన్నారు. అది కొంతవరకూ నిజమే కాని, రాజధాని శాశ్వతంగా ఏది ఉంటుందో తేల్చుకునే వరకూ అభివృద్ధి సరిగా ఎక్కడా ఉండదు. ప్రజలు ఇళ్ళు కట్టాలంటే, రాజధాని తరవాత వెళ్ళిపోయినా నష్టంలేదులే అనుకొన్నప్పుడే కట్టగలుగుతారు. గుంటూరు - బెజవాడ ప్రాంత ప్రజలకే ఆవిధంగా ధైర్యంచేసే అవకాశం ఉన్నది. కాని ప్రస్తుతం కర్నూలు ప్రజలు అట్లా భావించే అవకాశం లేదు.

ఇంకపోతే, ప్రభుత్వమే నిర్మించాలి. తాత్కాలి రాజధానికి ఎంత తక్కువ ఖర్చు చేస్తే అంతమంచిదని సబబయిన ప్రభుత్వం ఏదయినా అనుకోకతప్పదు. శాశ్వత రాజధానిగానే కర్నూలు చేస్తారా అంటే, గుండెమీద చెయ్యివేసుకుని అవునని ఎవరూ చెప్పలేకపోతున్నారు. విశాలాంధ్ర ఏర్పడ్డా ఏర్పడకపోయినా, హైదరాబాద్ వచ్చినా రాకపోయినా, కర్నూలే శాశ్వత రాజధాని అని నిర్ణయించి, దానిని ఎసెంబ్లీ చేత ఒప్పించగల నాయకులే ఉంటే నేడు కాకపోతే రేపయినా ఆంధ్ర ప్రజలు యావన్మందీ తప్పకుండా కర్నూలును అభిమానించి అభివృద్ధి చేయగలరు. అయితే "కర్నూలునుంచి హైదరాబాదుకు" అని రంకెలువేస్తున్న నాయకులు ఏంచేస్తారో చెప్పటం కష్టం.

ప్రతికూల పక్షాలవాళ్ళు గుంటూరు - బెజవాడ ప్రాంతానికి రాజధాని తర్లించాలని ఎసెంబ్లీలో నవంబర్ 23 న ప్రతిపాదన చేయబోతున్నారు. కాంగ్రెసు ఇతర 'ప్రజాస్వామిక' పక్షాలను కూడగట్టటానికి చేస్తున్న ప్రయత్నాలేవీ సరిగా కలిసిరావటంలేదు. మెజారిటీ పార్టీ నాయకుడయిన తననే మంత్రివర్గ నిర్మాణానికి పిలవాలని సంజీవరెడ్డిగారు ఎన్నోసార్లు ప్రకటించినప్పటికీ, పార్టీ 'సహ సభ్యుడు' మాత్రమే అయిన ప్రకాశంగారినే గవర్నరు ఆహ్వానించారు. ప్రజా సోషలిస్టుపార్టీ కేంద్ర కార్యవర్గ అభిప్రాయానికి విరుద్ధంగా ప్రకాశంగారు వ్యవహరించదలచి పార్టీనుంచి బయటికి వచ్చికూడా, ఆపార్టీ తోడ్పా

టుకోసం విశ్వనాథంగారిని మంత్రిగా వేసుకున్నారు. అయితే విశ్వనాథంగారి అర్హతలను పార్టీ కార్యదర్శి విజయనగరంరాజా సవాలు చేస్తున్నారు. ఇది ఆపార్టీని మరింత చీలదీసింది.

కృషికర్లోక్ పార్టీతో వెనక అవిభక్త మద్రాసు ఎసెంబ్లీలో రాజాజీ వెలిగించిన 'శకు'లు వెళ్ళబోద్దామని ఆంధ్ర కాంగ్రెసు నాయకులు ప్రయత్నించగా అది బెడిసి కొట్టింగి. అధిక సంఖ్యాకులు కాంగ్రెసును ప్రతిఘటించ టానికీ, గుంటూరు రాజధానిని సమర్థించటానికీ నిశ్చయిం చారు. పార్టీనుంచి వెలివేయబడ్డ తిమ్మారెడ్డిగారికి, సంజీవ రెడ్డిగారు మంత్రిత్వమిప్పించటంవల్ల ఆ మంత్రివర్గ నిలకడకు ఏవిధంగా ఉపకరించిందో సంజీవ రెడ్డిగారే చెప్పాలి.

కాంగ్రెసులోకూడా అనుమానాలు రావటంవల్లనో ఏమో, సర్కార్లి వాడయిన పట్టాభిరామారావుగారిని కూడా మంత్రిగా తీసుకున్నారు. ఎసెంబ్లీ సమావేశం నవంబర్ 23 నే. ఈలోపల హడావుడిగా వాటికీ వీటికీ డబ్బు ఖర్చుపెట్టటంకన్నా, కర్నూలు విషయమై స్థిరనిశ్చయాన్ని మంత్రివర్గం చేసుకుంటేనే లాభకరం.

* * *

గత నెల మూడో వారంలో తమిళ కాంగ్రెసు సోద రుల కరుణా కటాక్షంవల్ల అధికారంలోనుంచి కూలదోయ బడ్డ తిరువాన్కూర్. కొచ్చిన్ కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం, ప్రతి పక్షానికి అవకాశం ఇవ్వకుండానే రాజప్రముఖ్ చేత శాసన సభను రద్దు చేయించింది. తన అధికారం నెగ్గినంతకాలమూ అది ప్రజలు ప్రజా స్వామ్య పద్ధతిలో ఎన్నుకున్న ప్రజా ప్రతినిధి సభ అయింది. తాను వోడిపోగానే అది ఎందుకూ పనికిరానిదయి, 144 వ సెక్షన్ను ధిక్కరించే జనసమూ హంతో సమానం అయిపోయింది. తమాషా ఏమిటంటే తననే ఎన్నుకున్న శాసనసభని రద్దుచేసి, తానే అధికారం చెలాయిస్తున్నది.

తనని దిగలాగిన శాసనసభల మీద కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం 144 వ సెక్షన్ ప్రయోగించటం ఇది మొదటిసారి కాదు. పెప్సూలో ఇట్లాగే చేసింది. తూర్పు పంజాబులో అధి ష్ఠాన వర్గానికి ప్రతికూల మంత్రి వర్గం— కాంగ్రెసు పేరు తోనే ఉన్నప్పటికీ— ఏర్పడగా దానిని తొలగించటానికి కేంద్రపాలన ఏర్పాటయింది. హైదరాబాదులో ఇదే పరి స్థితి ఏర్పడేట్లు కనిపిస్తున్నది.

ప్రతికూల పక్షాలు సరికి సరిగా ఉన్నచోట్ల కాంగ్రెసు ధైర్యంగా ప్రజాస్వామిక పద్ధతులను అవలంబించలేకపో తున్నది. ఎదటి వాళ్ళు ఒక్కసారి అధికారంలోకి వస్తే తన పని సున్నా అవుతుందని భయపడుతున్నది. నామి నేటెడ్ ముఖ్యమంత్రుల ద్వారానయినా అధికారం సంపా దించి, దానితో ఎదటి పక్షాలను చీలదీయటానికి ప్రయత్ని స్తున్నది. మద్రాసులో యు. డి. ఎఫ్. ను చీల్చినట్టుగా కేరళలో యు.డి.యఫ్. ను చీల్చ ప్రయత్నించిందికాని సాగలేదు. ప్రజాసోషలిస్టులు యు.ఎల్.ఎఫ్. తో సహాయ నిరాకరణ చేయలేదు. ప్రపంచంలో ఎక్కడయినా సోష లిస్టులు ఇతర వామ పక్షాలలో కలిసినప్పుడే నిజమయిన పని చేయగలరని తిరువాన్కూర్ కొచ్చిన్లో మరొకసారి నిరూపించబడ్డది.

* * *

హైదరాబాదులో భారత సేనల సాయుధబలంతో గద్దె ఎక్కిన కాంగ్రెసు ప్రభుత్వంపని దినదిన గండంగా ఉన్నది. మంత్రివర్గానికీ, రాష్ట్రకాంగ్రెసు సంఘానికీ పేచీలు అంత కంతకూ పెరిగిపోతున్నవి. అధ్యక్షుడు రామానందతీర్థ వర్గం కమ్యూనిస్టుల అభిమానులని మంత్రివర్గ పక్షం ఆరో పిస్తున్నది. మంత్రివర్గంలో స్వార్థపరత్వం, అధికారదుర్విని యోగం తప్ప మరేమీ లేవని రాష్ట్రకాంగ్రెసు పక్షం ఆరో పిస్తున్నది. కొందరు మంత్రులను తొలగించటం జరిగినప్ప టికీ, వారు కొంతవరకూ రాష్ట్రకాంగ్రెసును సమర్థించే వాళ్ళే అయినారు.

ఇంతలో పరిస్థితులు మరీ విషమించి స్వామీరామానంద తీర్థ అధ్యక్షపదవికి రాజీనామా ఇవ్వకపోతే కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం నిలవలేదని 40 మంది కాంగ్రెస్ ఎం.ఎల్.ఏ. లు కాంగ్రెస్ అధిష్ఠాన వర్గానికి దరఖాస్తు పెట్టుకున్నారు. దానిమీద దర్యాప్తులు, సంప్రదింపులు సాగుతున్నవి. ఈ తగాదా విషమిస్తున్న సమయంలోనే హైదరాబాదు భూ సంస్కరణల బిల్లుమీద కాంగ్రెసు సభ్యుల్లో చాలామంది

తానే పెద్ద ఆడంబరంగా ప్రవేశపెట్టిన ప్రజాస్వామిక రాజ్యాంగాన్ని 'తాత్కాలికంగా' రద్దు చేసింది.

బ్రిటన్ చర్యను గురించి వివరించటానికి బ్రిటిష్‌వారి పక్ష సోషలిస్టు బెవాన్ దానిని నిరసిస్తూ చెప్పిన ఈమాటలు చాలు — "మీ ఇష్టం వచ్చిన ప్రభుత్వాన్ని మీరు ఏర్పాటుచేసుకోవచ్చు. అది మాకు ఇష్టంలేని మర్నాడే యుద్ధ నౌకల్ని పంపి దానిని లాగిపారేస్తాం" కామన్వెల్తు విధానంలో టోరీలు ప్రవేశపెట్టిన సూత్రం ఇది.

అయితే లేబర్ ప్రభుత్వ విధానంకూడా ఇదేనని ఆఫ్రికా ప్రజలందరికీ తెలుసు.

* * *

కొరియా సమస్య బహు సున్నితంగా నడుస్తున్నది. ఇండియా పుణ్యానా అని స్వదేశాలకు పోవలసిన యుద్ధ ఖైదీలు స్వదేశాలకు వెళ్ళకలిగారు. అయితే తమను పట్టుకున్న వాళ్ళ ప్రచారంవల్ల మనసు మారిపోదలచని వాళ్ళకు స్వపక్షాలు నచ్చచెప్పే కార్యక్రమానికి మాత్రం చాలా ఆటంకాలు కలుగుతున్నవి. మిత్రరాజ్యాధికారులు తమ దగ్గరి ఖైదీలకు యుద్ధ విరమణ ఒప్పందాన్నికూడా సరిగా తెలియచేయలేదు. తటస్థరాజ్యాల సంఘం తెలియజేయగా, దానిమీద తీవ్రంగా విమర్శించారు. ఖైదీలతో స్వపక్షం వాళ్ళు మాట్లాడే కుటీరాలు వేయటానికే ఎంతో ఆలస్యం చేసి, చివరకు ఆపని కమ్యూనిస్టులకు అప్పజెపుతామని బెదరించగా దానిని పూర్తి చేశారు. నచ్చచెప్పటం ఆలస్యం అయింది కనుక గడువుకూడా ఆపాదం పెంచమని సూచించగా ఒప్పుకోలేదు. మనసుకుళ్ళ మార్చుకుని స్వదేశాలకు వెళ్ళిన ఖైదీలు చాలామంది మిత్రరాజ్యాధికారుల మద్దత్‌తో సింగ్మన్‌రీ ప్రతినిధులు తమను బెదరించినట్లు వెల్లడించారు.

ి తటస్థ సంఘాధ్యక్షత వహించిన భారత ప్రతినిధి లెఫ్టినెంట్ జనరల్ తిమ్మయ్యాని నిష్పక్షపాత వైఖరి, భారత సేనల ఓర్పు, ఖచ్చిత పద్ధతి మిత్రరాజ్యాధికారులకు రుచించక అనేక విమర్శలను చేస్తున్నారు. అనేక ఆరోపణలు చేస్తున్నారు, అమెరికా ప్రభుత్వంకూడా వీటికి పక్కతాళం వేస్తున్నదికాని మిగిలిన పశ్చిమ రాజ్యాలన్నీకూడా తటస్థసంఘాన్ని, భారత సేనలనూ ప్రశంసిస్తున్నవి. కమ్యూనిస్టు ప్రతినిధులతో మాట్లాడేది లేదని మొండికెత్తిన చైనా ఖైదీలకు శాంతంగా సంగతులు తెలియజెప్పి, బలప్రయోగం చేయకుండానే వారిని హాజరు పరచగలిగి, భారత సేనలు భారత ప్రధాని ఆదర్శాన్ని సఫలం చేయకలిగినవి. ఉత్తర కొరియన్లతో పేచీగా ఉన్నదికాని వాళ్ళుకూడా దారికి వచ్చే అవకాశం ఉన్నది.

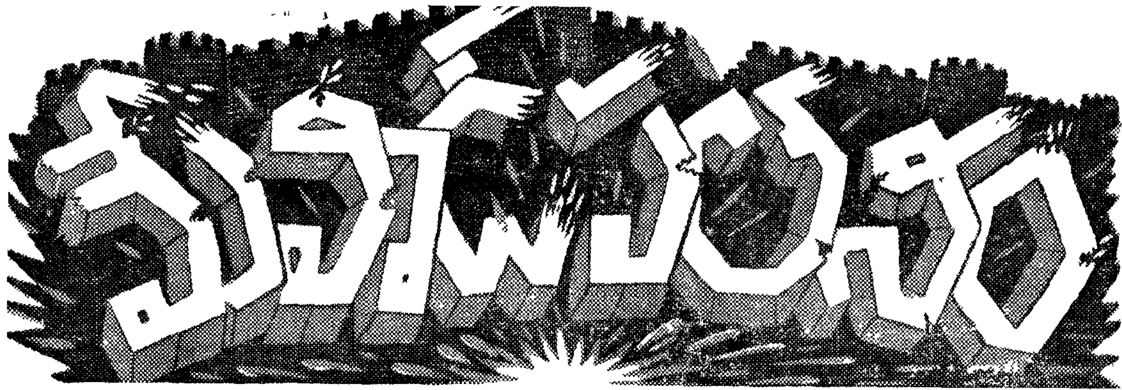
కొరియా రాజకీయ సమావేశపు ఏర్పాట్లను గురించి ఉభయ ప్రతినిధులు పాన్‌ముంజాన్‌లో చర్చించటానికి అంగీకరించారు.

♦ ♦ ♦

ఇస్రేల్ మధ్యనూ, ఆరబ్ రాజ్యాలమధ్యనూ, మళ్ళీ కలహం బయలుదేరుతున్నది. జోర్డాన్ సరిహద్దులమీద ఇస్రేల్ అకారణంగా దాడిచేసినట్లు సమితి పర్యవేక్షణ ఉద్యోగి ప్రకటించాడు. దీనిని సర్దుబాటు చేయటానికి అవకాశం లేకపోలేదుకాని, అమెరికా వైఖరి ఎట్లా ఉంటుందో తెలియదు. పర్షియాలో తమ కుట్ర నెగ్గి మొసాదిక్ పడిపోయినాడు గనుక, తమకు అరబ్బుల అవసరం తగ్గిందని అమెరికా భావించి వుండవచ్చు. లేకపోతే, దూర ప్రాచ్యంలోనూ, అగ్రనాయక సమావేశం విషయంలోనూ తనతో బ్రిటన్ పూర్తిగా సహకరించనందుకు కోపంతో బ్రిటన్ మిత్రులయిన ఆరబ్ దేశాలమీదికి ఇస్రేల్‌ను ఉసికొల్పి ఉండవచ్చు.

ఏది ఎట్లా ఉన్నా పశ్చిమరాజ్యాల కీలుబొమ్మలని చెప్పా కోతగ్గ ఆరబ్, ఇస్రేల్‌ల వ్యవహారం వాళ్ళ ఇష్టానికి వ్యతిరేకంగా మాత్రం సాగదు.





మూలం : ద్విజేంద్రలాల్‌రాయి.　　　　అనువాదం : శ్రీమతి మాణిక్యవల్లి.

— ○ —

[వెనుకటి గాథ: మొగలు ఆధిపత్యాన్ని గురించి, మొగలులతో యుద్ధాన్ని తప్పించాలని మేవాడ్ రాణా అమరసింహుడు చేసిన ప్రయత్నం విఫలమవుతుంది. రాజపుత్రుల్ని చిటికలో జయిస్తానని ఉత్తర కుమార ప్రజ్ఞలు పలికిన మొగలు సేనాధిపతి హిదాయతుల్లాకు యుద్ధంలో చావు తప్పి కన్నులొట్టపోతుంది. అమరసింహుని పెత్తండ్రి సగరసింహుని ఢిల్లీ చక్రవర్తి మేవాడ్ రాణాగా చిత్తూరు పంపిస్తాడు. రాజకుమారి మానసి, అజయసింహులు సమావేశం కావడానికి రాణి అభ్యంతరం చెబుతుంది. తిరిగి మేవాడ్ పైకి శత్రు సేనలు వస్తాయి. పెత్తండ్రి కుమార్తె సత్యవతి రాణాకు తన్ను తను తెలుపుకొని యుద్ధానికి విముఖంగా వున్న రాణా మనస్సు మారుస్తుంది. మేవాడ రాణాగా చిత్తూరు వెళ్ళిన సగరసింహుడు పురాతనమైన చిత్తూరు దుర్గంలో వుండలేక ఒక అర్ధరాత్రి తన పూర్వుల భూతాలను చూసినట్టు భ్రమించి మూర్ఛపోతాడు. రాకుమారి మానసి తను వివాహ సూత్రంలో తన జీవితాన్ని బంధించుకోలేనని తన ప్రేమ పరిధి అంతకంటె విశాలమైనదని, పెండ్లికి తన విముఖతను రాణీకి తెలియపరుస్తుంది. గోవిందసింహుడు కల్యానిని మహాబత్‌ఖాను ఆమె భర్తగా తలంచ వద్దంటూ మహాబత్ కానుని ఆమెను కూడా తూలనాడుతాడు. కాని పతివ్రతా ధర్మం అంటూ గోవిందసిహుని దృష్టిలో మహాబత్‌ఖా ఎటువంటివాడైనా తనకు మాత్రం హిందువుడైనా, మహమ్మదీయుడైనా, నాస్తికుడైనా, పూజ్యుడేనని వాని ననుసరించ వలసిందే అని అంటుంది కల్యాణి దానికి గోవిందసింహుడు ఆగ్రహ పరవశుడై ఆ క్షణము నుండి ఆమె ఇష్ట మొచ్చిన చోటికి వెళ్ళవచ్చునని, భర్త దగ్గరకే వెళ్ళమంటాడు. కల్యాణి తండ్రికి నమస్కరించి, తండ్రి దగ్గర సెలవు తీసుకుంటుంది. అజయసింహుడు గోవిందసింహుని వారించ ప్రయత్నిస్తాడు కాని లాభం లేకపోతుంది. కల్యాణిని ఒంటరిగా వదలలేక ఆమెతో పాటు అజయసింహుడు కూడా గోవిందసింహునికి నమస్కరించి వెడలిపోగా గోవిందసింహుడు స్థాణువులా నిలిచిపోతాడు. ఇక చదవండి]

తృతీయాంకం.

మొదటి రంగం.

ఉదయపుర రాజసభ . ప్రాతఃకాలం.

(సామంతులు నిల్చుని ప్రవేశిస్తారు)

జయసింహుడు : కామనేరక యుద్ధం చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలతో వ్రాయ దగినది.

గోకులసింహుడు : శత్రు స్థావర దిగ్బంధనం తిరుగు లేకుండా పని చేసింది.

భూపతి : వాళ్ళకి ఆ అడవి మార్గం తెలియదనుకుంటాను.

గో : పలాయన మార్గం మాత్రం చక్కగా తెలిసింది.

జ : ఇది మేవాడ్‌కు సుదినం. పర్వతాలన్నింటికీ క్రొత్త కళ వచ్చింది.

భూ : ఈ విజయ వార్తను మలయా నిలుడు భారతదేశమంతటా చాటుతున్నాడు.

(అమరసింహుడు ప్రవేశిస్తాడు)

అందరూ : జై ! అమరసింహ రాణాకీ జై !

మేవాడ్ పతనం

(రాణా సింహాసనాధిష్ఠుడౌతాడు. సత్యవతి వస్తుంది)

రా : రా, సోదరీ, (లేచి స్వాగతం యిస్తాడు)

స : నేడు పర్వదినం మహారాజ్, మనకు.

రా : ఏం పర్వమో. (నిట్టూర్చి) సత్యవతీ, కామనేరకలో విజయం పొందింది మనం కాదు సుమా!

స : మొగలు లంటారా !

రా : అబ్బే, రాజపుత్రులే. కాని మనం అంటే ప్రస్తుతం విజయోత్సవాలు జరుపుకునేవాళ్లు మాత్రం కాదు. విజయ రమ నందుకొన్నవారంతా అక్కడే కన్ను మూశారు. రణ రంగం ముఖమైనా చూడనివారు విజయ భేరీలు మ్రోగించి వుత్సవం జరుపుతున్నారు. విజయ సాధకులలో కనీసం ఒక్కరైనా విజయోత్సవం చూడ నోచుకోలేదు.

స : నిజమే మహారాజ్. పరమేశ్వరుడు శాశ్వత కీర్తి చే వారి ననుగ్రహించుగాక! ఒక శుభవార్త, మహారాజ్.

రా : సత్యవతీ—

స : నాన్నగారు చిత్తూరు దుర్గం మాపరం చేశారు మహారాజ్.

రా : నే వింటున్నది నిజమే సత్యవతీ?

స : ముమ్మాటికీ మహారాజ్.

రా : చక్రవర్తి ఆజ్ఞయా?

స : ఆహాఁ. నాన్నగారే ఐచ్ఛికంగా ఆపని చేసి ఆగ్రా వెళ్ళి పోయారు.

రా : (సామంతుల దిక్కై.) విజయనాదం చేయండి. స్వర్గీయ బాపూజీ స్వప్నం నేటికి ఫలించింది. వారి కొడుకు బాహు బలం సాధించలేని దానిని వారి సోదరుని ఔదార్యం ప్రసాదించింది. క్రొత్త సేనను సిద్ధపరచి దుర్గం స్వాధీనం చేసుకోండి. కోట వశం కానిదే వెను దిరుగవద్దు.

స : జై! మేవాడ్ రాణాకీ జై!

రెండవ రంగం

ఒక గ్రామం పొలిమేర. సాయంకాలం.

(కల్యాణి, అజయసింహులు ప్రయాణిస్తుంటారు)

క : అన్నయ్యా, కాళ్ళు లాగుతున్నాయి.

అ : ఈపూట కిక్కడ ఆగుదాం. అదుగో, యేదో గుడిసె కనిపిస్తోంది. లోపల యెవరూ లేరేమో చీకటిగావుంది.

క : కొంచెం పిలిచిచూడు.

అ : ఎవరు వారు? లోపల యెవరూ లేరా?

క : ఎవరూ లేనట్టున్నారు.

అ : సరే, నువ్విక్కడే వుండు, వూళ్ళోకి వెళ్ళి దీపం తీసుకొస్తాను.

క : నేనూ వద్దామంటే యింక నడిచే ఓపిక లేదు. అన్నయ్యా, దాహం మేస్తోంది.

అ : వచ్చేటప్పుడు మంచి నీళ్ళు, తినుబండారాలు కూడా తెస్తాను.

క : త్వరగా రా అన్నయ్యా, నాకు భయమేస్తుంది.

అ : ఏం భయంలేదు. చిటికెలో వస్తాను.

(వెడతాడు)

క : అబ్బా, కాళ్ళు రక్తాలు దిగిపోయాయి. ఎప్పుడైనా నడిచి యెరుగుదును కనకనా. కాని కోరి వరించిన యీ శ్రమ సౌఖ్యంగా వుంది. సాగర సంగమాసక్తయయిన నదిలా పురోగమిస్తున్నాను వారి దాసిగానైనా జీవించే భాగ్యముందోలేదో! ఎవరక్కడ?

(ఫకీరు వేషంలో నున్న సగరసింహుడు ప్రవేశం)

స : నేనొక రాజపుత్రుణ్ణమ్మా. భయపడకు. చూస్తే రాజ పుత్ర స్త్రీలా వున్నావు. ఒంటరిగా వున్నావేమమ్మా?

క : మా అన్నయ్య యిప్పుడే అలా వూళ్ళోకి వెళ్ళాడు. ఈపాటికి తిరిగి వస్తూ వుండాలి.

స : ఇక్కడ మొగలు సైనికుల దురంతాలు యెక్కువగా వున్నాయి. ఇప్పుడు కొందరెవరో అలా వెళ్ళారు. మీ అన్నయ్య వచ్చేవరకూ నీ రక్షణ భారం నేవహిస్తాను.

తెరలో (ఈ పాత యింట్లోనా?)

ఆఁ. అక్కడే.

క : ఎవరువారు?— అన్నయ్యా! అన్నయా!

(ముగ్గురు దొంగలు ప్రవేశిస్తారు)

మొ. దొంగ: ఇక్కడ, యిక్కడ.

రెం. దొంగ: పట్టుకోండి.

(దొంగ కల్యాణిని పట్టుకోబోగా 'రక్షించ'మని ఆర్త నాదం చేస్తుంది. ఇంతలో సగర సింహుడు ముందుకు వస్తాడు.)

స : ఆగండి.

మొ.దొం: అదెవరు?

రె.దొం : ఎవరయితే యేం, ముందు దీన్ని చంపు. (సగర సింహుడు దొంగలతో కలియబడి పోట్లాడుతూ పడి పోతాడు)

క : అన్నయ్యా! అన్నయ్యా!

(అజయసింహుడు సమీపిస్తాడు)

అ : భయంలేదు కల్యాణీ, నే వచ్చాను. (కత్తితీసి దొంగలతో తలపడి వాళ్ళను పడగొడతాడు)

అ : వీళ్ళ పనయింది, వారెవరు?

క : వారెవరో నా రక్షణార్థం వీరితో పోరాడి గాయ పడ్డారు.

స : మీరెవరు?

అ : గోవిందసింహుని బిడ్డలం. ఇది నా చెల్లెలు కల్యాణి.

స : ఏమీ, యీ సౌభాగ్యవతి నా కోడలా?

అ : వీరవర్యా, తమరు పూజ్యులైన సగరసింహులా, గుర్తు పట్టలేపోయాను.

మూడవ రంగం

జోధపుర సౌధం – సమయం: ఉదయం.

(మాళవపతి గజసింహుడు, యువరాజు అమరసింహుడు, హరిదాసు, దూతవేషంలో అరుణసింహుడు కూర్చుని వుంటారు)

గ : (అరుణునితో) ఈ వివాహం మాకు సమ్మతంకాదు. చక్రవర్తి విద్రోహులతో సంబంధం పెట్టుకోడం మా కిష్టం లేదని చెప్పు. ఏం హరిదాసజీ?

హ : అవశ్యమంతే.

అ : మా మహారాణా విద్రోహి యెల్లా అయ్యారు? స్వాతంత్ర్య పరిరక్షణ విద్రోహం కాదే.

గ : ఆహాఁ. అది విద్రోహమే. రాజపుటానా యావత్తూ చక్రవర్తికి వినమ్రంకాగా ఒక్క మేవాడ్ యెందుకు లొంగకపోవాలి?

అ : ఓహో, అర్థమయింది. స్వతంత్రంగా బ్రతికే గౌరవం ఒక్క మేవాడ్ కే దక్కింది. ఇతర రాజపుత్రులకు లేని ఆధిక్యం మేవాడ్ రాణా సొమ్మయింది. వారి శిరస్సు మాణిక్య మకుట మండితమై విలసిల్లుతున్నది. ఇది చూసి మహారాజుకు కన్ను కుడుతున్నట్టుంది. కాని రాణాజీకి అలాంటి అహంభావం యే కోశానా లేదు. వారు మీ సుహృద్భావాన్నే కాంక్షిస్తున్నారు.

గ : ఇక కట్టిపెట్టు. రాణా వట్టి మూఢుడు, గర్వి, ఉన్మత్తుడు. లేకపోతే గుప్పెడు సేనతో మొగలు సామ్రాట్టు కెదురునిలుస్తాడా? ఎవరిపిచ్చి వారి కానందంలే?

అ : బాగా చెప్పారు! మీరు వర్ణించిన ఉన్మత్తులే రాణాజీ కాభరణం. ఆపాత్ర నిర్వహించగల శక్తి మీలో పూజ్యం.

గ : ఏయ్, ఏమిటా ప్రలాపాలు? నిన్ను చంపకూడదు కాని—

అ : దూతను వధించరాదనే ధర్మసూత్రం తెలుసునే మీకు! ఇకనేం! ఇంతటి ధర్మం మీ నోట పలకడం విశేషమే!

గ : ఊరుకున్నకొద్దీ తాడెక్కుతున్నాడే. ఇక నీవు పోవచ్చు. మాకా సంబంధం అక్కర్లేదని మీ రాజుతో చెప్పు.

అ : ఓ అవశ్యం వెడతాను. కాని ఒక్కమాట. చక్రవర్తి పక్షాన మీరు దక్షిణాన్ని అనేక యుద్ధాలు చేశారుట. మేవాడ్ కూడా రాదలచారని విన్నాను. అంచేత మిమ్మల్ని ముందుగానే ఆహ్వానిస్తున్నాను.

(వెళ్ళి పోతాడు)

గ : ఆగు. ఒంటరిగా యెందుకు. అందరూ కలిసే వెళ్ళొచ్చు.

అ : ఖైదు చేస్తారా?

గ : అవును— అమరా, వీణ్ణి బంధించి తీసుకుపో.

అ : దూతకు అత్యాచారం చేయడం క్షత్రియ ధర్మ విరుద్ధం, నాన్నగారూ.

గ : నువ్వు నాకు ధర్మోపదేశాలు చెయ్యక్కర్లేదోయ్, చెప్పినట్లు చేయ్.

అ : అధర్మమైన అజ్ఞను పాలించలేను.

గ : చాలావరకు ముదిరిందే వ్యవహారం. ఫలితాన్ని వూహించుకున్నావా? నా ఆజ్ఞ ధిక్కరించిన వారు నా సింహాసనాని కర్హులు కారు.

అ : శుభం. మొగలుల పాద దళితమైన మీ సింహాసనం నా కక్కర్లేదు. వారి చెప్పుల మోతే తప్పుతుంది అది పోతే.

గ : మంచిది నిన్ను నా రాజ్యం నుండి బహిష్కరిస్తున్నాను.

అ : తక్షణం వెళ్ళిపోతున్నాను.

(వెడతాడు)

గ : (కొంతసేపటి తరువాత అరుణునితో) నీవు వెళ్ళవచ్చు.

నాలుగవ రంగం

మహబత్ ఖా భవనం. రాత్రిసమయం.

మ : పరిత్యాగమైతే చేశానుకాని పూర్తిగా మరిచిపో సాధ్యం కావడం లేదు. ప్రేమ విహ్వలమైన ఆ లేత ముఖం కళ్ళకు కట్టినట్లుంది. ఒక అమూల్య నిక్షేపం చేయిజారినట్టుంది. ఉత్తరం తిరగొట్టేశాను. అయ్యో, యెంతపని చేశాను! మా కక్షలమధ్య ఆమె సుకుమార జీవితం రెండావుల మధ్య లేగలా నలిగి పోతోంది. తండ్రిపై కోపం కూతురిపై చూపి పవిత్ర ప్రేమ కప రాధం చేశాను. చేతికందిన అమృతం జారవిడుచు కున్నాను. అవకాశమే లభిస్తే క్షమా భిక్ష వేడుకుం టాను. ఎవరక్కడ?

(సేవకుడు ప్రవేశిస్తాడు)

సేవకుడు : గజసింహ మహారాజు తమ దర్శనార్థం వచ్చారు, ప్రభూ.

మ : ఇలా పంపు.

(సేవకుడు వెడతాడు)

మ : ఈయనకు నాతో యేం పని చెప్మా? పిరికిపంద! అధముడు! మొగలుల బానిస! అదుగో వచ్చారే.

(గజసింహుడు ప్రవేశిస్తాడు)

గ : నమస్తే.

మ : ఊరకరారు మహాత్ములు తమ రాకకేదో కారణ ముండాలి.

గ : నే రాలేదు. చక్రవర్తి పంపించారు.

మ : తిరిగి వెనుకటి సందేశమేనా?

గ : అవును.

మ : మేవాడ్‌కు విరుద్ధంగా అస్త్రం పట్టనని వారితో యెన్నోసార్లు చెప్పానే. పదేపదే నాచే కాదనిపించడం దేనికో.

గ : చక్రవర్తి సైన్యం మేవాడ్‌లో ప్రతిసారీ దెబ్బతింటూంది. అంచేత వారికి కించ పట్టుకుంది. గత్యంతరం లేక మిమ్మల్ని అడుగుతున్నారు. వారి అవమానం బాపగల వీరులు మీరే.

మ : ఆమాట మీరెలా చెబుతారు?

గ : అది అందరికీ తెలుసు జనాబ్.

మ : ఉస్. (పచారు చేస్తూ వుంటాడు)

గ : సందేహించకండి ఖాసాహెబ్. మేవాడ్ మీ జన్మ భూమి కావచ్చు; అమరసింహుడు మీ సోదరుడు కావచ్చు. కాని మీరు వారిని విడిచి చాలా కాల మయింది. స్వమత పరిత్యాగంతో మాకు మీ దేశంతో కల స్వల్ప సంబంధం కూడా తెగిపోయింది. ఇంక దానిపై దండెత్తడానికి వెనకదీయడమెందుకు?

మ : (లోలోపల) మేవాడ్ నా జన్మభూమి కాకపోతే బాగుండిపోను!

గ : ఇంకా ఆదేశం మాదేనని వెర్రిపడకండి. రాజపుత్రు లందరూ మిమ్మల్ని విద్రోహిగా పరిగణిస్తారు. సమర సన్నిద్ధులై రావద్దు. ఒక్కసారి చుట్టం చూపుగా వెళ్ళి

చూడండి. నిజ పరిస్థితులు బోధపడతాయి. 'అదిగో మతాంతరుడైన మహీపతి' అని మేవాడీయులు వేలెట్టి చూపిస్తారు. వృద్ధులు యేవగింపుతో ముఖం ముడుచుకుంటారు. యువకులు చూపుల్లో నిప్పులు చెరుగుతారు. స్త్రీలు మీ గాలినైనా సోకనివ్వరు. ఖాసాహెబ్ రాజపుత్రులు మిమ్మల్ని తోటి సోదరులుగా చూస్తారనడం కల్ల. వెర్రిభ్రమ పెట్టుకోకండి.

మ : ఉస్. (ఆలోచిస్తూ వుంటాడు)

గ : మీకు వాస్తవమైన సన్నిహితులు మొగలులే. మీ వృద్ధిక్షయాలు వారి వృద్ధిక్షయాలపై ఆధారపడి వున్నాయి. ఆలోచించండి ఖాసాహెబ్.

(సన్యాసి వేషంలో నగరసింహుడు వస్తాడు)

స : మహాబత్!

మ : ఎవరు? నాన్నగారా! ఈ వేషం యేమిటి?

స : సన్యసించాను.

మ : కారణం?

స : పరివర్తన. ఇంతవరకూ దేశానికి, జాతికి, ధర్మానికీ కాకుండా పోయాను. జీవితం అధికభాగం విజాతీయుల దయాధర్మ భిక్షంపై గడిపాను. ఇప్పుడు ఆఖరు ఘడియల్లో కళ్ళు తెరిచాను.

మ : నాన్నగారూ—

స : ఇంతకాలానికి మాతృదేవి పిలుపు వినపడింది. ఆ గద్గద స్వరంలోని గాంభీర్యం, కరుణ నీవు వూహించనైనా లేవు మహాబత్.

మ : నాన్నగారూ—

స : నే చేసిన పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటున్నానబ్బాయ్. నువ్వూ అలా చేయాలని నా కోరిక. ఈ ముక్క చెప్పిపోదామని వచ్చాను.

మ : నే నేం పాపం చేశాను నాన్నగారూ!

స : ఇంకా యేం చెయ్యాలి నాయనా! నేను స్వజనాన్నే విడిస్తే నీవు స్వధర్మాన్నికూడా విడిచావు. తండ్రిని మించిన కొడుకువయ్యావు. కాని నీపాపానికి హద్దుందా?

మ : పాప మేమిటండీ. ఇస్లాంలో నాకు నమ్మకం కలిగింది. అది ధర్మ సత్య—

స : ఆగు. నువ్వా అభిప్రాయానికెలా వచ్చావు? ఖురాను చదివి కదా? అది సద్గ్రంథమే, కాదనను. కాని మన పూర్వులు— వ్యాసుడు, కపిలుడు, శంకరాచార్యుడు— చెప్పిన ధర్మాన్ని విడిచేముందు వారి గ్రంథాల్ని క్షుణ్ణంగా చదివావా? హిందూ ధర్మం వాస్తవిక స్వరూపం అతి వుత్కృష్ట మయినది. దాని మూలసూత్రాలు ఆత్మకే కాని ప్రవృత్తికి ప్రాధాన్య మియ్యవు. తద్ధర్మానుష్ఠానంలో పరిపూర్ణులైన వారు "తనయందు అఖిల భూతములందు నొక భంగి" సమహితత్వం కలిగివుంటారు. హిందూ ధర్మ ప్రేమ విశ్వ వ్యాపితమైనది. పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతం దాని దృష్టిలో ఒకటే. దానిలో అహింసా సూత్రాలు గర్భితమై వున్నాయి. అదను పావనమైన ఆ ధర్మాన్ని విడిచి మహాపాపాని కొడిగట్టుకున్నావు.

మ : మీమాటలు వింటూంటే—

స : మతిపోతోంది కదూ? అవును, ధనానికి జీవితాన్నమ్ముకొన్న నా బోటి వాడు ధర్మ వాక్యాలు పలకడం ఆశ్చర్య కరమే. కాని ప్రతి మానవునిలోను ఉన్నతజ్ఞానం గర్భభూతమై వుంటుంది. అదృష్టం పండినప్పుడు ఆ జ్ఞాన నక్షత్రం అజ్ఞానపు మబ్బుల్ని చీల్చుకు వచ్చి హృదయాకాశాన్ని తేజోమయం చేస్తుంది. ఆ శుభసమయంలో మానవుడు క్షుద్రస్వార్థాన్ని తరిస్తాడు; త్యాగియై విశ్వప్రేమను దర్శిస్తాడు. అలాగనే ఆవేళ కల్యాణి చెప్పింది.

మ: కల్యాణి నెక్కడ చూశారు మీరు?

స : ఒకానొక గ్రామంలో ఒక పూరె గుడిసెలో.

మ : ఆమె అపాటుకి కారణం?

స : నీకు తెలియదేమిటి? తండ్రి యిల్లు వెళ్ళగొట్టాడు.

మ : ఆమె చేసిన నేరం?

స : నీ ఆరాధన.

మ : నాన్నగారూ! యిదే కామా మీరు వర్ణించిన వుత్కృష్టాతి వుత్కృష్టమైన హిందూ ధర్మం! ముసల్మా

నుల యెడగల కోప విద్వేషాలకి అంతులేదు! పతిభక్తికి ప్రతిఫలం గృహచ్యుతియా? ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోమని కదూ చెప్పారు నాన్నగారూ! చేసుకుంటూ, తప్పకుండా చేసుకుంటాను. హిందూ ధర్మం విడిచినందుకు కాదు. ఒకప్పుడు హిందువుగా మనినందుకు. హిందువులై పుట్టిన పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటూ—

స : మహాబత్!

మ : నాన్నగారూ, యింతవరకూ నాకు హిందువులపై ద్వేషంలేదు. ఇంకా కొంత అభిమానమే వుండేది. ఈ దెబ్బతో అది తుడిచిపెట్టుకు పోయింది. ఇక్కడినుండి నేను నూటికి నూరు పాళ్లూ ముస్లింనే.

స : మహాబత్!

మ : నాన్నగారూ, నా నోటినుండి వట్టి మాటలు రావు. అనకనే పోవాలి కాని యిక అన్నమాటకు తిరుగులేదు. ఆ విషయం మీకూ తెలుసు.

స : మహాబత్!

మ : నాన్నగారూ, నా స్వభావం మీకు కొత్తకాదు. ఇంక యేం చెప్పి ప్రయోజనంలేదు.

(లోపలకు వెళ్ళబోయి ఆగుతాడు)

స (పళ్ళు పట పట కొరుకుతూ) చెట్టు చెడేకాలనికి కుక్కమూతి పిందె. చావు. ఆ నరక కూపంలో పడి చావు! మ్లేచ్ఛా! విధర్మి! కులకళంకా! (వెళ్ళిపోతాడు. మహాబత్ ఖాఆవేశంతో కొంతసేపు పచారుచేస్తాడు) తరువాత.

మ : ఇలాంటి జాతి మహమ్మదీయుల చేతిలో దెబ్బతినక యేం చేస్తుంది! హిందువుల విద్వేషాన్నే మహమ్మదీయులు వేయింతలు కక్కిపోస్తున్నారు. ఇదే కాబోలు వీరి సనాతన ధర్మం విశిష్టత? ఇస్లాం విధర్ముల్ని నిశ్శంశయంగా తిరిగి తన ఒడిలో చేర్చుకుంటుంది. హిందూ మతమో! తనని విడిచిన వాడు తల్ల క్రిందులా తపస్సు చేసినాసరే తిరిగి తన నీడకైనా రానివ్వదు. ఏమి అహంభావం! దాన్ని అణచలేనా? (గజసింహునితో) మేవాడ్ దండయాత్రకు సిద్ధంగా వున్నానని చక్రవర్తితో చెప్పండి.

(గజసింహుడు చకితుడౌతాడు)

మ : ఆశ్చర్యంగా వుందా? నా నిశ్చయానికి కారణం తెలుసా?

గ : చక్రవర్తి ఆజ్ఞ పాలించాలని.

మ : కాదండి. అజ్ఞాన భూయిష్టమైన హిందూ ధర్మాన్ని నాశనం చేయాలని. నా ఆశయం మీ జాతి నిర్మూలన. తెలిసిందా? ఇక వెళ్ళి చక్రవర్తితో చెప్పండి.

(గజసింహుడు నమస్కరించి వెడతాడు)

అయిదవ రంగం

స్థలం : జహంగీరు రాజసభ. సమయం : ఉదయం.

(జహంగీరు చక్రవర్తి, హిదాయిత్ ఆలీ)

జ : ఈ పరాజయం శాశ్వత కళంకంగా వుండిపోతుంది. మూర్ఖుడు. సేనాధ్యక్షపదవి సెందుకు స్వీకరించాలి? ఎందుకు అపజయం చెందాలి?

హి : నేను గడ్డి కరిచి చెబుతాను జహాపనాహ్. మీకు ఓడి పోడ మంటే కిట్టదు.

జ : మీరందరూ వట్టి శుంఠలు.

హి : అచ్ఛా, నిజం చెప్పారు, జహాపనాహ్.

జ : సిగ్గులేదూ! ఇంకా మాట్లాడుతావ్! యుద్ధంలో పట్టుబడి రాణా దయవల్ల బతికి బయట పడ్డావు. అబ్దుల్లా రణరంగానికి అశ్రువులనైనా అర్పించాడు. నీవు అదీ చేయలేక పోయావు.

హి : అచ్ఛా, జహాపనాహ్. వాడక్కడ చావ దలచాడు. కాని జహాపనాహ్, నే చావడం నాబీబీకి యిష్టంలేదు!

జ : నోర్ముయ్!

(సగర సింహుడు ప్రవేశిస్తాడు)

జ : ఒహో, వచ్చారే? రాజా సాహెబ్!

స : జహాపనాహ్!

జ : మీరు చిత్తూరు దుర్గం అమర సింహ రాణా కిచ్చారని విన్నాం.

స : ఆ వార్త నిజమే.

మేవాడ్ పతనం

జ : అందుకు ఎవరి అనుజ్ఞ తీసుకున్నారు ?

స : దానికి ఒకరి అనుమతితో పనిలేదు.

జ : కారణం ?

స : ఆకోట న్యాయరీత్యా అమర సింహునిదే.

జ : అలాగాండీ !

స : అవును. అక్బరు పాదుషా చిత్తూర్ని ధర్మయుద్ధంలో జయించ లేదట. జయమల్లుని మాయోపాయంచే వధించారట.

జ : అలాగా ! ఈ న్యాయాన్యాయ విచక్షణ యెప్పటి నుండి? రాజాసాహెబ్ !

స : దివ్యజ్యోతిని సందర్శించిన నాటినుండి.

జ : ఏమి జ్యోతి ?

స : ఈ మధ్య ఒక మహాజ్యోతి నాకంటి పొరల్ని తొలిగించింది. దానితో విశ్వరూప సందర్శనం లభించింది. రామ చంద్రుని తరంనుండీ నేటివరకూ జరిగిన విశేషాలు కళ్ళకు కట్టినట్లున్నాయి. బాప్పా రావలుని వీరగాథలు, సగరసింహ, చూండాజీల ఆత్మత్యాగం, కుంభరాణా శౌర్యం— వీనికి సంబంధించిన మహోజ్వల చిత్రాలు మనో నేత్రానికి గోచరిస్తున్నాయి. ఇప్పుడు నాకళ్ళకు నా ప్రతాపుని — నా సోదరుడు ప్రతాపసింహుని — కత్తి మెరుపులు స్పష్టంగా కనుపిస్తున్నాయి.

జ : తరువాత ?

స : నేనూ ఆ వీర వంశానికి చెందిన వ్యక్తినే అన్న నగ్న సత్యం గుర్తించాను. కాని యేంలాభం ? శత్రుకోటతో చేరి దేశానికన్యాయం చేశాను. చాల కాలం యిది తెలిసీ ఆత్మ వంచనుడ గానే మిగిలిపోయాను.

జ : తరువాత ?

స : నాకు జ్ఞానోదయ మయింది. కాలపుటలలో పడి నలిగి పోయిన పురాణ, చరిత్రాంశాలు కాదు నన్ను మేల్కొలిపింది, నా కళ్ళ ముందర పుట్టిన నిజపు ప్రవర్తన. నా రక్తంలో రక్తం, నా జీవంలో జీవం, యీ పాపిష్టి దేశద్రోహి గర్భ శుక్తి ముక్తాఫలం —అడవుల్ని బట్టి తిరుగుతోంది. నేను యే దేశానికి ద్రోహం చేశానో ఆ దేశస్వాతంత్ర్య పరిరక్షణకై పాటుపడుతూ, సర్వ సుఖాల్ని, కడుపు కన్న కొడుకును విడిచి జీర్ణ వస్త్ర ధారిణియై సంచరిస్తోంది. ఆదృశ్యంతో నా అజ్ఞానం పటాపంచలయింది ; హృదయం కదలి, లజ్జాభిమానాలతో శిరస్సు క్రుంగి పోయింది. ఇక అక్కడ నిలవడం దుస్సహమై చిత్తూరు దుర్గం అమరసింహుని కిచ్చి చక్కా వచ్చేను.

జ : మంచిపని చేశారు. ఆలోక యాత్రకు సిద్ధపడే వచ్చారను కుంటాను.

స : ఇంకా మెల్లిగా అంటున్నారా ? చావంటే భయపడే రోజులు పోయాయి. మొన్ననే నొక సరికొత్త పాఠం నేర్చుకున్నాను.

జ : ఏమిటో అది ?

స : చెబుతా వినండి. ప్రపంచాన్ని పాలించే శక్తులు రెండు రకాలు. అందులో ఒకటి స్వార్థం, రెండవది త్యాగం. ఒకదానికి అహంకారం, ఊత అయితే రెండవ దానికి ప్రేమ ఆధారం. మొదటి శక్తి రాజ్యం నరకం, రెండవ దాని రాజ్యం స్వర్గం. ఒకదాని పాలకుడు పిశాచం, రెండవదాని ప్రభువు పరమేశ్వరుడు. ఇంతవరకు యమలోకంలో ఉన్న నేను దేవలోకం చూశాను. ఆరాజ్యాధిపతి బుద్ధుడు; ఈశ్వరుడు, గౌరాంగుడు. అచ్చటి చట్టం ప్రేమా దయాభరితం, అచ్చట సేవే పరిపాలన; దయయే అనుగ్రహం; త్యాగమే బహుమానం. నేనాదేశాన్ని పూజిస్తున్నాను. ఒకప్పుడు పిరికిదైన యీ చేతులు దీన రక్షణకై కత్తిబట్టాయి. కత్తిపోట్ల పూజ పుష్పాలనిపించేయి !

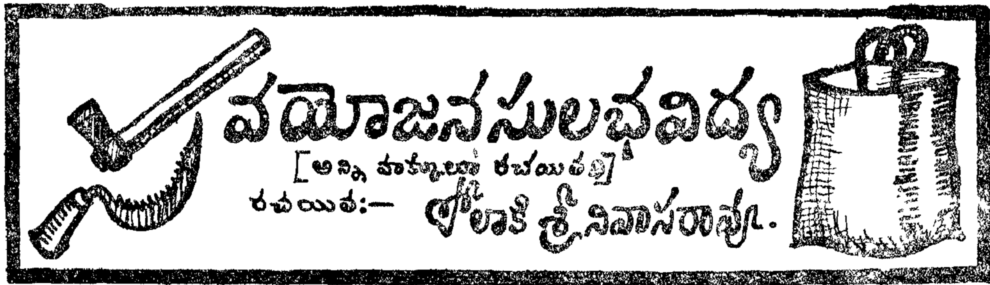
జ : తరువాత ?

స : నా పాపాలకు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకోవాలి. అందుకే యిక్కడికి వచ్చాను.

జ : మంచిది; సిద్ధపడండి (ఒక సేవకునికి సంజ్ఞ చేయగా ముందుకు వస్తాడు)

స : ఇంత మాత్రానికి మరొకరెందుకు, చక్రవర్తీ ? (ఒరనుండి కత్తి తీసుకుని గుండెలలో పొడుచుకుని, నేల కొరుగుతాడు. చేతులు జోడించి) ఇదే నా పాపాలకు ప్రాయశ్చిత్తం.

(ఇంకావుంది.)



మన దేశములో పెక్కురు నిరక్షరాస్యు లుండుట వలన విద్య మిక్కిలి యభివృద్ధి గాంచవలసి యున్నది. ఈ కారణమున బాల బాలికలకేగాక వయోజనులకును విద్యాభ్యాసము గావించుటకు పరిపూర్ణ ప్రయత్నములు జరుగుచునే యున్నవి.

శ్రీ డాక్టర్ ఫ్రాంక్ వి లాబక్ గారు వయోజనుల కొరకు విద్యావిధానమును రూపొందించియున్నారు. వీరి విధానమే ప్రపంచ మంతటను ఆమోదించియున్నారు. మన తెలుగు దేశమునందును వీరి పద్ధతి ననుసరించియే వయోజనవిద్య గరపవలసి యున్నది. మరియు, వయోజనాక్షరాస్యత కొరకు అనేక పుస్తకము లనేకమంది విద్యావంతులు వ్రాసియున్నారు. నేటి దేశకాల పరిస్థితులతోబాటు విద్యావిధానమున్ను అనేక మార్పులు జెందుచున్నది. అయినను, పురాతనకాలమునుండియే మన తెలుగు దేశస్థులు వ్యావహారిక భాష కొరకు 18 మృద్వక్షరములు, 5 కఠినాక్షరములు, 1 అచ్చును. కలిపి 24 సాంకేతికాక్షరములను వాడుచున్నారు. అవి "అక గజ చట డమ క్షణ తద పబ శన యర లవ శష సహ" వీనిపై గుణితపు గురుతులు చేర్చి వాడుకొనుచున్నారు. అచ్చులన్నింటిని "అయరలవ" లలోజేర్చి వాడుకొనుచున్నారు. "ఎవరు = యెవరు, ఏమి = యేమి, ఓపిక = వోపిక, ఊరు = వూర్లు, ఐదు = అయిదు" ఇట్లు వాడుచున్నారు. మరియు నీ సాంకేతికాక్షరములే ఆంధ్రదేశ మందలి రాజకీయ వ్యవహారము లందును, వర్తక స్థానములందును వ్యావహారికముగా ప్రజల పేర్లు మున్నగునవి గణన చేయుటకు విషయ సూచికగా పూర్వకాలము నుండియు వాడబడుచున్నవి. వీనినే పలువిధములుగా కొందరు "కమగయభాష"—"రామ భాష" మున్నగు సాంకేతిక భాషలుగా వాడుట పరిపాటిగా నున్నది. వ్యావహారికభాష కీ సాంకేతికాక్షరములు మిక్కిలి ఆధారము గలవనియే జెప్పవచ్చును. వీని నాధారము చేసికొని వయోజనులకు విద్య గరపుట సులభ సాధ్యము. మరియు, వయోజనులు కొంత వయసు గలిగినవారు. వారికి ప్రకృతి జ్ఞానము, భాషా జ్ఞానము కొంతవరకు పరిచయమై యున్నవి. అక్షర పరిచయము మాత్రము లేదు. కనుక, వారిని సులభముగా శీఘ్రకాలములో అక్షరాస్యులుగా జేయువచ్చును.

మన తెలుగుభాష 56 అక్షరములతో నొప్పుచున్నది. అందు అచ్చులు 16. "అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ఎ ఏ ఐ ఒ ఓ ఔ" వీటిలో "ఌౡ" అనునవి నేటి వ్యావహారికములో వ్రాతయం దుపయోగింపబడలేదు. ఉభయాక్షరములు 3. "ం ఁ ః" ఇవి అచ్చులతోను, హల్లులతోను, సంబంధము గలిగియున్నవి. హల్లులు 37. "క ఖ గ ఘ ఙ, చ ౘ ఛ జ ౙ ఝ ఞ, ట ఠ డ ఢ ణ త థ ద ధ న, ప ఫ బ భ మ, య ర ఱ ల ళ వ శ ష స హ" ఇందలి "ౘ ౙ" లు వ్యావహారికముగా వ్రాతలలో నుపయోగింప బడలేదు. అచ్చు పుస్తకము లందును, ఉచ్చారణ మందును, ఉపయోగింపబడుచున్నవి. "క్ష" ఈ అక్షరము వ్యాకరణమునందు హల్లులలో జేర్చుకొనబడక 'క ష' ల కలయిక వలన క్ష ఏర్పడినటుల విభజింపబడినది.

ప్రారంభములో చదువను, వ్రాయను సులభముగా నేర్చుకొనుటకు హల్లులను మృదువుగా బలుకునవి కఠినముగా బలుకునవి అను రెండు తెగలుగా విభజించవచ్చును. మృదువులు:- కగ చజ టడ తదనపబమయరల వశస. కఠినములు:- ఖఘఙఛఝఞఠఢణథధణ ఫభ ఱళ ష హ. మృద్వక్షరములనుండి తలకట్టు గలవి, తలకట్టు లేనివి, తలకట్టు గలిగి కొమ్ములు గలవి, కడుపులో తలకట్టుగలవి అను నాలుగు విధములుగా విభజింపవచ్చును. వీనిని మృదుపథక మందము.

మృదు పథకము.

తలకట్టు గలవి	కగచడతదనరవశ
తలకట్టు లేనివి	జ ట బ ల
తలకట్టు గలిగి కొమ్ములుగలవి	మ య
కడుపులో తలకట్టు గలవి	ప స

ఈ మృదు పథకాక్షరములకును, సాంకేతికాక్షరములకును సంబంధము గలదనియే జెప్పవచ్చును. ఈ రెండింటికిని భేదము గనిపెట్టి నట్లయిన "అక్షణశషహ"అను నారక్షరములు సాంకేతికాక్షరములందు నధికముగా గనబడుచున్నవి. మృదు పథకము నుండియే గుణింతపు గురుతులుగా "ల న మ త య ర ఎ క"

(ా ి ీ ు ూ ఁ ె ై)

అను నక్షరములేర్పడి యున్నవి. తక్కిన అక్షరములన్నియు తలకట్లు దీసి వాడబడుచున్నవి. మరియు, మృదుపథకము నుండియే "చ డ ద ప బ" (ఛ ఢ ధ ఫ భ) రూపు మారక ఒత్తులుంచుట వలన కఠినత జెంది ఒత్తుగా బలుకు చున్నవి. ఇట్లే

"క గ జ ట త — న ర ల శ"
(ఖ ఘ ఝ ఠ థ — ణ ఱ ళ ష)

రూపములు మారి కఠినముగా బలుకు చున్నవి.

మృదు పథకాక్షరముల ఉపయోగ మెంతేని గలదు. కావున దీనితో విద్యాభ్యాసమును బ్రారంభింపవచ్చును. అయినను చదువుట కంటే వ్రాయుట కష్టము. కనుక లిపి విధానము ననుసరించి అభ్యాసమును గావింప వలసి యున్నది.

లిపి

తెలుగక్షరము లన్నియు ఎడమనుండి కుడివైపునకు వ్రాయుటకును, జదువుటకును వీలుగా నేర్పడి యున్నవి. పూర్వకాలమున అచ్చు సాధనములు లేకుండెను. కాగితములు, అచ్చు సాధనములు కని పెట్టుటకు పూర్వము తాటియాకులపై నినుపగంటముతో వ్రాయు చుండెడివారు. తాటియాకులు చినుగకుండ వ్రాయుట వలన అక్షరముల కొక గుండ్రని కత్తు వచ్చి యుండెను. గుండ్రముగా కుడి వైపునకు వ్రాత జరుగుట వలన శీఘ్రముగాను గొలుసు (కలిపి వ్రాత) గాను వ్రాయుట కవకాశములు కలిగినవి.

అక్షరములన్నియు మూడు విధములుగ వ్రాయ వచ్చును. కనుక సులభాభ్యాసమున కనుకూలమగు మృద్వక్షరములను త్రివిధ లిపిలో నిచట జూప బడినవి.

త్రివిధ లిపి

మీదినుండి దిగువగా కుడివైపునకు వ్రాయునది—
ల త ర య ద డ ట

ఎడమ నుండి దిగువగా కుడివైపునకు వ్రాయునవి—
బ జ చ శ

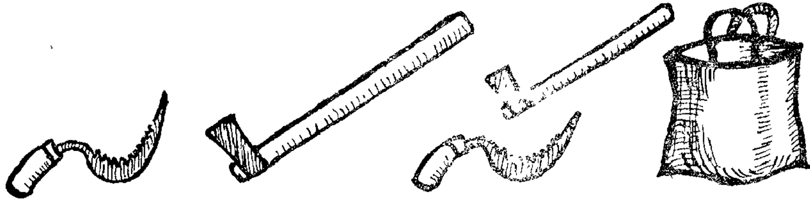
క్రిందినుండి కుడివైపుగా మీదునకు వ్రాయునవి—
స న ప వ మ - క గ

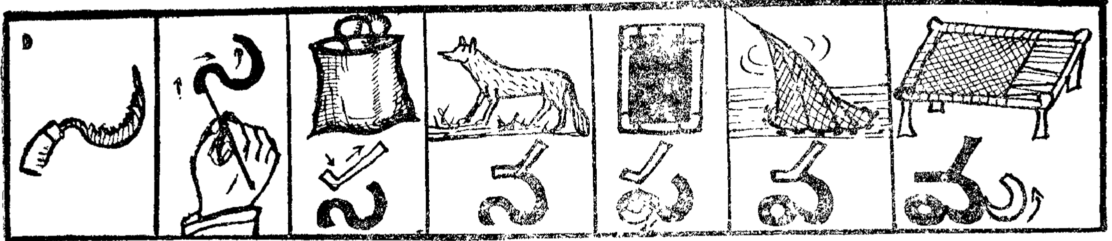
ఈ త్రివిధలిపి ననుసరించి ముందుగా నేర్ప వలసిన యక్షరములను "లిపి షడ్వర్గ" మను పేరిట విభజింతము.

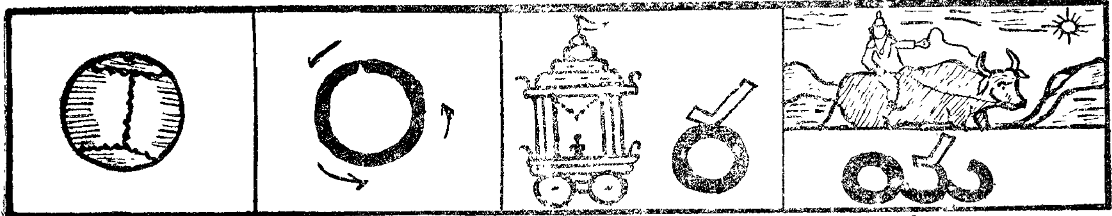
లిపి షడ్వర్గము

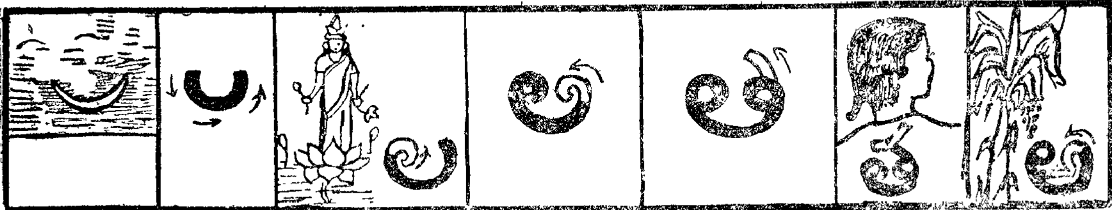
స న ప వ మ
ం ర య
ల త అ
ద డ ట
గ క
బ జ చ శ

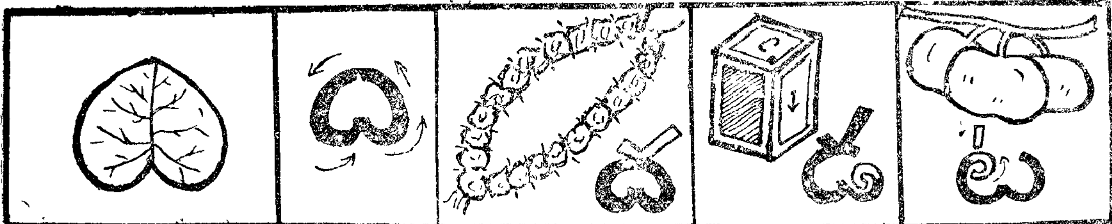
ఈ వర్గములందు నేయక్షరము పిమ్మట నే యక్షరము వ్రాయుటకు సులభ మగునో జేర్పబడినవి. మరియు, చాల మాటలు, వాక్యములు తెలుసుకొన గలుగుట ఉభయాక్షరములందలి సున్నయు, అచ్చులందలి "అ" యు నిందు జేర్పబడినవి. సున్నను "వ" పిమ్మటనే నేర్పుట బాగు. ఈ లిపి షడ్వర్గాక్షరముల తోడనే మొట్ట మొదట వయోజన విద్య బ్రారంభింప వలెను.

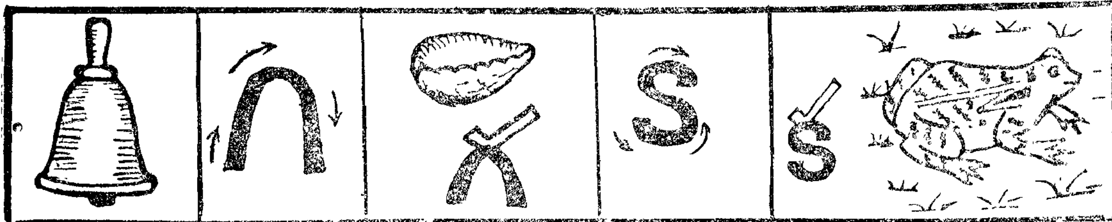


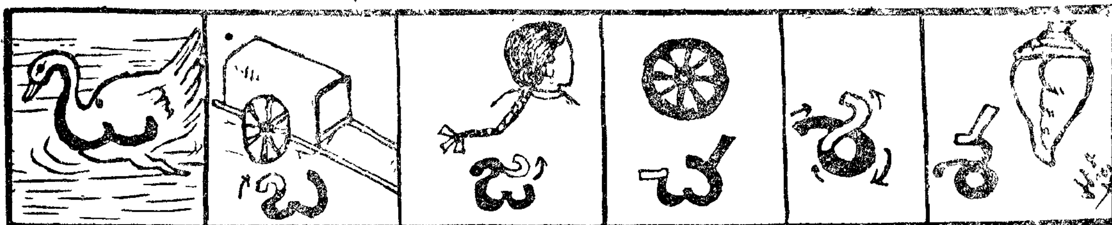












అక్షర పరిచయము

"స" ఆకారమును నేర్పునపుడు కొడవలి చిత్రమును జూపి క్రింది నుండి మీదుగా కుడివైపునకు "ᔕ" ఆకారమును గీయించ వలెను. పిమ్మట తిరుగ వేసిన గొడ్డలి చిత్రమును జూపి "✓" తలకట్టును గీయుట నేర్పవలెను. ఈ రెండింటిని చేర్చి "స" పోలిక వ్రాయించ వలెను. "స" ఉచ్చరింపుటకు సంచి బొమ్మను చూపి దాని దిగువ "స" అను అక్షరముంచి "సంచి" అని పలుకు నపుడు దాని మొదటి యక్షరము గనుక ఈ అక్షరమును "స" అని పోల్పించ వచ్చును. ఇట్లే మొదటి వర్గము నందలి "స–న–ప–వ–మ" వీటికి గల సంబంధములు తెలిపి వ్రాయించ వచ్చును. ఉచ్చరించుటకు పోలికగా సంచి, నక్క, పలక, వల, మంచము, చిత్రములను చూపి, వాటి మొదటి యక్షరములను దిగువజూపి రాబట్ట వచ్చును. రెండవ వర్గము బంతి చిత్రమును, మూడవ వర్గము చంద్రరేఖ చిత్రమును, నాల్గవ వర్గము ఆకు చిత్రమును. ఐదవ వర్గము గంట చిత్రమును, ఆరవ వర్గము బాతు చిత్రమును, జూపి అక్షరముల నేర్ప వచ్చును. ఆయా వర్గము లందలి అక్షరములను పోల్చి ఉచ్చరించుటకు చిత్రము లమర్చి నేర్ప వచ్చును.

(ప్రక్క పటము చూడు)

మొట్ట మొదట "స న ప" అను మూడక్షరములు వ్రాయను జదువను నేర్పి పిమ్మట "పనస" పటమును జూపి "పనస" అని రాబట్టి "పనస" అను మూల పదముతో ప్రారంభించి ఒక్కొక్క క్రొత్త యక్షరమును ప్రవేశ పెట్టవలెను. పలుమారు లా యక్షరము వచ్చునట్లును, మొదట నేర్చిన యక్షరములను తిరిగి అభ్యాసమగునట్లును జేర్చి ; పదముల తోను, వాక్యముల తోను, అభ్యాసము గావింప వలెను. "అ ఆ ఇ ఈ" అను నాలుగక్షరములు పట్టీగా వ్రాయుటకంటే ఈ పద్ధతి విసుగు లేక నాలుగక్షరములు నేర్చు నప్పటికి కొన్ని పేర్లు, వాక్యములు ఉత్సాహముగా నేర్చుట కవకాశములు గలుగుచున్నవి.

ఉదాహరణ ; —

పనస	వసం	వమసం
పన	వస	మనం
పస	నవం	సమం
నసనస	పవనం	మననం
పసపస	నవనవ	మనపనస
	వనపవనం	మనసమం

సమ పవనం

మొదటి వర్గము యొక్క పాఠము లిట్లు చెప్ప వచ్చును. వర్గాంతమున "సమ పవనం" అను సూత్రమును జెప్పి దానిని వయోజనులు జ్ఞాపకముంచునట్టుల వ్రాయను జదువను సాధకముగా నొసంగ వలెను. ఇట్లే ఆయా వర్గములను బోధించ వలెను.

మొదటి	వర్గాంతమున	సమ పవనం
2	"	రయం
3	"	అలత
4, 5	"	మంట కడ గద
6	"	గబ గబ జరి జర చర చర
		శర గమనం

అను పదములను సాధకముగా నొసంగవచ్చును. ఈ ఆరు వర్గములు పూర్తియగు 18 మృద్వక్షరకి ములును, 1 అచ్చును, 1 ఉభయాక్షరమును, మొత్తము 20 అక్షరము లభ్యాస మగుచున్నవి.

ఒరవడి

అచ్చొత్తిన యక్షరములకును, వ్రాత యక్షరములకును కొంత భేదమున్నది. కనుక నిదివరలో నేర్పిన యక్షరము లన్నియు వ్రాయుట కనువగు "య ర ల వ మదనస" అను యక్షరములను ఒరవడి వ్రాయించ వచ్చును. దస్తూరీ చక్కబరచుటకు పూర్వులే యీ విధానము ననుసరించి యుండిరి.

"యరలవమదనస" యనుమను
బగువడి నీ యక్షరముల భయ నయ తతులన్
నిరతముగ వ్రాయ నేర్చిన
వర కరుణా ! వాని వ్రాలు వ్రతువ వరలున్"

అను పద్యము చాటువుగా నున్నది.

ఇది వరలో నేర్చిన పేర్లు, వాక్యములు మున్నగు నవి వ్రాత యక్షరముల శైలిలో వ్రాయించి యింతటి నుండి చెప్పబోవు పాఠము లన్నియు నీ శైలిలోనే వ్రాయించ చుండవలెను.

స్వరగుణిత పాఠములు

పై భాగము పూర్తియైన పిమ్మట అచ్చులను వాటి గురుతులతో ప్రారంభింప వలెను. మొట్ట మొదట సులభమైన అచ్చులను పిమ్మట కఠినమైన అచ్చులను అభ్యాసమునకనుకూలముగా నొకదాని వెంబడి నొకటి ప్రవేశ పెట్ట వలెను. "అ ఇ ఈ ఉ ఊ ఎ ఏ ఒ ఓ ఔ ఐ ఋ అః"

(ా ి ీ ు ూ ె ే ొ ో ౌ ై ృ ః)

క్రమముగా ప్రవేశ పెట్టవలెను. అచ్చటచ్చట కఠినముగా బలుకు నక్షరములను, ఒత్తక్షరములను ప్రవేశపెట్టవలెను. "ఆ" అనునది "ా" ఇట్టి గురుతుగా మారి హల్లులపై వ్రాయుట కనుకూలముగా నేర్పడిన దనియు, "ా" ఈ గురుతు ఏ అక్షరముపై వచ్చినను ఆ యక్షరముతో గలిసి "ఆ" అను స్వరమునే పలుకు చుండు ననియు బోధించ వలెను. ఇట్లే మిగిలిన స్వరములు (అచ్చులు) గూర్చి తెలుపవలెను. మరియు, మృదుపథకము నందలి యక్షరములతో తారీఖుల పెట్టె వంటి ఒక పెట్టెను సిద్ధబరుచుకొని ఆయా అక్షరములపై దీర్ఘము, గుడి, గుడిదీర్ఘము మున్నగు గురుతులు వచ్చునట్లుగా దానిని ద్రిప్పుచు నాయా అక్షరములెట్లు పలుకునట్లభ్యాసమును జేయింపవచ్చును. లేదా, ఆయా అక్షరములు నల్లబల్లపైవ్రాసి, ఆయా గురుతుల నుంచి అక్షరము లెట్లు పలుకునది సాధకము జేయింప వచ్చును.

దీర్ఘాక్షరపు మాదిరి పాఠము

ఆనబ	ఆకాశం	వానాకాలం
కాకర	ఆనందం	లంకానగరం
ఆగాకర	అంబారం	భారతం
ఆలాపన	బంగారం	భాగవతం

గజానవా వందనం
బావా కమలా ఫలం కావాలా
అనగా అనగా రాగం బాగా పాడ గలం

ఆనబ పటమును జూపి "ఆనబ" అని రాబట్టి "ఆ" వ్రాయుక్రమమును నేర్పవలెను. పిమ్మట కాకర పటమును జూపి "కాకర" అని రాబట్టి "ా" ఈ గురుతును నేర్పవలెను. "ఆ" "ా" ఈ రెండింటికిని గల సంబంధమును బోధించి మిగిలిన పాఠములను బోధించ వలెను. ఆయా గురుతుల మేరకు పాఠములను బోధించు నపుడు తమ తమ ప్రాంతము లందలి విషయములతో మనుష్య నామములు, గ్రామ నామములు, వ్యావహారికమున కవసరమగు మాటలు, వాక్యములు మున్నగునవి బోధించిన వయోజను లుత్సాహ పూరితముగా విద్య నభ్యసింప గలరు.

ఈ భాగమును పూర్తిగావించిన పిమ్మట "అక్షరమాల" క్రమము నేర్పుట బాగు. మరియు "అః" వరకు స్వరగుణితమును పూర్వుల రీతిగా పరిచయము గావింపవచ్చును. పిమ్మట "ఞ" నకారపొల్లు "ఙ" పొల్లు అభ్యాసము గావింప వలెను.

హల్లు గుణిత పాఠములు

అచ్చుల గురుతులు పూర్తియైన పిమ్మట హల్లులలో బుట్టిన

"ల న మ త య ర వ క"

(్ల ్న ్మ ్త ్య ్ర ్వ ్క)

క్రమమున గురుతులను ప్రవేశ పెట్టవలెను. ఈ గురుతు లెక్కువ యక్షరములపై బ్రయోగించుట కనుకూల పడి యున్నందున నిచట నీక్రమమే అనుసర యోగ్యమైనది. వీనిని బోధించు నపుడు స్వరగుణిత పాఠముల వలెనే పటముల పరిచయమును జేయవలెను. "్ల" ఒత్తు జెప్పునపుడు పల్లకి పటమును జూపి "ల" "్ల" గా మారుట బోధించవలెను. మరియు హల్లు గుణిత పాఠములు నేర్పునపుడు "ల్ల, న్న, మ్మ" అను ద్విత్వాక్షరములనేగాక "క్ల, ప్ల, ర్న, గ్మ" మున్నగు సంయుక్తాక్షరములపై నాయా గురుతులు వచ్చునట్లు జూడ వలెను. పిమ్మట తలకట్టు దీసి వాడ వలసిన "గ్గ, చ్చ, జ్జ" మున్నగు గురుతులతో పాఠములు నేర్ప వలెను. ఈ భాగము పూర్తియైన పిమ్మట పూర్వుల రీతిగా బూర్తి గుణితమును సాధకము జేయింప వచ్చును.

గ్రామీణుల దినచర్యలో అవసరమైన విషయముల తోడను, తమ యనుభవములో నున్న విషయముల

తోడను, నైతిక జ్ఞానాభి వృద్ధి బొందుటకు మత సాంప్రదాయముల తోడను, తెలుగు దనముగా పాఠముు లేర్పరచి అందు పాటలు, నీతి పద్యములు, సామెతలు, కథలు, మున్నగునవి వచ్చు నట్లుగా ప్రయత్నించ వలెను.

పరిమితి

పై విధానములలో వయోజనులు స్వశక్తితో క్షుణ్ణముగా వ్రాయుటకును, జదువుకొనుటకును దినమున కొక గంట నుండి రెండు గంటలు వంతున వెచ్చించిన 60 దినముల కాలము చాలును.

తేలికాక్షరములతో మాటలు, వాక్యములు నేర్చుటకు	10 దినములు
ఒక్కొక్క గురుతున కొక్కొక్క దినము వంతున అచ్చులు. అచ్చు గుణిత పాఠములు నేర్చుటకు	12 దినములు
హల్లు గుణిత పాఠములు నేర్చుటకు	8 దినములు
కఠినాక్షరములు మొదలగువాటి పాఠములు నేర్చుటకు	10 దినములు
పునర్విమర్శన కొరకు	5 దినములు
మొత్తము	45 దినములు

ఇవి యించు మించుగా జూపబడినవి. అయినను 60 దినములకు అంచనా చేయుటను పిమ్మట విశేష విజ్ఞానమును బొందుట కెన్ని పుస్తకములనైన జదువ వచ్చును. ఎంత పరిశ్రమనైన చేయ వచ్చును. అందులకు పరిమితిని జెప్పుట కవకాశములు చాలవు.

గమనిక

1. ఇందలి సాంకేతికాక్షరములు తెలుగునకు సంక్షిప్త వేణిని (Short hand) వంటివి.

2 ప్రారంభ దశలో "శ" వర్ణము నేర్చుట వలన "చ, స, శ" లందు తరుచుగా గలుగు చుండు పొరపాట్లను సవరించుకొన వచ్చును.

3. అక్షర పరిచయమును కొడవలి చిత్రముతో ప్రారంభించుట వలన వయోజనులకు కొడవలి చక్కగా తెలియు పరికరమగుటయే గాక, వ్రాతను అభ్యాసమును గావించుటకు సులభముగా నుండును.

4. మృదుపధక మేర్పరచుట వలన స్వరగుణిత పాఠము లందు మిక్కిలి సహాయమును బొంద వచ్చును.

5. ఒరవడిని వ్రాత యక్షరముల శైలిలో వ్రాయించుట వలన దస్తూరీ చక్కబడుటయే గాక; వ్రాత యక్షరములకును, అచ్చొత్తబడిన యక్షరములకును భేదమును గనిపెట్ట వచ్చును.

6. లిపిషడ్వర్గ పాఠాంతము లందలి సూత్రముల వలన అక్షరములను జ్ఞాపకముంచుకొన నవకాశములు గలుగును.

ఈ "వయోజన సులభవిద్య" ను ప్రభుత్వమువారును దేశీయులును ఆమోదించి ప్రోత్సాహింప వలసిందని ప్రార్థించు చున్నాను.

శ్రీ త్యాగగురుస్తుతి కీర్తనలు

శ్రీమతి కె. యమ్. సౌందర్యవల్లి

కీర్తన —13

రాగం లలిత, ఆదితాళం.

ఆ. స మ గ మ ద ని స.   అ. స ని ద మ గ రి స.

ప॥ కలినరులనుగావ, కరుణాన్వితుడై
ఇలనుజనించిన, త్యాగగురుడే ॥కలి॥

అ॥ లలితమగు నాదస్వరలయల నెరిగి
పలువిధకీర్తన ప్రతతిని రచియించి ॥క॥

చ॥ సారహీనమగు భవసాగరమును
సారయుతముసేయ, సారెకురాముని
తారకనామము, దలపగ జీవనా
ధారమౌగానసుధా ధారనొసగి ॥కలి॥

	0-2	1-4	1-4
ప॥	; సా మా గ మా ద నీ సా సా	; స స ని స రీ స ని	దా నీ ద మ గా
	క లి న రు ల ను గా వ	క రుణా	న్వి తు డై . .
	; సా సా రి సా స స ని ద మ దా	; ని ని ద ద మా	మ గ ద మ గా, రి
	ఇ ల ను జ నిం. . . చి న	త్యా . . . గ	గు . రు . డే , .
	సని ॥సామా॥		
	. .॥కలి॥		
అ॥ప॥	; సా నీ ద మ ద ని సా సా సా	; సా సా రి స	స స ని ద ద మ ద ని
	ల లి త . మ గు . నా ద	స్వ ర ల య	ల . నె . రి . గి .
	ని ద స మ గ రి సా స స ని ద మా దా	; నీ నీ ద మ	మ మా మ గ రి సా
	. . ప లు . వి ధ కీ . . . ర్త న	ప్ర త తి ని	ర చి యి ం . చి
	స ని ॥సామా॥		
	. . ॥కలి॥		
చ॥	; మా మ మా, మ మ ద ద మ గా,	; గ మా ద నీ	సా నీ ద మ గా
	సా ర హీ న మ . గు . .	భ వ సా .	గ ర ము . ను
	; మా గ రీ స స సా రి రి సా ని	; మా గా , మ	ద ని స ని ద మ గా
	సా ర యు త ము సే . య . .	సా రె . కు	రా . . . , ము ని

అ. ప. వలె

తారకనామము తలపగ జీవనా
ధారమౌ, గానసుధాధార నొసగి ॥కలి॥

శ్రీ త్యాగగురుస్తుతి కీర్తన

కీర్తన-14

ఖరహరప్రియరాగం - ఆదితాళం.

ఆ. సరిగమపదనిస — అ. సనిదపమగరిస

ప॥ గురుపదస్మరణమే భవసంతరణము,
వరమంగళకరము, శ్రీత్యాగ ॥గురు॥

అ॥ గురుతరసాత్వికగుణయుతుడై సదా
ఖరకర వంశజు కరమునుతించిన ॥గురు॥

చ॥ సంగీతామృత సారమెదనించి
శృంగారంబుగా శృతినిలయించి
భృంగినవేళ నారదులనుమించి
ఇంగితముగ రఘుపుంగవునెంచిన ॥గు॥

	0-2	1-4	1-4
ప॥	; రి గా మ పా దా దా ప ద నీ	; ని దా పా ,	మ గ ప మ గ రి సా
	గు రు ప ద స్మ ర ణ . మే	భ వ స ం	త . ర . . ణ ము
	; ని దా పా మ గ రి సా రి మా ,	గా రీ ; దా	ని ద ద ప ప మ మగ
	వ ర మ ం గ . ళ . క ర	ము . శ్రీ	త్యా - - - - - -
	రి స॥ రి గా మ పా ద ని ప ద నీ సా	; నీ ద పా ,	మా ప దా ని ద ప మ
	గ .॥ గు రు ప ద స్మ . ర . ణ మే	భ వ సం	త . ర . . . ణ
	గ రి ని దా పా మ గ రి సా రీ మా	గా రీ ; దా	ని ద ద ప ప మ మగ
	ము. వ ర మ ం గ . ళ . క ర	ము . శ్రీ	త్యా - - - - - - -
	రి స ॥రి గా మ పా॥		
	గ రి ॥గు రు ప ద ॥		
అ॥ప॥	; మ పా ద నీ సా ; సా సా	; స సా స సా	సా ని రి స ని ని ద
	గు రు త ర సా త్వి క	గు ణయుతు	డై స . దా . . .
	; దా దా నీ దా నీ పా ద ని	; ని ద పా పా	ని ని ద ప ప మ గ రి
	. ఖ ర క ర వం , శ జు	క ర ము ను	తిం- - - చి - న -
	గ స ॥రి గా మ పా॥		
	. . ॥గు రు ప ద॥		
చ॥	; ప, ద పా ద దా; నీ దా	; దా స్రీ దా	దా ని ద ప మా ,
	స ం గీ . తా మృ త	సా ర మె	ద నిం - - చి -
	; మా, పా ద ని ని ద ప మ గ రీ	; రి గా మ పా	దా ని స ని ద సా ప
	; శృ ం గా . రం . . . బు . గా	శ్రీ తి ని ల	యి ం - - - చి -

అ, ప.

భృంగినవేళ నారదులనుమించి

ఇంగితముగ రఘుపుంగవునెంచిన ॥గురు॥



అతని ఆనందానికై ఒక సీసాను
అందుబాటుగా ఉంచండి!

కడుపులో బాధలేవీ లేనందు
వల్లనే బిడ్డ ఆనందిస్తు
న్నాడు. బిడ్డ ఆనందమే
తల్లికి కూడా ఆనందం.





గ్రైప్ సిరప్

ఉత్పత్తిదారులు :

ది మైసూర్ ఇండస్ట్రియల్ & టెస్టింగ్ లాబరేటరీ లిమిటెడ్; మల్లేశ్వరం, బెంగుళూరు.

సెల్లింగ్ ఏజంట్లు :

బెస్ట్ అండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్ ; పోస్ట్ బాక్స్ నం. 63 మద్రాసు.

BZ—37.

ఆంధ్ర ఇన్సూరెన్సు కంపెని. లిమిటెడ్.

హెడ్డాఫీసు - మచిలీపట్నం.

నూతన ఆంధ్ర రాష్ట్రము.

బహుళ ప్రజా క్షేమకరము గావలెనన్న. అపారధనము. పెట్టుబడి కావలెను. అట్టి పెట్టుబడులకు భీమా కంపెనీల సాయము అత్యవసరము.

28 సంవత్సరములనుండి శాస్త్రీయ నియమావళితోను, జాగరూకితలోను వ్యవహరించుచు, ఆర్థిక సౌష్టవమునకు గట్టి పునాదులతో సేవ జేయుచున్న యీ "భీమా సంస్థ" మీ యెల్లర లోడ్పాటు కొరకై, ఎదురు చూచుచున్నది.

చెల్లింపబడిన క్లెయిములు	....	సుమారు రు. 70 లక్షలు.
జీవిత భీమా నిధి	...	సుమారు రు. 2 కోట్లు.
అమలులోనున్న వ్యాపారం	....	సుమారు రు. 10 కోట్లు.

ప్రాణ భీమాతోబాటు, అగ్ని, ప్రమాదము, మోటారు, నౌక, మొదలయిన యితర భీమా వ్యాపారము గూడ జయప్రదముగా నిర్వహింపబడుచున్నది.

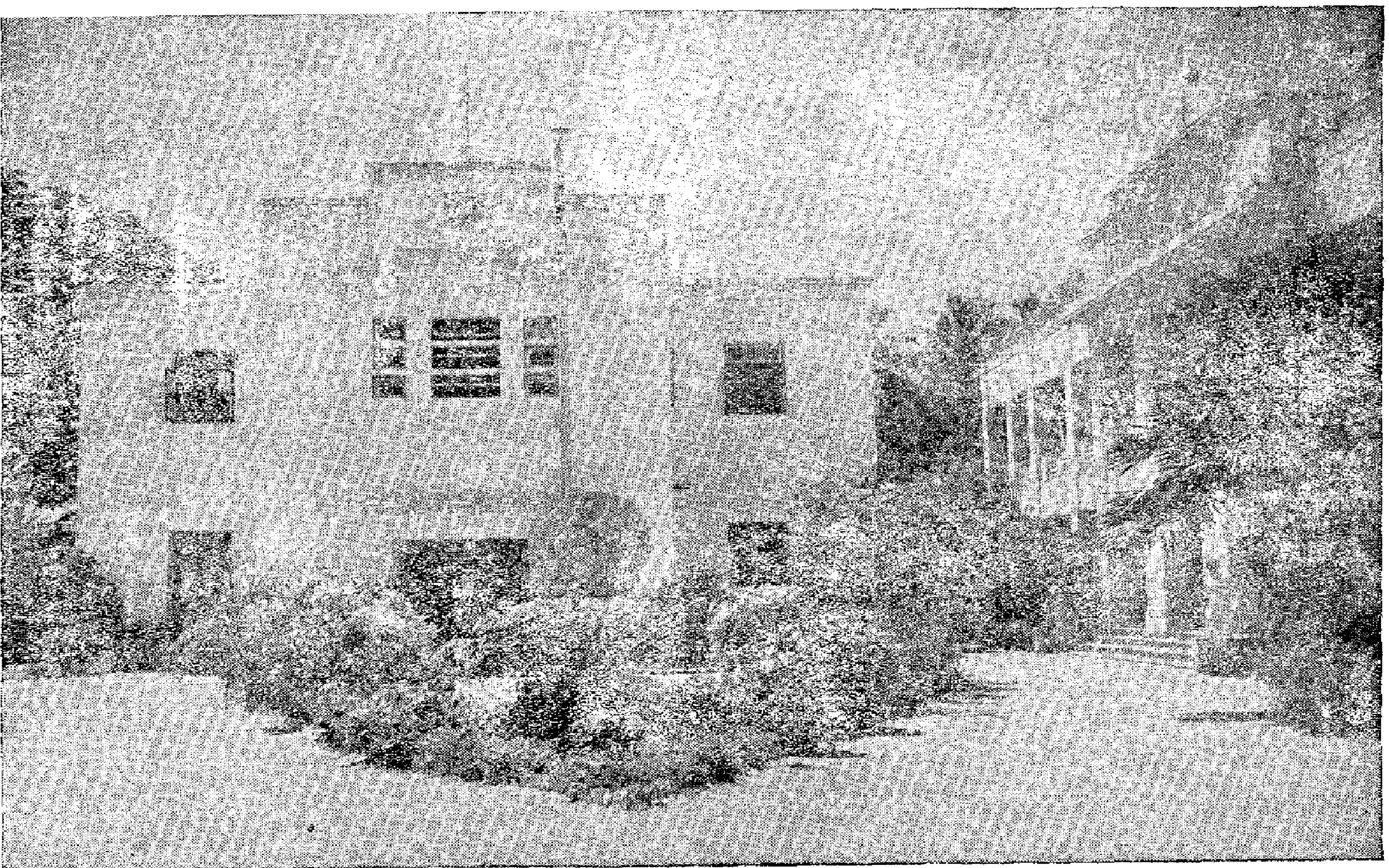
—: మదరాసు ఆఫీసు :—

"ఆంధ్ర ఇన్సూరెన్సు భవనములు"

337, తంబుచెట్టి వీధి, జార్జిటవున్.

దేశములోని ముఖ్యపట్టణములన్నిటిలోను మా వ్యవహార కేంద్రములున్నవి.

ధూర్జటి సుబ్రహ్మణ్యం, ఎం.ఏ., యఫ్.ఐ.ఏ.,
జనరల్ మేనేజరు.



విస్సమాంబ విద్యామందిరము : మల్లమదేవీ మహిళా మందిరం.

ఆంధ్ర మహిళా సభ

—— ০ ——

విద్యా శాఖ

ఈ సంవత్సరం విద్యాశాఖలో 100 మంది విద్యార్థిను లున్నారు అందులో 32 మంది వచ్చే మార్చిలో ఎడ్మిషన్ పరీక్షకు వెళ్ళుదురు 4 గురు ఇంటరు పరీక్షకు వెళ్లుదురు. గత మార్చిలో 40 మందికి 26 గురు ఎడ్మిషన్‌లోను, 7 గురికి 5 మంది ఇంటరు పరీక్షలోనూ విజయము గాంచిరి ఎడ్మిషన్‌లో 12 మందికి ద్వితీయ శ్రేణి, 14 గురికి తృతీయ శ్రేణి వచ్చినది ఇ స్ ఎల్. సి పరీక్షకు వచ్చే మార్చిలో 11 గురు వెళ్ళుదురు

హిందీ ప్రాథమిక, మధ్యమ తరగతులు తిరిగి ప్రారంభించబడ్డాయి 25 మంది విద్యార్థినులు ఇందు చదువుచున్నారు

ఆంధ్రా మెట్రిక్యులేషన్ తరగతులు ప్రారంభింపబడ్డాయి ప్రస్తుతము ఇరువురు విద్యార్థినులు ఇందు శిక్షితులగుచున్నారు

పారిశ్రామిక శాఖ

ఇందు ప్రతి సంవత్సరముకన్న ఈ సారి విద్యార్థినుల సంఖ్య ఎక్కువగా నున్నది నిత్యము వచ్చి యీ పనులు నేర్చుకొనువారు 60 మంది, ఒక పూట వచ్చి నేర్చుకొనువారు 30 మంది ఇంకా ద్వారకా కాలనీ శాఖలో 6 గురు, అడయారు శాఖలో 15 గురు కుట్టు నేర్చుకొనుచున్నారు 5 గురు కంపోజింగ్, 3 గ్గురు బైండింగ్ కూడా అభ్యసించుచున్నారు

కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల సహకారముతో యీ విద్యాలయానికి ప్రత్యేక భవనము ఏర్పడుతూవుంది ఇప్పటి వరకూ లజ్ చర్చ్ రోడ్డులో జరుగుతున్న యీ తరగతులు ఇకమీద క్రొత్త భవనములలో జరుగును

గత డిసెంబరులో జరిగిన పరీక్షలలో, 12 గురు హయ్యరుగ్రేడు కుట్టు పరీక్షకు వెళ్ళి 9 గురు కృతార్థులైనారు 13 గ్గురు లోయరు గ్రేడుకు వెళ్ళి 8 గురు కృతార్థులైనారు 7 గురు ఎంబ్రాయిడరీకి వెళ్ళి, 7 గురు కృతార్థులైనారు కుట్టు లోయరులో ఒక విద్యార్థిని రాష్ట్రము మొత్తము మీద ప్రథము రాలిగా ప్రథమ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణురాలైనది ఈ డిశంబరులో తిరిగి 30 మంది పరీక్షలకు వెళ్ళుచున్నారు

భారత ప్రభుత్వ పునరావాస శాఖవారి ఆధ్వర్యాన జరుగుచున్న తరగతులలో, ఈ జూలైలో 13 గ్గురు అద్దకపు పనిలో పరీక్ష వ్రాసి, 4 గురు ప్రథమ శ్రేణిలోను, 9 గురు ద్వితీయ శ్రేణిలోను కృతార్థులైనారు ఈ ఆగస్టు నుండి, కుట్టు, నేత, నిట్టింగ్, చేతి పనులలో ఈ శాఖ ఆధ్వర్యాన శిక్షణ జరుగుతూవుంది. ఇందు ఇప్పుడు 72 మంది విద్యార్థినులు ఉన్నారు.

ఈ శాఖలలో విద్యార్థినులచే తయారు చేయబడ్డ వస్తువులు అమ్మబడును. పైవారు ఆర్డరు యిచ్చి దుస్తులు వగైరా తయారు చేయించుకోవచ్చు

ఆంధ్ర మహిళా ప్రెస్.

పారిశ్రామిక విద్యాలయపు శాఖలో యీ ముద్రణాలయము రెండు సంవత్సరముల క్రిందట స్థాపితమైనది. కంపోజింగ్, బైండింగ్, ప్రూఫ్‌రీడింగ్‌లలో శిక్షణ నీయడం 'ఆంధ్ర మహిళా' పత్రిక ముద్రణ గాక, వివిధ రకములైన అచ్చు పనులు, తెలుగు, తమిళ, ఆంగ్ల భాషలలో ఇక్కడ చేయబడుచున్నవి పుస్తకములు, ఆహ్వాన సన్మాన పత్రములు, ఇంకా అన్ని రకముల అచ్చుపనులు ఇక్కడ చేయబడును విద్యార్థులకు నోటు బుక్కులు, ఎకౌంటు పుస్తకములు, ఫోటోగ్రాఫ్, ఆటోగ్రాఫ్ ఆల్బములు—మొదలైన వన్నియు ఇక్కడ తయారు చేయబడి విక్రయింపబడును



వివిధ. శాఖల విద్యార్థినులు



ఎనిమిదవ తరగతి ప్రభుత్వ పరీక్షకు 1954 ఏప్రిల్‌లో
వెళ్ళు విద్యార్థినులు.



రాజ్యలక్ష్మి పారిశ్రామిక విద్యాలయపు విద్యార్థినులు.

వివిధ శాఖల విద్యార్థినులు



మల్లమ్మ దేవి హాస్టలులో నివసించు విద్యార్థినులు



మహిళా సభ వివిధ శాఖల ఉపాధ్యాయ వర్గం.

ఆంధ్ర మహిళా సభలో

వివిధ శాఖల విద్యార్థినులు 1953 — 1954



బెనారెస్ ఎడ్మిషన్ తరగతి. — 1954 మార్చిలో పరీక్షకు వెళ్ళు విద్యార్థినులు

జూనియర్ తరగతి విద్యార్థినులు, 1955 సం॥ ఎడ్మిషన్ పరీక్షకు వెళ్లువారు.

వివిధ శాఖల విద్యార్థినులు



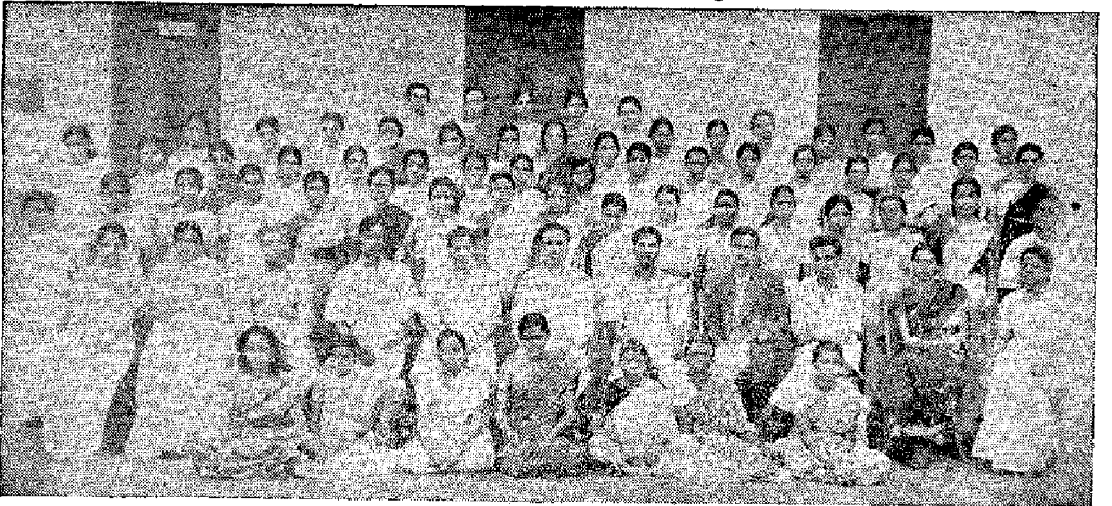
స బ్. జూ ని య ర్ త ర గ తి.



స బ్. స బ్. జూ ని య ర్ త ర గ తి.

వివిధ శాఖల విద్యార్థినులు

కాశీ విశ్వవిద్యాలయపు సీనియర్, జూనియర్, సబ్‌జూనియర్, సబ్ సబ్ జూనియర్ తరగతుల విద్యార్థినులు పౌరశిక్షణతరగతి,



భారతప్రభుత్వ పునరావాస శాఖవారి ఆధ్వర్యాన జరుగుచున్న వివిధవృత్తి తరగతులలో విద్యార్థినులు ఉపాధ్యాయవర్గం,

ఆంధ్ర మహిళా సభ



రాజ్యలక్ష్మీ పారిశ్రామిక విద్యాలయపు నూతన భవనములు ది 23-9-'53 న
శ్రీ త్రివేదిగారు యీ భవనములలో ప్రారంభోత్సవము జరిపించినారు.

——:o:——

ఇందు, కుట్టు, ఎంబ్రాయిడరీ, నిట్టింగ్, రంగు అద్ద కాలు, నేత వగైరా పనులలో శిక్షణ యీయబడుచున్నది. 200 మంది విద్యార్థినులకు యిక్కడ ఉచిత శిక్షణకు అవకాశములున్నవి. కనీసం 30 మందికైనా. ఏదో ఒక రకమైన ఉచిత విద్యార్థి వేతనములీయబడుతూ ఉన్నవి.

భారత ప్రభుత్వ వృత్తి పునరావాసశాఖవారు, కుట్టు, నిట్టింగ్, వీవింగ్, అద్దకపు తరగతులు ఇక్కడ జరుపు చున్నారు. వారియాజమాన్యాన స్త్రీలకు రేడియో మెకా నిక్సు ట్రయినింగ్ ఇప్పించాలని సంప్రదింపులు జరుగు చున్నవి.

పైవరకు పాఠశాల మాత్రము. అఫీసు, స్టోరు ఇంకా నిర్మాణములోనున్నవి.

మూర్తి శిల్పము

(బౌద్ధయుగము)

—శ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు.

దేవతామూర్తులను, మనుష్య ప్రతిమలను శిలలో చెక్కు నట్టి శిల్పమునకు మూర్తి శిల్పమని వ్యవహరించుచున్నాను దేవతామూర్తులను మనుష్యప్రతిమలను రాతిలో గండరించుటలో తెలుగు శిల్పులది అందెవేసిన చేయి క్రీస్తుశకమునకు పూర్వమునుంచే యిట్టి మూర్తులు మనకు శిలలో కానవచ్చును బౌద్ధము మన దేశములో మూర్తి రచనా శిల్పమునకు గొప్ప ప్రోత్సాహము నిచ్చినది తెలుగు దేశములో బౌద్ధ స్తూపములు క్రీస్తు శకమునకు పూర్వమే వెలసినవి అమరావతి, జగ్గయ్యపేట, భట్టిప్రోలు మొదలైనచోట్ల వెలసిన బౌద్ధ స్తూపములు క్రీస్తు శకమునకు పూర్వపువని మనకు తార్కాణ పూర్వకముగా తెలియవచ్చుచున్నవి మొదటిమారు మూర్తిశిల్పము ఈ స్తూపపు శిలాఫలకములలో కనబడుచున్నది జగ్గయ్యపేట స్తూపమునకు సంబంధించిన శిలాఫలక మొకటి మద్రాసు మ్యూజియము లో ఉన్నది ఆ శిలాఫలకముమీద బౌద్ధాంధ్ర శిల్పులు మాంధాత జాతకమును చెక్కినారు ఈ జాతకములోని మూర్తులు సమతలముమీద ఇంచుకంత ఉబ్బెత్తుగా రేఖామాత్రముగా చిత్రితమైనవైనను అతి మనోహరములుగా నున్నవి ఈ మూర్తులు లోతుగా శిలలో గండరింపబడలేదు ఈ మాంధాత జాతకము క్రీస్తు శకమునకు పూర్వమో తరువాతనో మొదటి శతాబ్దములో చెక్కినదని కళావిమర్శకులు నిర్ణయించినారు ఈజాతకములోని మూర్తుల, అందు ముఖ్యముగా మాంధాతయొక్క అంగసౌష్ఠవము, రేఖా విన్యాసము, చిత్రరచనాపద్ధతి, రచనామాధుర్యము ప్రశంస నీయములుగా ఉన్నవి క్రీస్తు శకారంభ కాలముననే బౌద్ధాంధ్ర శిల్పు లిట్టి శక్తి గడించి రన్న తెలుగుదేశములో శిల్పకళా వ్యాసంగ మంతకు పూర్వము ఎన్ని వందల, వేల సంవత్సరములనుంచో జరుగుచుండి యుండవలెను అధమ మంతకు పూర్వము వేయి సంవత్సరములనుంచియైనను ఈ వ్యాసంగము జరుగుచుండినగాని క్రీస్తు శకారంభ శతాబ్దినాటికి శిల్పకళ— అందునను మూర్తులను చిత్రించు శిల్పకళ— ఇంతటి పరిణతికి రానేరదు

మూర్తి శిల్పరచనమునకు గొప్ప అవకాశమును కలుగజేసినది బౌద్ధమునందలి మహాయాన సంప్రదాయము మహాయానమునకు సంబంధించిన భావములు హిందూదేశములో నాగార్జునాచార్యులవారికి పూర్వమునుంచి అచ్చటచ్చటపరిస్ఫోటములగుచువచ్చినను వాటిని సవిమర్శముగ, సహేతుకముగ సమన్వయించి ఒక సంప్రదాయరూపముగ వెలయించినది ఆ యాచార్యులవారే, అందువలననే నాగార్జునాచార్యులవారు మహాయాన సంప్రదాయ ప్రవర్తకులని ప్రసిద్ధి కలిగినది బౌద్ధమును సామాన్యజనుల కందుబాటులోనికి తెచ్చి, సామాన్య జనులలో సయితము నిర్వాణోపలబ్ధికి ప్రయత్నించుట కుత్సాహము రేపిన మహాయాన సంప్రదాయము తెలుగు దేశములోనే కృష్ణానదీ తీరస్థ విజయపురీ ప్రాంత బౌద్ధ సంఘారామములోనే రేకెత్తినది. అదివరకే శిల్పకళలో చేయితిరిగిన ఆంధ్ర శిల్పులకు ఈ నూతన సాంప్రదాయము క్రొత్తయవకాశము కల్పించినది మహాయాన సంప్రదాయములో బౌద్ధదేవతా మూర్తులు అనేకములు వెలసినవి ఈ దేవతామూర్తులకు బోధిసత్త్వులని పేరు శిలలో ఈ దేవతా మూర్తులను, మనుష్యప్రతిమలను గండరించుటలో బౌద్ధాంధ్రశిల్పి చూపినప్రజ్ఞ అనితరసాధ్యమయినది అమరావతీ స్తూపపు రమణీయ శిల్పచిత్రసంపద యంతయు క్రీస్తు శకము రెండవ, మూడవ శతాబ్దులనాటిదని నిశ్చితమయినది ప్రాచ్యకళా విమర్శకుడైన ఫెర్గుసన్ అమరావతీ స్తూపపు శిల్పము భారత శిల్పకళకు పరమావధి అని, భారతశిల్పము అమరావతిలో పండి పరిణతి నొందినదని వ్రాసియున్నాడు విన్సెంటు స్మిత్తు మొదలైన వారలని యభిప్రాయముతో ఏకీభవింపక

పోయినను అమరావతిలోని బౌద్ధాంధ్ర శిల్ప మత్యంత మనోహర మయినదని, తత్కాళా సంప్రదాయ మానాటి భారతీయ శిల్ప కళాసంప్రదాయములలో ఉత్తమ మయిన దని నొక్కి వక్కాణించియున్నారు అమరావతీ శిల్పము లోని మూర్తిచిత్రములు కొయ్యబారినట్లు బిర్రబిగిసికొని యుండక లలితములై జీవ ముట్టిపడుచుండును ప్రతి చిత్ర మును రసభావక్రియాన్వితమై వాస్తవికత నొత్తుకొనుచు కదులుచు మెదులుచున్నట్లుండును గాంధారశిల్ప సంప్రదా యాభిమతముగా మొదటిమారు బుద్ధమూర్తి ఉత్తర హిందూస్థానములో, ప్రాయికముగా మధుర ప్రాంతమున చిత్రితమయినదని తజ్ఞుల మతము అయినను భారతీయ బౌద్ధు లందరికి అంగీకారమైనరీతిని బుద్ధచిత్రము రూపొంది నది అమరావతిలోనే యని, ఈ చిత్రమే బౌద్ధు లితరదేశ ములవారి కందరికి అనుకరణయోగ్యమయినదని కొందరు కళా విమర్శకుల యభిప్రాయము ఎట్లయినను మూర్తిశిల్ప చిత్రరచనను పరిణతికి దీసికొనివచ్చినవారు బౌద్ధాంధ్ర శిల్పులు

ఆంధ్రదేశములోని శిల్పచిత్ర కళా సంప్రదాయమునకు అమరావతీ కళయే పునాది నాగార్జునుని కొండ, రామిరెడ్డి పల్లి, గోలి మొదలైన స్థలములలోని బౌద్ధకళ అమరా వతీ సంప్రదాయముననుసరించినదే అమరావతీ శిల్పకళా ప్రాశస్త్యమును బాగుగా గ్రహించుటకు అమరావతీ స్తూప చిత్రశిలా ఫలకములలో ఉత్తమ మయినవి ఇంగ్లాడుకు వెళ్ళిపోయినవి మద్రాసు మ్యూజియములోనున్న అమరా వతీ శిల్ప చిత్రములవలన—త్రవ్వి వెలుపలకి తీయుటలో రాలు ఎంత పగిలిలను, వానిమీద చెక్కిన బొమ్మ లెంత దెబ్బ తిని పాడయినను—ఆ సంప్రదాయము ప్రశస్తిని కొంతవరకు తెలిసికొనవచ్చును అమరావతిలో పెద్ద పెద్ద విగ్రహములను చెక్కుట మూడవ శతాబ్ది చివరి పాదము నుండి ప్రారంభమని కళా విమర్శకుల అభిప్రాయము, పెద్దవి బుద్ధ విగ్రహములు, మనుష్య విగ్రహములు అమ రావతీస్తూపమునకు సంబంధించినవి ఇప్పటికిని మద్రాసు మ్యూజియములో చూడవచ్చును.

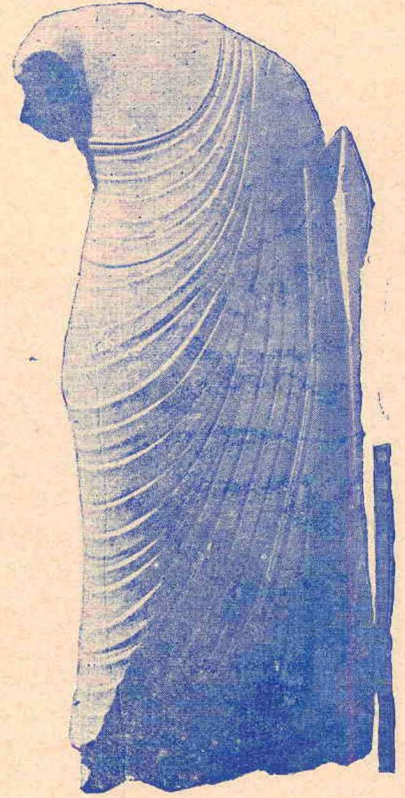
ఉత్తమములైన అమరావతీ శిల్పచిత్రములు చూడని విచారమును నాగార్జునుని కొండ స్తూప చిత్రములు పో గొట్టుచున్నవి నాగార్జునుని కొండస్తూపమునకు సంబం ధించిన శిల్ప చిత్ర శిలాఫలకములు అనేకములు దొరికినవి ఈ శిలా ఫలకములమీద చెక్కిన చిత్రములు నిన్ననో మొన్ననో గండరించినట్లున్నవి ఇవికూడ అమరావతీ శిల్ప సంప్రదాయము ననుసరించి చెక్కినవే, త్రవ్వి వెలు పలికి తీయుటలో ఆర్షశాఖాధికారులు చాల శ్రద్ధవహించుట చేత చాల శిలా ఫలకములు సుస్థితిలో నున్నవి బుద్ధుని జీవితమునందలి ఘట్టములను, బౌద్ధ జాతక కథలను చిత్రించుటలో ఆనాటి శిల్పులు చాల నేర్పు చూపినారు ఈ శిల్ప చిత్ర సంపదలోని బౌద్ధదేవతామూర్తులను చూచినకొద్ది చూడవలెననిపించును వారి కనులలో కరుణ, వదనములో శాంతము తొలకాడుచుండును ప్రతి చిత్ర మును రస భావ స్ఫోరకమై మనతో మంతనము సలుపు చున్నట్లుండును చిత్రించిన ప్రతిఘట్టమును, ప్రతికథయు మన మనస్సును చూరగొని మన కానంద మొదవించు నొక శిల్ప చిత్రకావ్యమే

నాగార్జునుని కొండ స్తూప చిత్రములలో కానగు మరొక విశేష మేమన, అందలి శృంగార నాయికా నాయక చిత్రములు శిలాఫలకముమీద ఒక్కొక్క గడిలో బౌద్ధజాతక కథనో, దానికి సంబంధించిన ఒక ఘట్టమునో, లేదా బుద్ధుని జీవితమునందలి ఒక కథా సందర్భమునో, లేక స్తూప ధర్మ చక్రారాధనమునో చిత్రించిన పిదప ఒక గడిలో స్త్రీ పురుష ప్రతిమ లను—విసుగుదల పోగొట్టుటకో, చూచువారికి వినోదము నిమిత్తమో— చిత్రించువారు ఇవి మిథునములు, బౌద్ధ జాతక కథలకు గాని, బుద్ధ జీవితమునకుగాని ఏమాత్ర మును సంబంధించనివి బౌద్ధ కథలను చెక్కుటలో ఆనాటి బౌద్ధాంధ్ర శిల్పి ఎంతటి శ్రద్ధాసక్తులను జూపెనో ఈనాయికా నాయకులను మలచుటలోను అంతటి విన్నా ణమును చూపెను ఈనాయికా నాయకుల భంగిమలు, ఆవేష భూషాలంకరణ విధానము, వారి వదనములలో ప్రస్ఫుటముగా గోచరించు రసభావాభిరతి చూచుట కింపు గొలుపుచుండును ప్రణయకలహము, క్రోధము, సంప్రార్థ నము, ధూర్తలక్షణము మొదలైన ఎన్నెన్ని రకములగు భావములనో ఆనాయికా నాయకుల యుద్వృత్తిలో వ్యక్త మగునట్లు చిత్రించిన చిత్రములు అవి ఈ చిత్రములు వాత్స్యాయనుని కామసూత్రములను గ్రంథములో అభివర్ణి తులైన శృంగారనాయకులను దృష్టిలో నుంచుకొని బౌద్ధాంధ్ర శిల్పులు తద్వర్ణనముల కనురూపముగ చెక్కిన వని కొందరు కళాభిజ్ఞు లందురు కాని వాత్స్యాయన కామ సూత్రములలోని శృంగారనాయకులకు ఈ శిల్పములోని

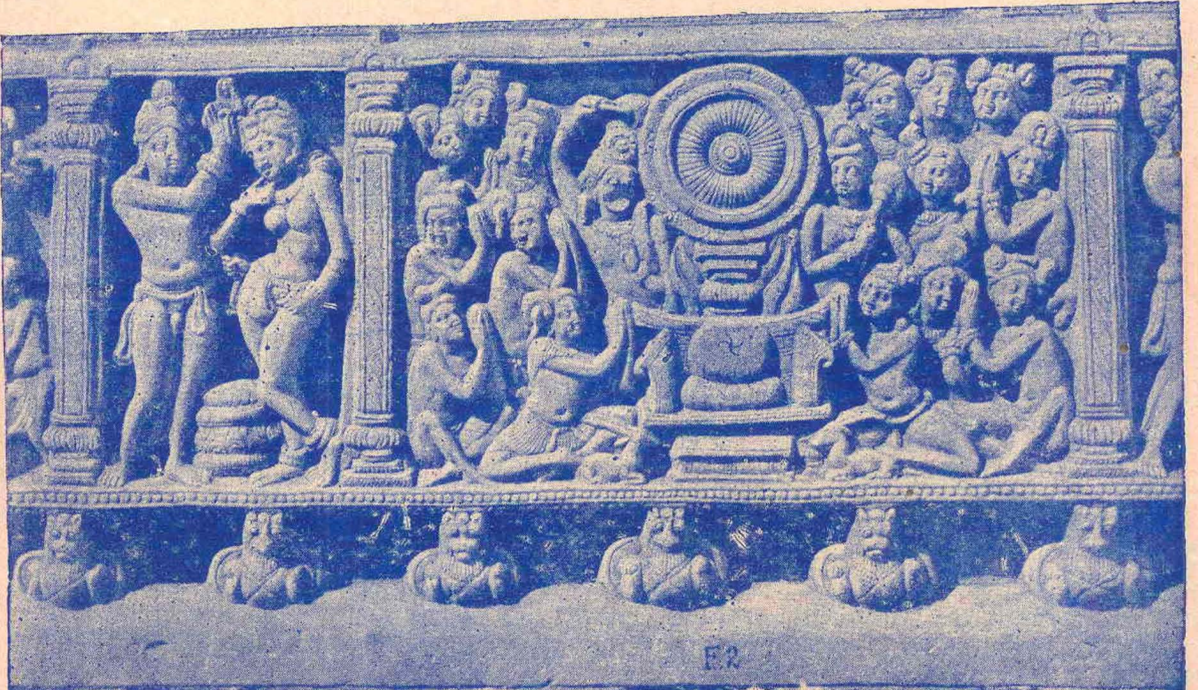
బౌద్ధ యుగమునాటి మూర్తి శిల్పము



1. మాంధాత జాతకము - జగ్గయ్యపేట.



2. (శిరసుపోయిన) బుద్ధవిగ్రహము - నాగార్జునకొండ



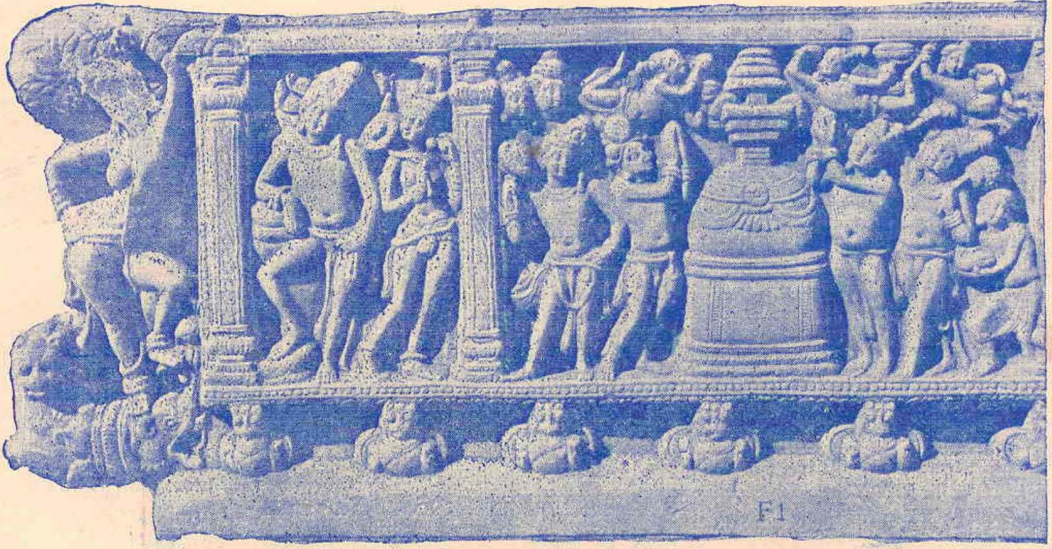
3. మిథునచిత్రము – ధర్మచక్రారాధనము - నాగార్జునకొండ :



4. యక్షప్రతిమ

2nd, 3rd and 5th pictures are printed by the kind courtesy of the Archaelogical Survey of India, Southern Circle, Mylapore, (Madras).

1st, 4th and 6th pictures are printed by the kind courtesy of the Superintendent, Government Museum, Madras.



5. యక్షప్రతిమ - నాగనాగినీ చిత్రములు : స్తూపారాధనము . (నాగార్జునకొండ)





6. బుద్ధ జీవిత కథాఘట్టములు. (మొదటిది, చివరిది) మిథునచిత్రము - (నడిమిది) గోలీ

బౌద్ధ యుగమునాటి మూర్తి శిల్పము



పుష్ప సంభరితమైన పూర్ణఘటము అమరావతి

By the kind courtesy of Telugu Bhasha Samithi, Madras.
& the Superintendent, Archaelogicol Survey of India,
Southern Circle, Mylapore, Madras.

నాయికా నాయకులకు ఏవిధమయిన సంబంధము లేదని నా యభిప్రాయము అటువంటి సంబంధము ఏమియు లేదన్నంతమాత్రమున నాగార్జునుని కొండ స్తూప శిల్పములోని ఈ మిధున చిత్రములకు గల విలువయు తగ్గదు వాటికిగల గుణయోగ్యతయు కొరవడదు ఈ చిత్రములు విశ్వమోహనమైనవి, అద్వితీయమైనవి, వివిధ రసభావస్ఫోరకములైనవి పూజ్యుడయిన బుద్ధభగవానుని పురాణకథలను చిత్రించు సందర్భమున ఎడనెడఇటువంటి మిధున చిత్రములను చిత్రించుట ఆశ్చర్య కరముగనే యున్నది మహాయాన సంప్రదాయము వచ్చి బౌద్ధధర్మమును, తన్మూలమున నిర్వాణోపలబ్ధిని సర్వజన సులభము కావించినందులకు సామాజికులలో గలిగిన యానందాతిరేకమునకు ఈ చిత్రములు సూచకములేమో' ఆనాటి యాంధ్రసామాజిక రసాత్మక జీవన ప్రవృత్తి కివి కొన్ని ప్రతికృతులు

బౌద్ధాంధ్రశిల్పులు ఆనాటి స్త్రీజనమువలెనే బహుళాలంకార ప్రియులు వాడుకచేయు పాత్రలు, కట్టుకొను బట్టలు, తొడిగికొను నగలు - అన్నియు రకరకములైన వన్నె చిన్నెలరో, పరికల్పనములతో, కంటి కింపుగను సొంపుగను ఉండిననేకాని వారి కభిమతముగ నుండెడిది కాదు చూచునది, చేపట్టునది— సమస్తము లక్ష్మీకళతో తాండవ మాడుచుండ వలెను ఈ యాశయమే వారి కళాపరమైన కృషిలోను ప్రతిఫలించినది స్త్రీపురుషులు ధరించిన యాభరణములు, ఉష్ణీషాదులు, ఆసనములు మొదలైనవాటి తీర్పుతీరువలలో, బౌద్ధాంధ్ర శిల్పి తనకళావైదగ్ధ్య మంతయు జూపి మాపర నద్భుతాశ్చర్య రసనిమగ్నులను జేసినాడు

అమరావతీ నాగార్జునుని కొండస్తూప శిల్పచిత్రములలో కొన్ని నగ్న స్త్రీ చిత్రములును కలవు అయితే, మతవిషయక వృత్తములను దీసికొని వాటిని శిల్పములో చిత్రించునపుడు మాత్రము అట్టి నగ్నచిత్రములు కానరావు బౌద్ధాంధ్ర శిల్పి బౌద్ధ ధర్మమునకు సంబంధిచిన ఇతివృత్తముల పవిత్రత నెప్పుడును చెడగొట్టలేదు సౌందర్య మహితమై యుండవలెనేకాని శిల్పికి కలాజీవికి కళలో చూపరాని దేది? లలితకలా ప్రపూర్ణమును, రసాత్మకమునైన దివ్యసృష్టి - స్త్రీమూర్తి స్త్రీ సౌందర్యవిలాసములను శిల్పములో చిత్రించుటలో బౌద్ధయుగము నాటి శిల్పికి ఒకలాలస, ఆ స్త్రీ మూర్తి సర్వాంగీణ సౌందర్యము సవకాశము చిక్కిన చోట నెల్ల చిత్రించి చూపవలెనని ఆంధ్రశిల్పి కంతటి కుతూహలము అందువలననే అందందు నగ్న స్త్రీ చిత్రములు మనకు కాన్పించును బౌద్ధాంధ్ర శిల్పి తన శిల్పకలా నైపుణ్య నిరూపణమున కెత్తిన రత్నపతాక లాచిత్రములు

అమరావతీ స్తూపశిల్పములలోనేమి, నాగార్జునునికొండ స్తూపములలోనేమి — భంగిమలలోను, రసభావ విలాసములలోను ఒకస్త్రీమూర్తిని బోలినదాని నింకొక మూర్తిని చూడము ఆనాటి యాంధ్రశిల్పి చాతుర్యము నరయవలెనన్న చిత్రితములైన స్త్రీమూర్తులను సాకల్యముగను, సావకాశముగను, సావధానముగను, సవిమర్శకముగను పరిశీలింపవలయును ప్రతిమూర్తిలోను ఏదో యొక సొంపు, ఏదో యొక యందము, ఏదో యొకసొగసు, ఏదో యొక తీరు, ఏదో యొక విలాసము—అంతయు సౌందర్యమే గోచరించును బౌద్ధాంధ్ర శిల్పనందనారామములో పూచిన పుష్పలతికలీ సుకుమారస్త్రీ చిత్రమూర్తులు. ఇంతటి సౌకుమార్య లాలిత్యములు చిందునట్లు ఆ స్త్రీమూర్తులను చిత్రించుటకు ఆనాటి శిల్పులెంతటి రసానుభూతి గలవారో అటువంటి శిల్పకృతులను రచియించుటకు తగినంత చిత్తసంయమనము, కలాభినిరతి, ఆనందాతిరేకము, ఆత్మ విశ్వాసము ఉండవలెను ఏతాదృశగుణవిరాజితులు గనుకనే నాటి ఆంధ్రశిల్పు లిట్టి యపూర్వశిల్ప కృతులు రచియింప గలిగినారు. వారు నిజముగా కర్మయోగులు, ధార్మిక జీవనులు అట్లని వారు సర్వసంగ పరిత్యాగము చేసి ప్రాపంచిక జన జీవనమునకు దూరగులైన సన్యాసులు కారు వారు యోగులై భోగము ననుభవించినవారు, అట్లని భోగ లంపటులును కారు యోగ భోగములను సమపాళముగ ననుభవించి అనుభూతిని తెచ్చుకొన్నవారు గనుకనే బౌద్ధాంధ్రశిల్ప జగత్తును రసమయముగ తీర్చి దిద్ద గలిగినారు.

అమరావతీ నాగార్జునునికొండలకు తరువాత పేర్కొనవలసినవి గోలీ శిల్పములు గోలీ గ్రామము గుంటూరు జిల్లా పల్నాడుతాలూకాలోనిది ఇక్కడ బౌద్ధస్తూపము కానరాలేదు కాని స్తూపమునకు సంబంధించిన శిల్పచిత్ర శిలాఫలకములు కానవచ్చినవి ఈ శిలాఫలకము లిపుడు మద్రాసు మ్యూజియములో నున్నవి పూర్వ మీ గోలీ ప్రాంతమున స్తూప ముండియుండును అది నాశనముకాగా ఎట్టెట్లో ఈ శిలాఫలకములు మాత్రము మన యదృష్ట

వశమున నిలిచి యున్నవి. ఈ శిలాఫలకములమీద చిత్రితములైనవి బుద్ధుని జాతక కథలే; బుద్ధ జీవిత కథాఘట్టములే. ఈ శిల్ప చిత్ర రచన కూడ అమరావతీ శిల్ప సంప్రదాయము ననుసరించినదే యని వేరే నుడువనక్కరలేదు ఇవి క్రీస్తు శకము మూడవ శతాబ్ది నాటివి. ప్రాయికముగా క్రీ. శ. 275 ప్రాంతపువి కావచ్చును; అంతకంటె కొంచెము తరువాతివైన నగునేమో. గోలీ శిల్ప చిత్రరచనలో ఆంధ్ర శిల్పులు అవలంబించిన సాంకేతిక పద్ధతికిని నాగార్జునికొండ స్తూప చిత్ర రచనలో కనబడు సాంకేతిక పద్ధతికిని చాలా దగ్గర సంబంధమున్నది; ఇదియు నదియు నొక్కటే యన్నను సత్యదూరము కాదు. నాగార్జునుని కొండ శిల్పములవలెనే ఈ గోలీ శిల్పములందును మిథున చిత్రములు కలవు. ఇవియు శృంగారపరమైనవే. అయితే నాగార్జునునికొండ శిల్ప కృతులలోని శక్తి, జవము, గాంభీర్యము, పుష్టి- వీటిలో అంత కొట్టవచ్చినట్టు కాన్పించవు. కాని అందచందములలోను. రస భావ స్ఫురణలోను ఇవి నీరసములని మాత్రము చెప్పలేము. అమరావతిది గోలీది ఒకటే సంప్రదాయ మిదివరలో చెప్పినట్టు. గోలీ చిత్రములు రూపనిరూపణమునను, కథావివరణ విధానమునను అమరావతీ చిత్రముల కేమాత్రమును తీసిపోవు. ఈ గోలీ శిలాఫలకములు శీత వాతా తపములకు గురియగుట వలననో మరే కారణముననో చెడిపోయినవి. ఈ కారణమున కావచ్చును ఈ చిత్రము లంత అచ్ఛస్వచ్ఛముగను, నవనవముగను కనిపించుటలేదు. ఈ గోలీ శిల్పములలోని సిద్ధార్ధ ప్రతిమ కానయితే పెద్ద విగ్రహమేకాని రుచిర క్రియాసంపన్నమైనదియు కాదు; ఇందు నయగారపు పనితనములేదు. ఇది ప్రాయికముగా చాల తరువాత చెక్కినదై యుండునేమో.

అజంతా చిత్రకారులకు మూర్తి చిత్రరచనలో వరవడి పెట్టినది అమరావతీ శిల్పరచనలే. మూడుమూర్తుల అజంతా చిత్రకారులు అమరావతీశిల్ప చిత్రముల ననుకరించినారు. భంగిమలలో, రూపనిరూపణములో, సాదృశ్యచిత్రపరికల్పనములో—దీనిలో దానిలో అన్నమాటయేల, అన్నిట—కొన్ని కొన్ని అజంతా గుహలలోని చిత్రములు అమరావతీ శిల్పచిత్ర మాతృకల పుత్రికలే. అజంతా చిత్రకళా సంప్రదాయములో కానవచ్చునది అమరావతీ శిల్పచిత్రరీతియే. ఈ రీతిని ఆధారపరచుకొనియే తరువాతి శతాబ్దులలో ఆంధ్రదేశములో- ఒక్క ఆంధ్రదేశములోనేకాదు, దక్షిణాపథదేశము లన్నిటిలో—శిల్ప చిత్రకళలు చివురు తొడిగి తీగెసాగి వర్ధిల్లినవి. ★

గ్రామములు — విజ్ఞానప్రబోధము

శ్రీ గిడుగు సీతాపతిగారు

నేను 38 ఏండ్ల క్రిందట మా భూములుండిన ఒక చిన్న గ్రామానికి వెళ్ళాను. అప్పుడు మొదటి ప్రపంచ మహా సంగ్రామము ప్రారంభించి మహాభయంకరంగా సాగుతూ ఉండెను. నేను మా పెద్దరైతు ఇంటికి వెళ్ళగానే అతడు తన ఇంటికి చేరువగా నున్న గ్రామ మునసబింటికి తీసుకొనిపోయి అక్కడ వీధి అరుగుపై పరచిఉంచిన తుంగచాపమీదను కూర్చుండు మన్నాడు నేను కూర్చున్న పది నిమిషములలో గ్రామమునసబు, కరణము, పదిమంది రైతులు వచ్చి నా చుట్టుచేరి దండాలు పెడుతూ కూర్చున్నారు ఆ వూరంతటికిన్ని కాస్త చదువెరిగిన వాడు గ్రామ కరణము. అతడు కొన్ని శతకాలు, పెద్దబాలశిక్ష చదివిన వాడట సర్వేపనీ లెక్కలూకూడా కొన్ని నేర్చు కొన్నాడట ఆ ఊళ్ళో ఒక చిన్నబడి 10 ఏండ్లయి సాగుతూ ఉన్నా, ఉత్తరాలయినా వ్రాయగలిగినవారు గాని, చదవగలిగినవారుగాని పట్టుమని పదిమందైనా లేరు బడిపంతులు రెండు మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న మరియొక గ్రామం నుండి వచ్చిపోతూ ఉంటాడట తనఇష్టము వచ్చినప్పుడు రావడం తన ఇష్టము వచ్చినప్పుడు పోవడం చేస్తూ ఉంటాడట బడిలో 30 మంది పిల్లలు చదువుకొంటూ ఉన్నట్టు పేళ్ళజాబితా ఉందిగాని, సగటున దినానికి 10 మంది పిల్లలు హాజరు కావడం మామూలు స్కూళ్ళ ఇన్స్పెక్టరు వచ్చిననాడు మాత్రం బడిపంతులు ప్రొద్దున్నే వచ్చి ఇంటింటా తిరిగి బడిపిల్లలని రప్పించుకొని హాజరు పెడుతూ ఉంటాడట. నేను వెళ్ళిన దినం రానేలేదు. మధ్యాహ్నం 3 గంటలయింది. "మరి ఈదినం వచ్చేదేమి" టన్నారు ఒకరు "లేదు లేదు వచ్చాడు, రేపేమో వాళ్లమ్మ తద్దినమట ఒక పనసకాయ. కందమూలదుంపలు అరటాకులు తీసుకొని పోయాడు పొన్నూరికి పోయి బ్రాహ్మలకు చెప్పుకోవాలట నేడూ రేపూ బడిలేదన్నాడు" అని గ్రామమునసబు చెప్పాడు "ఈ ఊరు జనాభా ఎంత" అన్నాను "సుమారు ఏడువందలు అందులో సుమారు 400 పురుషులు 300 స్త్రీలు" అన్నాడు కరణము "చదువుకొనే ఈడుపిల్లలు?" అన్నాను. "మగపిల్లలు ఒక వందమంది. ఆడుపిల్లలు 80 మంది ఉంటారు" అన్నాడు కరణము "ఇంతమంది పిల్లలున్నా బడిలో లెక్క జాబితాకు 30 మంది పిల్లలూనూ వాస్తవం చదువు కొంటూ ఉన్న పిల్లలు 10 మందీనా? ఏమి అన్యాయం!" అన్నాను "ఏం చదువులు బాబూ! ఎందుకొచ్చిన చదువులు?" అన్నారు కొందరు "ఈ పదేండ్లలోనూ ఒక పిల్లడయినా పెద్ద బడిలో చదువుకోడానికి బస్తీకి వెళ్ళాడా? అని అడిగాను అప్పుడొక చిన్నరైతు ఒక 16 ఏండ్ల వాణ్ని చూపించి, "వీడొక్కడే బాబూ! ఇక్కడ నాలుగు క్లాసులు చదివినవాడు పరీక్షలో బాగా నెగ్గినాడు. మీ పెద్దరైతు చిన్న తమ్ముడు బస్తీకి పంపించి చదివించు, తెలివైనవాడని ఇన్స్పెక్టరు అంటే వాళ్ళమ్మ పడనీయలేదు బస్తీలో ఎక్కడుంటాడు? ఏమిటి చేస్తాడు? ఒస్తూపోతుండడానికి పదమూడు కోసులు దూరం. వచ్చిన చదువు చాల్లే భూములు దున్నుకొనే వాళ్ళకు పెద్దచదువులెందుకు? అనేసింది" అన్నాడు "పోనీ ఇక్కడేమైనా చదువు కొంటున్నాడా?" అన్నాను "చదువూ చట్టబండలూలేదు వచ్చినచదువు మర్చిపోయి నాడు దుక్కిపనులకు దొంగ చదువుకొన్నాణ్ని పశువులు కాస్తానా? నాగలి పట్టుకొంటానా? అంటాడు. చదువుకొన్నందుకిదీ ఫలం! చదువులు మీ బస్తీపిల్లలకేకాని వ్యవసాయం చేసుకునిబ్రతికే మాపిల్లల కెందుకుబాబూ!" అన్నాడు మాపెద్దరైతు "ఎడీ అబ్బాయి ఇలారా నీవెంత బాగాచదవగలవో చూస్తాను" అని నా చేతిలో ఉన్న ఆంధ్ర పత్రికతీసి "ఇక్కడ చదువు" అని అతని చేతికిచ్చాను అప్పుడా చిన్నవాడు పత్రికచేత బట్టుకొని ఎగాదిగా చూచి పెండ్లికూతురిలాగు సిగ్గుపడుతూ చదవడానికి మొదలు పెట్టాడు "యుద్ధము తీవ్రముగా సాగుచున్నది జర్మనీ కైజరు విజృంభణ ముచ్చదశలో ఉన్నది అటు

జర్మనీ సేనలు ఫ్రాన్సుదేశములోను ఇటు ఆస్ట్రియా సేనలు రష్యా సెర్బియా దేశములందును తీవ్రముగా జైత్రయాత్రలు సాగించుచున్నవి ఇట్టి క్లిష్టపరిస్థితులలో ఇటలీవారు ఆస్ట్రియాకు విరుద్ధముగా సంగ్రామ రంగములో ప్రవేశించుటవల్ల బ్రిటిషు పక్షమువారికి కొంత మేలు కలుగవచ్చును" అని చదివి వినిపించినాడు "ఈ దేశాలెక్కడున్నవో తెలుసా?" అని అడిగాను తెలియదన్నాడు "వాడి చదువుమాటకేమిటిబాబూ దిక్కుమాలిన చదువు. ఏదో సతుకుతాడు యుద్ధం మాటలు చెప్పండి బాబూ జర్మనీవోడు గెలుస్తున్నాడట మన కుంపినీ దొరలు ఓడిపోతున్నారంట మన దేశం జర్మనీరాజు గెలుసుకొంటాట్ట ఆరాజు పేరు కేసరి మన తెలుగు పేరేనంట ఇక మనకి కొత్త ప్రభువులు వస్తారంట నిజమేనా బాబూ!" అని ఒక ముసలి రైతడిగాడు అలాటి తెలిసీ తెలియని అవస్థలో ఉన్న గ్రామాలవారికి అప్పుడు జరుగుతూ ఉండిన మొదటి ప్రపంచ మహాయుద్ధము గురించి ఏమిటి చెప్పను? ఎక్కడ ఆరంభించేది? ఎట్లు చెప్పేది? అని నాలో నేను ఆలోచించుకొని ఏదో ఒక విధంగా వాళ్ళకి కాస్తయినా బోధపడేటట్టు చెప్పాను చెప్తూ ఉన్నంతసేపు నోరు తెంచుకొని వింతగా చూస్తూ విన్నారు నా మాటలు అంతావిని "మన మహాభారతం యుద్ధంకంటె గొప్ప యుద్ధమా బాబూ!" అని ఒక ముసలివాడడిగాడు మహాభారత యుద్ధం వాస్తవంగా ఎంత గొప్ప యుద్ధమో అడిగినవాడికీ తెలియదు, నాకూ తెలియదు గ్రంథంలో వ్రాసి ఉన్నది నేనూ చదివాను చదివినవాడు చెప్పగా, వాడి చెవిని పడగా వాడికి బోధపడినంతవరకు అది చాలా గొప్పయుద్ధమని తలచి అంతకంటె గొప్పయుద్ధం ఉండగలదా? అన్న ఉద్దేశంతో వాడడిగాడు "ఆహా అంతకు పదిరెట్లు గొప్ప యుద్ధం భారతయుద్ధము ఒక చిన్నప్రదేశంలో మాత్రమే జరిగింది ఇది అలాంటి ప్రదేశాలు నూరంతలు ఏకమైన చోట్ల జరుగుతూ ఉంది అది 18 దినాలలో ముగిసింది ఇది సంవత్సరంపైగా జరుగుతూ ఉంది ఇంకా ఎన్ని సంవత్సరాలు ఇంకా ఎన్నెన్నిప్రదేశాలలో జరుగుతుందో చెప్పలేకుండా ఉన్నాం, ప్రపంచమంతా అలుముకొంటూఉంది." అన్నాను. "మీరు చదవడం అయిపోతే ఆ ఆంధ్రపత్రిక మాకివ్వండి బాబూ! నాలుగు మాసాల కిందట నేను బస్తీకి పోయినప్పుడు కొన్నాను ఒక పత్రిక నాటినుండి నేటివరకూ ఆంధ్రపత్రికలు ఒకటయినా ప్రాప్తం కాలేదు" అన్నాడు కరణము "ఇస్తాను తప్పకుండా చదివి, చదవడమేకాకుండా అందులోని విషయాలు మీగ్రామస్థులకు చెప్తానంటే ఇస్తాను" అన్నాను "ఎవరిక్కావాలి బాబూ, తమరు వచ్చారు గనుక నేడు శ్రద్ధగా కూర్చుండి వింటున్నారు" అన్నాడు కరణము. "ఉండవయ్యా మా చెప్తున్నావు కాస్త తెలిసినవాడుగదా అని మే మేదైనా అడిగితే మీకు కబుర్లు చెప్తూ కూర్చోడమే నా పనా? అంటాడు బాబూ! ఈ కరణం" అన్నాడు ఆ ముసలివాడు ఆ గ్రామంలో పత్రికలంటే ఏమిటో తెలియనివాళ్లు, సముద్రం చూడనివాళ్ళు, రైలు చూడనివాళ్లు, టెలిగ్రాం అంటే తెలియనివాళ్ళు, కాశీ రామేశ్వరాలు ఎటువైపున్నవో తెలియనివాళ్ళు అనేకంగా ఉండిరి అటువంటి గ్రామం 30 ఏండ్లలో చాలా మారిపోయింది ఎనిమిదేండ్ల క్రిందట ఆగ్రామానికే వెళ్ళి చూచాను అప్పటి చిన్నబడి హయ్యర్ ఎలిమెంటరీ బడి అయినది గ్రామంలో ఒక గ్రంథాలయం వెలిసింది ఒక సహకార సంఘం ఏర్పడింది ఆంధ్రపత్రిక, ఆంధ్రప్రభ మొదలయిన దినపత్రికలు, ఢంకా వినోదినీవంటి మాస పత్రికలు, ఆనందవాణివంటి వారపత్రికలు తెప్పించుకుంటున్నారు, చదువుతున్నారు గ్రామంలో చాలా చరకాలున్నవి సన్న నూలు వడుకుతున్నారు, కాంగ్రెస్ సంఘం ఉంది పదిమంది జైలుకు వెళ్ళివచ్చిన కాంగ్రెస్ ప్రముఖులుకూడా ఉన్నారు రెండవ ప్రపంచ మహాసంగ్రామ వార్తలు తెలుసుకొన్నవారున్నారు రేడియో సౌకర్యాల కోసం దరఖాస్తులు పెట్టుకొన్నారట

ఈలాగు వృద్ధిలోనికి వచ్చిన గ్రామాలు అనేకంగా ఉన్నవి వీటి చరిత్ర తెలుసుకుంటే గ్రామాలలో విజ్ఞాన ప్రబోధం ఏవిధంగా కాగలదో ప్రబుద్ధమైన విజ్ఞానం ఎట్లు వికసించగలదో బోధపడుతుంది విజ్ఞాన ప్రబోధానికి ముఖ్యంగా కావలసింది విద్య చదువురానివారికి కూడా విద్య అలవరచవచ్చు చదువుకొన్నందువల్ల ఏవిషయములు తెలియగలవో ఆవిషయములు ఇతరులు చదివి వినిపిస్తే మాత్రము తెలియకుండా ఉంటవా? అయితే చదువుకొన్నవాడు ఇతరులమీద ఆధారపడనక్కరలేకుండా తనంతతాను గ్రంథాలు చదువుకోగలడు చదువురానివాడు ఇతరులమీద ఆధారపడుతూ ఉంటేనేకాని ఏవిషయం తెలుసుకోలేడు

కష్టపడి ఎవరి పనులు వారు చేసుకొంటూ కడుపునిండా తిండి, బట్టా, హాయిగా ఉండడానికి ఇల్లూ సంపాదించుకొని పెండ్లాము పిల్లలతో సుఖముగా జీవనము సాగించుకొంటూ ఉంటే చాలదా ఈ విజ్ఞానమెందుకు? ఈ ప్రబోధమెందుకు ఉద్యోగాలు సంపాదించుకోవలసిన వారికి చదు

వులూ విద్యలూ గాని ఉద్యోగాలక్కరలేని వాళ్ళకు చదువు లెందుకు అని అనే వారు చాలా గ్రామాలలో చాలామంది ఉన్నారు. ఆలాగనుకోడం చాలా తప్పు పక్షులూ, మృగాలూ కూడా మేత సంపాదించుకొంటున్నవి. పక్షులు గూళ్ళు కట్టుకొంటున్నవి అడవి మృగములు గుహలలో దూరుతున్నవి ప్రకృతి సిద్ధంగా పక్షులకుగాని మృగము లకుగాని లేని శక్తులు రెండు మానవులకు గలవు వాక్ సక్తి, ధీ శక్తి అంటే మాటలాడే నేర్పు, బుద్ధి బలము ఈ రెండు శక్తులున్ను మనకు ప్రత్యేకముగా ఏర్పడి ఉన్నందుకు మనము వాటిని ఉపయోగించుకోక కేవలం తిండీ, బట్టా ఇల్లూ మాత్రమే సంపాదించుకొని జీవినం సాగిస్తూ ఉంటే పక్షులకంటే, మృగములకంటే మన ఆధిక్యమేమున్నది చెప్పండి

ప్రపంచంలో చాలామంది అలా తృప్తిపొంది ఊరుకోలేదు ఆరువేల సంవత్సరాలక్రిందట ఉండిన భూలోకాన్ని, నేడు కనబడుతూ ఉన్న భూలోకాన్ని పోల్చి చూడ గలిగితే భూతలం ఎంత చిత్రవిచిత్రంగా మారిపోయిందో తెలియగలదు కేవలం అడవులతో ఉన్న ప్రదేశాలు అనేకం చక్కని పొలములతోను, తోటలతోను కలకలలాడుతున్నవి కోట్ల కొలది గ్రామాలు, పట్టణాలు, నగరాలు వెలసినవి కొండలలోనుండి రైళ్ళు నడుస్తున్నవి ఏళ్ళపైని పెద్ద పెద్ద వంతెనలు కనబడుతున్నవి నదుల నీరు సూటిగా పారి సముద్రములో కలిసి ఉపయోగం లేకుండా పోతూఉంటే, వాటికి అడ్డంగా ఆనకట్టలు కట్టి నదులనీరు కాలువలగుండా పొలాలకు పారించుకుంటున్నాము గృహనిర్మాణం అద్భుతంగా అభివృద్ధిపొందింది. మనదేశంలో దివ్యమైన దేవాలయాలు, గోపురాలు నిర్మితమైనవి అమెరికా దేశంలో ఆకాశానికి అందుకొనే అరవై డభ్భై అంతస్తుల మేడలు కడుతున్నారు భూమి మీదను రైళ్ళు, మోటార్లు, నీటిపైని స్టీమర్లు, ఆకాశంలో విమానాలు మనలను వాయువేగంతోను, మనోవేగంతోను తీసుకొనిపోతూ ఉన్నవి వేలకొలది భాషలు పుట్టినవి, అనేక భాషలు అభివృద్ధిలోనికి వచ్చినవి చిత్రలేఖనం అనేక దేశాలలో కన్నులపండువగా విలసిల్లుతూ ఉంది నాటకాలు, నాట్యాలు, సినీమాచిత్రాలు మనోహరంగా విజృంభిస్తున్నవి సృష్టి, సృష్టికర్త, ఆత్మ, పరమాత్మ, ముక్తి, మోక్షం మొదలయిన విషయాలకు సంబంధించిన విద్యకూడా వృద్ధి పొందుతూ ఉన్నది దూర శ్రవణశక్తి ఎట్లు మానవులకు కలిగిందో ఈ రేడియోయే మీకు నిదర్శనం గదా' ఇక దూరదర్శనం మీరున్ను చేయగలుగుతారు అనగా దూరదేశంలో ఉన్నవారి వాక్కు వినడమే కాదు ఆమాటలాడుతూ ఉన్నవారి ముఖము కూడా చూడగలుగుతారు ఈవిధంగా ప్రపంచం విజ్ఞాన ఫలం పొందుతూ ఉంటే గ్రామాలు కూపస్థమండూకాలవలె నూతిలోని కప్పలవలె తామున్నదే లోకమన్నట్లు ఎక్కడేమి జరుగుతున్నదో తెలుసుకోకుండా ఉండడం మంచిదా చెప్పండి.

విజ్ఞాన ప్రబోధం కలుగాలంటే బడులు కావాలి గ్రంథాలయాలు కావాలి, పత్రికలు కావాలి. వాటిని చదివి అందులోని విషయాలు తెలుసుకోవాలి. రేడియో విజ్ఞాన ప్రబోధానికి గొప్పగా తోడ్పడుతున్నది విద్యాధికులు తమ అనుభావాలు తాము తెలుసుకొన్న విషయాలు సంగ్రహించి రేడియో ప్రసంగాలద్వారా మీకు అందజేస్తున్నారు. మునుపు పాడేవారి పాట వారికి చేరువగా ఉన్నవారే విని ఆనందించేవారు ఇప్పుడు రేడియో ద్వారా ఎంత దూరంగా ఉన్నవారయినా వినగలుగుతున్నారు విజ్ఞాన ప్రబోధానికి పెద్దల ఉపన్యాసాలుకూడా ముఖ్యం సభలు చేసి పెద్దలను పిలిపించుకొని వినాలి విద్యకు జాతిమత బేధాలుగాని, స్త్రీ పురుష బేధాలుగాని లేవు. బ్రాహ్మణుడు మొదలు హరిజనుడి వరకున్ను మగవారు ఆడవారు, గొప్పవారు పేదవారు ఏవిచక్షణాలేక అందరున్ను విజ్ఞానాన్ని సంపాదించుకొనుటకు సమానమైన హక్కులు గలవారే.

తే 1-10-53 దీని ఆంధ్రరాష్ట్రావతరణము జరిగినది. ఇది భాషాప్రయుక్తరాష్ట్ర విభజన అనే సూత్రము ననుసరించి ఏర్పడిన రాష్ట్రము అనగా ఏ మండలమందు గల జనులలో నూటికి ఇంచుమించు 98 మంది తెలుగు మాతృభాషగా మాట్లాడుతున్నారో ఆ మండలమంతా ఒక రాష్ట్రముగా ఏర్పడినది అన్నమాట ఇక నీరాష్ట్రములో విద్యా శిక్షణములు— ప్రాథమిక విద్యాశ్రేణి మొదలుకొని విశ్వవిద్యాశ్రేణివరకున్ను తెలుగు భాషలోనే జరిపించుకోగలము అంతేకాదు అన్నికార్యాలయాలలోను, న్యాయస్థానాలలోను, ప్రభుత్వశాఖా వ్యవహారాలలోను, శాసనసభా కార్యకలాపాలలోను అన్నిటను తెలుగు భాషకే స్థానముంటుంది కేంద్రప్రభుత్వమువారితో వ్యవహరించడానికి హిందీ భాష ప్రభుత్వమువారికిన్ని, న్యాయస్థానమందలి ఉన్నతోద్యోగులకున్ను తప్పనిసరిగా రావాలని ఉంటుంది

శిశు హిత చర్య





డా॥ డి. లలిత చంచయ్య, MB,BS,

బిడ్డ పుట్టిన క్షణం నుండియే, పలువిధాలుగా జాగ్రత్త తీసికొని పెంచవలసివుంది స్నానం, పరిశుభ్రత, ఆహారపానీయాదులు, దుస్తులు, వ్యాయామం, నిద్ర మొదలైన విషయములలో మొదటినుండియే ముఖ్యంగా తల్లి కడు జాగ్రత్తవహించి పెంచుట ఎంతైనాఅవసరం అంటే, బిడ్డకు ఎట్టి వ్యాధులు రాకుండా నివారించుతూ, ఆరోగ్యంగా, పుష్టిగా. సర్వాంగసౌష్టవరతో పెరుగునట్టు, తల్లి తన శిశువుకు తోడ్పడాలి ఈలా తోడ్పడుటకు కొంత విజ్ఞాన విచక్షణలు అవసరమన్నమాట.

శిశువు కండ్లు—

బిడ్డ పుట్టిన వెంటనే దాని కళ్ళను శుభ్రమైన తెల్ల తడి గుడ్డతో, లేదా దూదితో అతి జాగ్రత్తగా తుడవాలి ఈ తడిగుడ్డ లేక దూదిని ముందుగానె నీటిలో ఉడికించి వుంచాలి తుడిచిన తరువాత ప్రతి కంటిలో సిల్వర్ నైట్రేట్ మందును రెండేసి చుక్కలు చొప్పున వేయాలి ఈ చర్యవల్ల బిడ్డకు ఎట్టి కంటి జబ్బులు రాకుండా నివారించవచ్చును బిడ్డ గర్భద్వారమునుండి వచ్చునప్పుడు కంటిలో అనేక రోగ క్రిములు చేరవచ్చును కొందరి గర్భద్వారములో సుఖ వ్యాధుల వలన పుండ్లు ఉండవచ్చును ఆలా వుంటే, మర్మావయవము విషక్రిమి పూరితమై వుంటుంది ఈ క్రిములే శిశువు కండ్లలో ప్రవేశించినచో గ్రుడ్డి తనం సంభవిస్తుంది తల్లికి ఈరాంటి రోగములు లేకున్ననూ సరే, పుట్టగానే శిశువు కళ్ళను గురించిన జాగ్రత్త తీసుకొని తీరాలి మన దేశంలో గ్రుడ్డి వారిలో నూటికి తొంభై మందికి నేనిదివరలో విన్నవించుకొన్నట్టుగా, జాగ్రత్త తీసుకోకపోవటం చేతనే గ్రుడ్డితనం వచ్చిందని ఎరగాలి

పుట్టిన బిడ్డ సర్వావయవములను చక్కగా పరీక్షించాలి గర్భంలో పెరుగుకాలములో కాని, గర్భద్వారంగుండా ప్రయాణం చేసేటప్పుడుకాని, కొన్ని లోపాలు ఏర్పడవచ్చును కొందరికి విరేచనద్వారం ఏర్పడకుండా ఉండవచ్చును, మరికొందరికి కాళ్లుగాని పాదాలుగాని వంకర తిరిగి వుండవచ్చును ఇట్టి సందర్భాలలో వెంటనే డాక్టర్ సలహా సహాయాలను పొందుట అత్యవసరము ఉదాహరణకు — విరోచనద్వారం ఏర్పడకుండా పుట్టిన శిశువుకు తక్షణమే శస్త్రచికిత్స చేయకపోతే, అసలు ప్రాణానికే హాని సంభవించవచ్చును. అందుచెత డాక్టరు సహాయం అత్యవసరమన్నమాట

శిశుబొడ్డు —

శిశువు జనించగానే పొట్టకు దగ్గరగా బొడ్డును కోసి వేస్తారు కొద్దిరోజులలో అది ఎండిపోయి పడిపోతుంది కాని, ఆ బొడ్డు వూడినచోట కొంచెం పచ్చిగా, పుండుగా వుంటుంది ఆ చోటును చేతితో తాకకుండా, పరిశుభ్రంగా వుంచాలి బిడ్డకు స్నానం చేయించిన తరువాత బొడ్డును శుభ్రమైన బట్టతో అతిసున్నితంగా తుడిచి, తిరిగి ఆల్కహాలుతో తుడవాలి తరువాత దానిమీద కొద్దిదూది వుంచి, బేండేజు కట్టిపెట్టాలి పుండు ఆరక చీము పోసినా, లేదా, చుట్టూ ఎఱ్ఱగా అయినా, వెంటనే డాక్టరుచేత తగిన చికిత్స చేయించాలి

జిగురుకారుట —

బిడ్డలకు, ఆడ మొగ విచక్షణ లేకుండానే, కొందరికి స్తనములు పుట్టిన కొన్నిరోజులవరకు, పెద్దవై వాటి నుండి ఒక విధమైన జిగురు కారటం కలదు కొన్ని రోజులకు అవి తమంతట చిన్నవై, నీరుకారుట ఆగిపోతుంది చికిత్స అవసరం లేదు, కాని మన పూర్వులు మొగబిడ్డల స్తనములను పట్టి అదిమి పిండివేశేవారు ఈలా చేసినందువల్ల బిడ్డలకు అపుడపుడు పుండు ఏర్పడి చాల వాధ పడుతారు

ఆహారం —

పుట్టిన పన్నెండు గంటల కాలం శిశువుకు ఆహారం అవసరం లేదు, కాని, కాచి చల్లార్చిన మంచినీటిలో,

తేనె గాని గ్లూకోస్ గాని కలిపి రెండు చెంచాలు ఒకటి రెండు పర్యాయాలు త్రాపితే చాలు పన్నెండు గంటల తరువాత తల్లిచేత పాలిప్పించాలి తల్లికి పాలు చాలినంత ఉండినా, లేకపోయినా సరే, బిడ్డ కిప్పించుట మంచిది తల్లికి పాలు పడినప్పటినుంచి, మూడుగంటలకొక పర్యాయం చొప్పున బిడ్డకు పాలివ్వాలి ప్రతిమాటు పది హేను లేక ఇరువది నిమిషముల కాలం పాలివ్వాలి ఒక సారి ఒకవైపు, మరొకమాటు, రెండవ వైపు మార్చి మార్చి ఇవ్వాలి తెల్లవారు ఝామున 4 లేక 5 గంటలకు ప్రారంభించి, రాత్రి 11 లేదా 12 గంటలలోగా ప్రతి 3 గంట లకొకసారి పాలివ్వాలి రాత్రి 11 నుండి తెల్లవారుఝామున 4 గంటలలోపల పాలివ్వటం అనవసరం ప్రతి పర్యాయం కూడ శిశువు కడుపునిండా పాలు త్రాగు నలవాటు చేయాలి వేసవికాలంలో అర్ధరాత్రి తరువాత నోరు ఎండి బిడ్డ ఏడ్చి నపుడు పంచదారనీళ్లు ఇస్తేచాలును ఒక విషయం తల్లి జ్ఞాపకముంచుకోవాలి మూడు గంటలకొకసారి బిడ్డ కడుపు నిండా పాలు త్రాగటం అలవాటు చేయాలి ఈ విష యాల్లో తల్లి సమయ సందర్భాలననుసరించి తన విచ క్షణత నుపయోగించుట ఉత్తమం

బిడ్డ పాలు త్రాగిన వెంటనే నోటిని బాగతుడవాలి పాలివ్వటానికి పూర్వం, ఇచ్చిన తర్వాత పాలిండ్ల మొన లను వాటిచుట్టూ ఉన్న భాగాన్ని బాగా కడగాలి ఇల్లా చేస్తే పాలిండ్లకు జబ్బులురావు

తల్లికి పాలు బొత్తిగా లేని సందర్భంలో గాని బిడ్డకు సరిపోవునంత లేకపోయినాగాని, పోతపాలు పోయక తప్పదు ఆవు పాలో గేదె పాలో, లేదా, డబ్బాపాలో పోయాలి

ఆవుపాలల్లో, తల్లి పాలల్లోకంటె, పప్పు పదార్థం ఎక్కువగాను, చక్కెరపదార్థం తక్కువగాను ఉంటాయి అందుచేత, బిడ్డకు ఆవుపాలివ్వవలసివస్తే, దానిని దాదాపు తల్లి పాలతో సమానంగా చేసి యివ్వాలి అంటే, పచ్చి పాలలో సగానికి సగం నీళ్ళు పోసి, కాచి కొంత పంచదార కలిపి తాపాలి బిడ్డ వయసును బట్టి, తూకాన్ని బట్టి, ఎంత పాలు యివ్వాలో నిర్ణయించుకోటం అవసరం బిడ్డ పెరిగిన కొలది నీటి భాగాన్ని తగ్గించి, పాలభాగాన్ని ఎక్కువ చేస్తూ పోవాలి

మంచి ఆవుపాలు లభించకపోతేగాని, ప్రయాణం చేస్తున్న కాలంలోగాని, మరేకారణం చేతనైనాగాని, డబ్బాపాలివ్వవలసి వస్తుంది దుకాణాల్లో పలురకాల పాల డబ్బాలు అమ్ముతారు వారి వారి బిడ్డలకు ఏరకం డబ్బా పాలు మంచివో డాక్టర్ సలహా తీసికొనుట మంచిది దాన్ని ఉపయోగించే విధానంలో కూడా డాక్టర్ సలహా పొందాలి పోతపాలు పోయడానికుపయోగించే గాజు బుడ్లను నీళ్ళతో, బ్రష్‌తో చక్కగా కడిగి, తిరిగి వేడి నీళ్ళతో కడిగి శుభ్రపరచాలి

బిడ్డకు నెల వెళ్ళినప్పనుండి, రెండు మూడు తొనల కమలాపండు రసం తీసి, అందులో కొంచెం నీరు, పంచ దార కలిపి రోజుకు ఒకటి రెండు సార్లు తాపాలి క్రమేణా ఎక్కువ చేయాలి క్రమేణా రెండు ఔన్సులు రసం త్రాగే దాక ఎక్కువ చేస్తూపోవాలి పండ్లరసం మంచి విరేచన కారి దీనితోపాటు బిడ్డలకు చేపనూనె కూడా ఇస్తే చాల మంచిది దీన్ని కూడా బిడ్డకు నెల నిండినప్పటి నుండే ఇవ్వాలి ఈ రెండు బిడ్డ బాగా పెరగడానికి అత్యవసరము

బిడ్డకు, తొమ్మిదినెలలు నిండిన తరువాత అన్నం మెత్తగావండి మజ్జిగతోనూ పాలతోనూ రోజుకొక పూట పెట్టాలి, కాయలు కూరలు ఉడికించిన నీటితో కలిపి పెటుట కూడా మంచిది ఏడాదినిండే టప్పటికి పప్పుకూర లతోపాటు అన్నం పెట్టవచ్చును రెండుపూటలు కూడా పెట్టవచ్చును, అన్నం పెట్టే కాలంలో కూడ, పండ్లరసం చేపనూనే ఇవ్వాలి

తల్లిపాలు మాన్పించటం:

ఇదికొంత కష్టమైన కార్యమేను, ఏడాది లోగానే బిడ్డకు తల్లిపాలు మాన్పించాలి, లేనిచో ఇది బిడ్డకూ, తల్లికీ, గడ్డుసమస్యగా పరిణమించవచ్చును అంతేకాదు, అసలు బిడ్డపెరగటానికి తల్లి పాలుచాలదు తొమ్మిది నెలలు నిండు చుండగానే, క్రమక్రమంగా పాలు మాన్పిం చటానికి ప్రయత్నించాలి, ఆరు నెలలనుండే బిడ్డకు ఆవు పాలు పోయాలి ఇట్టి అలవాటువల్ల, తొమ్మిదినెల లపుడు పూర్తిగా మాన్పించటం సులభ సాధ్యమవుతుంది పోత పాలు పోయునపుడు, తల్లి బిడ్డవద్ద లేకుంటే మంచిది కాని, తల్లి ఈ విషయంలో కూడా విచక్షణను వాడాలి, లేకపోతే, బిడ్డకు మానసిక సంబంధ వ్యాధులు రావచ్చు

పరిశుభ్రత

బిడ్డను చాలా పరిశుభ్రంగా వుంచుట ఎంతైనా అవసరము బిడ్డచర్మము చాలాలేతగా సున్నితంగా వుంటుంది అంచేత సులభంగా చర్మవ్యాధులు, అంటువ్యాధులు సంభవిస్తాయి దేహానికి నూనెరాసి, పిండితోనైనా సబ్బుతోనైనా తోమి స్నానం చేయించాలి నీరు గోరువెచ్చగా వుండాలి కాని చాలవేడిగ ఉండనే కూడదు స్నానం చేయించేటప్పుడు బిడ్డకు చలిగాలి సోకకుండా గది తలుపులు మూయాలి (కాని పైపక్కన వుండే కిటికీలు తెరచే వుంచాలి) బిడ్డ దేహం చక్కగా పరిశుభ్రమైన బట్టతో తుడిచిన తరువాతనే బయటకు తీసుకురావాలి - ముడుతలు వున్నచోట్ల, అంపె, వ్రేళ్ళ సందులు, గజ్జలు, చంకలు చెవులు, ఆసనం మొదలయిన చోట్లన్నీ చక్కగా తోమి కడగాలి, శుభ్రంగా తుడవాలి ఇల్లా శుభ్రంగా వుంచినందువల్ల పుండ్లురావు ఈ చోట్లలో, బిడ్డలకు ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన పౌడరును వేయవచ్చును ముఖానికి వేయ నవసరంలేదు సెంట్లు కలిపిన పౌడర్లను వాడరాదు ముఖ్యంగా మనదేశంలో బిడ్డలకు తలంటేటప్పుడు చెవుల్లోను కళ్ళల్లోను నూనెపోయు నట్టి దురలవాటు ఇంకనూ వున్నదనే చెప్పాలి దీనివల్ల బిడ్డ కేలాంటి లాభంలేకపోగా, చెవులలో మురికి చేరుటకు తోడ్పడుతుంది కాబట్టి ఇట్టి దురలవాటును మానివేసి శుభ్రమైన బట్టతో బిడ్డ చెవులు ముక్కులు తుడుస్తే చాలును

దుస్తులు -

మనదేశంలో, చలికాలంలో తప్ప బిడ్డలకు ఎక్కువ దుస్తులు వేయవలసిన అవసరంలేదు తల్లులు కొందరు తమ ముచ్చట తీరుటకుగాను, బిడ్డలకు అనవసరమైన రకరకాల దుస్తులువేసి బాధ పెట్టుతుంటారు స్వేచ్ఛగా కాళ్ళు చేతులు ఆడించటానికీ, ప్రాకటానికీ, ఆడుకొనటానికీ వీలులేకుండా పోవటమే కాక, చెమట కాయలు వస్తాయి సూర్యరస్మి దేహంమీద పడటానికి వీలుండదు. అనవసరమైన దుస్తులువేసి, గదిలోనే బిడ్డనుంచుట వలన, బిడ్డ పెరుగుదల కత్యవసరమైన విటమిన్ "డి" అనే పోషణ పదార్థం అవసరమైనంత ఉత్పత్తికాదు అంచేత బిడ్డ కనవసరమైన దుస్తులు వేయరాదు ప్రతిదినమూ కొంత సేపు బిడ్డను ఆరుబయట ఉంచుట చాలమంచిది ఇంటి లోపలనుండి బయటికి తీసుకొనిపోవునపుడు, బిడ్డను కప్పి తీసుకొని పోవాలి లోపల వుండేగాలికి బయటవుండే గాలికి శీతోష్ణస్థితుల వ్యత్యాసంగా వుంటాయి శిశువులకు లాగులకు బదులు, డైపర్లు కట్టుట మంచిది వీటిని ప్రతిరోజూ నీళ్లలో ఉడకబెట్టి సబ్బుతో శుభ్రపరచి ఎండలో ఆరవేయాలి

నిద్ర, వ్యాయామం, ఆటలు -

శిశువు పాలుత్రాగు నపుడు తప్ప, తక్కిన కాలమంతా నిద్రపోతుంది పెరిగిన కొలది నిద్రించు కాలంతగ్గి కాళ్ళు చేతులు ఆడించుతూ ఆడు కొంటుంది మేలుకొన్నంత సేపు ఒక్కక్షణం కూడ ఊరకుండదు ఏదో ఒకపని చేస్తూ వుంటుంది ఇల్లా ఆడుకొనటం వల్లనే త్రాగినపాలు జీర్ణమై ఆరోగ్యంగా పెరుగుతుంది అలసి చక్కగా నిద్ర పోతుంది కాబట్టి ఆడుకోటం అత్యవసరం సాయంత్రం పూట బయట పడుకోబెట్టి ఆడుకోనివ్వాలి దొర్లిపడకుండా, మట్టి మొదలైన వాటిని తినకుండా పెద్దవారు బిడ్డ వద్ద వుండాలి దృష్టిదోషం, పక్షిదోషం అనే మూఢనమ్మకాలను వదలి బిడ్డను ఆరుబయట ఆడించాలి ఆరునెలలైనతరువాత, సాయంత్రం రెండుమూడు గంటలసేపు ఆరుబయట ఆడుకో నివ్వాలి

పాలిచ్చు సమయంలో తప్ప బిడ్డను తల్లి ప్రక్కన పడుకోబెట్టరాదు ఉయ్యాలలో లేదా ప్రత్యేక పరుపుమీద పడుకోబెట్టాలి ఆరునెలల వయస్సు వరకు బిడ్డ వెల్లికిల పడుకొని నిద్రించే అలవాటు చెయ్యాలి తలక్రింద దిండు పెట్టరాదు

బిడకు ఆరునెలలు నిండిన తరువాత తల్లి దండ్రుల గదిలో పడుకో బెట్టక ప్రత్యేకగదిలో పడుకో బెట్టుట మంచిది ఈ స్వల్పచర్యవల్ల మానసిక వ్యాధులు సంభవించ కుండా నివారించ వచ్చును

ఏడ్పు -

బిడ్డలకేమి కావలసివుండినా, ఏడ్పు మూలంగానే తెలియజేసు కొంటారు అంచేత బిడ్డ ఏడ్చినపుడు దానికేమి అవసరమో, లేక మరేమి కారణమో, తల్లి తెలుసు కోడానికి ప్రయత్నించాలి కాని, ఏడ్చినపుడంతా, బిడ్డ ఆహారం కోసం ఏడుస్తుందనుకొని కొందరు తల్లులు పాలిస్తారు

ఇది ఎంత దురలవాటో, బిడ్డ జీర్ణకోశానికెంత హానికరమో వారెరుగరు ఇదిచాలా పొరపాటు సకాలంలో కడుపునిండ బిడ్డకు పాలిచ్చివుంటే ఆకలికోసం బిడ్డ ఏడవదు మరేదో కారణముండాలి కడుపునొప్పి, లేదా మరేదో బాధవల్ల ఏడ్చివుండవచ్చును తగిన చికిత్స పరామర్శ చెయ్యాలి

పళ్ళు -

సాధారణంగా, బిడ్డకు ఆరునెలలైన తరువాత పళ్ళు రావడం ప్రారంభమవుతుంది కొందరికి మూడు నెలలకే మొదలు పెట్టుతుంది మరి కొందరికి ఏడాదిదాక రావు ఇది వంశానుగతం కావచ్చు, లేదా కాల్షియం అనేపదార్థం చాలక పోవడంవల్ల పళ్ళు రావటం అలస్యం కావచ్చు కొందరికి పళ్ళు రావటం ప్రారంభించేటప్పుడు విరేచనాలు కావటం జ్వరం రావటం సంభవిస్తుంది కొందరికి అసలే ఈ కష్టాలుండవు విరేచనాలు, లేక, జ్వరం వచ్చినట్టయితేగాని అసలు పళ్ళు ఏడాది అయిన తరువాత కూడరాక పోతేగాని డాక్టరు సహాయం పొందాలి

బిడ్డకు ఏడాది నిండేటప్పటికి ముందుండే ఆరుపళ్ళు వస్తాయి బిడ్డ గర్భంలో పెరిగే కాలంలోనే దాని దంతాల చిగుళ్ళు ఏర్పడుతాయి అందువలన తల్లి గర్భంతో వుండే కాలంలోనే కాల్షియమ్, ఫాస్ఫరస్, విటమిన్ "డి" విటమిన్ "సి" ఉండేపదార్థాలు భోజనంతో పాటు తీసుకోవాలి పాలు, పళ్ళు, చేపనూనె, ప్రతిరోజు తీసుకోవాలి తల్లి ఈ విధంగా తీసుకోవటం వలన, బిడ్డకు బలమైన చక్కని పళ్ళు వస్తాయి పంటికి సంబంధించిన వ్యాధులురావు

నడక మాటలు —

సాధారణంగా తొమ్మిది నెలలు నిండేటప్పటికి బిడ్డ దేనినైనా ఆధారంగా పట్టుకొని నిలుస్తుంది మెల్లమెల్లగా పట్టుకొని నడవడం అలవాటు చేస్తే, ఏడాది అయ్యేటప్పటికి తనంతట అదే నడవడం మొదలు పెడుతుంది కొందరికి నడక ఆలస్యం కావచ్చును బిడ్డ సంవత్సరమైన తరువాతకూడ నిలబడ్డానికి ప్రయత్నించని సందర్భములో డాక్టర్ సహాయం తీసుకొని బిడ్డ ఎముకలకు బలంవచ్చేలాగు మందు ఇప్పించాలి నియమని నడిచేటప్పుడు కొందరికి దొడ్డికాళ్ళు మొదలైన లోపాలు కనబడవచ్చు అట్టి సందర్భములో తక్షణం తగిన చికిత్స చేయించాలి వెంటనే చేయించితే కాళ్ళు చక్కబడవచ్చు ఆలశ్యమైన కొలదీ ఎముకలు గట్టిపడి, సరిదిద్దడం కష్టమవుతుంది [ఆలిండియా రేడియోవారి సౌజన్యంతో]

మహిళా ఉద్యమం

* శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ *

ఆంధ్రదేశంలోని అనేక ఉద్యమాలకు, అనేక సంస్కరణలకు శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు జనకులైనట్టుగానే, ఆంధ్రమహిళోద్యమానికి గూడా శ్రీ వీరేశలింగంపంతులుగారే జనకులు. 19వశతాబ్దపు కడపటి భాగంలోనూ ఇరువదవ శతాబ్దపు ప్రారంభదశలోను ఇంచుమించుగా ఏబదిసంవత్సరాలు ఈ మహనీయుని అవిరళకృషి ఆంధ్రదేశంలో సాంఘికంగా, సారస్వతంగా, నైతికంగా ఎన్నో మార్పులకు కారణమైంది. అందులో స్త్రీ ఉద్యమం గూడా ఒకటి. పంతులుగారు స్త్రీజనోద్ధరణోద్యమం ప్రారంభించడానికి ముందు ఆంధ్రదేశంలో జనాభ్యుదస్త్రీయానికి ఎవరైనా కృషి చేసినవారున్నారేమో తెలియదు కాని ఒకవేళ అట్టివారున్నప్పటికీ అది చెప్పుకో తగ్గది మాత్రం గాదు. విద్యా విషయంగా నైతేనేమి, బాలవితంతూ ద్వాహాలవల్లనైతేనేమి, వేశ్యాజన సంస్కరణలవల్లనైతేనేమి, ప్రప్రథమంగా ఆంధ్రమహిళల నుద్ధరించడానికి కంకణంగట్టిన వీరాధివీరుడు రాయబహద్దూర్ కందుకూరి వీరేశలింగంపతులుగారే.

విరేశలింగంగారి సేవ.

స్త్రీలకు విద్య చెప్పించకపోవటమే మర్యాద లక్షణంగానూ, బాలవితంతువులకు శిరోముండనాది సంస్కారములు చేయించి వంటయింట ప్రుగ్గజేయడమే ఉత్తమధర్మంగానూ, వేశ్యలు కన్నెరిక ముండడమే ఘనతగానూ భావించబడే ఆ దినాలలో స్త్రీలకు విద్య చెప్పించవలెననీ, బాలవితంతువులకు నపుర్వివాహములు చేయవలెననీ, వారకాంతలను కన్నెరిక చేయడము నీతిబాహ్యమనీ, పెద్ద ఆందోళన లేవదీసి ఇంచుమించుగా కృతకృత్యుడైన మహనీయుడు వీరేశలింగం పంతులు. స్త్రీలకొఱకు ఆయన వ్రాసిన చంద్రమతి చరిత్రము, సత్యవతీ చరిత్రము, సతీ హితబోధిని మున్నగు గ్రంథములను నిజముగా మరువలేము బాలవితంతూద్ధరణకు పూర్వాచార పరాయణులతో ఆయన సాగించిన పోరాటము విస్మరింపరానిది. వేశ్యాజన సంస్కరణార్థము ఎంతెంత వారిని లెక్కచేయకుండా ప్రహసనాలు వ్యాసాలు, వ్రాసి ఆయన కావించిన ప్రబోధము అసాధారణము. కావుననే శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారు ఆంధ్ర మహిళలకు సర్వవిధముల ప్రాతః స్మరణీయుడైనాడు ఆయన ప్రబోధ ఫలితంగానే ఆంధ్రమహిళోద్యమం ఆరంభమై శ్రీమతి కొటికలపూడి సీతమ్మగారివంటి విదుషీమణులు బయలుదేరి అచ్చటచ్చట స్త్రీ సమాజాలు స్థాపించడము, ఉపన్యాసాలివ్వడము జరిగింది. స్త్రీ జనాభ్యుదయైక చింతాపరులైన శ్రీ రాయసము వెంకటశివుడు పంతులుగారివంటి పెద్దలు స్త్రీలకొఱకు జనానాపత్రికను స్థాపించడము జరిగింది. ఈ ప్రబోధ ఫలితంగానే కాకినాడలో విద్యాభివర్ధనీ సమాజం, గుంటూరులో స్త్రీ సనాతన ధర్మమండలి, రాజమహేంద్రవరము, ఏలూరు మున్నగు పట్టణాల్లో స్త్రీ ప్రార్థనా సమాజాలు వెలసినవి శ్రీమతి పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబగారు "సావిత్రీ పత్రికను," బాలాంత్రపు శేషమ్మగారు "హిందూసుందరీ" పత్రికను స్థాపింనారు శ్రీమతి పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబగారు, కొటికలపూడి సీతమ్మగారు, బండారు అచ్చమాంబగారు మున్నగు విదుషీమణులు గ్రంథరచన చేశారు. స్త్రీ జనాభ్యుదయ చింతగల ఉదార హృదయులగు సోదరులు కొందరిచ్చిన ప్రోత్సాహం వల్లను, చేయూత వల్లను, ప్రబోధంవల్లను స్త్రీలల్లో చైతన్యం గలిగి తమ దుస్థితి తాము తెలిసికొని తమ సంఘాభ్యుదయానికి తామే పాటుబడవలెననే అభిప్రాయం ఈ దశలోనే కలిగింది కనుక ఇదే మహిళోద్యమానికి ప్రారంభదశ అని చెప్పవచ్చును.

స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికి ప్రభుత్వకృషి

ఈ సమయంలోనే దొరతనం వారుగూడా-స్త్రీలలో విద్యాభివృద్ధి కలగడం ముఖ్యమన్నే అభిప్రాయం కలిగి ఆర్థికంగా సాయం చేయడానికి ఉపక్రమించారు. మత ప్రచారోద్దేశముతో నైనా క్రైస్తవ మిషనరీలు అచ్చటచ్చట స్త్రీ విద్యా సంస్థలు నెలకొల్పి స్త్రీలు చదువుకోడా

నికి ప్రోత్సాహం కల్పించారు. ముఖ్యంగా నిమ్న జాతుల్లో స్త్రీవిద్యాప్రబోధం కలిగించిన గౌరవం వీరిదే.

ఈ ప్రబోధంవల్ల స్త్రీలు కొందరు పాఠశాలల్లో చేరి విద్యాభ్యాసం చేయడం కలిగింది. శ్రీమతి కాంచనపల్లి కనకాంబగారు, ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారు మున్నగు సోదరీమణులు ఈ ప్రబోధ ఫలితంగా విద్య నభ్యసించినవారే. వారి వెనుక ఎందరో యువతులు ఉన్నత పాఠశాలలో చదివి ఉద్యోగినులైనారు

తరువాత అచ్చటచ్చట స్త్రీల సభలు జరుగుతూ వచ్చినవి. కాని ఏ స్త్రీయైన స్త్రీల సభకు వెళ్ళిందంటే ఆమె చాలా తెగించిన మనుష్యులలో లెక్కే. అది స్త్రీ యే అయినా అక్కడ ప్రసంగించే వాళ్ళు స్త్రీలే అయినా అక్కడ ప్రస్తావింపబడేవి స్త్రీలకు సంబంధించిన విషయాలే అయినా స్త్రీల సమావేశాలకెంతో ఆక్షేపణ ఉండేది. కనుక ఏ స్త్రీ గూడా భర్త గట్టిగా ప్రోత్సాహించి బలవంత పెట్టి పంపుతే తప్ప స్వయముగా వెళ్ళడానికి సాహసించేది కాదు ఇప్పటికీ స్త్రీలు జరిపే సభల కంటే పురుషులు చెప్పే పురాణాలకే హరికథలకే స్త్రీలు ఎక్కువగా వెళ్ళుతూ ఉంటారు ఏమయినా నలుబదేళ్ల క్రిందట బాపట్లలో ప్రథమాంధ్ర మహాసభ జరిపినపుడు దానితో బాటు శ్రీ కొటికలపూడి సీతమ్మగారి అధ్యక్షతను ఆంధ్ర మహిళా సభ గూడా జరిగింది తదాది ఏ మహాసభ జరిగినా దానితో బాటు మహిళాసభ గూడా జరగడం పరిపాటైంది కజిన్సు సతి, సరోజినీ నాయుడు, కమలాదేవి చటోపాధ్యాయ విజయలక్ష్మి పండిట్ మున్నగు సోదరీమణులు స్త్రీల విద్యా సాంఘికములలో కృషి చేయడానికి అఖిలభారత మహిళా సభ నేర్పరిచిన తర్వాత ఆ మహాసభకు శాఖలుగా రాష్ట్రీయ సభలు, జిల్లా సభలు, తాలూకా సభలు, గ్రామ సభలు జరగడంతో మహిళా సభల ఆంక్ష తీరింది. ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారు, తుర్లపాటి రాజేశ్వరమ్మగారు, దామెర్ల కమలరత్నమ్మగారు, మనపాక కమలమ్మగారు, పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మగారు, ఆచంట రుక్మిణమ్మగారు, ఆదిగాగల సోదరీమణులు ఆంధ్రలో రాష్ట్రమహిళాసభను ఏర్పరిచిన వారిలో ముఖ్యులు. ఈ మహాసభలు ఏడాదికొక్క జిల్లాలో జరుగుచు షదిరెండు ఆంధ్రజిల్లాల నారీమణులు పరస్పరం కలుసుకొని మంచి చెడ్డలు చర్చించుకోడానికి స్నేహం పెంపొందించుకోడానికి ఎంతో దోహదమిస్తూ ఉండేవి. సెప్టెంబరులో తాలూకాసభలు, అక్టోబరులో జిల్లాసభలు, నవంబరులో రాష్ట్రసభలు, డిశంబరులో అఖిల భారతసభ జరుగుతుంటే ఇది మహిళాసభల ఋతువేమో అనిపించేది. ఆ మహిళాసభ లిప్పుడు తొల్లింటి వైభవంతో జరగడంలేదు అయినా మహిళోద్యమానికి ఆ సభలవల్ల విశేషమయిన బలం ఏర్పడ్డది అఖిలభారత మహిళాసభకు అంతర్జాతీయ మహిళాసభతో ఉన్న సంబంధంవల్ల ఒకపరి అఖిలభారత మహిళాసభ ప్రతినిధిగా అఖిలభారత మహిళా సభ స్థాయిసంఘ సభ్యురాలును ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళాసభ కార్యదర్శిని అయిన కొండా పార్వతీదేవిగారు ఖండాంతర్గములకు వెళ్ళివచ్చారు. ప్రస్తుతము అఖిలభారత ఉపాధ్యక్షురాలుగా పెద్దాడ కామేశ్వరమ్మగారు ఖండాంతరములు వెళ్ళి ఉన్నారు టి చంద్రమతిగారు, జాస్తి సీతామహాలక్ష్మమ్మగారు, కొండా పార్వతీదేవిగారు ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళాసభకు కార్యదర్శినులుగా ఉండి చాలా కృషి చేశారు ఒకపరి అఖిలభారత మహిళాసభను కాకినాడలో జరిపి యావద్భారత నారీమణులకు ఆతిథ్యమిచ్చి వారు ప్రశంసలందారు. పైసభలమూలకంగా ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళాసభ ఆంధ్రమహిళోద్యమానికి ఎంతో దోహదమిచ్చింది

స్మరణీయ ఘట్టం

ఆంధ్రమహిళోద్యమ చరిత్రలో మహాత్ముని నిరాకరణోద్యమమొక స్మరణీయఘట్టం లోకమాన్య తిలక ప్రభువు అనంతరం స్వాతంత్ర్య సమరంచేపట్టిన మహాత్మాగాంధీ యావద్భారత వర్షమునను దౌర్జన్య విరహిత సహాయ నిరాకరణోద్యమము నారంభించినప్పుడు పురుషులతోబాటు స్త్రీలను గూడా స్వాతంత్ర్య సమరమున కాహ్వానించిన తరుణంలో ఆంధ్రదేశంలో జరిగిన శాంతిసమరంలో పురుషులతోబాటు స్త్రీలునుపాల్గొని సమ్మెలు,సత్యాగ్రహములు, శాసనోల్లంఘనములు, పికెటింగులు ప్రచారములు చేసి జైళ్ళకు వెళ్ళారు ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు, దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు, దిగుమర్తి జానకీబాయమ్మగారు, సత్తిరాజు శ్యామలాంబగారు, కలగర పిచ్చమ్మగారు, పొణకా కనకమ్మగారు, ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మగారు, గుమ్మడిదల దుర్గా

బాయమ్మగారు, కొల్లా కనకవల్లి తాయారమ్మగారు, గోగినేని భారతీరంగాగారు, ఆచంట రుక్మిణమ్మగారు మున్నగు సోదరీమణు లెందరో ఈ ఉద్యమంలో తీవ్రంగా పనిచేసి ఆంధ్రమహిళలయశస్సును ద్విగుణీకృతం చేశారు. అంతవఱకు పట్నవాసపు స్త్రీలలో మాత్రమే "సామాన్యముగా సాగుచున్న ఆంధ్రమహిళోద్యమము అహింసాయుక్త శాంతిసమరంలో గ్రామాదులకు గూడా ప్రాకింది. గ్రామీణస్త్రీలల్లో అఖండ ప్రబోధం కలిగింది. ఎందరో సోదరీమణులు ఈ ప్రబోధప్రచారం ద్వారా స్వీయపరిస్థితులు తెలిసికొన్నారు జాతీయ భావం పెంపొందించుకున్నారు విద్యా ప్రయోజనం గమనించారు. పాశ్చాత్య నాగరికతను ఏవగించుకున్నారు. క్రమంగా స్వదేశాభిమానం అధికమైంది నూలు వడకటం, ఖద్దరు కట్టడం స్వదేశ వస్తువులు వాడడం పరిపాటైంది. గౌరవనీయంగా గూడ తలంపబడ్డది నిరాకరణోద్యమంలోకంటే లవణ సత్యాగ్రహంలోను, లవణ సత్యాగ్రహోద్యమంలో కంటె క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలోను, ఆంధ్రస్త్రీలు అత్యధికంగా జేరి స్వాతంత్ర్య సమరంలో తమపాలు ధర్మమును పూర్తిగా నిర్వర్తించారు. ఇటీవల ఆంధ్రదేశంలో వ్యాప్తికి వచ్చిన కమ్యూనిస్టు ఉద్యమంలో గూడ స్త్రీలు వహించిన పాత్ర స్వల్పంగాదు. డాక్టరు కొమర్రాజు అచ్చమాంబగారివంటి విద్యాధిక సోదరీమణులు ఈ ఉద్యమంలో జేరి చాలా పని చేశారు.

ఆంధ్ర వనితాలోకంలో సంఘ సేవాభిలాష

ఈ విధముగా అసహాయోద్యమాది, ప్రయోద్యమాలవల్ల ప్రబలమైన ఆంధ్రమహిళోద్యమము స్వజాత్యభ్యుదయ చింతతోబాటు సేవాభిలాషను గూడా స్త్రీలలో పెంపొందజేసింది. మహాత్ముని ఉద్యమములో కాకలు దీరిన ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు, దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు, పాణకా కనకమ్మగారు, గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు, బత్తుల కామాక్షమ్మగారు, మున్నగు సోదరీమణులు స్త్రీవిద్యా సంస్థలు స్థాపించి జాతీయవిద్యకు దోహదమిచ్చారు. కొల్లా కనకవల్లి తాయారమ్మగారు హరిజన స్త్రీలకు ప్రత్యేక విద్యాసంస్థ నెలకొల్పారు కొందరు స్థానిక సంస్థలలోను ప్రభుత్వ శాసనసభలలోను ప్రతినిధినులుగా జేరి తద్వారా సంఘసేవకు దొరకున్నారు. శ్రీమతి కడప రామనుబ్బమ్మగారు కడప జిల్లా బోర్డు అధ్యక్షురాలు కావడము, శ్రీ చుండూరి రత్నమ్మగారు ఏలూరి పురపాలక సంఘాధ్యక్షురాలు కావడము, శ్రీ చోళడం అమ్మన్నరాజాగారు మద్రాసు శాసనసభకు డిప్యూటీస్పీకరు కావడము, శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మగారు ఆరోగ్యశాఖామంత్రి కావడము, శ్రీ వావిలికొలను పద్మాసనమ్మగారు సెనేటు మెంబరు కావడము, గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు పార్లమెంటు మెంబరు కావడము ఇంకా అనేకమంది సోదరీమణులు జిల్లాబోర్డు సభలలో, శాసనసభల్లో, తదితరానేక అధికార నధికార సంస్థలలో సభ్యురాండ్రు కావడము ఆంధ్రమహిళోద్యమ సాఫల్యానికి నిదర్శనాలని చెప్పవచ్చును.

సంపూర్ణ వికాసం

ఈనాడు ఏముఖంగా చూచినా ఆంధ్రమహిళలలో సంపూర్ణవికాసం కలిగింది. స్త్రీవిద్య సర్వ సాధారణమైంది. ఎందఱో యువతులు సహజంగా ఉన్నత విద్య నభ్యసిస్తున్నారు ఎందఱో ఉపాధ్యాయినులుగా పనిచేస్తున్నారు. లాయర్లుగా పనిచేస్తున్నారు. రేడియో మొదలైన ఆఫీసుల్లో పనిచేస్తున్నారు పరదేశాలకు వెళ్ళి పెద్ద పెద్ద చదువులు చదువుతున్నారు. స్త్రీ సంఘాలు స్థాపిస్తున్నారు మహిళాసభలు జరుపుతున్నారు. మొన్న మొన్ననే రాజమండ్రి ప్రభుత్వకళాశాలకు తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు ప్రిన్సిపాలుగా నియమింపబడినారు. ఇది ఆ కళాశాల చరిత్రలో అపూర్వము. శ్రీమతి గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మగారు ఓటర్ల అజ్ఞానంవల్ల మరల ఎన్నుకొనబడక పోయినా పార్లమెంటు సభ్యురాలై చేసిన సేవా, కఱవు సంఘసభ్యురాలై చేసినసేవా, ప్లానింగుకమిషను సభ్యురాలుగా ఉండి చేస్తున్న సేవా, ఆంధ్రస్త్రీల యశస్సును పెంపొంద జేస్తున్నవి. అసలు దేశసేవే, కార్యదక్షతే నిర్మాణ కౌశలమే ఆమె రూపమని చెప్పవచ్చును.

సారస్వత సేవ

కావ్యరచనలోగూడా మహిళోద్యమం సప్రతిష్ఠను గడించుకొన్నది కాంచనపల్లి కనకాంబగారు, గుడిపూడి యిందు

మతీదేవి గారు, చిలకలపాటి సీతాంబగారు, స్థానాపతి రుక్మిణమ్మగారు, చేబ్రోలు సరస్వతి గారు, గంటి కృష్ణవేణమ్మ గారు, మున్నగువారు చక్కని కావ్యాలు వ్రాశారు. గృహలక్ష్మి, ఆంధ్రమహిళ మొదలైన స్త్రీ మాసపత్రికలు స్త్రీల సారస్వత కృషికెంతో ప్రోత్సాహమిచ్చాయి. చక్కగా చదివిన యువతీమణు లెందరో కథలు, నాటికలు, వ్యాసాలు, ఖండకావ్యాలు, గేయాలు వ్రాయుటకు అలవాటుపడ్డారు.

చారిత్రక విషయరచనలో నాయని కృష్ణకుమారిగారు ప్రత్యేకత సంపాదించుకొన్నారు. శ్రీమతి బెల్లంకొండ కనకమ్మగారు సంస్కృతభాషలో రాఘులింగ ప్రతిష్ఠ బాలరామాయణము వ్రాసి ప్రత్యేక ప్రతిష్ఠను సంపాదించుకున్నారు.

ఇటీవల సహకారశాఖలో గూడా ఆంధ్రస్త్రీలు కృషి చేస్తున్నారు—దొరతనము వారి ప్రోత్సాహమువల్ల ఏర్పడ్డ యువతీ పరిశ్రమ సహకారశాఖల్లో శ్రీమతి ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారు, దుర్గ వెంకటరవణమ్మగారు, త్రిపురనేని సాధువమ్మగారు మున్నగువారు చక్కగా పనిచేసి మధ్య కుటుంబ స్త్రీల బ్రదుకుదెరువులకు మార్గం చూపిస్తున్నారు– ఇప్పుడిప్పుడే ఆరంభమవుతున్న సేవింగ్సు విధానంలో ఆంధ్ర శాఖగూడ ఏర్పడి కార్యవర్గమును ఏర్పరచినట్లు చూస్తున్నాము– భీమాకంపెనీలలో స్త్రీలు ఏజంట్లుగా ఉండి ఇదివరకే పనిచేయడము జరుగుచున్నది. అటులనే ఈ సేవింగ్సు విధానంలో గూడా పని జరుగగలదని తలంచవచ్చును

రేడియోలో ఎడనెడ స్త్రీలు చేస్తున్న ప్రసంగములు ఆంధ్ర స్త్రీల విద్యా పరిణతిని ప్రస్ఫుటము చేస్తున్నవి. డాక్టరు కె యన్ కేసరిగారిచే స్వర్ణ కంకణ సత్కారము లందుట ద్వారా ఆంధ్రస్త్రీలు మహిళా ప్రపంచమున మరొక అడుగు ముందువైచిరనుట నిక్కము. లోగడ ప్రచురితములైన సావిత్రి, హిందూ సుందరి, ఆంధ్రలక్ష్మి, అనసూయ పత్రికలే గాక నేడు చన్న ఘంటమ్మగారి సంపాదకత్వమున వెలువడుచున్న ఆంధ్రమహిళ పత్రికా నిర్వహణమున ఆంధ్రస్త్రీల కౌశలమునకు తార్కాణమని చెప్పవచ్చును సుప్రసిద్ధ గాయనీమణియై ఆంధ్ర నారీ లోకానికి ఖండోంతర ఖ్యాతి చేకూర్చిన టంగుటూరి సూర్యకుమారి ఒక అనర్ఘ రత్నము.

చిత్రకారిణులుగా శ్రీమతి దిగుమర్తి బుచ్చి కృష్ణమ్మగారును, దామెర్ల సత్యవాణిగారును, రత్నాల కమలాబాయిగారును వీరు మిగిలినవారైనారు. ఇటీవల ఆంధ్ర కవయిత్రుల చరిత్ర వ్రాసి శ్రీ ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారును, తంజావూరి పతనమును వ్రాసి మల్లాది వసుంధరాదేవి గారును పోటీలలో గెలిచి గ్రంథ రచనయందును ఆంధ్ర యువతులకు పేరు తెచ్చారు.

ఏటేటా జరిగే హిందీ పరీక్షలలో అసంఖ్యాకంగా ఉత్తీర్ణులౌతూ ఆంధ్ర స్త్రీలెందరో జాతీయ భాషలో తమ విన్నాణం చూపిస్తున్నారు. కొమ్మూరి పద్మావతీదేవిగారు, కొప్పరపు సరోజినీ దేవిగారు, గుళ్ళపల్లి విశ్వేశ్వరమ్మగారు నాటక కళలోను, సూర్యకుమారి, వరలక్ష్మి, భానుమతి, కృష్ణవేణి, సావిత్రి మున్నగువారు సినీమా రంగాలలో తమ ప్రతిభను చాటుతున్నారు. కేవలం నటనా విషయంలోనే గాక సినీమా దర్శకురాండ్రును నిర్మాతలుగా, కథా రచయిత్రులుగా, సంగీత దర్శకురాండ్రుగా కన్నాంబ, భానుమతి, సరళ, మున్నగు ఆంధ్రస్త్రీలు తమ అసాధారణ ప్రతిజ్ఞను చూపుతున్నారంటే ఆంధ్రమహిళోద్యమము ఎంత ముందుకు నడిచిందీ తెలియగలదు.

వార్ధా విద్యా విధానమున ఆంధ్ర స్త్రీలలో చాలామంది కుశలలై అచ్చటచ్చట పాఠశాలలు నడుపుట్ల చూడగా దేశమున ఉదయించే ఏ నవీన కార్యక్రమాన్ని గూడా ఆంధ్ర మహిళోద్యమం ఉపేక్షించడం లేదనీ ఆంధ్రమహిళోద్యమం నానాట అనంతమై, సువిశాలమై స్వరతో ముఖమై విరాజిల్లుతున్నదనీ విశదమవుతున్నది.

ఈ 1953 అక్టోబరు ఒకటవ తేదీని ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడినది. ఈ సందర్భమున తమపై బడనున్న బాధ్యతలను నిర్వహించడములోను, ఆంధ్రరాష్ట్రమును పరిపుష్టమైనదిగా తీర్చి దిద్దడంలోను ఆంధ్రస్త్రీలు తమ విధిని సక్రమంగా నిర్వహిస్తారనడంలో సందేహం లేదు.

'దీపం వెనుకనీడ'

అన్నీ మంచి విషయాలే ప్రస్తావించి ఆనందించి చెడుగును విస్మరించడం అవివేకమే అనిపించుకుంటుంది ఆంధ్ర మహిళోద్యమము ఆంధ్రమహిళాలోకమున ఎంత ప్రబోధమునకు కారణమైనా దీపం వెనుక క్రీనీడవలె ఉన్న లోపాలను గమనించకపోతేనూ, వాటి నివారణకు ప్రయత్నించకపోతేనూ ఆంధ్ర మహిళోద్యమం సమగ్రం కాజాలదు. ఆంధ్రదేశాన అంతకంతకు మితిమీరుచున్న వరకట్నాలు, స్త్రీ సంఘానికి వేరు పురుగులై పీడిస్తున్నాయి బాలికలు చక్కనివారైనా, చదువుకున్నవారైనా, సంగీతం వచ్చిన వారైనా, సాంప్రదాయ కుటుంబానికి చెందిన వారైనా వరులకు అత్యధిక మూల్యం చెల్లిస్తేనే గాని తాళి కట్టడం జరగడంలేదు ఈ విషయంలో ఆంధ్ర మహిళోద్యమం చేయవలసిన కృషి ఎంతో ఉన్నది స్త్రీలల్లో గూడా కులమతవర్గ విద్వేషాలు పెచ్చరిల్లడము అందులో ఇది చదువుకున్న వారిలోనే అధికంగా కనిపించడం అత్యంత సంతాపకరమే కాకుండా అవమానకరమూ అనర్థకం గూడా జాత్యభ్యుదయానికి భంగకరమె. పరశ్రేయస్సును సహింపని యీ దుర్భావం స్త్రీలలో పెంపొందడం సంఘాభ్యుదయానికి ప్రతిబంధకం. కనుక తమతమ భేదాలు పాటింపకుండా ఆంధ్రస్త్రీలు ఏ కులమువారైనా, ఏ వర్గమువారైనా అందరు ఒకటేననీ వారందరి అభ్యుదయమే ఆంధ్ర మహిళాభ్యుదయమని ఆంధ్ర స్త్రీలు తెలుసుకోవాలె. ఈనాడు శాసనసభాది రంగములలో స్త్రీలకు ప్రత్యేక స్థానము లేదు. అందువల్ల స్త్రీలకు స్థానమే లేకుండా పోతున్నది స్త్రీలకు స్థానము లేకపోతే స్త్రీలకు అభ్యుదయంగూడా లేదు. కనుక ఆంధ్ర మహిళోద్యమం ఈ విషయమై గట్టి కృషి చెయ్యాలి. జనరల్ స్థానములలోనే తమ పలుకుబడి ద్వారా స్థానం సంపాదించుకోవాలె. కావున ఈ విషయాల్లో ఆంధ్ర మహిళోద్యమం సాగించిన కార్యక్రమం కంటె సాగించవలసిన కార్యక్రమం ఎంతో వున్నది. ఆంధ్ర మహిళోద్యమం సర్వదా జీవనదివలె ప్రవహిస్తూ ఎప్పుడు ఏపని స్త్రీలకు సంబంధించినది వచ్చినా దానిని చేపట్టి ఆంధ్రమహిళలు ఎత్తువారి చేతిబిడ్డలు కాకుండా తమ హక్కును, తమ బాధ్యతను గుర్తెరిగి మెలగవలసినవారుగా, ప్రబోధింపవలసినవారుగా ప్రబోధింపవలసిన భారము ఆంధ్ర మహిళోద్యమం మీదనే వున్నది.

ఆంధ్ర మహిళోద్యమము యూనియన్ ప్రాంతంలోనికి ఆంధ్ర దేశంలోనేగాక తెలంగాణాలోను, రాష్ట్రేతర ప్రదేశములలోను సక్రమముగా సాగుచుండడం సంతోషింపవలసిన విషయం. మొన్నమొన్నటి వరకు అంటే హైద్రాబాదు సంస్థానం ఇండియన్ యూనియన్‌లో కలిసేవరకు నిజాము రాజ్యంలో సభలు జరపడానికి, సంస్థలు నడపడానికి ఉన్న నిర్భంధాలు, అవరోధాలు ఇన్నిఅన్ని గావు అయినప్పటికి, అక్కడ మహిళోద్యమం మాడపాటి మాణిక్యాంబగారు, బూరుగుల అనంతలక్ష్మమ్మగారు, ఇల్లిందల సరస్వతీదేవిగారు రంగమ్మ ఓబులరెడ్డిగారు, యల్లాప్రగడ సీతాకుమారిగారు, సంఘం లక్ష్మీబాయమ్మగారు మున్నగు సోదరీమణుల నిరంతర కృషి వల్ల నానాటికి వర్ధమానమగుతూ ఆంధ్రమహిళాభ్యుదయానికి కృషి చేస్తున్నది. ఇటులనే కలకత్తా, బొంబాయి, ఢిల్లీ, జమ్‌షెడ్‌పూర్ మొదలైన రాష్ట్రేతర ప్రదేశములలో గూడా ఆంధ్రమహిళోద్యమం జయప్రదంగా సాగుతున్నది. ఇక ప్రత్యేక రాష్ట్రావతరణతో ఆంధ్రమహిళోద్యమం మరింత విస్తృతమై ఆంధ్రమహిళాభ్యున్నతికి ఇతోధికంగా సహాయకం కాగలదనుటకు సందేహం లేదు ★

జానపదగేయోత్పత్తి

వింజమూరి సీతాదేవి, బి యే . యమ్ లిట్

జానపదగేయాలు ఎవరు వ్రాశారు? వాటికి సంగీతం ఎవరు పొదిగారు? వాటిని జానపదులకు ఎవరు నేర్పారు?—అని నాగరీకులు కొందరు నన్ను ప్రశ్నించారు కలువపూవుల విత్తనాలు తటాకాలలో ఎవరు నాటారు? ముత్యపు చిప్పలలో వర్షబిందువులు ఎవరు వేశారు? మేఘాల్ని వర్షంగా ఎవరు కరగించారు?— ఈ ప్రశ్నలకి మీరు సమధానమీయగలిగితే, మీ సందేహాలు నేను తీర్చ గలుగుతానన్నాను ఇవన్నీ ప్రకృతి శక్తులమహత్తు, సృష్టికర్త విలాసమూ- అన్నారు వారు. మీ ప్రశ్నలకీ అదే జవాబన్నాను నేను.

మీరూ నేనూ అయితే, మన కష్ట సుఖాల్ని మరొ కరితో చెప్పుకోగలం మనకి ఆర్చేవారూ తీర్చేవారూ ఉన్నారు. రెక్కలమీద బ్రతికే అసంఖ్యాకులైన కర్షకులకీ కార్మికులకీ విశ్రాంతి యెరుగని ఆ రెక్కలే దిక్కు వాళ్ళ కష్టసుఖాలని వారిలో వారే చెప్పుకోవాలి పోనీ, చెప్పు కోకుండా ఉందామంటే, అది మానవ స్వభావంకాదు. లోపలున్న ఆ కదలికను— ఆనందమో, ఆవేశమో, కసో, కష్టమో— పైకి వెళ్ళబుచ్చుకొంటేనేకాని, హృదయ భారం తీరదు అది మనమే అయితే, పనిపట్టి కూర్చుని, ఆ కదలికను సాహిత్య పరంగానో, సంగీత పరంగానో బహిర్గతము చేయగలం దినమంతా కష్టపడి తేనేగాని గడవని జానపదులకి ఆ తీరిక ఉండదు మన లాగ అలా సావకాశంగా నవ్వడం, ఏడవడమూ, ముందుగా సాహిత్యం అల్లి సంగీతం పొదగడమూ, వారికి చేతగాదు, తీరికా ఉండదు

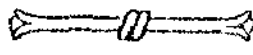
జానపదులకు సాహిత్యమూ సంగీతమూ వేరు వేరువి కావు చంద్రుడూ, వెన్నెలా లాగ కలిసే వస్తాయి వారికి. పుట్టుకలూ గిట్టుకలూ, పెళ్ళిళ్ళూ మార్మనువులూ, పండు గలూ పబ్బాలూ, వ్యవసాయమూ కూలి పనులూ— నిత్య జీవితంలోని ప్రతీ ఘట్టమూ జానపదుల అమాయిక, అక ల్మష హృదయ తంత్రుల్ని ఇట్టే స్పందింప చేస్తాయి. ఆయా కథావస్తువులనే బట్టి తగిన నడకతో, లయతో, రసానుగుణ్యంగా సంగీత సాహిత్యాలు ఏక కాలంలోనే ఉబికి వస్తాయి. కోతలప్పుడు కొడవళ్ళు చేతబూని పని చేస్తూన్న పల్లెపడుచులు వాళ్ళ వృత్తి యేతాళంలో జరుగు తూందో, అదే చతురశ్ర గతిలో అప్రయత్నంగా పాడిన యీ బృందగీతం ఒక్కసారి చదివి చూడండి. ఒక్కొక్క పంక్తిని ఆరుముక్కలుగా కొట్టి, ప్రతి ముక్క యొక్క మొదటి అక్షరం మీదా ఒత్తి పలుకుతూ మరీ చదవండే?

ఒణ్ణింద । పచ్చేస్కు । ఒయ్యార । మేమే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మా ।
పొద్దున్న । నువులెగిసి । పొలాని । కెళ్ళే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
ఎండెక్కి । సూరీడు । కొండెక్కి । సూసే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
గంపాకిం । దాకోడి । కయ్యమాని । కూసే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
గొప్పూత । వ్వేకాడ । కొప్పెందు । కోలే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
గట్టెక్కి । సూత్రాడు । గవరయ్య । కాపూ ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
మద్దేన్నం । ఏళపుడు । మరిదప్పి । కేత్తే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
సద్దీగం । జీకొంత । తాగేమరి । ఉందూ ।
గుణావారి । గున్నమ్మ ।
ఆకూమ । శ్శాలోను । ఆకెండి । పోయే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
తోడట్ల । సీరంత । బావుల్ల । నుంచీ ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
కుప్పానూ । ర్పులకాడ । కూకున్న । రేమే? ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
పండీన । సేల్లోకి । పయనామై । ఎల్లే ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
కొయ్యండి । కోతాలు । కొడవళ్ళ । తోటీ ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।
కొయ్యించి । పొయ్యండి । గాదెల్ల । లోనూ ।
గుణాసారి । గున్నమ్మ ।

ఈ జానపదగేయాలు ఇంత కాలమూ ఎలా నశించి పోకుండా ఉన్నాయి? ఎప్పటికప్పుడు వాటినెవరైనా వ్రాసి

పెట్టి ఉంచుతున్నారా?— అని కూడా కొందరు ప్రశ్నించారు. వేదాలు ఎవరైనా వ్రాసి ఉంచారా? అవి ఇంతకాలమూ ఎలా జీవించాయి?—అని నేను ఎదురడిగాను. అంటె "వేదాలు అపౌరుషేయాలు, వేదపఠన గురుముఖతః ఆ నోటినుండి ఆ నోటికి సక్రమిస్తూ వస్తూంది"— అని సమర్ధించబోయారు వారు. జానపదగేయా కూడా అంతే అన్నాను. అవి కూడా వేదాల్లాగే కర్ణా కర్ణిని సంక్రమించినవే. ఆ ప్రదాయఫలితంగా జానపద గేయాల మాటలూ, వరుసలూ, మధ్యమధ్య, అక్కడక్కడ మారుతూ వచ్చాయి. చిట్ట చివరకు ఏ నాటోటి వారో వాటిని సేకరించి, వాటి సంగీత సాహిత్యాలను లికిత పూర్వకంగా పొందు పరచి, సాహిత్య లోకానికి అందజేస్తూంటారు.

ఇంతకీ, ఆ అకృత్రిమ జానపదగేయాలు రచయిత లెవ్వరంటే, ఏం జెప్పగలను? అందుకే "A folk-song or tune composes itself"—జానపదగీతమూ, సంగీతమూ, వాటంతట అవే తయారవుతాయి— అనవలసి ఉంటుంది.





శ్రీమతి వింజమూరి సీతాదేవి. ఎమ్. లిట్ ఈమె తెనుగు జానపద వాఙ్మయములో పరిశోధన జరిపి, డాక్టర్ ఆఫ్ లిటరీచర్ బిరుదును బడసిరి.

రాధా సిల్క్ ఎంపోరియమ్

14, సన్నధి వీధి, మైలాపూరు, మదరాసు-4



నాణ్యమైన
అద్భుతమైన నమూనాలలో

రమ్యమైన, అందమైన,
ఆకర్షణీయమైన జరీ అంచులతో

ప్రసిద్ధికెక్కిన, ప్రశస్తమైన

బెనారెస్, కొల్లెగాల్
మైసూరు, ఇంకా అనేక
రకాల పట్టు, జరీ, నూలు
చీరెలు, జాకెట్టు గుడ్డలు,
పావడాగుడ్డలు మొదలైనవి
యిక్కడ లభించగలవు.



Telephone 84188

పక్కా రంగులు!
నూతన ఫేషన్లలో
సరికొత్త సరుకు!!



ఈనాడే దయచేయండి.



దీపావళికి మీకు మా హృదయపూర్వక ఆహ్వానము

RADHA SILK EMPORIUM

14, Sannadhi Street, Mylapore,

MADRAS - 4.

ఇల్లరికం

శ్రీ కె. శశాంక్.

[కథలోని పాత్రపోషణ- రామం ఒక సామాన్య మానవుడు మానవుడనేక రంగాల్లో, అనేక విధాలుగా ఎట్లా ప్రవర్తిస్తుంటాడో, ఆ ప్రవర్తనలో ఏమాత్రం 'ఒప్పుదల' ఉంటుందో, అది రామం పాత్రలో వ్యక్తపరచదలచాను శంకరయ్య రెండవ పెళ్ళి చేసుకున్నంతమాత్రాన దౌర్బల్యహృదయుడన్న రామం భావం నా భావంగా వ్యక్తపరచలేదు ఒక్కొక్కప్పుడు కొడుకుసైతం తండ్రి నెలా అపార్థం చేసుకుంటాడో, చివరికి తన తండ్రిలో ఏదైనా 'మంచి' అంటూఉంటే దాన్ని పురస్కరించుకునెలా పశ్చాత్తాప పడ్డాడో ఊహించాను

మాలతి ఆదర్శ యువతి అందరకీ అండలా కన్పించ గల్గే ఆమెను ఇంకా అధికంగా గొప్ప జేసి నా కథలో చూపించటానికంటే, ఆమె గొప్పతనాన్ని పాఠకులే తమ స్వతంత్ర భావాలతో ఊహించుకోవాలని, మాలతి పాత్రపోషణలో కేవలం ఆమె చేసిన పనులెలాంటివో సామాన్యంగా చెప్పేశాను.

ఇంక, శశి, కమల, రామ్‌ప్రసాద్ వీళ్ళందరిని గూర్చి అంతగా చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు సుశీని ఒక అమాయిక జీవిలా చిత్రించాను మొత్తంమీద ఇందులో మానవుడన్న ప్రతివాడు కూడా మంచి చెడ్డల మిశితుడనీ, అతనిలో సమయానుకూలంగా భావాలు పొడగడ్తుంటయ్యనీ, సామాన్య సంసారుల కుటుంబం చివరికి పరోక్షంగా విచ్ఛిన్నమైనా, ఆత్మీయత అణిగిపోలేదనీ నిరూపింపదలచాను లోపాలు లేవని చెప్పగల సాహసం లేకపోయినా, నా కృషి లోపం లేదని ధీమాగా చెప్పగలను]

— o —

ఎండ మాడిపోతున్నది. గ్రీష్మ తాపాన్ని భరిస్తూ దూరంగా కూలీలు రోడ్డును మరమ్మత్తు చేస్తున్నారు ఇంకా కొంచెం దూరంలో ఒక కుక్క నాలుక వెళ్ళబెట్టుకుని హాయిగా నిద్రపోతున్నది ఒక చెట్టు కింద చెట్ల కొమ్మలకు కట్టిన గుడ్డ ఉయ్యాలలో కూలీ కూతురు పసికందు, స్వర్గధామంలో విశ్రమించుతూన్నట్టుగా, మైమరచి నిద్రపోతోంది కిళ్ళీ కొట్టుదగ్గర కూర్చున్న రామం ప్రశాంతమైన ఆ ప్రకృతిలోనే ఎంతటి గాలిదుమారం రేగుతోందో, ఊహించుకుంటూ, తన తండ్రి స్వభావానికీ ఆ ప్రకృతికీ పోలిక కల్పి, తనలోతానే జుగుప్సతో దహించుకొనిపోసాగాడు

రామం హృదయం అంతగా కల్లోలమైందంటే అందుకు కారణం లేకపోలేదు తండ్రి రెండో పెళ్ళి చేసుకుంటున్నట్లు చెప్పాడు సుమారు ఇరవైరెండేళ్ళవాడు, తనన్నా ఇంకా పెళ్ళి చేసుకోకుండా ఉన్నాడు, కాని ఏభై ఏళ్లవాడు ఇంకా పెళ్ళేమిటి?— శంకరయ్య పెళ్ళిచేసుకుంటున్న సంగతి విన్న రామం హృదయం భగ్గుమన్నది. కాని అంత మాత్రాన అతను పెళ్ళికోసం తహ తహ లాడుతున్నాడని మనం భావించటానికి వీల్లేదు అతనికి చెల్లెళ్ళున్నారు కులాచారమంటూ ధనా భావాన్ని కప్పిపుచ్చి, వాళ్లకు చదువు కూడా మాన్పించాడాయన వాళ్ళ బాధ్యత తనకేమీ లేదన్నట్లుగా, నిర్భయంగా మళ్ళీపెళ్ళి చేసుకోవటం రామానికి అసహ్య మనిపించింది

"అయ్యగారు, మళ్లీ పెళ్ళి చేసుకుంటారంటగా?" అన్నాడు కిల్లీ కొట్టు వెంకయ్య

"ఆ" అన్నాడు నిరసనగా రామం.

"అదేంది రామయగోరూ! పెద్ద తనంలో 'రామా! కృష్ణా!' అని పడుండక ఇదేం బుద్ధంట?" - రామానికి తండ్రి అంటే నిరసన అని వెంకయ్యకు తెలుసు. అందుకే అంత ధైర్యంగా ఆ మాట అనగల్గాడు.

"సరే ఆ మాటలు నాతో ఎందుకూ? బుద్ధి లేకుండా మాట్లాడుతావ్? ఒక సోడా కొట్టియ్యి" అంటూ సోడా తాగి వెళ్ళిపోయాడు రామం

"హే అబ్బ మాట పిల్లోడికి నచ్చదు- పిల్లోడి మాట అబ్బకు నచ్చదు— ఇద్దరూ ఇంక పిలకలు పట్టు కోటమే మిగిలింది." అనుకున్నాడు హేళనగా వెంకయ్య

రామానికి తండ్రి రెండో పెళ్ళి చేసుకోవటం ఇష్టం లేదు అందుకే ఆనాడంతా అన్య మనస్కుడై, జుగుప్సా పూరితుడై అక్కడా ఇక్కడా తిరుగుతూ గడపి రాత్రి ఇంటికి చేరాడు

వాకిట్లో తండ్రి ఈజీఛైర్‌లో పడుకుని తల నిమురు కుంటూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు కొడుకు అతన్ని పలక రించలేదు అతను కొడుకుని పలకరించలేదు రామం తీక్షణంగా లోపలికెళ్ళిపోయాడు శంకరయ్యకు అన్నం పెట్టి రామం కోసం నిరీక్షిస్తోంది శాంత

భోజనం ముందు మౌనంగా ఉండి లేచాడు రామం శాంత కూడా అన్నం తిని పనంతా పూర్తి చేసుకుని చెల్లెలు ప్రక్కకెళ్ళి పడుకుంది. సుశీల నిద్రపోతోంది అమా యకమైన ఆ మొహంలోకి చూస్తూ, రాబోయే సవతి తల్లి పట్ల తా మెట్లా వ్యవహరించాలో అర్ధం చేసుకోలేక, అందువల్ల చాలా బాధలుంటయ్యన్న భ్రమతో బాధగా నిట్టూర్చింది శాంత సుశీల మరీ అమాయకురాలు అడవి గోడుపిల్ల ఆ అమ్మాయిని గూర్చిన ప్రతి విషయమూ కూడా ఇంకోరు గమనిస్తే తప్ప నోరు విప్పి ఏదీ చెప్పేదికాదు తల్లి బతికున్న రోజుల్లో, అన్నిటినీ జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూ ఆ సుశీలను రక్షించవలసిన బాధ్య తంతా ఆమే భరించేది ఆ బాధ్యత మాతృశ్రీ అనంతరం శాంత మీద పడ్డది జ్వరమొస్తే ఆ బాధ ఎలాంటిదో చెప్పటం తెలీదు సుశీలకు ఆకలేస్తే అన్నం తినాలని తోచేదికాదు చిన్న చిన్న కథలు వ్రాస్తూండేది. అందు లోనే తన్మయత్వం పొందేది పదమూడేళ్ళ సుశీలలోని ఆ పరధ్యానత ఎందువల్ల? చదువులో కన్పించేవి ఆమె తెలివి తేటలన్నీకూడా అటువంటి సుశీలకు కష్టమన్పించింది అయినా నోరు విప్పి మాట్లాడేందుకు వీలులేదు——

రామం సరాసరి తండ్రి దగ్గరకు వెళ్ళాడు "నువ్వు పెళ్ళిచేసుకోటం నాకిష్టం లేదు." అన్నాడు పిడుగు పడ్డట్టు "నువ్వు కనుక చేసుకున్నావంటే, నేను ఈ ఇంట్లోంచే లేచిపోతాను" జవాబుకోసం ఎదురు చూడకుండా అంధకా రంలోకి మాయమయ్యాడు

శంకరయ్య ఏ మాత్రం ఆశ్చర్యాన్ని వెళ్ళగక్కలేదు, చూస్తూ ఊరుకున్నాడు వధువు కూడా దొరికింది ఇవన్నీ జరిగాకే ఆయన రామంతో అసలు సంగతి చెప్పాడు

ఊళ్ళో అంతా చెప్పుకున్నారు 'ఏంచేస్తాడు లేక పోతే?' అన్నారు కొంతమంది. వెంకయ్యలా మూతి విరిచినవాళ్ళూ ఉన్నారు అతన్ని చూచి జాలిపడ్డవాళ్లూ వున్నారు కొద్దిమంది "మనిషిలో- దౌర్బల్యం ఇంతే చేస్తుంది" అనుకున్నారు

శంకరయ్య దౌర్బల్య హృదయుడంటే ఒప్పుకోవచ్చు గానీ, మరీ అంత నీచానికి ఒడిగట్టేవాడని అనుకోటానికి వీల్లేదు అయినా ఆనాదినుంచీ వస్తున్న ఈ మళ్ళీపెళ్ళిని తను కూడా చేసుకోవాలన్న కోరిక, మొదటి భార్య పోయి నప్పట్నుంచీ అతనికున్నది అందువల్ల కల్గే సాధక బాధ కాలూ ఆయనకు తెలుసు ఇప్పుడాయన తన సంగతి ఆలోచించుకోటంలోనే ఉన్నాడు కాని పిల్లల విషయ మాలోచించలేకపోతున్నాడు ఆయన తన దౌర్బల్యాన్ని విషయంలో వెల్లడి చేసినట్లు కొడుకు రామం అతన్ని తిరస్కార భావంతో మాట్లాడాడు కాని శంకరయ్య అన్నిటికీ అవును, కాదు, అన్నట్లుగా జవాబు చెప్తూ, ముక్తసరిగా ఊరుకున్నాడు కొడుకు ఎదుట తన గాంభీ ర్యాన్ని మాత్రం పోగొట్టుకోలేదు ఈ పెళ్ళి జరిగేదే, అని తెలిసి ఉండీ రామం అతనితో అన్ని విధాలా పోట్లాడా డంటే మనస్సులో ఉన్న అక్కసునంతా వెళ్ళబోసు కుందుకే!

అసలు రామానికి ఒళ్ళు మంటపుట్టించేది- తన తల్లి జబ్బుతో మంచానపడి మరణవేదన పొందుతూంటే, శంకరయ్యపడ్డ బాధ ఇంతా అంతా కాదు పైగా కోర్టుకెళ్ళ టంకూడా మానేసి, ఇంట్లో ఉండి అహోరాత్రులూ ఆమెను బ్రతికించుకుందుకు కృషి చేసేవాడు కాని ఆ కృషికి ఫలం దక్కలేదు ఆనాడు ఆమెకోసం అంత ఆత్రుత చూపించిన వాడు ఈనాడామె చావగానే ఇంకో పెళ్ళికెందుకు ఒడిగ ట్టాలి? — ఇదీ అతని ప్రశ్న ఇందులో ఎంతవరకు సమంజసమన్నది అతనికి తెలీదు ఆలోచించుకునే ఓర్పులేదు కాని ఆ పెళ్ళి మాన్పించటం మాత్రమే అతని ప్రధాన లక్ష్యం అదే సాగలేదు పెళ్ళైపోయింది నెఱ సిన వెండ్రుకలతో పెళ్ళి పీటలమీద కూర్చున్న తండ్రి చూస్తే రామానికి మహా విరక్తి కల్గింది శాంతా, సుశీ ఇద్దరూ నిస్పృహగా పనులు చేసుకుంటున్నారు సుశీ

ఎప్పుడూ నిస్పృహే! అది ఆమెకు స్వతహాగా వచ్చిన గుణం అంతా జాలిగా రామం, శాంతా, సుశీలలను పరామర్శించారు రామం గంభీరంగా ఊరుకున్నాడు అమ్మలక్కలు చమత్కారంగా ఎత్తిపొడిస్తే, శాంతకూడా చమత్కారంగానే జవాబు చెప్తూ లేని నవ్వు తెచ్చుకుంటు న్నది అంతాచూస్తూ, మండిపోతూ, తన్ను తాను తమాయించుకు కూచున్నాడు రామం

౨

"శాంతా! మీ నాన్న భోజనానికొస్తున్నారు, పీట వేసి కంచం పెట్టమ్మా!" అంది మృదువుగా కమల వయస్సు ముప్ఫై ఏళ్ళుంటయ్ మరీ అంత కురూపి కాదు కొంచెం పళ్ళెత్తు మరీ నలుపు కాకపోయినా, నలుపు రంగులోనే లెక్క తల్లితండ్రులు లేక, అన్నల ప్రాపున బతుకుతున్న కమల అన్నల ఆదాయం తక్కువ అవటం వల్లా, వాళ్ళకు సేవ చేస్తూన్నంతకాలం తనను అశ్రద్ధచేస్తూ, చివరికి పెళ్ళిమాట వచ్చే సరికి శంకరయ్య లాంటి వాళ్ళే రావటం, వచ్చినవాళ్ళందరిలోనూ శంకరయ్యే కొంచెం అన్నిటిలోకీ నయం అనిపించటంవల్ల చివరికి అతనికిచ్చి కమలకు పెళ్ళిచేయటం, ఇతివృత్తం కమలకథ.

శాంత నెమ్మదిగా లేచి తండ్రి భోజనానికి అన్నీ అమర్చింది కమల వచ్చిన నాలుగు నెల్లలో ఆ గృహ పరిస్థితి మారిపోయింది మళ్ళీ అన్నీ యధాప్రకారంగా ఆనందం గానే గడిచిపోతున్నవి ఇంతకుముందు శంకరయ్య భార్య చేసే పనులన్నీ కొన్నాళ్ళు శాంత ఆధిపత్యంలో శిధిలాలయినయ్. ఇప్పుడు మళ్ళీ అవి తలెత్తినయ్ సుశీలను బళ్ళో చేర్పించారు

కమల మంచిదే! కాని ఆమెకు వ్యక్తులమెప్పే, తన చేతలకంటే గొప్పసత్యాన్ని నిరూపించేట్లు కన్పించేది అందువల్ల ఆమె నలుగురున్నప్పుడు సవితిపిల్లలను మరింత ప్రేమగా చూసేది ఇది రామానికి అసహ్యం తండ్రితో పాటు భోజనానికి రావటమంటే కోపం అతని కున్నకోపం చాలారోజులకు ముందే దిగజారిపోయింది ఇంకా ఏమూ న్నా దానిప్రభావం ప్రజ్వలిస్తోందంటే అదేమంత ప్రమాదకారి కాదు అయినా రామం తనతండ్రి ఎదుట తనకోపతా పోయినట్లు ప్రవర్తించటానికి ఇష్టపడేవాడు కాదు. తన గాంభీర్యానికే, పరువుకే నష్టమని అందువల్ల బెట్టు ప్రవర్తించేవాడు అన్నానికొచ్చినా ఎక్కువమాట్లాడేవాడుకాదు తనకు కావలసినవేనా ఒకటిరెండు మాట్ల కంటే ఎక్కువస్సార్లు అడగటం తటస్తపడేదికాదు ఒకవేళ కమల అతను అడిగింది పొరపాటున వినిపించుకోక పోతే, - అంతే! అడిగేవాడుకాదు అట్లాగేతిని లేచిపోయే వాడు. అతని ప్రవర్తనంతా కనిపెట్టి కమల ఒకనాడు రామంతో అన్నది "కేవలం నీ ఆరోగ్యమైనా చూసుకోకపోతే పనిసాగదు రామం! నీకు కోపముంటే ఉండనీ! అది ఎవరి మీద ఉన్నదో వారి మీద దాన్ని ప్రయోగించవద్దని నేననను కాని నీచదువుకి భంగం కల్గవచ్చు చాలా చిక్కిపోయి అట్లా నీరసంగా ఉంటే ఏమి చదువుతావు" ఇంకా ఏదో చెప్పబోతున్నది మేడ మెట్లెక్కుతూ రామం అన్న ఈ మాటలు కమలకు వినిపించినయ్ "నిన్నగాక మొన్న వచ్చిన వాళ్ళకు పరుల ఆరోగ్యంమీద ఇంత శ్రద్ధ కలిగిందంటే, అది గొప్ప కోసమైనా అయుండాలి, లేకపోతే వాస్తవికతకు దూరమైనదాన్ని దగ్గరగా చేయడానికైనా అయ్యుండాలి అయినా నాకు ఇటువంటి మాటలు" ఆతర్వాత మాటలు కమలకు వినిపించలేదు. నిశ్చేష్టురాలైపోయింది రామంలో, శంకరయ్య రెండో పెళ్ళి విషయమై ఇంత కోపముంటుందని ఆమె అనుకోలేదు. ఆమె కొన్ని కథల్లో 'సవతి తల్లి' అంటే ఎంత ప్రేమగా చూసినా, పిల్లలకు కష్టంగానే ఉంటుది" అని చదివినప్పుడు "రచయిత వాస్తవికతకు దూరంగా రాశాడుకాబోలు, ప్రేమగా చూస్తూంటే ఆ ప్రేమను వాళ్ళెందుకు స్వీకరించలేదు?" అని ప్రశ్నించుకునేది ఇవన్నీ విద్యాహీన అయిన కమల చిన్నతనపు సందేహాలు ఆమె దేన్నీ వివరంగా, తరిచి తరిచి ఆలోచించలేకపోయేది ఆలోచన పూర్తిగా కొనసాగించుకుండే ఉపాయంకూడా తెలియదామెకు— ఇప్పుడామె ప్రశ్నకు ఆమే సమాధానం చెప్పుకునే రోజు వచ్చింది అయినా కమల, రామం యొక్క ఈ మాటల్లో, అతని సంబంధమైన ఒక సత్యాన్ని కూడా విస్పష్టీకరించుకుంది — రామం పైపైకి అనేయగలడనే కాని, అతను శంకరయ్య ఎంత దౌర్బల్య హృదయుడని భావించాడో, అంత కంటే దౌర్బల్యం అతనిలో దాగి దాగి అతనిచేత అనుకోని ప్రవర్తనలకు పురి గొల్పుతుందని భావించింది ఈ భావం ఆమెలోకి, ఆ క్షణాన రావటమే ఆశ్చర్యం! కమల అతని ప్రవర్తనయొక్క నిజస్వరూపాన్ని తెలుసుకొనగలిగింది.

దొడ్లో శాంత రామం తిన్న కంచం కడుగుతున్నది.

కమల ప్రశాంతంగా అన్నది శాంతతో.

"శాంతా ! మీ అన్నయ్యకు, మీనాన్న పెళ్ళి చేసుకోవటం ఇష్టంలేదను కుంటాను" — మొహం బాధాకలితమైఉన్నా, అత్యంత సహజంగా ఉన్నయ్ మాటలు శాంతకు సిగ్గనిపించింది తలవంచుకుని చేతిలో కంచాన్ని ఆడిస్తూ "ఊహుఁ" అని మాత్రం అనగల్గింది కమల ఏమీ మాట్లాడలేదు. మెల్లగా అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయింది

శాంతకు తెలుసు రామం కోపం ఎలాంటిదో? — ఆమెకు తన తల్లిబాగా జ్ఞాపకం ఆమె కప్పుడు పదిహేనేళ్ళు, ఆవిడ పోయిరెండేళ్ళయింది అటువంటప్పుడు అర్థాంతంలో వచ్చిన ఈ కమలను "పిన్నీ" అని పిలవాలన్నా, అమ్మె ప్రేమను స్వీకరించాలన్నా కష్టంగానేఉంది కాని ఏమిచేయగలదు? ఇప్పటి వఱకూ ఆమె గట్టిగా మాట్లాడగా ఎవరూ వినలేదు

ఒచ్చి నాలుగునెలలే అయితా కమల ఆయింటి పరిస్థితి నంతా గ్రహించింది రామంలోని దౌర్బల్యం గ్రహించటం మొదట ఆమెకు కష్టసాధ్యమే అయినా, కనుక్కునే సమయ మొచ్చేసరికి ఇట్టే అంతా అర్థమై పోయింది

పొద్దున్న పదిగంటలయే సరికి తాంబూలమూ, సూటూ, బూటూ అన్నీ సింగారించి కోర్టుకు హాజరయేవాడు శంకరయ్య రామంకూడా తొమ్మిది గంటలకల్లా, "నేనేం తక్కువ వాణ్ణా?" అన్నట్లు పూల రంగడిలా కాలేజీకి పోయేవాడు కాని కమలకనిపిస్తే ధుమ ధుమ లాడుతున్నట్లు నటించినా లోలోపల పశ్చాత్తాప పడేవాడు ఒకనాడు రామం కాలేజీకిపోతుండగా, కమల విస్తరిపారేసి లోపలికొస్తూ అతనికి కన్పించింది తనకు ఆమె మీద కోపమనీ, దౌర్బల్యానికి తాను లొంగేవాడు కాడనీ నిరూపింపడాని కన్నట్లు 'ఊఁ' అంటూ లోపలికి పోబోతున్నాడు రామం అతని విసుగు కమల గ్రహించింది "మరేం ఫరవాలేదు రామం ! ముత్తైదువుఎదురొస్తే మంచిశకునమే !" అంది నవ్వుతూ,

రామం తడబడ్తూ నుంచున్నాడు

కమల నవ్వుతూ "ఏదో మర్చిపోయి నట్టున్నావు! అందుకేనా లోపలికెళ్ళటం?" — నవ్వు ఆపేసి తీక్ష్ణంగా అంది. "రామం! నీకు సవితితల్లిననే అనుకో అయినా నేను నిన్నేమీ హీనంగా చూడటం లేదుగా! పోనీ మీ అమ్మను గూర్చి అసహ్యించు కుంటున్నా నంటే అది శాంతకు తెలుసు — ఏదీ లేనప్పుడు నీకు ఎవరిమీద, ఎందుకు ఆ ధుమ ధుమ! సరే, ఇదిచెప్పు అన్నీ జరిగాక నీకా ధుమ ధుమ ఎంతమాత్రం తోడ్పడుతుందో చెప్పు చూద్దాం—"

రామం మాట్లాళ్ళేదు త్వరగా కాలేజీకెళ్ళిపోయాడు చాలా ఆశ్చర్య పోయాడు కాని, దాన్ని బైటికి కన్పించనివ్వలేదు — కమల ఎప్పుడూ ఇట్లామాట్లాళ్ళేదు మరి!

3

"శాంతకు ఒకచక్కటి సంబంధ మొచ్చిందిరా!" అన్నాడు శంకరయ్య

"ఎక్కడ?" అన్నాడు రామం కొన్నిరోజుల్నుంచీ అతని ధుమ ధుమమంతా తగ్గిపోయింది అప్పు డప్పుడు రేగుతూంటుంది అంతే!!

అతని సహజమైన కంఠస్వరం విన్న శంకరయ్యకు కూడా ఎందుకో ఆనందం పెల్లుబికి వచ్చింది

"పిల్లవాడు ఎం బి. బి ఎస్. చదువు తున్నాడట ఎనిమిదివేల కట్నం చదువై పోగానే ఇంగ్లండు వెళ్తాడట మంచి ఆస్థిపరుడు తల్లివుంది తండ్రి నాలుగుసంవత్సరాల క్రితం పోయాడట" గుక్క త్రిప్పుకోకుండా చెప్తూన్న అతన్ని, రామం తన సంకుచితత్వంతో ఆపేశాడు "అంతడబ్బా? ఏదీ?" అన్నాడు

"ఏం మంచి సంబంధమేగా!" అన్నాడు శంకరయ్య.

"అవునులే! అయినా అంత కట్నం "

"ఏముందిలేరా! ఎదోపిల్ల సుఖ పడుతుంది అంత కంటే ఏంకావాలి మనకు? ఇంతకీ ఆడబ్బంతా ఎవరో వీధిన పోయేవాడికి కాదుగా ఇచ్చేది! మనపిల్ల సుఖపడటానికేనాయను!" అని కొంచెంసేపాగి "రెండెకరాల పొలమమ్మితే దగ్గఱ దగ్గఱ రూ2000 లకు పైగా ఒస్తుంది బ్యాంకులో ఆరువేలున్నయ్యి పెళ్ళిఖర్చులకి వాటికి ఇంకో ఎకరంకూడా అమ్మితేతప్ప పని జరుగదు" అన్నాడు.

ఇద్దరిమధ్యా నిశ్శబ్దత ఆవరించింది శంకరయ్య మాట్లాడాడు "నీపెళ్ళికూడా అయిపోతే తేలికరా నాక

"చూద్దాంలే — అయినా నాకిప్పుడు పెళ్ళేమి

అన్నాడు రామం, శంకరయ్యను కించపఱచటాని కన్నట్లు. కాని శంకరయ్య అదేమీ గమనించకుండా తనధోరణిలోనే మాట్లాడటం మొదలు పెట్టాడు

"ఇక్కడ ఒకసంబంధ మున్నది . " అంటూ "ఎవరికి?" అన్నాడు రామం "నీకేనురా" అన్నాడు శంకరయ్య "ఏం? మాలతి ఉండగా ఇంకో సంబంధమెందుకూ? " అన్నాడు తీక్షణంగా రామం

శంకరయ్య అప్పటికేమీ మాట్లాడలేదు ఆనందంగా అంతాకలసి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ భోజనం చేశారు కమల రామాన్ని చూసి లోలోపల నవ్వుకున్నది జాలిగానూ ప్రేమగానూ ఇంతకీ ఆశ్చర్యమేమిటంటే కమలను రామం పూర్వమెంత అసహ్యించుకున్నా, కమల మాత్రం అతన్ని అభిమానంగా చూసేది కమలకు అతన్నిచూస్తే పుత్రప్రేమ పెల్లుబికి వచ్చేది రామం అందగాడు నవ్వినా, కోపమొచ్చినా అతనిమొహం ఎంతో బాగుంటుంది నుదుటి మధ్యఉన్న మచ్చ అతనికింకోవిధంగా అందాన్ని కూర్చేది స్త్రీ కుండవలసిన సుకుమారత్వమంతా అతని కుండేది అంత మాత్రాన అతన్ని స్త్రీతో పోల్చి అందాన్ని అధ్వాన్నంచేస్తున్నట్లు భావించకూడదు — మొత్తం మీద అతను చాలా అందగాడు — ఇదేనిజం ! !

ఈమధ్య శంకరయ్యకు కొంచెం ప్రాక్టీసుకూడా ఎక్కువైంది రామం బి ఎ చదువుతున్నాడు ఆతర్వాత ఎం ఎస్ సి యో లేకపోతే ఎం ఏ అది తర్వాత చేయబోయే నిర్ణయం కాబట్టి ఆర్థికంగానైనా, మరేవిధంగాను అందుకు బాధపడటం అనవసరం, శాంత పెళ్ళి అయిపోతున్నది. ఒక పెద్ద బండను తలమీదినుంచి తీసినట్లుగా సంతోషించాడు శంకరయ్య శంకరయ్య మొదటి భార్య ఉండగా ఆయింటి కెటువంటి కళవచ్చిందో, అదే మళ్ళీ కమల రాగానే ప్రతిబింబించింది ఇంతకీ శాంత పెళ్ళివిషయంమీద కమల పట్టుబట్టకపోతే శంకరయ్య కట్నం ఇవ్వలేనంటూ, అంతమంచి సంబంధమూ వదులుకునేవాడే కాని కమల అన్నది "డబ్బూ ఖర్చు కాకూడదు. మంచి సంబంధం దొరకాలంటారు ఎట్లా?"

"అబ్బే అంతంత మంచివి మనకెక్కడొస్తయిలే !" అన్నాడు పెదిమవిఱుస్తూ "అయితే ఒక్కపిల్ల పెళ్ళికే నెత్తిన గుడ్డేసుకో మన్నావా ఏం? " అన్నాడు మళ్ళీ

"అయితే మీ అంతవాణ్ణిచ్చి కట్టండి ఏం పోయింది? మీరందుకు మార్గదర్శికులేగా !" అంది కమల పకపక నవ్వుతూ.

శంకరయ్యను ఆమె అప్పుడప్పుడు అట్లాగే హాస్యం చేస్తూండేది ఆమె అట్లా అన్నప్పుడల్లా శంకరయ్య గంభీరంగా మొహం పెట్టి, స్నిగ్ధహాసంతో అక్కణ్ణుంచి వెళ్ళిపోయేవాడు కాని ఇప్పుడు కృతజ్ఞత తెల్పుతూ అన్నాడు "నువ్వే లేకపోతే నిజంగా డబ్బు చూసి అంత పనీ చేసేవాణ్ణే! నువ్వింత చేస్తున్నా రామం నీ విషయంలో చాలా తీవ్రంగా ఉంటున్నాడు కాని ఈ దెబ్బతో వాడికి నీమీద అభిమానం కల్గి తీరుతుంది" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు కమల మంచితనం ఆ గృహాన్ని మళ్ళీ ఆనందమనే వెల్గుతో ప్రకాశింప జేసింది

ఈలోగా రామం మేనమామ ఉత్తరం రాశాడు 'మాలతి పెళ్ళి విషయం రామానికిష్టమో కాదో తెల్పమంటూ !' రామం చదివాడు ఆ ఉత్తరాన్ని

క్రిందటి ఎండాకాలంలో తన తండ్రి రెండో పెళ్ళికి వచ్చింది మాలతి మరీ అందమైనది కాకపోయినా ఫరవాలేదనిపిస్తుంది శాంతకన్నా పెద్దది చదువుకుంటున్నది పెద్దంటే ఎంతో కాదు, ఆఱు నెలలు- శాంతా, మాలతీల మధ్య వార మామయ్యకు ఒక్కతే కూతురు. కాబట్టే బతికిపోయాడు లేకపోతే వంద రూపాయల జీతంలో అంతమంది ఏమి తింటారు?

శంకరయ్య రామాన్ని అడిగాడు.

"మాలతిని చేసుకుంటాను" అన్నాడు రామం

"మాలతినా !" అన్నాడు శంకరయ్య పూడిపోయిన గొంతుతో

"ఏం"

"నేనూ ఆడపిల్లలు గలవాణ్ణిరా రామం ! బుద్ధిమంతుడైన కొడుకైతే తండ్రి కష్టసుఖాల్ని గమనించిపోతాడు నా కూతురు పెళ్ళికి నా రిక్తం ధారపోసినట్లు, నా శక్తికి మించిన కట్నాలిస్తున్నాను అట్లాగే నీ పెళ్ళికి కూడా ఏదో కొంత వస్తే దాంతో సుశి పెళ్ళి చేసెయ్య వచ్చని నా ఆలోచన అయితే, మాలతిని చేసుకుంటే మామయ్య ఏమిస్తాడు చెప్పు?"

"రెండు వేలిస్తానని రాశాడుగా !" అన్నాడు రామం

"నేను ఎనిమిది వేలూనూ, వాడు రెండు వేలూనా?"

రామం శంకరయ్యను దౌర్భల్య పరుడుగా భావించుకుని అసహ్యించుకున్నాడు. లేకపోతే ఏమిటి? "నేను ఎనిమిది వేలూను, వాడు రెండు వేలూనా?" అని పసి పిల్లలు

ఒంతులేసుకుని ఆటలాడుకుంటునట్లు తీక్షణంగా అన్నాడు రామం "ఇదేం ఆటా రెండు వేలూ, ఎనిమిది వేలూ అన టానికి? అయినా మామయ్యా పరిస్థితిని పరిశీలించకుండా అట్లా మాట్లాడితే ఎట్లా? వంద రూపాయలు జీతం తల్లి క్షయరోగి తీసుకు తీసుకు చావటం తప్ప ఫలితం కన్పిం చకపోయె! అందులో 'శాంతా వాళ్లకుమల్లే చదువు మాన్పించి ఇంట్లో కూర్చోపెట్టాడా మాలతిని?' అంటే అది స్కూల్‌ఫైనల్ చదువుతోంది చక్కగా మరి అంతకంటే ఎక్కువ చేసేవాళ్ళు ఆస్థితిలో ఎవరుంటారెం?"

"సరే ప్చ్ అయితే సుశి పెళ్ళికి మిగిలిం దంతా అమ్మితే అయేట్లు' లేకపోతే " శంకయ్యు. ఈ మాటలు స్వశలానికి సంబంధించినవే అయినా రామానికి హఠాత్తుగా కోపం ముంచుకొచ్చింది

"నువ్వు ఎవరిష్టంతో రెండోపెళ్ళి చేసుకున్నావు? నాయిష్టం— నేను మాలతినే చేసుకుంటాను" అన్నాడు

శంకరయ్య కూడా ఈసారి మండి పడ్డాడు

"చేసుక్షో ఎవరు వద్దన్నారు? నా కష్టాలకోసం నాలో నేను ఏడవటానికైనా అధికారంలేదూ? పుట్టావులే సుపుత్రు డివి ' దయచెయ్ అవతలికి" అన్నాడు

రామం పెంకెగా జవాబిచ్చాడు

"పోతా పోతా – ఎందుకు పోనూ?"

"అదే ఏదో త్వరగా కానిమ్మంటున్నాను సంపాదించి పెట్టుంటే తెలియటంలా " అంతకంటే ఇంకా ఏమని మందలించాలో అతనికి అర్థం కాలేదు రామం నిశ్చలంగా మేడమీదికెళ్ళాడు కాని మనసేమిటోగాఉంది ఇక్కడి వక్కడ అక్కడివిక్కడ సద్దటం మొదలు పెట్టాడు అయినా, అతనికి ఆపని మనసులోని కలతను బైటికినెట్టి ఆస్థానాన్నే శాంతి స్థాపన చెయ్యలేక పోయింది రామం విసుగ్గా మంచంమీద పడి దొర్లంటం మొదలు పెట్టాడు తను తొందరపడి తండ్రిని అసహ్యంగా మాట్లాడానను కున్నాడు ఈ మాట కమల విన్నదేమోనని మరీ బాధ పడ్డాడు మొట్ట మొదట్లో రామానికి కమలమీద ఎంత అసహ్యం కల్గేదో, ఇప్పుడు అంత గౌరవం మిగతా విష యాలెట్లాఉన్నా, కమల అందరికీ అనుకూలంగా అందంగా సంసారాన్ని నడిపిస్తోంది అప్పుడప్పుడు అందరికీ కల్గేమనో వివరాలే ఆమెకూ కల్గుతూంటయ్ అంతేకాని నీచ శ్రేయ స్సు చేర్చ దగ్గిందికాదు ఆమె ధనవంతుడి కూతురై పుడితే ఈ రెండో పెళ్ళి బాధ ఉండేది కాదేమో? ఎంతమందికి ముప్పై ఏళ్ళకి పెళ్ళి కావటంలేదు? కానీ ఆ అయే విధా నాల్లో కూడా కొన్ని రకాలున్నయ్యి చదువుకుంటున్న ఆడది, కేవలం చదువు కోసమే పెళ్ళి మానుకున్నదీ- అంటే దిగులేమీ లేదు డబ్బును చూపి, ఏమీ లేకుండా కూడా, అంటే అందమూ చందమూ సున్నా అయినా పెళ్ళంటూ కాకపోదు, కాని తర్వాత గతిమీద పంచ ప్రాణాలూ పెట్టుకుని బాధ పడాల్సి వస్తే రావచ్చు. ధనం లేకుండా అందం ఉంటే ధనమున్న కామోద్రేకికి ఆహారం అవుతుంది పాపం ఆ స్త్రీ! ఎవరైనా అంతే లెండి, అయినా ఇదొక ఒకం" —

అప్పుడే ఎప్పుడు నిద్ర పట్టిందో అతనికే తెలీదు మెల కువ కల్గే సరికి అర్ధరాత్రి! వెన్నెల తప్ప అతనికేమీ కన్పించలేదు రామం మెల్లగా లేచి ఆరు బయటకొచ్చి పిట్టగోడనానుకుని నుంచున్నాడు

వెన్నెలరాత్రి ' మాలతి ప్రక్కన ఉన్నట్లు భావించు కున్నాడు ఆకాశంలో మబ్బులమధ్య తర్లి ప్రేమపూరిత దృక్కులు తమపై ప్రసరించి, ఆశీర్వదించి, ఆనందింప జేసి తరలి పోతున్నట్లు అనుకున్నాడు దేశంలో ఆడపిల్ల లను భారంగా చూసే తల్లితండ్రు లెంతమంది? అని హఠాత్తుగా, అసందర్భంగా తన్ను తాను ప్రశ్నించుకు న్నాడు — మామయ్యతల్లి మాలతికి పెళ్ళి కాలేదని ఒకటే సణుగు తున్నా, మామయ్య మాలతిని స్కూల్‌ఫైనల్ వరకైనా చదివించాలని వాదించాడు అనుకున్న అతని అభిప్రాయం సఫలీకృతమైంది అయినా పెళ్లికాని పిల్లకు చదువు మాన్పించేవాడుకాడు మామయ్య ముందుచూపు గలవాడు అందుకే ఇప్పుడు మాలతి కాలేజీలో చేరిరిది ఇప్పుడు మామయ్య ఆమె పెళ్లి విషయం రాసేడు అంతకుముందు మామయ్య రామానికే ఉత్తరం రాస్తే "నా చదువు పూర్తయిన తర్వాత మాలతినే చేసుకుంటాను నువ్వేమీ దిగులు పడవద్దు" అని తండ్రికి తెలియకుండానే స్వతంత్రించి జవాబు రాశాడు రామం దాని ఫలితం నిన్నటి మామయ్య ఉత్తరం

రామం ఆలోచిస్తూనే గడిపేశాడు ఆ రాత్రంతా ఎందుకో అర్థం కాని ఆవేదన పుట్టింది తన తల్లే బతి కుంటే, పేదవాడు మామయ్యను కాదని ఇంకో సంబంధం స్థిరపరచటానికి ప్రయత్నించేదేనా? అంతగా డబ్బు లేదను కుంటే తన ఒంటిమీద నగలైనా అమ్మిచ్చేది! —

[ఇంకావుంది]

చిట్టిబాబు తిరిగివచ్చాడు

మూలం రవీంద్రనాథ్. | అనువాదం శ్రీ వైకుంఠరావు.

రాయచరణ్, బాబుల ఇంట్లో నౌకరుగా కుదిరినప్పటికి పన్నెండేళ్ళవాడు వాడి స్వగ్రామము యశోహరపూర్ జిల్లాలో పొడవైన జుట్టు, పెద్ద పెద్ద కళ్ళు, నల్లని చామనఛాయ, సన్నంగా పొడవుగా ఉండేవాడు రాయిచరణ్ కాయస్థుడు బాబులజాతి కూడా అదేను బాబుగారికి ఒక సంవత్సరము వయస్సు గల కుమారుడొకడుండేవాడు ఆ పిల్లవాణ్ణి ఆడించడమూ పిల్లవాడి సంరక్షణా రాయిచరణుని ముఖ్యమైన పనులు

పిల్లవాడు పెద్దయి రాయిచరణ్ చంక దిగి స్కూలుకు వెళ్ళాడు స్కూల్ వదిలి కాలేజీకి వెళ్ళాడు కాలేజీ వదిలి మునసిఫ్ అయినాడు రాయచరణ్ ఇంకా నౌకరుగానే ఉన్నాడు బాబుగారికి భార్య కాపురానికివచ్చి ఇంటికి యజమానురాలు అయింది రాయిచరణుని బాబుగారిమీద నుంచే అధికారము చాలా వరకు తగ్గిపోయింది యజమానురాలివల్ల రాయిచరణ్ అధికారము తగ్గిపోయిందినిజమే, కాని కొత్త అధికారమొకటి వాడి పనికి కలియ బట్టి వాని పూర్వపు అధికారానికేమీ కొరత కలగలేదు అనుకూల్ బాబుగారికి ఈ మధ్య పుత్రసంతానము కలిగింది రాయిచరణ్ కేవలము స్వప్రయత్నము వల్లనే రాత్రిం బగళ్ళు కనిపెట్టుకొని ఆ పిల్లవాణ్ణి పూర్తిగా తన ఆధీనములోకి తెచ్చుకున్నాడు

అత్యుత్సాహముతో పిల్లవాణ్ణి ఊచేవాడు రెండు చేతులతో పట్టుకొని బహు నేర్పుతో ఆకాశము మీదికి ఎగరవేసేవాడు. తల దగ్గర తలనుంచి మిక్కిలి చమత్కారముగా ఆడించేవాడు జవాబుకు ఎదురు చూడకుండా లెక్కలేని అసందర్భ ప్రశ్నలు కుర్రవాణ్ణి అడుగుతుండేవాడు- ప్రొద్దున్న మొదలు సాయంకాలము వరకు- ఈలా చేస్తుండబట్టి రాయచరణ్ కనపడేటప్పటికి పిల్లవాడికి ఒళ్లు పులకరించిపోయేది

పిల్లవాడు పాకురుకుంటూ జాగ్రత్తగా గడప దాటుతుండేవాడు ఎవరైనా పట్టుకోడానికి వచ్చినట్లైతే పక పక నవ్వుతూ గబ గబ పాకురుకుంటూ వెళ్ళి ఎవ్వరికీ దొరకకుండా దాగోడానికి ప్రయత్నిస్తుండేవాడు పిల్లవాడి అసాధారణ చతురతా, ఆలోచనా శక్తీ చూచి రాయిచరణ్ ఆశ్చర్యపడేవాడు తల్లి వద్దకు వెళ్ళి, బహు గర్వముతో "అమ్మా! నీ కొడుకు పెద్దవాడయాక జడ్జి అవుతాడు నెలకు ఐదు వేలు జీతము సంపాదిస్తాడు" అని చెప్పేవాడు పృధ్వి పైని ఇంకే నరశిశువైనా అంత చిన్న వయస్సులో గుమ్మము దాటడము మొదలైన పనులు చేస్తూ అటువంటి అసంభవ చతురత కనపరచగలడని రాయిచరణుకి ఊహాతీతము అయితే భవిష్యత్ జడ్జీగారు ఆ పనులు చేయడములో మాత్రము ఆశ్చర్యమేమీలేదు

చివరకు పిల్లవాడు ఇటూ అటూ జోగిపోతూ చొట్ట నడక నడుచుకుంటూ, అమ్మను 'అమ్మా' అని పిలవడమూ, అత్తను 'అత్తా' అనడము, రాయిచరణ్‌ని "చన్నా" అని పిలవడము ప్రారంభించేసరికి, ఆశాతీతమైన ఈ వృత్తాంతము ఎవడు కనబడితే వాడి ముందర చాటేవాడు రాయిచరణ్

అన్నిటికంటె ఆశ్చర్యకరమైన సంగతి ఏమిటి అంటె, అమ్మను'అమ్మ' అనేవాడు,అత్తను 'అత్త' అనేవాడు నన్ను మాత్రము 'చన్న' అనేవాడు ఈబుద్ధి పిల్లవాడి బుర్రలో ఎలా దూరిందో చెప్పడము నిజముగా కష్టమే వయస్సు వచ్చిన మానవుడికి కూడా ఇటువంటి మనుష్యాతీతమైన శక్తి కనబడదు కనబడినా అటువంటివాడు భవిష్యత్తులో జడ్జి అవబోతున్నాడంటే సందేహించని వాడు ఉండడు

మరి కొన్నాళ్లకు రాయిచరణ్ నోట్లో తాడు పెట్టుకొని గుర్రము అయేవాడు పైల్వాన్ వేషము వేసుకొని కుర్రవాడితో కుస్తీ పడుతుండ వలసివచ్చేది- కుస్తీలో చివరకు రాయిచరణ్ వీగి కిందపడాలి లేకపోతే గొప్ప ప్రమాదము జరిగేది

ఆ రోజులలో అనుకూల్‌బాబుకి పద్మానదీ తీర్మాన ఉన్న జిల్లాకి బదిలీ అయిపోయింది. అనుకూల్‌బాబు పిల్లవాడి

కోసము ఒక తోపుడుబండి కలకత్తాలో కొని తీసుకువెళ్లాడు సాటిన్‌చొక్కా, తలమీద జరీటోపీ, చేతికి బంగారము మురుగులూ పెట్టి రాయిచరణ్ పిల్లవాణ్ణి రోజూ రెండు పూటలూ షికారు తీసుకు వెళ్లేవాడు

వర్షాకాలము వచ్చింది, వరదలు ప్రారంభమైనవి ఆకలి కొన్న పద్మానది, తోటలనూ గ్రామాలనూ ఒక్కొక్క గుటకలో మింగేస్తూ వచ్చింది ఇసుక తిన్నెల మీదను ఉండేరెల్లు పొదలూ, తుప్పలూ అన్నీ మునిగిపోయినవి నదిఒడ్డు విరిగి పడడమువల్ల అవుతుండే దుబ్బు దబ్బు శబ్దమూ, నీటి గర్జనా నాలుగు వైపులనుండి ప్రతిధ్వనిస్తున్నవి కుప్పలుగా కూడి వడిగా పరుగెత్తుతున్న నీటినురుగే ప్రవాహము యొక్క వేగాన్ని తెలియచేస్తున్నది.

రెండో పూట మేఘము కాసింది కాని వర్షము కురిసే జాడలేదు వినోద ప్రియుడైన రాయిచరణుని చిట్టి ప్రభువు ఇంట్లో ఉండటానికి ఎంత మాత్రము ఇష్టపడలేదు బండి ఎక్కి కూర్చున్నాడు రాయిచరణ్ బండిని మెల్లిగా తోసుకొనివచ్చి ధాన్యపు చేల ఎదుట నదిఒడ్డున నిల బెట్టాడు నదిలో ఒక్క నావలేదు ఏ పొలములోనూ ఒక్క మనిషిలేడు ఏటి అవతల జనవిహీనమైన ఇసుక తిన్నెల వెనుక నిశ్శబ్దదీప్తి బహు ఆడంబరముగా సూర్యాస్తమయము జరగబోతున్నట్లు మేఘాల సందులోనుంచి కనబడుతున్నది పిల్లవాడు హఠాత్తుగా "చన్నా 'పు-పు'" అంటూ దూరమువైపు వేలు చూపించాడు

ఆ దగ్గరగానే నీటి మధ్యను బురద జాగాలో పెద్ద కదంబ వృక్షము ఉన్నది దానికి మీది భాగములో రెండు మూడు పువ్వులు పూసి ఉన్నవి ఆ పువ్వులు పిల్లవాడి దృష్టిని ఆకర్షించాయి. రాయిచరణ్ నాలుగు రోజుల క్రితము కదంబ పువ్వులలో పుల్లను దూర్చి చిన్న బండి తయారుచేసి పిల్లవాడికిచ్చాడు పిల్లవాడు అదిచూచి చాలా సరదా పడి రోజంతా దానిని లాగుతూ ఆడుకున్నాడు ఆవాళ రాయిచరణ్ లగాము నోట పెట్టుకొని గుర్రము కావడము అవసరము లేకపోయింది గుర్రము పదవినుంచి గుర్రపువాడి పదవికి ఉన్నతి కలిగింది

రాయిచరణ్‌కి ఆబురదలోనుంచి వెళ్ళి పువ్వులు తెంచి తీసుకురాబుద్ధి పుట్టలేదు పిల్లవాణ్ణి మరిపించాలని ప్రయత్నించాడు "అదిగో— అదిగో చూడు ఎంత పెద్ద రెక్కలో— అదిగోటి ఎగిరి పోయింది— రావె పక్షీ రావే," ఈమాదిరి నానారకాల కేకలు వేస్తూ అది చెప్పి ఇది చెప్పి మరిపించ ప్రయత్నము చేస్తూ గబ గబ బండి తోసుకు వెళ్ళాడు

కాని భవిష్యత్ జడ్జీగారిని ఇంత సులభముగా మరిపింప ప్రయత్నించడము వృథా. అందులో, ఆసమయములో ముఖ్యముగా అక్కడ ఎటువైపు చూచినా పిల్లవాని దృష్టిని ఆకర్షించగల వస్తువేదీ కానరాలేదు— ఎక్కడా లేని ఊహాపక్షిమాట చెపుతూ పసివాళ్ళను అట్టే సేపు పట్టి ఉంచలేము

రాయిచరణ్, పిల్లవాడితో "నీవు బండిలో కూర్చొని ఉండు, నేను చటున వెళ్ళి పువ్వులు తెంపి తెస్తా"నని చెప్పి మోకాళ్ళమీదికి బట్ట ఎత్తుకొని నీళ్ళల్లోకి దిగి ఆచెట్టువైపు వెళ్ళాడు వెళుతూ వెళుతూ "జాగ్రత్తబాబూ, బండి దిగి నీళ్ళదగ్గరకి రాకు" అంటూ మరీ వెళ్ళాడు రాయిచరణ్ నీళ్ళదగ్గరికి వెళ్ళవద్దన్నాడు కనుక పిల్లవాడి మనస్సు కదంబ పువ్వులవైపునుండి నీళ్లవైపు పరుగెత్తింది నీళ్లు పెద్ద కల కిల శబ్దముతో పరుగెత్తుతున్నవి లక్ష మంది కుర్రవాళ్ళ ప్రవాహము అల్లరి చేస్తూ, నవ్వుతూ రాయిచరణ్ చేతులలోనుంచి తప్పించుకొని వద్దని నిషేధించిన స్థలానికి పరుగెత్తు తున్నదని ఆ పిల్లవాడికి అనిపించింది, కాబోలు!

అటువంటి దృష్టాంతము వల్ల మానవశిశువైన ఆ కుర్రవాడి మనస్సు చంచల మవడములో ఆశ్చర్యమేమున్నది? పిల్లవాడు మెల్లిగా బండి దిగి నీళ్ళదగ్గిరికి వచ్చాడు పొడుగు రెల్లు కాడ ఒకటి తీసి దానిని గేలపు దువ్వగా భావించి చేపలు పట్టడం మొదలు పెట్టాడు ఆ తుంటరి జలరాసి అస్పష్ట కలరవముతో ఆ బాలకుణ్ణి ఆహ్వానించింది

ఒకమారు దబ్బుమని శబ్దమయింది వర్షకాలములో పద్మానదీ తీరాన అటువంటి శబ్దాలు ఎన్నో! రాయిచరణ్ ఒడినిండా కదంబ పువ్వులు కోసి నవ్వు ముఖముతో తిరిగి వచ్చి చూచేసరికి బండిలో ఎవ్వరూ లేరు నలుదిక్కులా చూచాడు, ఎక్కడా ఎవరిజాడా లేదు

ఒక్క నిమిషములో రాయిచరణ్ దేహములోని రక్తమంతా గడ్డ కట్టిపోయింది ప్రపంచమంతా పొగ కమ్మేసింది— బద్దలైపోతున్న గుండెలోనుంచి పెద్ద కేకలు

బయటికి వచ్చినవి— "బాబూ— చిట్టిబాబూ— నా బంగారు తండ్రివి నా నాయనవు!"

కాని 'చన్న' అంటూ ఎవరూ జవాబు చెప్పలేదు. నవ్వుతున్న అల్లరి పిల్లవాడి కంఠము వినబడలేదు పద్మ మాత్రము పూర్వము రీతిని కల కల శబ్దము చేస్తూ పరిగెత్తుతున్నది ఇటువంటి అతి సామాన్య సంఘటనల విషయమై ఆలోచించడానికి దానికేమీ వ్యవధి లేనట్టుగా ప్రవహించుకు పోతున్నది

సాయంకాలము అయిపోయింది. గాబరాపడి తల్లి నాలుగు వైపులకూ మనుష్యులను పంపింది లాంతర్లు పట్టుకొని నదిఒడ్డుకు మనుష్యులు వచ్చిచూచారు— రాయిచరణ్ భగ్న కంఠముతో 'బాబూ, చిట్టిబాబూ' అని కేకలు వేసుకుంటూ తుపానుగాలి మాదిరి తిరుగుతున్నాడు. చివరకు ఇంటికివచ్చి మతిపోయిన వాడిలాగు అమ్మగారి పాదాలదగ్గిర కూలబడ్డాడు- ఎంత అడిగినా ఒక్కటే జవాబు— "తెలియదమ్మా!"

ఇది పద్మానది పని అని అందరూ పోల్చుకున్నారు కాని ఊరి అవతల ఒక ఎరకలవాళ్ల జట్టు ఉండెను— వాళ్ళ పని అయి ఉండ వచ్చునని కూడా అనుమానించారు. రాయిచరణ్ మాత్రము ఆ పనిచేసి ఉండ కూడదా అని తల్లి మనస్సులో గటి సందేహము ఉండెను— ఆమె రాయిచరణ్‌ని పిలిచి "నీకు ఎంత డబ్బు కావాలంటే అంత ఇస్తాను నా బిడ్డని నాకిచ్చేయి" అని బహు దీనముగా బ్రతిమాలుకొన్నది కూడాను. అది విని రాయిచరణ్ దుఃఖముతో తల బాదుకొన్నాడు— గృహిణి వాణ్ణి అక్కడనుంచి పొమ్మన్నది

ఈ పిచ్చి భ్రమను భార్య మనస్సులోనుండి తొలగించాలని అనుకూల్ బాబు చాలా ప్రయత్నిచాడు "వాడు మన అబ్బాయిని దొంగలించి ఏమిచేసుకుంటాడు" అని కూడా ఆమె నడిగాడు "ఏమి! అబ్బాయి ఒంటిమీద ఉన్న బంగారము చాలదూ?" అని భార్య జబాబు చెప్పింది

రాయిచరణ్ స్వగ్రామము వెళ్ళిపోయినాడు వాడికి సంతానము ఇంతకాలమూ లేదు కలుగుతుందని ఆశకూడా వదులుకున్నాడు. కాని పెద్ద వయస్సులో భార్య ఒక పిల్లవాణ్ణి కని అక్కడితో సంసారలీల చాలించుకున్నది

ఈ పిల్లవాడిమీద రాయిచరణ్‌కి ద్వేషముగా ఉండెను. దొంగతనముగా ఆ పోయిన పిల్లవాడి స్థానాన్ని ఆక్రమించుదామని వచ్చినట్టు రాయిచరణ్ ఊహకు తట్టింది. బాబుగారికి ఉండే ఒక్క బిడ్డణ్ణి నీట్లో ముంచేసి తాను పుత్రసుఖాన్ని అనుభవించడము కంటె ఘోరపాతకము ఉండదని వాడికి తోచింది. రాయిచరణ్‌కి ఒక విధవ అక్క ఉండబట్టిగాని, లేకుంటే ఆ పిల్లవాడికి పృథ్వియొక్క గాలి అనుభవించే అదృష్టము అట్టేకాలము ఉండేదికాదు అన్నిటికంటే వింతఅయిన సంగతి ఏమిటి అంటే, ఈ కుర్రవాడుకూడా గడపదాటేవాడు, వద్దన్న పనులు చేయడములో చతురత కనపరిచేవాడు అంతేకాదు పిల్లవాడి కంఠస్వరమూ, వాడి నవ్వూ ఏడుపూ కూడా ఆ మాయమైన పిల్లవాడి వలెనే ఉండేవి ఒకొక్కనాడు పిల్లవాడి కంఠము వినబడగానే రాయిచరణ్ గుండె గుభేల్‌మనేది— రాయిచరణ్ కనబడక పోవడమువల్ల ఆ చిట్టిబాబు ఏడుస్తూ వచ్చాడని వాడికి తోచేది.

రాయిచరణ్ అక్క పిల్లవాడికి 'ఫేల్‌నా' అని పేరు పెట్టిది కొన్నాళ్ళకి పిల్లవాడు అత్తను 'అత్తా' అని పిలువడము ప్రారంభించాడు- "పిల్లవాడు నన్ను వదలలేక మళ్ళీ నాయింటికి వచ్చా"డని రాయిచరణ్‌కి అప్పుడు గట్టి నమ్మకము కలిగింది

ఈ నమ్మకానికి అనుగుణ్యముగా కొన్ని ప్రమాణాలు కూడా వాడికి స్పష్టముగా కనబడ్డవి మొదటిది ఏమిటి అంటే ఆ పిల్లవాడు వెళ్ళిపోయిన కొద్ది రోజులలోనే ఈ పిల్లవాడు జన్మించాడు రెండవది ఇంతకాలమూ లేనిది ఇప్పుడు తన భార్యకు పుత్రసంతానము కలగడము ఆమె గుణాలవల్ల కానేరదు. మూడవది, ఈ అబ్బాయికూడా పాకురుతున్నాడు, వంకరటింకరగా నడుస్తున్నాడు అత్తను 'అత్తా' అని పిలుస్తున్నాడు ఈ లక్షణాలు ఉంటే ముందుకు జజ్ అయి తీరాలి అటువంటి లక్షణాలు ఈ పిల్లవాడిలో అనేకము కనపడుతున్నవి

అప్పుడు అమ్మగారుచేసిన ఆ ఘోరనింద వాడికి జ్ఞాపకము వచ్చింది "తల్లి హృదయము నిజము చెప్పేస్తుంది కదా! నేను పిల్లవాణ్ణి అపహరించానని అమ్మగారు అన్నా" రని తనలో ఆశ్చర్యపడుతూ అన్నాడు రాయిచరణ్ ఇన్నాళ్లూ పిల్లడి విషయమై శ్రద్ధపుచ్చుకోక పోయినందుకు చాలా పరితపించి, అప్పటినుంచి పిల్లవాడి ఆధీనములోకి వచ్చి వాడినౌకరు అయినాడు

. అప్పటినుంచి ఆ పిల్లవాణ్ణి పెద్దయింటి పిల్లవాణ్ణి చూచినట్టుగా చూచేవాడు సాటిన్ చొక్కా కుట్టించాడు, జరీటోపీ కొన్నాడు, చనిపోయిన భార్య నగ చెరిపించి

పిల్లవాడికి మురుగులు చేయించాడు ఆ గ్రామంలో ఉండే ఏ పిల్లవాడితోనూ ఈ పిల్లవాణ్ణి ఆడనిచ్చేవాడుకాడు పిల్లవాడి ఆటకు జట్టు తానొక్కడే! ఊళ్ళో పిల్లవాళ్ళు ఈ కుర్రవాణ్ణి అవకాశము చిక్కినప్పుడల్లా నవాబుల ఒబ్బాయి అని ఎగతాళి చేసేవారు రాయ్‌చరణుని ఈ పిచ్చి వాటముచూచి ఊళ్ళోవాళ్ళు ఆశ్చర్యపడేవారు

ఫేల్‌నాకి స్కూల్‌లో వేసే వయస్సు వచ్చేసరికి రాయ్‌చరణ్ తన సామానంతా అమ్మేసి ఆ సొమ్ము పట్టుకొని పిల్లవాడితో కలకత్తా వచ్చాడు అక్కడ బహు కష్టము మీద ఉద్యోగమొకటి సంపాదించుకొని కుర్రవాణ్ణి స్కూల్‌లో ప్రవేశపెట్టాడు తాను సాధ్యమైనంత తక్కువతో గడుపుకొని పిల్లవాడి భోజనానికి, బట్టకీ, చదువుకూ ఎటువంటి లోటూ లేకుండా చూచేవాడు "నామీద ఉండే ప్రేమవల్లకదా నాయనా నాయింటికి వచ్చావు నీకేమీ లోటు ఉండనీయను బాబూ" అని రాయిచరణ్ తన మనస్సులో అనేవాడు

ఈమాదిరి పన్నెండేళ్ళు గడిచిపోయినయ్ పిల్లవాడి చదువుసంధ్యలు బాగా జరుగుతున్నవి. చూడడానికికూడా చక్కగా ఉండేవాడు పుష్టిగా, చామనఛాయ, నిగ నిగ లాడే ఒళ్ళు. అందముగా జుట్టు దువ్వుకొనేవాడు సుకుమారి కుర్రవాడు తండ్రిని తండ్రిగా భావించేవాడుకాడు రాయిచరణ్ పిల్లవాణ్ణి తండ్రిహృదయముతో పేమించేవాడు కాని నౌకరులాగు సేవ చేసేవాడు రాయిచరణ్ చేసిన తప్పు ఏమిటి అంటే, తాను తండ్రి అన్నమాట రహస్యముగా ఉంచాడు ఎవ్వరికీ తెలియనివ్వలేదు ఫేల్‌నా హాస్టల్‌లో ఉండేవాడు- హాస్టల్ పిల్లవాళ్ళు రాయిచరణుని పల్లెటూరి తరహాని చూచి పరిహాసము చేస్తుండేవాళ్ళు, రాయిచరణ్ దగ్గర లేనప్పుడు ఫేల్‌నా కూడా వాళ్ళందరితో కలిసి తండ్రిని ఎగతాళి చేయలేదని చెప్పలేము రాయిచరణుని అమాయకత్వము చూచి విద్యార్థులందరికీ అనురాగముగా ఉండేది ఫేల్‌నాకి కూడా అనురాగముగానే ఉండేది, గాని అతని అనురాగములో కొంత అనుగ్రహము లేకపోలేదు

రాయ్‌చరణ్ ముసలివాడైపోతున్నాడు, యజమాని రోజూ ఏదో తప్పు పట్టుతూఉన్నాడు వాడి దేహస్థితి కూడా బాగులేదు, మునుపటివలె పని చేయలేకుండా ఉన్నాడు- చెప్పినది మరిచిపోతుంటాడు కాని నిండు జీతము ఇస్తూఉండే యజమాని నౌకరి ముసలితనాన్ని లెక్కిస్తూ కూర్చోడు, ఇవతల రాయిచరణ్ ఆస్తి అమ్మి తెచ్చిన డబ్బు అంతా అయిపోవచ్చింది సరదాకి లోటు వచ్చిందని ఆసరదాకి లోటువచ్చిందని ఫేల్‌నా రోజూ మూలగడము ఆరంభించాడు.

3

ఇట్లా ఉంటూఉండగా రాయిచరణ్ హఠాత్తుగా ఒకనాడు నౌకరీ విడిచిపెట్టేసి ఫేల్‌నా దగ్గరికి వచ్చి "నేను నాలుగురోజులు ఇంటికివెళ్ళి వస్తాను," అని చెప్పి కొన్ని రూపాయలు పిల్లవాడి చేతులో పెట్టాడు అక్కడనుంచి 'బారాసాత్' అనుకూల్‌బాబుగారింటికి వచ్చాడు అనుకూల్ బాబుగారు ఇప్పుడు ఇక్కడ మున్‌సిఫ్‌గా ఉన్నారు

అనుకూల్‌బాబుకి మరి సంతానము కలగలేదు- కొడుకు పోయిన దుఃఖము భార్యను ఇప్పటికీ బాధిస్తున్నది

ఒకనాడు సాయంకాలము అనుకూల్‌బాబు ఆఫీసునుంచి ఇంటికివచ్చి విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు భార్య ఒక బావాజీదగ్గిర పుత్రసంతానము కోసమని ఆశీర్వాదము పొంది మూలిక ఒకటి కొంటున్నది ఆ సమయములో అంగణములో "అమ్మగారికి జయమౌగాక!" అని ఎవరో చేస్తున్న దీవన వినబడ్డది

"ఎవరది?" అని బాబుగారు అడిగారు

"నేను బాబూ రాయిచరణ్," అని అంటూ ప్రణామము చేశాడు రాయిచరణ్

ముసలివాణ్ణి చూడగానే అనుకూల్‌బాబుగారి మనసు కరిగిపోయింది వాడెక్కడ ఉన్నది, ఏమిచేస్తున్నది ఎట్లాగున్నది తెలుసుకోగోరి నూరు ప్రశ్నలు వేశారు అనుకూల్ బాబు- "తిరిగి నాదగ్గిర ఉంటావా"? అని అడిగారు

రాయిచరణ్ నిరుత్సాహముగానవ్వి, "అమ్మగారి దర్శనము చేస్తాను " అని అన్నాడు

రాయిచరణ్‌ని తీసుకొని అనుకూల్‌బాబు అంతఃపురములోకి వచ్చారు రాయిచరణ్ని చూచి అమ్మగారు అట్టే ప్రసన్నురాలు కాలేదు, కాని రాయిచరణ్ అది గమనించక ఇద్దరివంకా చూస్తూ చేతులు జోడించి ఇట్లా అన్నాడు— "మీ అబ్బాయిగారిని దొంగలించినది నేనే, పద్మాకాదూ మరి ఎవరూగాదు, ఆ కృతఘ్నుడైన అధముణ్ణి నేనే!"

"ఏమిటిరా నీవంటుండేది? ఏడీ అబ్బాయి?" అని అనుకూల్‌బాబుగారడిగారు

"నాదగ్గిరే ఉన్నాడు బాబూ, ఎల్లుండి తీసుకువస్తాను."

చిట్టిబాబు తిరిగివచ్చాడు

ఆనాడు ఆదివారము, ఆఫీసు లేదు. భార్యా భర్తలిద్దరూ ఉదయమునుండి ఆత్రతగా దారివైపుచూస్తూ కూర్చు న్నారు సుమారు పదిఘంటలు అయిఉంటుంది, రాయి చరణ్ ఫేల్‌నాని తీసుకొని వచ్చి ఎదుట నిలుచున్నాడు

అనుకూల్‌బాబుగారి భార్య ఏమీ ప్రశ్న వేయలేదు ఆలో చించలేదు కుర్రవాణ్ణి ఒళ్ళో కూర్చోపెట్టుకొని, చేతితో పిల్లవానిని నిమురి ముద్దు పెట్టుకొని, ఎంత చూచినా తనివి తీరదన్నట్టుగా పిల్లవాడి ముఖము చూస్తూ, కొంచెము నవ్వింది కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకొన్నది- ఆమె మనస్సులో గొప్ప ఆందోళన పుట్టింది కుర్రవాడు నిజముగా అందముగా, చక్కని దుస్తులు వేసుకొని ఉన్నాడు దరిద్రుల ఇంట పుట్టినవాడిలాగు లేనే లేడు. పిల్లవాడి నమ్రత, మర్యాద, నాజూకుతనము చూచి అనుకూల్‌బాబుగారి మనసులో కూడా ఆదరమూ అనురాగమూ పుట్టినవి

అయినా ఎటువంటి తత్తరపాటు లేకుండా, "నీవు చెప్పిన దానికి రుజువేమైనా ఉన్నదా?" అని అనుకూల్ బాబుగారడిగారు

"ఇటువంటి పనులకు రుజువెట్లా ఉంటుంది బాబూ? మీ అబ్బాయిని నేను దొంగలించినట్లు భగవంతుడు తప్ప వేరెవ్వరూ ఎరుగరు "

పిల్లవాణ్ణి చూడగానే భార్య చేస్తున్న ముద్దూ ఆదరమూ చూచి, ఆమె మనోభావాన్ని ఊహించి, ఆపిల్లవాడు తమ కుమారుడే అనడానికి ప్రమాణము చూపించమని రాయి చరణ్‌ని అడగడము అట్టే వివేకమైన పనికాదని అను కూల్‌బాబుగారు నిశ్చయించుకున్నారు ఏలాగో తన భార్యకు నమ్మకము కలిగితే చాలునని అనుకున్నాడు అంతేకాదు, రాయిచరణ్‌కు అంత మంచి కుర్రవాడు ఎట్లాదొరుకుతాడు? అదిగాక రాయిచరణ్ తమను వృధాగా ఎందుకు మోస పుచ్చుతాడూ?

పిల్లవాడితో మాట్లాడగా మరి కొన్ని సంగతులు స్పష్ట మైనవి — చిన్నప్పట్టి నుండి పిల్లవాడు రాయ్‌చరణ్ ఇంట్లోనే ఉన్నాడట. పిల్లవాడు రాయ్‌చరణ్ తన తండ్రి అనుకొనే వాడట కాని రాయ్‌చరణ్ మాత్రము పిల్ల వాడితో తండ్రి వ్యవహరించినట్లు ఎన్నడూ వ్యవహ రించలేదట, నౌకరు మాదిరి ప్రవర్తిస్తుండే వాడట

అనుకూల్ బాబు సందేహాన్ని మనస్సులో నుంచి తొలగించుకొని "కాని మానీడ మరి నీవు తొక్కడానికి వీలులేదు రాయిచరణ్" అని అన్నాడు

"ఈ ముసలి కాలములో నేనుమరి ఎక్కడికి పోగలను బాబూ?" అని అన్నాడు రాయిచరణ్.

"పోనీ ఉండనీ పాపం! మన అబ్బాయి పుణ్యము వల్ల వాడు బ్రతకనీ నేను వాణ్ణి క్షమించాను." అని భార్య అన్నది

"వాడు చేసిన పనికి క్షమాపణ లేదు " అని న్యాయ పారాయణుడైన అనుకూల్‌బాబు అన్నాడు.

రాయిచరణ్ బాబుగారి పాదాలు పట్టుకొని, "నేను చేయలేదు బాబూ, భగవంతుడు చేశాడు." అని అన్నాడు

రాయిచరణ్ తన తప్పును భగవంతుడిమీద పెట్ట ప్రయత్నిస్తుండడము చూచి అనుకూల్‌బాబుకి మరీ చికాకు వేసి, "నీలాంటి విశ్వాస ఘాతకుణ్ణి నమ్మడము తప్పు." అని అన్నాడు

బాబుగారి పాదాలు వదిలి, "నేను విశ్వాస ఘాతకుణ్ణి కాను బాబూ," అని అన్నాడు.

"నీవు కాకపోతే మరి ఎవరు?"

"నా అదృష్టము!"

ఇటువంటి సమాధానముతో చదువుకున్న బుద్ధిమంతు లెవరూ సంతోషించరు.

"ప్రపంచములో నాకు ఇంకెవ్వరూ లేరుబాబూ." అన్నాడు రాయిచరణ్

తాను మునసబుగారి పిల్లవాణ్ణి అనీ రాయిచరణ్ అన్యాయముగా తనను ఇంతకాలమూ మోసపుచ్చాడని తెలియగానే ఫేల్‌నాకి కొంచెము కోపము వచ్చింది. అయినా ఉదారభావముతో కుర్రవాడు తండ్రితో ఇలాగు అన్నాడు-

"వాణ్ణి క్షమించు నాన్నా, మనిఇంట్లో ఉండనియ్యవద్దు గాని ప్రతినెలా వాడికి జీతము మాత్రము పంపించేస్తుండు నాన్నా "

అటుపైని రాయ్‌చరణ్ మరేమీ అనలేదు కుమారుడి వైపు ఒకమారు చూచి అందరికి నమస్కారము చేసి ద్వారములోనుంచి బయటికి వెళ్ళి పృద్వి పైనుండే లెక్క లేని జనులలో అదృశ్యమైపోయినాడు. నెలాఖరుకు అనుకూల్‌బాబు రాయిచరణ్ ఇంటి విలాసానికి కొన్ని రూపాయలు పించినీ రూపముగా పంపాడు ఆ రూపా యలు తిరిగి వచ్చేశాయి ఇంట్లోఎవరూ లేరట.



అవనీంద్రావనతయై అలరారు : **ఆంధ్ర రాష్ట్ర మాతకు** : అష్ట పుష్ప సుమమాల

— ○ —

శ్రీయుతమై తనర్చెడిని, శ్రేయము భూ ప్రజ కంది మోన్నెడిన్ !
న్యాయము మీఁకన్నెపుడు నాయకులెల్లరఁ జూచుచుండెడిన్ !
సాయము, యోగ్య వర్తనలఁ, జక్కఁగఁ జేసి జనంబు గ్రాలెడిన్ !
శ్రీయును, గౌరవోన్నతియు, స్వేచ్ఛయు, రాష్ట్రమునందు నిల్చెడిన్

ఎన్నోయేండ్ల తపః ఫలంబిదిగ ఇంకెన్నాళ్ళ సద్భావనల్,
విన్నాణంబుఁగఁ గూడ, నెందరొ మహావేత్తల్ స్వరాష్ట్రంబుకై
కన్నుల్మూయగ, కృంగిపోగ, జనముల్ గాఢవ్యథన్ చెందగన్,
కన్నామాంధ్రుల మీస్వరాష్ట్ర ప్రతిభన్ కన్నార, గానేటికిన్

ఆంధ్రుల వీరకేసరి మహాప్రతిభావతుఁడా ప్రకాశమే,
ఆంధ్రుల వీరవిక్రమమ వారని దీప్తులనంది మిన్ననన్,
సాంద్రప్రదీప్త మన్ననల సాగి మెలంగఁగ రాష్ట్రస్వేచ్ఛకై,
ఆంధ్రుల మేళవించి తుదకందఁగఁ జేసెను ఆంధ్రరాష్ట్రమున్

నామ ప్రసిద్ధినందకయె, నాణ్యపు దేశనుసేవఁ జేయుచున్
నామముగా స్వరాష్ట్రనిధి చక్కఁగ నందఁగఁ జేయుకోర్కెమై
నీమమునంది ప్రాణముల, నీతికి హారతిగానొసంగి, శ్రీ
రాములు శ్రేష్ఠియెంత నుతిరాజ విరాజ పథాన నిల్చెనో?

ఎంత స్వరాజ్యమందిన నదెంతశుభంకరమైన దైన, నా
వంత స్వరాష్ట్ర సౌఖ్యరమ మానసమందు రమింపఁజేయదే?
సుంత తలంపుకొండికను, సోదరులార ! యటంచు "స్వామి" యీ
సంతతకీర్తి యాంధ్రులకు, చక్కనిరాష్ట్ర సుఖంబుకూర్చెఁగా

జ్ఞానసహిష్ణులున్, బుధులు, శ్రద్ధగ బోధలనూని కార్యముల్
నూనముగాఁగఁ జేయుదు రనూనము శ్రీయుత సీతరాముడీ
ధ్యానము విద్యనేర్చెడి విధాయక బాలుర యందుఁజూపి లో
నానిన వారి రాష్ట్ర మతినందముగాఁ వెలయించి కూర్చెఁగా !

జండాజాతికి జీవకర్ర సమతా । సఖ్యంబు సత్కీర్తి కా
దండంబందున, ప్రేమ, శాంతి, సుఖమున్। ధర్మంబు, దేశప్రియా
కాండంబందు సమాన గౌరవ ద్యుతుల్ । గాంచన్ సుయోగంబు, కో
దండంబెట్టులొ రాముకట్లు మనదౌ । ధర్మావలంబియ్యదే !

రాష్ట్రజనైక్యదీప్తి, జిగి । రాజిల వెల్గు పసిండిజ్యోతి, స్వా
రాష్ట్రమహోత్సవారతి, వి । రాజిల స్వప్రజకిచ్చురక్తి, యీ
రాష్ట్రసుభోత్సవంబు, నిత । రంబు స్వతంత్ర సుఖంకరంబు, స
ద్రాష్ట్రమునై వెలింగెడి ని । రంతర దివ్యప్రకాశ కీర్తితో !

—పద్మశ్రీ

అభాగిని

* శ్రీమతి నాయని స్వప్నకుమారి *

అప్పుడే డిస్పెన్సరి నుండి వచ్చాడు రామారావు. "రాముా మీ మామయ్య ఉత్తరం వ్రాశాడురా నిన్ను రమ్మని కమల యొక్క సంవత్సరీకం ఇక్కడ కాకుండా అక్కడ చేయాలని ఆయన ఉద్దేశ్యమట నీతో మాట్లాడాలని రమ్మని వ్రాశాడురా ." అన్నది తల్లి తల్లి మాటలు వినీ విననట్లు నటిస్తూ మామగారి వద్దనుండి వచ్చిన కవరు తీసి చదివాడు రామూ తల్లి మళ్ళీ అన్నది "యేమంటా వురాపోయేటట్లేనా." రామారావు ఆమాటలు చెవిన వెయ్య లేదు. పిచ్చిపట్టినట్లు "కమలా" అని అరిచాడు ఆవేశంగా! తల్లిఅదరిపడి "అదేం రామూ ఆ కేక" అంటూ కొడుకు ముఖము చూచింది రామారావు కళ్లలోనసీళ్లు తళ తళా మెరసినయి ఇంకేమన్నా అంటే ఆవేశ పడతాడని తెలిసి మాట్లాడకుండా అక్కణ్నుంచి లేచిపోయింది

రామారావుకు ఆ ఉత్తరం చూడగానే రెండు సంవత్సరాల క్రిందట గడచిన జీవితమంతా సినీమాలో బొమ్మల్లాగా కళ్లయెదుట తిరిగింది మనస్సేమీ బాగుండలేదు లేచి మేడమీద తన గదిలోనికి పోయాడు మనశ్శాంతికోసం రేడియో ట్యూన్ చేశాడు లాభంలేకపోయింది. రేడియో ఆపి పిట్టగోడ ఆనుకుని నిలబడ్డాడు, మళ్లీ ఉత్తరం చదివాడు.

కమల రామూ మేనత్త కూతురు ఆ అమ్మాయికి తల్లి లేదు తండ్రి చాలా గారాబంగా పెంచాడు పల్లెటూరిలో ఉండడంచేత చదువేమంత రాదు కాని పల్లెటూరి చదువు చదివింది చాలా తెలివైనది కమలను రామూకిచ్చి చేయాలని తండ్రి చాలా ఉబలాట పడ్డాడు

రామూ కాలేజిలో చదువుకునే రోజుల్లో ఒక అమ్మాయిని ప్రేమించాడు ఆ అమ్మాయి "నీరా" రామూ క్లాస్ మేట్ చాలా చక్కనిది కాని ఆ అమ్మాయి తన్ను ప్రేమించిందో లేదో రామూ తెలుసుకోలేకపోయాడు అయినా ఆశలన్నీ ఆ అమ్మాయిమీద పెట్టుకున్నాడు ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో కమలనిచ్చి వివాహం చేయాలని తల్లి దండ్రులకున్న పట్టుదలకు రామూ లొంగలేదు రామూ నాన్న గారయితే నాచెల్లెలు చిట్టచివరి కోరిక తన కూతురుని నా కోడలుగా చేసుకోమని చెప్పి వాగ్దానము తీసుకొని మరీ చనిపోయింది తీర్చక తప్పదన్నారు రామూ నీరా యొక్క విషయం చెప్పాడు తల్లీ తండ్రీ నవ్వి "మన కులమా స్థలమా' అదిగాక ఆ అమ్మాయి నిన్ను అంగీకరించిందో లేదో తెలియదు ఆ అమ్మాయి ఒప్పుకున్నా మేము ఒప్పుకోవద్దా! కమల మేనత్త కూతురు మనకూ వాళ్లకూ ఇష్టం అందకత్తె పెద్దచదువు చదువుకోలేదన్న లోపమేగాని, గుణానికి, బుద్ధికి ఆ అమ్మాయిని మించిన వారెవ్వరూ లే"రన్నారు కాని రామూ మనస్సంగీకరించ లేదు రామూ నాన్నగారికి కోపంకూడా వచ్చింది— "డాక్టరు చదవాలని అనుకుంటున్నావు, దానికి డబ్బు కావాలిగా! నీవు గనుక కమలను చేసుకోకపోయినట్టయితే నీ సంబంధం వదులుకోవలసి వస్తుంది మాకు కొడుకు పుట్టనేలేదనుకుంటా"మని నిక్కచ్చిగా చెప్పాడు ఇంట్లో ఆరోజంతా ఒకరభసయింది ఇటు తల్లికీ తండ్రికీ, అటు భవిష్యత్తుకూ చెడి కూర్చోవడం తెలివితక్కువని గ్రహించాడు రామూ మనస్సు కమలను చేసుకోమని చెప్పింది కాని యేమనస్సయితే కమలను చేసుకోమని చెప్పిందో ఆ మనస్సే కమలను ప్రేమించలేకపోయింది. రామూ ప్రేమతో ప్రమేయం లేదనుకున్నాడు ఒక నిశ్చయానికి రామూ వచ్చాడు కమలను చూడ్డానికి తల్లీ దండ్రితో మరునాడే వాళ్ళ ఊరు బయలుదేరారు

అదొక పల్లెటూరు రామారావు మామయ్య కరణం కరిణానికి తగ్గ హోదా బస్తీలలో ఉండే మేడలు కాకపోయినా పూరిండ్లు, పెంకుటిండ్లు ఆ పల్లెకు చాలా శోభను కూర్చాయి రామూ మామయ్య యిల్లు ఒక పెంకుటిల్లు చుట్టూ ముళ్ళకంచెలతో కట్టిన ప్రహరి లోపల చిన్న చిన్న మొక్కలతో ఒక తోట రామూ వాళ్ళను చూడగానే వాళ్ళ మామయ్య చాలా గాబరా పడ్డాడు ఆ పల్లెటూరిలో బస్తీలనుండి వచ్చిన వారికి సౌకర్యం చెయ్యాలంటె చాలా కష్టం కాని అనుభవశాలి కనుక తనకు తాను సంబాళించుకున్నాడు

ఇంట్లో సందడిగా ఉన్నది ఎంత సందడిగా ఉన్నా ఆ యింట్లో మేనత్త లేని లోపం కనబడుతూనే ఉన్నది ఇంటికి ఇల్లాలు శోభ ఇల్లాలితోనే ఆ యింటి కళాకాంతులు కూడా పోతాయి రామూ వాళ్ళంతా బయట

వరండాలో కూర్చున్నారు రామూ కమలను చూచాడు ఆ అమ్మాయి అందముగానే ఉన్నది, కాని అతని మనస్సులో స్థిరంగా నిలిచిన నీరా ఇంకా అందగత్తె అనిపించింది రామూకు అందుకే అతని హృదయంలో కమలకు స్థానం ఇవ్వలేకపోయాడు. అయినా తల్లి తండ్రుల ఆజ్ఞకు బద్ధుడయ్యాడు

చదువు పూర్తయింది రామారావు వివాహం చాలా వైభవంగా జరిగింది తన చెల్లెలు మాట తీర్చానని రామూ నాన్న చాలా సంతోషించాడు. రామూ కాకినాడలో ప్రాక్టీస్ పెట్టాడు. వివాహమైన వెంటనే కమలను కాకినాడకు తెచ్చి వప్పజెప్పి వెళ్ళిపోయాడు కమల తండ్రి ప్రాక్టీస్ బాగా సాగుతూంది పల్లెటూరిలో చిన్న చిన్న పెంకు టిండ్లలో అలవాటుపడిన కమల ఆ పెద్ద భవంతి చూచి చాలా ఆశ్చర్యపడింది అత్తా, మామా, తనూ, భర్తా తప్ప ఇంకెవరూ లేరు భర్త యెప్పుడూ రోగుల పనిలోమునిగి తేల్తూ ఉండేవాడు అత్తా మామా పెద్దవారు గనుక కృష్ణా, రామా అంటూ ఒక మూల కూర్చునేవారు వంటపని అంతా కమలే చూచేది ఎంతమంది నౌకర్లున్నా తన వాళ్లకు తను సేవ చేయడంలో ఆవిడకు తృప్తి. ఇంక భర్త తన విషయం పట్టించుకునేవాడే కాడు తనక్కడ ఉంటే అసలు రానేరాడు తనతో అసలు మాట్లాడడు. ఎన్ని భోగ భాగ్యాలుంటె ఏంలాభం? సతికి పతే దైవమని కమల ఉగ్గుతో నేర్చుకుంది. అటువంటి పతే మాట్లాడకుండా ఉంటే సతికెంత కష్టం!

"నేనేమైనా అపరాధం చేశానా!" అని తనకు తాను ప్రశ్నించుకునేది తను బావను వివాహం చేసుకుంటాననడం తప్పా' తన తప్పు తనకు చెప్పి శిక్ష విధిస్తే సులభంగా అనుభవించేదేమో' కాని భర్తముభావంగా, మాట్లాడకుండా ఉండడం సహించ లేకపోయింది కాని ఆవిడేమి చేయకలదు! తనలో తాను ఈ విషయం ఆలోచిస్తూ కుమిలిపోయేది.

ఆ రోజు మటుకు కమల విషయంలో చాలా రభస జరిగింది చాకలివాడు ఇస్త్రీ గుడ్డలు తెచ్చాడు అత్తగారు పద్దు చూచి "కమలా బావ గుడ్డలు బావ పెట్టెలో సర్దమ్మా" అంటూ చెప్పి పోయింది అత్తగారి మాట కాదనడం కమల నేర్చుకోలేదు కాని భర్త గదికి వెళ్ళడం భయం అటువైపు తనెప్పుడూ వెళ్ళలేదు అత్తమ్మ ఒకటికి మూడుసార్లు చెప్పేటప్పటికి ఆ పని ఆవిడకు చేయక తప్పిందికాదు ఆరోజు కమల భర్త ఇంట్లో లేడు బట్టలు తీసుకుని మేడపైకి పోయి, తలుపు తెరచి అన్నీ సరిగ్గా సర్ది మామూలుగా గొళ్ళెం పెట్టి వచ్చేసింది కమల.

మరునాడు ప్రొద్దున్న మామూలుగా రామూ స్నానం చేసి బట్టలు తీద్దామని పెట్టె తీస్తె అన్నీ సర్ది ఉన్నవి "అమ్మా ఎవరమ్మా నా పెట్టె సర్దిందని" అనుమానంగా అడిగాడు వంటింట్లో కాఫీ ఫలహారాలు చేస్తున్న కమల ఈ మాటలు విని అదరిపడింది "ఏవరేమిట్రా కమల సర్దింది" అన్న తల్లి మాటలు విని ఉగ్రుడై "ఆవిడను నా గదిలోనికి యెవరు రమ్మన్నారమ్మా! నీ కెన్నిసార్లు చెప్పినా అంతే" అన్నాడు విసురుగా! తల్లికి కోపం వచ్చింది. "నీ గదిలోకి రావడానికి, నీతో మాట్లాడ్డానికి, నీ సేవ చెయ్యడానికి కాకపోతే దాన్ని నీ వెందుకు పెళ్లి చేసుకుంది" అంటూ అరిచింది "మీరు చేసుకోమన్నారు గనుక చేసుకున్నాను నాకు కమలతో అవసరం లేదు. కావాలంటె మనవర్తి క్రింద డబ్బు పంపిస్తాను వాళ్ళ నాన్నవద్దకుం పపండి" అంటూ దురుసుగా లేచిపోయాడు రామూ! కమల కళ్ళల్లో నీళ్ళు నిండినయి. తల్లిముఖం దిగాలు పడిపోయింది.

అంత విసురుగా వెళ్లి మేడపైన గదిలో కూర్చుని ఆలోచింపసాగాడు రామూ "కమలనెందుకు ప్రేమించలేకపోతున్నాను నీరానెందుకు మరువలేకున్నాను కమల యేమపకారం చేసింది తనను పెండ్లి చేసుకోవడం ఆవిడ తప్పా? తన స్థితిగతులన్నీ చెప్పిఉంటె కమల తన్ని వివాహం చేసుకోవడానికి వప్పుకునేదా?"— ఈరోజు తను చేసిన పనికి తనమీదే అతనికి అసహ్యమేసింది కమలను ప్రేమించాలని నిశ్చయం చేసుకుని క్రిందకి దిగి వచ్చాడు ఇల్లంతా చూచాడు కమల యెక్కడా కనిపించలేదు ఏం చెయ్యడానికి తోచక షికారు బయలుదేరాడు. పార్కులో కూర్చుని రేడియో వింటున్న రామూకు ఎవరో భుజం మీద చెయ్యి వేసినట్లనిపించింది పాత స్నేహితుడు! అతనే నీరా అన్న మోహన్. "మోహన్ నీ వెప్పుడొచ్చావు కాకినాడ" కంటూ భుజం తట్టాడు. "నిన్ననే వచ్చాను ఇక్కడ నీరా పని చేస్తున్నది అమ్మ, నాన్నా అంతా ఇక్కడే ఉంటున్నారు" అని మోహన్ అనగానే రామూ మనస్సు మళ్ళీ కలత పడ్డది కమలను ప్రేమిద్దామనుకున్న ఊహ నిలువనేలేదు. నీరాను చూడాలన్న కుతూహలం కలిగింది. కమల జీవితం ఇందుకే నాశన

మయింది రాముా, మోహన్ చాలాసేపు మాట్లాడుకున్నారు. కొంతసేపు గడచిన జీవితాన్ని గురించి మాట్లాడారు. రాముా నీరాను చూడాలన్న తన కాంక్షను మోహానుకి చెప్పాడు అతను ఎటూ తేల్చక ముభావంగా సమాధానమిచ్చాడు ఇద్దరు స్నేహితులు సిన్నిమా చూచుకుని ఎవరింటి దారి వాళ్ళు పట్టారు

రాముా ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి 11 గంటలయింది పిక్చరు చాలా పెద్దది ఎప్పుడూ ఇంట్లో తల్లిదండ్రులకు చెప్పకుండా ఎక్కడికీ వెళ్ళేవాడుకాడు ఆవేళ స్నేహితుని బలవంతాన వెళ్ళాడు తలుపు దగ్గరగా వేయడం వల్ల ఎవరినీ పిలువవలసిన అవసరం లేకుండా పోయింది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నది కమల గది తప్ప తక్కిన భాగమంతా చీకటిగా ఉన్నది ఏమిచేస్తున్నదో చూడాలన్న ఆశ కలిగింది నేరుగా డైనింగ్ హాలుకు దారితీశాడు టేబిల్ మీద అన్నీ సర్దిఉన్నవి మాట్లాడకుండా అన్నీ పెట్టుకు తిని చక్కా లేచాడు.

మరునాడు నీరాను కలుసుకుని మాట్లాడి ఇంటికి తిరిగి వచ్చేప్పటికి రాత్రి 8 గంటలు పంచలో మామగారు మంచం మీద కూర్చుని ఉన్నారు ఆయన్ని చూడగానే రాముా కొంత వెనక్కి తగ్గాడు, తనకుతాను సర్దుకుని "అంతా కులాసా మామయ్యా" అని అడిగాడు "అంతా కులాసా నాయనా! అమ్మాయి కమలను తీసుకెళదామని వచ్చాను వచ్చే వారం మీ అత్తగారి తిథి పెండ్లయిన తరువాత కూతురూ, అల్లుడూ కూడా యింట్లో ఉండి తిథి జరిపితే ఇల్లు నిండుగా ఉంటుందన్న కోరిక" అని అన్నాడు మామగారు ప్రాధేయపడుతున్నట్లు

"కమలను తీసుకెళ్ళండి నేను రాను హాస్పటల్‌లో పని చాలా వుంది మీరేమీ అనుకోకండి త్వరలో నాకు వీలు దొరకగానే నేనూ వస్తాను"అని ఎంతో వినయంగా చెప్పాడు

కమలకసలు ఇష్టం లేదు భర్తను విడిచి వెళ్ళడం "పుట్టింటికి వెళ్తే మళ్ళీ తిరిగి అత్తింటికి రాగలమా అన్న శంక కలిగింది వెళ్ళకుండా ఉండడం సాధ్యమా! కన్న తండ్రి ప్రేమతో రమ్మని పిలిస్తే! చిన్నప్పట్నుంచి తల్లి లేకపోయినా తనే తల్లిగా పెంచిన తండ్రి పిలిస్తే పోకుండా ఉండడమా!" అని కన్నీరుతో కిటికీ పట్టుకుని ఆలోచిస్తున్నది ఇంతలో "కమలా"అని అంటూ అత్తగారువచ్చింది.

"ఇంకా ఆలశ్యం చేస్తున్నావేమే, బండి సిద్ధంగా ఉన్నది మీ నాన్నగారు తయారుగా ఉన్నారు వెళ్ళిరా!" అన్నారు

కమల కళ్ళలో నీళ్ళు మెఱసెయ్

"అదేమిటి యేడుస్తున్నావు శుభమాఅంటు వెళ్తూ విచారం దేనికి" అని అత్తగారు మందలించింది.

పైట చెరగుతో కళ్ళ నీరు తుడుచుకుని అత్తగారికి నమస్కరించి బండి దగ్గరకొచ్చి నిలబడింది

"బావను కూడా అడిగి శలవ తీసుకురామ్మా" అన్నాడు తండ్రి

భర్త దగ్గరనుండి ఏ విధంగా సమాధానమొస్తుందో తనకు తెలుసు తండ్రి మాటలు వినీ విన నట్లుగా కన్నీళ్లతో ఆ నిర్భాగ్యురాలు కదిలింది.

కమల పుట్టింటికి వెళ్ళి రెండు నెలలు గడచినయ్ ఇంత వరకూ రాముా వెళ్ళి తీసుకుని రాలేదు ఆమె వ్రాస్తే ఉత్తరానికైనా సమాధానమివ్వలా! ఒకరోజున మామయ్య వద్దనుండి ఉత్తరం వచ్చింది "అందులో కమలకు జ్వరంగా ఉన్నదని, వైద్యులంతా మనోవ్యాదని చెప్పారని" ఉన్నది నీ కోసం కలవరిస్తుంది రమ్మని వ్రాశారు. ఆ ఉత్తరాన్ని చింపి చిత్తుకాగితాల బుట్టలోనికి చేర్చాడు రాముా అట్లాగే చాలా ఉత్తరాలు వచ్చినయ్ రాముా చలించలేదు.

ఆ రోజు ఆసుపత్రి వర్కయిపోయింది. ఇంటి దగ్గర తీరిగ్గా కూర్చుని ఆలోచిస్తున్నాడు ఇంతలో తలుపు త్రోసుకుని "హల్లో రాముా" అంటూ నీరా లోపలికి ప్రవేశించింది చిన్ననాటి ప్రేయసిని చూడగానే చెదరిన ఆశలన్నీ తిరిగి దగ్గరగా చేరుకున్నాయి

"వచ్చావా!" అని అప్రయత్నంగా అనేశాడు అతనిలో రక్తం హోరుమని ప్రవహించింది

"అట్లా ఉన్నావేం అనారోగ్యంగా ఉన్నదా?" అని ప్రశ్నించింది నీరా

"అబ్బే యేమీలేదు" అని అంటూ తనకు తాను సర్దుకున్నాడు

క్షణం సేపు వారిద్దరి మధ్య నిశ్శబ్దంగా కాలం గడిచింది

"ఏం యిలా వచ్చావేం నీరా" అని అడిగాడు

అభాగిని

"ఏం లేదు రామూ రేపు సాయంత్రం మా చర్చిలో నా పెండ్లి నిన్ను ఆహ్వానించడానికి వచ్చాను ఇదిగో ఆహ్వానం తప్పకుండా వస్తావుగా!" అంటూ రామూ చేతికందించింది నీరా ఆహ్వాన పత్రికని.

ఆ పిచ్చివాడు ఇదంతా కలగా భావించాడు "నీకా పెండ్లి నీరా" అని అప్రయత్నంగా అనేశాడు నీరాకు ఆ మాటలు వినపడలేదు అవి రామూ గొంతులోనే కొట్టుకున్నాయ్

"చాలా మంది స్నేహితుల్ని పిలవాలి తప్పక వస్తావుగా" అంటూ వెళ్ళిపోయింది నీరా.

తన కళ్ళను తానే నమ్మలేకపోయాడు తనదనుకున్న నీరా పరాయిదయిపోతుంది నీరామీద చాలా కోపం వచ్చింది ఆహ్వానాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా చించి వేశాడు— లోపల యేముందో నయినా చూడకుండా ఆమె నమ్ముకున్నందుకు తనను అన్యాయం చేస్తుందనుకోలేదు తన్ను గౌరవించి తినే భర్త కావాలని కోరుకుంటుందనుకున్నాడు ఇంతలో "వైరు సార్" అంటూ పోస్టుమాన్ వచ్చాడు లేచి వెళ్ళి వైరందుకున్నాడు రామూ అది కమల తండ్రి ఇచ్చిన వైరు రామూ ఇప్పటికి కళ్ళు తెరిచాడు తన్ను నమ్ముకున్న కమలకు తనే ఆ స్థితిని కలుగచేసినట్లు గ్రహించాడు తనే దైవమని తలంచిన కమలకు యేమిలోపం అందం, చందం అన్నీ ఉన్నవి కాని చదువు తక్కువ తను యెన్ని మాటలన్నా అన్నీ భరించి తన మాట కెదురాడకుండా నడచింది వెళ్ళేటప్పుడు కన్నీళ్ళతో శలవు అడగాలనుకున్నది అప్పుడు తనెంత తిరస్కార భావం ప్రదర్శించాడు శలవు అడగలేక అడగకుండానే బండెక్కినది అప్పుడైనా పల్లెత్తుమాట అనలేదు అటువంటి సుగుణశీలను తను కాలదన్నుకున్నాడు ఈ పాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం ఉన్నదా? జరిగిపోయిన తన చర్యలన్నీ ఒక్కసారి మెదడులో గిర,గిరా తిరిగినయ్ కళ్ళవెంట నీరు కాల్వలు కట్టింది చావు మంచం మీద ఉన్న కమల ఇంతకూ తనకు దక్కుతుందా?

అప్పటికప్పుడు బయలుదేరాడు రైల్లో అంతా కమల గురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. మరునాడు తొమ్మిది గంటలకు ఆ ఊరు చేర్నాడు మామయ్య ఇల్లు చేరేసరికి ఇంట్లో నుండి రోదన ధ్వని వినపడింది ఒక్క ఉరుకున ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు అప్పటికే అంతా అయిపోయింది శవాన్ని క్రిందకు దించారు ఆ దృశ్యాన్ని చూడలేకపోయాడు "తన భార్య కమల క్రింద పడుకున్నదా?" అతని మనస్సు మనస్సులో లేదు. కమలా అని అరుస్తూ ఆ శవముమీద పడి పిచ్చివాడికి మల్లె యేడవడం మొదలు పెట్టాడు.

అల్లుడు రావడం చూడగానే మామయ్యకు చాలా కోపం వచ్చింది. తనబిడ్డమీదపడి "నన్నుక్షమించవా కమలా!" అని అడుగుతున్న అల్లుణ్ణి చూడగానే తన ముద్దుబిడ్డ కడసారి మాటలు జ్ఞాపకానికొచ్చాయి — "ఆయన చాలా మంచివారునాన్న ఆయనకు నన్ను చేసుకోవడం ఇష్టంలేదు తప్పంతా నీదే. నేను ఆయనతో సుఖపడలేను ఆయన అనుమతి లేకుండా నన్నిచ్చి పెండ్లి చేశారు తల్లి దండ్రుల ఆజ్ఞ దాటలేక ఆయన నన్ను చేసుకున్నారు ఇప్పుడు నాస్థితిచూచి విచారించి యేంలాభం లేదు, నేను బ్రతికిఉండగా ఆయన ఈ గడప త్రొక్కరు నేను చచ్చిపోయిన తరువాత నా శవాన్ని చూచి చాలా పశ్చాత్తాపపడతారని నాదృఢ విశ్వాసం నేను పోయిన తరువాత ఆయన ఇక్కడికి వస్తేమటుకు ఆయన్ని అగౌరవపరచకు. నాన్నా ఇదే నాకడసారి కోరిక తెలిసిందా" అంటూ కన్నుమూసింది తనగారాబు కూతురు,

తనకూతురు కోరిక ప్రకారం తన లోపాన్ని తనలోనే అంతమొందించుకుని "చూడునాయనా! జరిగిపోయిన దాన్ని గురించి విచారించి లాభంలేదు చేతులు కాలిన తర్వాత ఆకులుపట్టుకుంటె యేం లాభంచెప్పు మించిపోయిన తరువాత వచ్చావు దాని శవాన్నయినా చూడగలిగావు బ్రతికుండగా దాని మంచితనం తెలుసుకోలేకపోయావు చచ్చినతరువాత మంచితనాన్ని తలుచుకుని విచారపడితే మాత్రం చచ్చినవాళ్ళు బ్రతికివస్తారా చెప్పు బాగా చదువుకున్నవాడివి ఏదోతెలియక తప్పుపనిచేశావు, ఇప్పుడు పశ్చాత్తాపపడి ఏంలాభం? అది చచ్చిపోవడమే మేలని తోస్తుంది నామటుకు చిన్నతనంలో తల్లిని పోగొట్టుకుంది నన్నే తల్లిగా నమ్మి నాచేతుల్లోనే పెరిగి పెద్దదయింది నిన్ను వివాహం చేసుకుని సుఖపడదామనుకుంది కాని దానికి సుఖించేయోగంలేదు చేసుకున్న భర్త తిరస్కరిస్తే, యేముఖం పెట్టుకుని ఈ ప్రపంచంలో అందరి చేత వేలుపెట్టి చూపించుకోకుండా యేమని బ్రతుకుతుంది నాకూతురు చచ్చిపోయింది. నాబిడ్డ పోయినందుకు నేను విచారించను నాయనా! ఇకనైనా కళ్ళువిప్పి లోకాన్ని

(తరువాయి 73-వ పేజీలో)



సామాన్యంగా మన దేశంలో సంపాదించట మనేది మగవాళ్ళ బాధ్యతై పోయింది వాస్తవంగా ఎంత రెండు చేతులా, విరివిగా సంపాదించి నప్పటికీ సంపాగించటంలో చూపించిన నేర్పరితనాన్ని, మెలుకువనీ, దాచివుంచడంలో చూపించకపోతే, సంపాదనయొక్క విలువ ఏముంటుంది? సంపాదించింది దాచి పెట్టాలనే ఆరాటం చాలా మందికి జాస్తిగా ఉన్నా ఏకొద్ది మందికో తప్ప మగవాళ్ళల్లో నిలవ చేయటం సాధ్యంకాదు మా కుటుంబాలలో వున్న కిటుకేమిటంటే సంపాదించటం మగవాళ్ళ వంతైనప్పటికీ దాచి వుంచడం విఒయంలో మా ఆడవాళ్ళు ప్రత్యేకమైన అధికారాన్ని వినియోగించుకొని భద్రపరుస్తారు అక్కడ మగవాళ్ళు ఒకవిధమైనబాని సత్వాన్ని అనుభవానికి తెచ్చుకోవాల్సిందే! ఈ ఆచారం మా కుటుంబాలలో అనాది నుంచీ వస్తూండటం వల్ల ఊళ్ళోవాళ్ళు "ఆడపెత్తనం" అని మా కుటుంబాలను గేలి చేయటం అమల్లో వుంది కానీ అందుకు మామగవాళ్ళు అంతగా చింతిల్లే వారుకాదు. ఆఒక్క విషయంలో మినహాయించి సాంఘిక వ్యవహారాదులలో మగవాళ్ళదే పెత్తనం అధికారం. సంపాదించే విషయంలో ఆడడాళ్ళు మా మగవాళ్ళకు సలహా లివ్వటం కూడా కద్దు అంతటితో తృప్తిచెందని వాళ్ళు తమసలహాలను పాటించేట్టు ఒత్తిడి పెట్టటం కొత్తకాదు కాని మళ్ళీ ఒక న్యాయం ఉంది ఆసంపాదించటం అక్రమంగానూ అధర్మంగానూ, - ఎదుటి వాళ్ళకు అపకారం చేస్తూ, అంటే గిట్టదు అది కేవలం పాపంతో కూడుకున్నది కనుక మా వాళ్ళు ఆదారుణానికి పాల్పడరు ధర్మంగా వొచ్చే ఆదాయంలో ఖర్చు తగ్గించుకొంటే అదిఒక రకమైన సంపాదన అనిపించుకోకుండాపోదు మాడండి ఈ నిండు యవ్వనంలో వున్న యువకుడికి అందమైన స్త్రీని చూస్తే నరాలల్లో కలిగే జ్వరంలాంటిదే - మధ్యవయస్కులైనవాళ్ళకీ, అంతకు పైవయస్కులకే ధనాన్ని చూస్తే నరాలలోజ్వరం బయలు దేరుతుంది. తృప్తికి మితం వుండదు ఎట్లాగైనా, ఏపని చేసైనా, ధర్మా ధర్మాలు, నీతి అవినీతులు త్యజించి —— మోసాన్ని, అసూయనీ పెంచుకొని, సంపాదించాలి! గమ్మత్తైమిటంటే, ఈ ఆశయంతో సంపాదిస్తూనే, తాము ధర్మంగా సంపాదిస్తున్నామనే గుడ్డినమ్మకానికి చాలామంది గురిఅవుతూ చాటుకుంటారు. శరీరం ఎట్లా అశాశ్వితమైనదో చివరకు డబ్బుకూడా అల్లాంటిదేననీ, పోతూ పోతూ కట్టుకుపోయేది ఏమీ ఉండదనీ తెలిసికూడా వంచనచేస్తూ బీదవాళ్ళ కడుపుల్ని తుప్పు కత్తులతో కెలుకుతూ - సంపాదించడం మానరు, ఈ మనుష్యులు. మా తాత తండ్రిది నూటయాభై ఎకరాల నిక్షేపమైనభూమి అటువంటిది మా తాత పంచుకొనేప్పటికి యాభైఎకరాలు వచ్చింది ఓర్పుతో సామర్థ్యంతో మా తాత దాన్ని తండ్రి హయాములో ఉన్న ఆస్తితో జతపరిచాడు. మా తాతకు ఏడుగురు మగపిల్లలు, ఇద్దరు ఆడపిల్లలు. భాగాలు పంచుకొనే టప్పటికి ఇరవై ఎకరాలు వచ్చింది మా నాన్న ఎందువల్లనో సంపాయించ లేకపోయాడు మళ్ళీ ఇప్పుడు మేము ఏడుగురు అన్నదమ్ములం. రేపు నాలుగేళ్ళు పోయిన తరువాత భాగాలు పంచుకొంటే —— ఒక్కొక్కరికి రెండెకరాలకు మించిరాదు ఇట్లా గొప్పఆస్తులు కూడా తరతరాలుగా తరిగిపోతూంటవి. అప్పట్లో మా వూళ్ళో శివరామయ్యకు తండ్రులు

"సులోచన"

సంపాదన

సంపాదించింది తాతలు సంపాదించింది, ముత్తాతలు సంపాదించింది, అంతా అంటే, పిల్లలు లేకపోవటం మూలాన మూడువందల ఎకరాలభూమి, లక్షరూపాయల ధనమూ ఉండేదిట శివరామయ్య పోకిరీగా తిరిగి చాలావరకు ఆస్తిని ధ్వంసపరిచాడు. అతని కొడుకు సినిమాలు తీసేవాళ్ళతో తిరిగి మిగిలిన ఆస్తినంతా ఖర్చు చేశాడు. సంపాదించటం సంవత్సరం పట్టితే ఆ సంపాదన ఖర్చు చేయటం అయిదు రోజులు పట్టదు.

మా ఉష కొత్తగా కాపురానికి వెళ్ళింది. మా ఉషను కాపురానికి పంపించటంలో మా అత్తయ్యా, మామయ్యలు తీసుకున్న శ్రద్ధ, చేసిన ఆర్భాటం - నిజంగా వాళ్ళకు ఉషమీద వున్న నిసలైన ప్రేమ, అభిమానం ప్రకారం పట్టిచూస్తే 'ప్చ్' అనిపించక తప్పదు. తాహతుకు తగినట్టు ఏమీ చెయ్యలేదు అందుకు బలమైన కారణం ఏమిటంటే, అనవసరంగా ఆర్భాటాలకు డబ్బు ఖర్చు పెట్టటం దేనికనని ఈఅభిప్రాయం వాళ్ళలో మొదట్నుంచి ఉన్నది. ప్రతి విషయంలోనూ ఈ అభిప్రాయాన్ని మనస్సులో పెట్టుకొనే వాళ్ళు ఉషని పదహారేళ్ళ వరకూ ప్రాణప్రదంగా పెంచి, అయిదెకరాల పొలం పదివేల కట్నంతో ఒక ఇరవై ఎకరాల వాడికి, ఇంజనీరింగ్ ప్యాసైన వాడికి ఇచ్చి పెళ్ళి చేశారు కాని పెళ్ళి కాస్త ఆర్భాటంగానే చేయవలసి వొచ్చి, చేశారు, అవతల వాళ్ళవొత్తిడి వల్ల

కాపురానికి వెళ్ళిన నెలరోజులకే కాంతారావుకు విజయవాడలో ఉద్యోగమైంది. నెలకు రెండువందల యాభై రూపాయలు ఉష అదృష్టమని మావాళ్ళు అనుకొంటే మా అబ్బాయి అదృష్టమని వాళ్ళ వాళ్ళు అనుకున్నారు. మా అత్తయ్యా, మామయ్యా వాళ్ళు తమ అల్లుడికి అయిన పెద్ద ఉద్యోగాన్ని గురించి ఊళ్ళో చెప్పుకోలేక సతమతమయ్యారు. ఉషభర్త దగ్గరే ఉంటూన్నది, విజయవాడలో ఉష కొడుకు కాపురాన్ని సరిదిద్దటానికి కాంతారావు తల్లి కూడాఅక్కడే ఉంటున్నది అవిడ కోడల్ని తనక్రింద పనిమనిషిగా చేసుకోవటానికి ఎక్కువ రోజులు పట్టలేదంటే అందుకు కారణం మా ఉష మెత్తదనం వల్లనే మా అత్తయ్యా, మామయ్యలు, అమెను అట్లా తయారు చేశారు. పిల్ల తమకు ఎదురు చెప్పకుండా వుండటానికి ఎంత మెలకువగా పెంచాలో అంత మెలకువగా పెంచారు.

కాంతరావు తల్లి ఒక గీటుగీచి ఆ గీటు దాటగూడదని కోడల్ని శాసించింది సరేనన్నది, మా ఉష. ఆ గీటు దాటగూడదనటంలోని ముఖ్యసారాంశ మేమిటంటే ఏపరిస్థితులలోనైనా రాగికానీని, వెండి రూపాయిగా చూసుకోవాలని ఇట్లా చూసుకోవటం ఉషకి కంటకంగా తోచలేదు. ఆ విద్య ఆమెకు మా అత్తయ్యా, మామయ్యల దగ్గర నేర్చుకున్నదే! పై పెచ్చు ఉష తన చాకచక్యాన్ని ప్రదర్శించి మెప్పును కూడా పొందవచ్చు.

కాంతారావు అసమర్థుడుకాడు పెత్తనం తల్లికి వొప్పజెప్పడంలో తను దాస్యాన్ని కోరుతున్నట్టు అతను భావించలేదు నంపాదించటం తనవంతు. దాచిపెట్టటం తల్లివంతు ఏనెల జీతం ఆనెల రెండో తారీఖు పదిరూపాయలు తన ఖర్చుకు అట్టేపెట్టుకుని తల్లికి ఇచ్చేవాడు. తల్లి మురుసుకొనేది.

ఉషకు గర్భం వొచ్చింది ఏడో నెలరాగానే మా అత్తయ్య తనఇంటికి తీసుకు వొచ్చింది, పురుడు పోయటానికి. పదోనెలని ఉషకు మగపిల్లవాడు కలిగాడు కాంతారావూ, తల్లీ చూడటానికి వచ్చారు. పోలికలు ఎక్కువ భాగం తండ్రివే. బారసాల అవీ బాగానే చేశారు శివన్నారాయణ అని పేరు పెట్టారు. అది కాంతారావు తాత పేరు.

మూడో నెలరాగానే ఉష విజయవాడ వచ్చింది తోడుగా మా అత్తయ్య కూడా వచ్చి, నెలరోజులు వుండి పోయింది.

* * *

ఉద్యోగంలో నాలుగైదు సంవత్సరాల సర్వీసు సంపాదించేప్పటికి కాంతారావులో చాలా మార్పులు వొచ్చాయి అతని జీవితంలో ఆమార్పులు కలుగటానికి కేవలం పరిస్థితులేకారణమని అతను తృప్తి పడటానికి భావించినా, అవి అంత బలవత్తరమైనది కావు. నిజానికి కాతారావు పరిస్థితుల వారసుడుకొనక్కర్లేదు సహం అతనిలో రేగినభయమే అట్లా చేసింది ముగ్గురు పిల్లలు రాను రాను సంసారం ఎదిగి పోతూన్నది, మరి అందుకు తగినట్లుగా

సంపాదన ఉండొద్దూ! లంచాలు తీసుకోవటం ఆరంభించాడు. అధర్మ సంపాదన. ఇట్లా సంపాదించటం వంశంలో కొత్త. తల్లీ, భార్యా మొదట్లో అడ్డుచెప్పినా కొన్ని కారణాలవల్ల తలవొగ్గవలసి వొచ్చింది. వేలకువేలు సంపాదిస్తున్నాడు, కాంతారావు.

భర్త ఎంత సంపాదిస్తున్నా మా ఉష ప్రవర్తనలో ఏమీ మార్పురాలేదు. కాంతారావు తల్లి పెట్టని ఉక్కుగోడై అడ్డుతగిలింది. అంచాత ఉష ఉద్యోగస్థుని భార్యగా ఎన్నడూ అగుపించదు. ఆమెను చూసిన వాళ్ళకు మొదటగా తట్టే అనుమాన మేమిటంటే, కేవలం పిల్లల్ని కనటానికి జన్మ ఎత్తిందా? ఏటా ఒకకాన్పు. ఆమెలో అందం పిల్లలు కలిగిన కొద్దీ హరించి పోతూన్నాది. చివరకు మిగిలేది – ఆ అస్థిపంజర మేమో! అనిపించక మానదు. జీవితంలో ఏగాఢ సన్నివేశానికి నోచుకోని మా ఉష లాంటి ఆడవాళ్ళని చూస్తుంటే 'ఆడజన్మ' సార్థకత – వంటగది పొగలో కళ్ళు నులుము కోవటంతోనూ, అసహ్యాన్ని తొలగించుకొని పిల్లలకు వెట్టిచాకిరీ చేయటంతోనూ తలకు నూనె రాచుకోలేని తీరికలేని పనులు చేయటంతోనూ, క్రమేపీ భర్తకు ఆనందానిచ్చే యంత్రంగా తయారుకావటంతోనూ, అనుక్షణమూ వ్యక్తిత్వాన్ని చంపుకొంటూ బానిసగా వ్యవహరించటంతోనూ, సరిపోతుందా? అనుపిస్తూంటుంది. జాలితలచక మానలేం.

కాంతారావు సంపాదన అట్లా వుండగా మా అత్తయ్యా మామయ్యల సంపాదనకూడా గణించ తగ్గది. మాఅత్తయ్య గేదె పాడిమీద నెలకు ఎట్లాలేదన్నా యాభై రూపాయలు వెనక వేస్తుంది. కోళ్ళు పెంచి, గుడ్లు అమ్ముతూ కొంత, పిడకలు చేసి బ్రాహ్మలకు అమ్ముతూ కొంత, అలగా వాళ్ళకి బియ్యం అమ్ముతూ కొంత మొత్తానికి చాలా సంపాదిస్తుంది. ఇక మామయ్య సంపాదన అంతా ఇంతాఅని చెప్పటానికి లేదు. ఊళ్ళో వడ్లమరలలోనూ, సినిమా హాళ్ళలోనూ, కట్టెల అడితిలోనూ, భాగాలు ఉన్నాయి. అంతేకాక ఆయన ప్రత్యేక దృష్టితో చేసే వ్యాపారాలు కూడా మరికొన్ని ఉన్నాయి. ధాన్యం, అపరాలు, కొద్దిగా పసుపు వ్యాపారాలేకాక చాటుగా బంగారం వ్యాపారంకూడా ఉంది. ఆచివరివ్యాపారం విషయం అందరికీ తెలియదు. ఇంతసంపాదనా వేలసంఖ్యలోకి వెళుతోంది ఈ అస్తంతా రేపు మా ఉషకు పెట్టవలసిందేగా!

సంపాదించే వాడిమీద లోకానికి రెండు కళ్ళూ ఉంటాయి కాని వీటిచూపులువేరు ఒకచూపు అసూయా, కల్మషంతోనూ; మరోచూపు గౌరవం, అభిమానంతోనూ కూడుకొని వుంటుంది. ఆ మొదటి చూపుకు బెదరకుండా వుండేసామర్థ్యం కావాలి. అదిఉన్నరోజే సంపాదన పూర్తి చేయ గలుగుతాడు.

కాంతారావు లంచాలు విరివిగా తీసుకుంటున్నాడనే వాదం ప్రచారంలో ఉంది. అతను పై అంతస్థుకు తనతోటి వాళ్లు పోయినంత త్వరగా పోక పోవటానికి కారణం అదే. తనప్రవర్తనలోనిదుర్మార్గం కాంతారావుకు తేట తెల్లమైనా, ఉద్యోగరీత్యా అది కలిగించే ప్రతిబంధకం విపరీతమే య్యైనా— అతను చింతిల్లటం లేదు. డబ్బు సంపాదించటమే కావల్సింది. ఏ అంతస్థులో నుండైతేనేం?

"అబ్బాయీ! ఎన్నాళ్ళుండా అక్కడేనా. పైకి పోయే అవకాశంలేదా?" అన్నాడు మామయ్య ఒకసారి ఉద్యోగాన్ని గురించి కాంతారావుతో.

"నా ప్రయోజకత్వం అధికారులకు నచ్చలేదు" అన్నాడు కాంతారావు.

మామయ్య మనస్సు చివుక్కుమంది. మళ్ళీ ఉద్యోగంలోని హెచ్చుతగ్గుల్ని గురించి మాట్లాడలేదు.

* * *

కాంతారావుకు వెంట్రుకలు నెరుస్తున్నాయి. మా ఉష ఇప్పుడు ఏడుగురు పిల్లల తల్లి అయింది. మామయ్య సంపాదన ఆగిపోయింది. సంపాదించింది చూసుకుంటూ మంచంలో పడి తీసుకుంటున్నాడు. ఇద్దరు పిల్లలు మా అత్తయ్య పెంపకంలో ఉన్నారు. కాంతారావు తండ్రి చనిపోయాడు. కాంతారావు తనఊళ్ళో పదెకరాల పొలం అదనంగా కొన్నాడు. ఉద్యోగం చేసే బస్తీలో అద్దెకొంపలో యాతన పడలేక, పదివేలు పెట్టి ఒక డాబా కొన్నాడు.

కాంతారావు సంపాదన తగ్గలేదు. పిల్లలు ఎదిగారు. ఒకడు స్కూలుఫైనలు పరీక్షకు కూచున్నాడు. పెద్దమ్మాయి

షిప్తుఫారం చదువుతూంది రెండోవాడు థర్డుఫారం, మూడోవాడు సెకండుఫారం, రెండో అమ్మాయి అయిదో క్లాసు చదువుతూన్నది ఆ పిల్లల్ని ఎంత కట్టుదిట్టంతో, భయ భక్తులతో పెంచుతున్నారంటే— ఒక్కడూ తలెత్తి మాట్లాడటానికి వీల్లేదు కాంతారావు తల్లి ఎంత ముసలిదైనప్పటికీ పెత్తనం ఆవిడదే. ఆవిడ మాట జవదాటే వాళ్ళు లేరు

మామయ్యకు అవసానదశ వచ్చింది బంధుసమూహపు మధ్య ఒకరోజున ప్రాణాలు విడిచాడు పోతూ పోతూ చాలా మిగిల్చి వెళ్ళాడు మామయ్య, అత్తయ్య ఒక్కత్తే వుండలేక ఇంటిని నెలకు పాతిక రూపాయలకు హైస్కూలు హెడ్ మాష్టరుకు అద్దెకిచ్చి ఉష దగ్గర ఉంటూన్నది

పెద్దవాడు స్కూలు ఫైనలు ప్యాసయ్యాడు కాలేజీలో చేరాడు పెద్ద అమ్మాయి పిప్తుఫారం ప్యాసు కావటం జరిగింది కానీ ఇకముందు చదవటానికి లేకపోయింది కారణం ఏమిటంటే పెద్దమనిషయింది అటువంటి పిల్లను చదివించటానికి కాంతారావూ, ఉషా అభిప్రాయాలు అవతలగా వుంచి కాంతారావు తల్లికి ఇష్టం లేకపోయింది మా అత్తయ్య ఏమీ చెప్పలేదు పెద్దవాడు, శివన్నారాయణలో కాలేజీలో చేరినాక కొన్ని మార్పులు జరిగాయి ఆ మార్పులు వాడిలో కలగటానికి కారణం, తాను బ్రతుకుతున్నది బావిలో తాబేలు బ్రతుకని తెలుసుకోవటం వల్ల. ముఖ్యంగా సిగిరెట్లు త్రాగటం, దొంగతనంగా డబ్బులు మిగుల్చుకొని అధికంగా సినిమాలు చూడటం సాగిస్తున్నాడు ఈ విషయం కాంతారావు కంటె కాంతారావు తల్లి కనిపెట్టి కాంతారావుకు చెప్పింది, ఒకటికి నాలుగు

తన కళ్ళెదుట పిల్లవాడు చెడిపోవటం అయినవు పట్టరాని కోపం వచ్చింది చావచితక కొట్టాడు, ప్రేంబెత్తం తీసుకొని మా ఉష గుడ్లలో నీళ్లు కుక్కుకొని వూరుకుంది

మరినాలుగు సంవత్సరాలకు కాంతారావు తల్లి గతించింది పెత్తనం ఎవరి చేతుల్లోకి పోవాలి అన్న సమస్య బయలు దేరింది కాంతారావుకు తను పెత్తనం వహించటం బాగుండక, భార్యకిద్దామనుకున్నాడు అట్లానే ఇచ్చి చూశాడు కాని సంపాదన వెనుకబడే ఉపాయాలు తెలిసి పొదుపుగా. వాడినాకూడా, ఆవిడ పెత్తనాన్ని సాగనివ్వ లేదు పిల్లలు మాటిమాటికీ కాస్త కూకూస్తూ, దానికినీ, దీనికనీ డబ్బులివ్వమని వేధించ సాగారు ఆ విషయం కాంతారావు కనిపెట్టి తాను లాక్కున్నాడు

* * *

కాంతారావు తన పెత్తనంలో చాలా విరివిగా సంపాదించాడు ఉద్యోగంలో రిటైరు అయినాడు శివన్నారాయణ యం బి, బిస్ చదువుతున్నాడు పెద్ద పిల్లకు ఇద్దరు పిల్లలుకూడాను, మొగుడుకు బ్యాంకులో పని రెండోపిల్ల పెళ్ళిడుకు తయారుగా ఉంది రెండోవాడు కాలేజీలో చదువుతున్నాడు

కాంతారావుకు ఏమాత్రం శాంతి లేకుండాఉంది చాలా సంపాదించాడు ఇన్నాళ్లూ సంపాదించాలనే ఆరాటంతో జీవించాడు దాన్ని భద్రపరిచేందుకు చింతలేదు. ఇప్పుడు ఆ చింతకూడా ఏర్పడింది. సంసారం చాల పెద్దదైంది సాధ్యమైనంతవరకు నేర్పుగా ఖర్చు తగ్గించుకొని డబ్బు నిలవ చేయాలి. ఫించను వస్తూవుంది

ఒకరోజు ఉదయం కాఫీ త్రాగి కుర్చీలో కూర్చుని ఆలోచనలో పడిపోయాడు, కాంతారావు.

తనకిప్పుడు వందెకరాల ఆస్తి ఉంది ఈ ఆస్తిని సంపాదించటంతోనే తన జీవితకాలమూ, సౌఖ్యము హరించి పోయినయ్ ఇంత ఆస్తికీ కుడిభుజాలుగా వున్న వియ్యంకుడూ, వియ్యపురాలూ, తనతల్లీ చనిపోయారు కాని వాళ్ళు తమతో ఏమన్నా తీసుకెళ్లారా? రేపు తనగతీ అంతే! ఇంత ఆస్తి సంపాదించామనే గర్వం, ఆనందం మిగులుతుంది చావబోయేటప్పుడు

కాని ఇంత సంపాదించినా రేపు తను చచ్చినతరువాత కొడుకులు పంచుకుంటే ఎంత వస్తుంది? మనిషికి పదెకరాలు కంటె రాదు సక్రమంగా పంచుకుంటారో లేదో ఎన్ని పోట్లాటలు జరుగుతాయో ఇదంతా యింత సంపాదించటం వల్లనేగా వెధవది ఎంత సంపాదించి మట్టుకు తనకు శాంతి యేది? ఎకరం ఆస్తిలేని కుటుంబం ఎంత నిశ్చింతగా బ్రతుకుతోంది? ఇంకా తనలో సంపాదించాలనే ఆరాటం చావలేదు సంపాదించటంతోనే తన జీవితకాలం ముగుస్తుంది.

కాని అనుభవించే ఆనందం ఏది? తనలో ఈ సంపాదించా లనే ఆరాటం లేకపోతే తన జీవితం సౌఖ్యాన్ని రుచిచూసే దేమో! ఈ సంపాదనకు అంతం ఎక్కడ? చావులో.

పిల్ల ఏడుపు విని ఉలిక్కిపడి లేచాడు ఆలోచననుంచి. భార్య అయిదో పిల్లను కొడుతూంది.

"ఎందుకే అట్లా చావచితక కొడతావు?" అన్నాడు కాంతారావు.

"చూడండి బజారుకెళ్ళి ఆరణాల దారపు వుండ తీసు కురమ్మని అర్థరూపాయి యిస్తే మిగిలిన బేడ పారేసి వచ్చింది" అన్నది మా ఉష.

"ఇంకా నాలుగు బాదు. బేడ పారేయటమా? కాస్త లేదూ దానికి అప్పుడే డబ్బు మీద అంత నిర్లక్ష్యమా!" అన్నాడు కాంతారావు కోపంగా. వెంటనే నాలుక కొరు క్కున్నాడు. ఏం బేడ పారేస్తే?



అభాగిని

(68-వ పేజీనుండి)

చూడు. నీకునచ్చిన పిల్లను పెండ్లి చేసుకుని సుఖపడు" అని ఒదార్చాడు మామ రామూను.

ఆపదిరోజులు అక్కడేఉండి కమలదినం పూర్తిచేసు కని ఇంటికితిరిగి వచ్చాడు. రామూ తల్లీ దండ్రీ మళ్ళీ పెళ్లి చేసుకోమన్నారు. కాని అతనిమనస్సు ఒప్పుకోలేదు 'బ్రతికినన్నాళ్ళు సుఖపెట్టలేదు. చచ్చిపోయిన తరువాత కూడా ఆమె మనస్సుకు అశాంతి కలిగించలేను నాన్న" అంటూ యేడ్చాడు. అప్పటినుండి ఇంట్లో పెళ్ళిమాట యెత్తడానికే భయం.

ఈ కధంతా సంవత్సరం క్రిందజరిగింది. మామగారు వ్రాసిన ఉత్తరంచూచి అంతాతల్చుకుని యేడుస్తున్నాడు రామూ। ఇంతలో వెనకనుంచి తనబుజం తట్టినట్లు గ్రహించి వెనక్కి తిరిగిచూచాడు. పదినెలలు మోసికన్న తల్లి కనపడింది. ఆమాతృశ్రీని చూచి "అమ్మా" అంటూ యేడ్చాడు.

"ఏడిస్తే యేమన్నా మనకోసంవస్తారా చెప్పు నాయనా। కవి అన్న తరవాత చచ్చితీరాల్సిందేగా! కొంచెం ముందు వెనుక అంతే. ఇదంతా మర్చిపోయి సంవత్సరీకానికి ఖమామయ్య ఊరికి బయలుదేరునాయనా. కండ్లుతుడు చుకో. తప్పు "అని చెప్పింది మాతృశ్రీ.

ఆమాటలువిని రామూ కండ్లు తుడుచుకుని అక్క డ్నుంచి వెళ్ళిపోయాడు.





ప్రస్తుతం ఇండియాలో పని చేస్తున్న ముగ్గురు న్యూజీలండ్ నర్సులు. వీరు కొలంబో ప్లాన్ క్రింద మన దేశానికొచ్చారు. పైపటంలో వారు న్యూజీలండ్‌లోనున్న సిలోసిస్ డెంటల్ నర్సు ట్రైనీలతో సంప్రదిస్తున్నారు.



నిరుద్యోగం

★

శ్రీమతి వై. సీతాదేవి

ఎక్కడ చూడు నిరుద్యోగ సమస్యే ఎవరినోట విన్నా నిరుద్యోగమన్న మాటే ఈ నిరుద్యోగు లెవరు? బీదలేనా నిరుద్యోగులు, వాళ్ళకెందుకీ చదువులు, వాళ్ళు చదువుకొని ఏమి ప్రయోజనం పాపం తల్లి దండ్రులు ఇండ్లు వాకిళ్ళు గూడా అమ్ముకొని బిడ్డలకు చదువు చెప్పించుకున్నవారున్నారు ఎందుకలా చేయటం! ఏదో పెద్ద ఆశకోసమే బిడ్డ చదివి గొప్పవాడై గొప్ప ఉద్యోగి అవుతాడనే చదుకున్న వాళ్ళగతే యిలా వున్నది ఇక చదువు లేనివాళ్ళ సంగతి ఆలోచించనవ సరంలేదు చదువుకున్న వాడికన్నా చదువు రాని వాడి పనే కొంత మెరుగేమో? మనకు ఎలాగూ చదువులేదు మన జీవితంలో యిక వేరే ఆశేలేదనుకుంటాడు చిన్న పనికైనా తలొగ్గుతాడు లేకపోతే ముష్టికైనా బయలు దేర్తాడు అది వేరే సమస్య ఇక కొంచెం చదువుకున్న వాడి సంగతి ఆలోచించటానికి లేదు వాడెప్పుడు ఏదో వక ఆశ కోసమే ప్రయత్నిస్తుంటాడు వాడి ఆశలు ఫలించవు, సరికదా వాడి జీవితం గూడ అంధకారంలో మునిగిపోవల సిందే ప్రతి వక్కరు చదవాల్సిందే చదువు ముఖ్యావసర మనే నినాదాలిస్తుంటారు మన పెద్దలంతా ఎందుకు చదు వులు చదువుకొని ఏమి చేయటం తిండిలేని తర్వాతని మాత్రం ఆలోచించరు—— మన పెద్దలకు ఆలోచించా ల్సిన అవసరమేమున్నది—— వాళ్ళకు డబ్బు వున్నది వాళ్ళ బిడ్డలు చదువుకొని వూరికే ఇంట్లో కూర్చున్నా నష్ట మేమీలేదు ఏమిటో ఎంత ఆలోచించినా మనస్సు తెగటం లేదు ప్రతి వక్కరు చదవాలి, చదువు అవసరమని బల్ల గుద్దే కన్నా చదువుకున్న వార్కి మాత్రం పనులు చూపి స్తుంటే మిగతావారు వకరు చెప్పకుండానే చదువుకోటాన్కి ప్రయత్నిస్తారు అసలు బీదవాళ్ళకు చదువు అవసరమా అన వసరమా, అన్న సమస్యలో నేనాలోచిస్తూ కూర్చున్నాను ఇంతలో బయట ఎవరో "అమ్మా, అమ్మా" అంటూ పిలచినట్లుగా ఉన్నది సరి అని నెమ్మదిగా లేచి వెళ్లాను విసుగ్గా ఎవరో వక వ్యక్తి పాపం చూట్టాని ఎన్నాళ్లనుండో అన్నం లేని మనిషిలాగున్నాడు సరిగా మాటే రావటం లేదు వయస్సు మాత్రం ఎక్కువ వున్నట్లు కనబడదు పాపం ఎందుకు వచ్చాడో ఏమో కనుక్కోవాలనే ఆదుర్దా నాలో ఎక్కువయ్యింది "ఏమి పనిమీద వచ్చావు, ఎవరు కావా" లన్నాను "అమ్మా పనిమీదనే వచ్చాను అయ్యా వున్నారా?" లేరోఅని బదులుచెప్పా వణుకు తున్న చేతితో జేబులో నున్న కాగితం తీసి నా చేతికిచ్చాడు ఆతృతగా చూసాను, "ఇతను చాలామంచివాడని, చదువుకున్నవాడని, నిరుద్యోగిగానుండి భార్య బిడ్డల్ని పోషించలేని స్థితిలోనున్నా డని ఏదైనా పని చూపించగోర్తానని" ఎవరో వక లెటరు వ్రాసి యిచ్చారు చూసాను దీర్ఘంగా ఆలోచించాను ఏమి చెప్పాలో తోచిందికాదు కొంచెం సేపు ఆలోచించి "అయ్య లేరు—— వచ్చిన తర్వాత యీ లెటరు చూపిస్తాను ఆదివారం వచ్చారంటే ఇంటి దగ్గరే వుంటారు రమ్మన" మని చెప్పాను "అమ్మా మీకు దణ్ణం పెడ్తాను ఎలాగైనా అయ్యగార్కి చెప్పి నాకేదైనా పని యిప్పించాలి లేకుంటే బ్రతకలే"నన్నాడు సరి చెప్తానులే వెళ్ళమని తలుపు మూసి లోపల్కి వచ్చి అలాపండుకున్నాను మనస్సంతా కలవరంగా నున్నది కన్ను మూశాను కలవరంలోగూడా యీ నిరుద్యోగుల్నే చూచాను ఎలాగైనా బాబుకి చెప్పి వక పని యిచ్చేటట్లు ప్రయత్నించాలను కున్నాను సాయంకాలం ఆఫీసునుండి వచ్చారు—— ఇంటికి వచ్చీరాగానే "వుత్తరాలు వచ్చాయా లేక ఎవరైనా వచ్చా" రాని అడగటం మా వారికి మామూలు ఆరోజు గూడా అలాగే అడిగారు ఎవరో వచ్చారని ఆ కాగితం తీసుకు వెళ్ళి చూపించాను చదువుకొని అలా పెట్టి యింకా ఏమిటి కబుర్లన్నారు "ఏమున్నాయి కబుర్లు పాపం వాడికి పని లేదట చాలా అవస్థపడ్తున్నాడట ఏదైనా వకపని యిప్పిం చండి వాడి" కన్నాను విసుగ్గా 'ఆఫీసుకు వెళ్ళినా యిదే సమస్య ఇంటికి వచ్చినా యిదే సమస్యా వేరే నాకేమీ పనిలేదనుకున్నావా? ఇలాంటి వాళ్ళు ఎందరో" అంటూ స్నానాన్కి వెళ్ళిపోయారు నిజముగా యిలాంటి వాళ్ళు ఎందరో ఎవరికని పని చూపించటం మనస్సంతా ఆలోచనతో నిండిపోయింది కలం తీసాను—— నా వూహలు అతి జోరుగా పరుగులెడుతున్నాయి ప్రతి వక్కర్కి చదువు అవసరం—— కాని బీదవాడు చదివా డంటె వాడెన్నో కష్ట సుఖాలకు గురియై యుంటాడు వాడు చదువు మీదనే ఆశ పెట్టుకొని వుంటాడు——వాడు ఆధారపడేదే చదువు మీద. వాడేకాదు. వాడిని కని పెంచిన తల్లి దండ్రులు గూడా వాడి మీదే ఆశ పెట్టుకుంటారు

వాడు నిరుద్యోగిగా ఎంతకాలం గడపగలడు వాడి జీవితం గడిచేదెలాగు? వున్న నాలుగు డబ్బులు చదువు కోసం కర్చు పెట్టుకున్న వాడి గతేమికాను? అలాంటి వాడికే పని చూపించాలి, వాడే పైకి వచ్చేటట్లుగ చూడాలి అలా చేసేదెవర్కు వాడు బీదఠి, వాడు కష్టపడ్తున్న విషయం ఎవరికి కావాలి ఏపని కాళీగా నున్నా వాళ్ళ వాళ్ళ నెవరినో తీసుకువచ్చి 'ఆ పనిలో ప్రవేశపెడ్తుంటారు వాడికి కావల్సిన క్వాలిఫికేషన్ వున్నా లేకపోయినా ఇలాంటి వాళ్ళ మీద ప్రభుత్వం తగుచర్య తీసుకోవాలి వీలున్నంత వరకు బీదలకే పనులు చూపించాలి ఎప్పుడైతే వాళ్ళకు పనులు కల్పించి పైకి తీసుకు వస్తుందో ప్రభుత్వం అప్పుడే ప్రతి వక్కరు చదువుకోగల్గుతారు అప్పుడే చదువు విలువ తెలుసుకోగల్గుతారు—— ధనికులు చదివినా వార్కి పని లేకున్నా ఏదో విధంగా డబ్బు సంపాదించాలని చూస్తారు—— ధనికులు చదివేది ఎక్కువ డబ్బు ఆర్జించడాన్కి బీదవారు చదివేదికేవలం వారి పొట్టకోసం, కుటుంబపోషణ కోసమే ధనం ఆర్జించే వారికి పని ముందు చూపటమా? లేక పొట్ట పోసుకునే వారికి ముందు చూపటమా? అన్నిటికీ పైగా యీ రికమన్‌డేషన్ గొప్పవార్కి యింకొక గొప్పవాడు రికమెండు చేసాడంటే యిక ఆ పని అయిపోయినట్లే బీదవార్కి ఎవరు రికమెంతు చేసేది? అలాంటి వారికి చేసినా మన గౌరవ మర్యాదలకు లోటనుకుంటారు పెద్దలు—— ప్రభుత్వం యిలాంటి వాళ్ళ మీద చర్య తీసుకోక పోవటమే యిందుకు కారణం ఈ రికమెండేషన్ పద్ధతే వుండగూడదు క్వాలిఫికేషన్స్‌ను బట్టి, తర్వాత వారి స్థితి గతులను బట్టి ముందు వారికి పని కల్పించాలి ప్రభుత్వం. అప్పుడే యీ నిరుద్యోగసమస్య కొంత వరకు బాగుపడ్తుంది దీనితో దేశం బాగుపడ్తుంది దేశంతో బాటు ప్రజలు బాగుపడ్తారు ఈ ఆలోచనతో నా కలం అతి జోరుగా నడుస్తున్నది ఇంతలో పోస్టుమాన్ పిలుపు నా చెవిన బడి కలం అలావదలేసి బయటకు వెళ్ళి ఆ వుత్తరాయి అందుకున్నాను—- "ఎవరికో ఉద్యోగం కావాలని, మీరు రికమెండు చేసారంటే పని అయిపోతుందని, తప్పక చేస్తారని ఆశిస్తున్నా" నని వ్రాసారు ఆ వుద్యోగం కావల్సింది ఎవరికో తెలుసా? వాళ్ళ నాన్నగారు వాళ్ళ ఊళ్ళో పెద్ద షావుకారు—— ఎలాగో కొంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టి కొడుకుని బియ్యే ప్యాసు చేయించాడు ఇప్పుడు పెద్ద వుద్యోగం కావాలట. దానికోసం రికమెండేషన్ కావాలట వీడికెందుకో వుద్యోగం ఎంతో కష్టపడి బియ్యే ప్యాసయిన నిరుద్యోగులు ఎంతో మంది వున్నారు దినం మన యింటికి ఎంతమంది రావటం లేదు వాళ్ళ విషయం ఏమికాను ఆ వుత్తరం అలాగే చింపివేద్దామనుకున్నాను కాని మా వార్కి కోపం వస్తుందని అలాగే టేబుల్ మీద పెట్టాను—— కలం పుచ్చుకున్నాను ఏదో వ్రాయబోయాను—— ఇంతలో మా వారు రావటం ఇక కలం నడిచిందికాదు కలం అలా వదిలేసి మా వారివైపు చూస్తూ కూర్చున్నాను ఉత్తరాలన్నీ తీసి చదువుకొని, "చూడు మనవాడికి వుద్యోగం కావాలట" అంటూ ఆ కవరు అలా పెట్టారు—— నాకు ఆ మాట వినేసరికి భలే కోపం వచ్చి "మనవాడూ లేడు తనవాడూ లేడు వాడికి రికమెండు చేయటాన్కి వీల్లేదు ఇంతకన్నా పెద్ద డిగ్రీలు పెట్టుకొని చిన్న పనైనా చాలని మీ దగ్గర్కి ఎంతమంది రావటంలేదు ముందు వాళ్ళ విషయం ఆలోచించండి కావాలంటే గట్టిగా వాళ్ళకే రికమెండు చెయ్యం" డన్నాను—— మా వారు నవ్వుకుంటూ 'అలాగే' నన్నారు—— అబ్బా కొంత వరకు మనశ్శాంతిగా నున్నది——



"మ్యూసింగ్స్" ★

జనమంచి

వర్షా లివ్వలేనివి నీడల నీరదాలేనా! అవిగో ఉరుములు నోరు తెరిచి మెర్పుల మాటలేవో పల్కుతున్నాయి! ఏవీ నా పువ్వులు! ఎక్కడ దాచారు నా విరి కన్నెలను! మంచు తెరల్లో మణిగి పోయాయా? చంద్ర గాడ్పులలో ఎండిపోయాయా? ఏవీ నా పూకన్నెల చేలాంచలాల లాలస వీవనలు! ఈ తనువుకి సోకడం లేదేం!

అదిగో ప్రాక్ ప్రాంగణ ద్వాః కవాటం తెరచి తొంగి చూస్తున్నాడు పవన తనూజుడు రావోయీ! తుషారధరా! రావోయీ! వెదురు గుబురు పొదలలో చేరి వంశిపూరించు కదంబాలు కందళిత హృదయాలతో నీ కీర్తనలో నర్తన మొనరిస్తాయి!

అరెరే! ఏమిటీ పుష్ప సమూహం? ఏమిటీ తన్మయ నర్తనకేళి! ఎక్కడ దాగొని దోబూచిలాడుతున్నారింత వరకూ! పచ్చిక తివాచీ పునివిప్పి పరచుకుంది! రండి! రండి! నర్తించండి! మీరంతా ఇంతవరకూ ఏలోకాల రంగు వాంగుల హొయలుతో సౌందర్యాన్ని దిద్దుకుంటున్నారు! ఆ లోకం పేరేమిటి ఎంత సౌందర్యపిపాస! నన్నుకూడా తీసుకుపోతారా మీతో వచ్చేస్తాను? మీ హృదయం— అటువంటి పరిమళ భరితమైనది కావాలి? మీతో చేరి ఈ మానవత్వం పోగొట్టుకోవాలని వుంది! నన్ను భూమి పట్టుకునుందా? లేక నేను భూమిని పట్టుకున్నానా? ఈ జగత్తంతా నాకపరిచితము! నేను అపరిచితుణ్ణి! పూలూ! మీరు ఇట్టే వస్తారు, ఇట్టే మాయమౌతారు! ఎందుకు నన్నిలావుంచి ఆశను ఎగసనతోస్తారు? నీలిమాకాశం చూసి రంగు మార్చుకుంటారు అరుణారుణ కాంతులు చూసి తరుణ యవ్వనంతో తనువులు మర్చిపోతారు మెడవాల్చి గుండెలోతుల్లో, ఏదో పోగొట్టుకున్న దానికై నిరంతరాన్వేషణ సాగిస్తాను నన్నెందుకు మీరు వదలి వెళ్ళిపోతారు? జాలిలేదు! నాచుట్టూరా కవాటాలు బంధించి వున్నాయి నన్నుకూడా ఆ లోక ఆహ్వానానికి అతిధిగా తీసుకుపోరూ!

ఆ వెచ్చని వెల్తురే ఆ గాలే, ఆకాశమే, ఆవర్షమే ఆతుషారమే నన్నూ తాకుతూంది కాని ఇదెమిటి! పులకరింతల బదులు ఈ తిమ్మెర లేమిటి! పరమేశ్వరుడు ప్రాణి కోటికంతటికీ ఒకే జీవామృతం చిలికాడే! పచ్చికలో పరుగిడే జీవధార నాలో నా నాళాలలో ప్రవహించదా! పిల్లతెమ్మరలో పల్టీలు కొడుతూ తేటిజంటలు, పూవౌ సంగుతూన్న మధు విందు నారగిస్తున్నాయి మానవుని హృదయం ప్రేమమధు భరితమన్నారు! అంతామిధ్య!

సృష్ట్యాదిలో మనం ఆపద్బాంధవులము ఆదిలో అనవరతమూ అనుకోని అన్యోన్యంతో కలసిమెలసి ఉండేవాళ్ళము అప్పుడు మీకుండే ముగ్ధ హృదయమే నాకూ వుండేది, కాని ఈ పరిణామంలో వాతావరణ సమర్దింపులో నా హృదయం చివికి చితికి పోయింది మీరు నన్ను గుర్తుపట్టలేరు కదూ ఇప్పుడు! ప్రథమ ప్రభాతంనాటి ఆనందం ఇప్పుడు లేదు అనాడేకదూ మనం ఒకరికొకరం ఆశ్చర్యంతో చూసుకున్నాము? ఆనాడేకదూ చూపుమేర కనపడే సృష్టి వైచిత్రినంతా కని విస్తుపోయాము ఆనాడే కదూ అంబర పథాల్లో వర్తులనృత్యం చేస్తున్న తారకల మైత్రి కోసం ఊర్ధ్వంలోకి చూస్తూ, ఆకాశపుటంచులు పట్టుకు పైకెళ్ళేందుకు పరుగెత్తాము ప్రకృతికాంత సౌందర్యాన్ని చూసి మురిసిపోయి గొంతు విప్పాము, అదే మొదటిసారి మన గొంతువాని తీపి శ్రవః పేయమని తెలుసుకున్నాము

విరి చేడియలారా! పలుకరించరేమి! చిన్ననాటి స్నేహం వాత్సల్యం మర్చిపోయారా! కాదు! కాదు నేనే మారిపోయాను! నేనే మనమొదటి భాష మర్చిపోయాను నేనే మీ వాతావరణంనుండి దూరమై పోయాను ఇప్పుడు అమానుషమైన కాంక్ష నాలో చెలరేగింది! ఈ కాంక్షనే మేము నాగరికత అంటున్నాము! ఈ నాగరికత పరుగుల్లో నశించిపోతూన్నది మేమే ఈ కాంక్ష ఈ నాగరికత అశనిపాతమైంది! రాను రాను ఆత్మఘాతమైంది! నన్ను ద్వేషిస్తున్నారు కదూ మీరు! మానవ వాతావరణానికి దూరంగా వుండాలనే మీనిశ్చయము! మీకుపరిణామంలేదు! మీరప్పుడే పూర్ణాకృతి చెందారు! అందుకే మీరు పరమేశ్వరుని అనుంగుబిడ్డలు! అందుకే లాలనతో ఆయన మిమ్ములను మూర్ధంమీద పెట్టుకుని ఆదరిస్తాడు మీతోపాటు కలసిమెలసి ఆడుతూ పాడుతూంటాడు నాకు పునరవతరణం కల్గించరూ!

నా అపరాధమేమిటి! నన్ను పతితుణ్ణిగా పరిగణిస్తున్నారా? నాకీప్రవాస మెంతకాలం? మీ లోకంలో నాకు తావులేదూ? మీలోకపు బాటనంటి రానా? మీదిపూల బాటా! ఔను! నాకఠిన పాదశిలల క్రిందపడి నలిగి రాలిపోతారు!

లోకము: నాకము: నాటిక:

శ్రీ పా. పద్మరాజుగారు

పాత్రలు :—

కవి.

సామ్యవాది.

భోగి

త్యాగి.

మొదటి రంగం.

స్థలం : భూమి. తెల్లటి తెర మూడు ప్రక్కలా మూసి ఉంటుంది తెల్లటి గుడ్డతో కప్పిన రెండు తిన్నెలు ఇటూ అటూ ఉంటాయి. ఎడమప్రక్క మూలలో ఒక చిన్న మార్గం ఉంటుంది. కొన్ని మెట్లు ప్రేక్షకులకు కనిపిస్తుంటాయి. ఆ చీలికలోనించి నీలి రంగు కాంతి కనిపిస్తుంది.

ప్రవేశం : కవి కుడిప్రక్కనించి, సామ్యవాది ఎడమప్రక్కనించి ప్రవేశం. స్థలం మొదట గ్రుడ్డి వెలుతురుగా ఉంటుంది క్రమంగా కాంతి వస్తుంది. ఇద్దరూ ఒకరి వెనక ఒకరు వెతుక్కుంటారు.

సామ్యవాది : ఏమిటి?

కవి : ఏమిటి?

సా : ఎందుకు?

క : ఎందుకు?

సా : ఎవరు నువ్వు?

క : నువ్వెవరు?

సా : (వెలుగు పూర్తిగా వస్తుంది) ఓహో! కవిగారా?

క. తమరా! సామ్యవాదిగారా.

(ఇద్దరూ కూర్చుంటారు)

సా. తిరిగి తిరిగి అలసిపోయాను

క : కాని కావలసింది దొరకలేదు.

సా : ఈ అన్వేషణలో ఒక చిత్రముంది. మనకి కావలసింది కొద్దీ, ప్రయత్నంలో దొరికిపోతున్నట్టు అనిపిస్తుంది. కాని ఆ కనబడే చోటుండే అది, మనం దగ్గరా వచ్చిన కొద్దీ అల్లా దూరంగా జరిగిపోతుంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ అన్వేషణ అంతా నిష్ఫలమనిపిస్తుంది.

క : అన్వేషణకి ఫలం అన్వేషణే అంటారు.

సా మీతో చిక్కు ఇదే. మీకు కావలసిందేమిటో మీకు తెలియదు. కాని దేనికోసమో మీరు వెతుక్కుంటూ ఉంటారు.

క : నువ్వు దేన్ని అన్వేషిస్తున్నావో నీకుమాత్రం స్పష్టంగా తెలుసా?

సా : ఆ. సమానత్వం నా ఆశయం.

క : మీ రష్యాలో సాధించేరుగా కొంతవరకు.

సా అది ఆర్థిక సమానత్వం. భౌతికమయినది. నేను అన్వేషిస్తున్నది మానసిక సమానత్వం.

క : నువ్వూ నేనూ, బలేరకమయిన తిండి తినడం, బలే రకమయిన భోగాలు అనుభవించడం, అంతవరకూ సమానత్వం బాగానే ఉంది. కాని నువ్వూ నేనూ బలేలాగ ఆలోచించడం ప్రారంభిస్తే, ఇద్దరం కలిసి ఆత్మహత్య చేసుకోడం మంచిది. ఇద్దరి విషయంలో నే ఆ సమానత్వం దుర్భరమయిపోతే ఇంక లోకం అంతటిలోనూ అందరు మనుష్యులూ బలేలాగ ఊహించడం ప్రారంభిస్తే ......బాబో! నేను మాత్రం ఆ లోకంలో బ్రతకలేను.

సా. మీ కెంతసేపూ, మీ సొంత సుఖాలూ, వాటికోసం పాకులాడ్డం తప్ప, సంఘం ఎలా ముక్తి పొందాలనే చింత ఎక్కడా కనపడదు. కళారాధకులంతా పట్టి స్వార్థపరులు.

క : ఎవరి సుఖం వారు చూసుకోగలిగితే అదే సంఘానికి ముక్తి.

సా : సమాజానికీ, వ్యక్తికీ, ఘర్షణ రాకండా ఉండేటంతవరకూ అది బాగానే ఉంటుంది. బలే పుల్లమ్మని నువ్వూ

నేనూ ప్రేమిస్తున్నాననుకో అప్పుడు మన ఇద్దరి సుఖమూ ఎల్లా సాధ్యపడుతుంది?

క ఫరవాలేదులే నేను పుల్లమ్మని కేవలం నీకు విడిచి పెట్టి, నా దారిని నేను పోతాను

సా ఆమాటకొస్తే నేను ప్రేమను జయించి చాలా కాలమయింది మొన్న నువ్వు పద్యాలు రాసిన ఆమె నీతో దెబ్బలాడిందట గాని

క ఎవరినో ఒకరిని చూసేసరికి ఆమె మొదట్లో దేవతలా కనిపిస్తుంది కాస్త పరిచయం ఏర్పడిన తరవాత పట్టి 'వెంకి' మామూలు స్త్రీ అయి ఊరుకుంటుంది

సా అంత మాత్రానికి అన్వేషణ ఎందుకు? ఆ క్షణానికీ నీభార్య ఆవిడే అనుకుంటే సరిపోతుంది గాని అప్పుడు ఏ తగాదా ఉండదు

క నా భార్య యెడల నాకు అనురాగము లేదనుకోకు అనంతమయిన ప్రేమను నా హృదయంలో ఇముడ్చుకున్నాను కనక నేను నా భార్యనుకూడా అమితంగా ప్రేమించ గలుగుతాను

సా పాపం, నీ భార్యకి తెలియాలి ఆ సంగతి

క ప్రేమంటే ఏమిటో అనుకుని భయపడి పెళ్ళే మానేసే నీబోటి వాళ్ళకి నా సమస్య బోధపడ్డం కష్టం నా భార్య కనుబొమలు ఎవరో దివ్యశిల్పి చెక్కినట్లు అనిపిస్తాయి వాటిలో అందీ అందకుండా ఒక రమ్యత్వం గోచరిస్తుంది ఆ కనుబొమల మీద ఎన్నో పద్యాలు వ్రాశాను కాని నేనా కనుబొమల గురించి గాఢంగా ఆలోచిస్తుంటే మా ఆవిడ వచ్చి ఇంట్లో ఉప్పూ, పప్పూ, లేవు అంటుంది గాలిలో ఎగురుతున్న వాడిని రెక్కలు కొట్టేసినట్లు దభీమని నేలమీద పడిపోతాను

సా ఆ కనుబొము సంగతే ఆలోచిస్తున్నట్లు ఆవిడకి తెలియదేమో పాపం!

క తెలిసినా అంతేనోయి ఏం లాభంలేదు అదీగాక మా పక్కింట్లో ఉన్న లక్ష్మీదేవి చెవులు శ్రీకారాల్లా ఉంటాయన్నాను ఒకరోజుని ఆవేళ నాకూ మా ఆవిడకీ కూడా భోజనాలు లేవు ఎక్కడెక్కడ సౌందర్యం ఉన్నా నా హృదయం అటు పరుగెత్తక మానదు

సా ఏదో ఒక స్థిరమయిన లక్ష్యం లేకుండా ఇటూ అటూ మనసు పరుగెత్తుకుపోతుంటే ఇంక నీ అన్వేషణ అంతా దేనికోసం?

క చెప్పమంటావా?

'క్షణే క్షణే యన్నవతాముపైతి
తదేవరూపం రమణీయతాయాః'

క్షణ క్షణానికీ కొత్తదిగా కనిపించే ఏదో ఒక స్వరూపం ఉంది దాని పేరే రమణీయత ప్రతి జీవ వస్తువులోనూ ఉన్న సౌందర్య ఛాయలన్నీ కరిగి మలిచిన ఒకమూర్తి

సా అది అసలు లోకంలో లేదు అయినా ఏదన్నా ఒక స్వరూపం దొరికిందనుకో, అది క్షణ క్షణానికీ కొత్తగా ఎల్లా కనపడుతుంది దొరికినతరువాత కొద్ది క్షణాలకల్లా అది పాతదయిపోతుంది

క లేదు లేదు ఎప్పుడు చూస్తున్నా లేత మామిడి చిగురు కొత్తగా ఎందుకు కనిపిస్తుంది? అవి ముదిరి ఎండి ఎందుకుపోవాలి? వసంతం ఎల్లకాలం ఎందుకు ఉండదు? వెంటనే గ్రీష్మంవచ్చి లోకాన్ని శోకంలో ఎందుకు ముంచాలి? యౌవ్వనం, ప్రేమ ఎందుకు శాశ్వతంగా ఉండవు? ముసలితనం, ద్వేషం బయలుదేరి లోకాన్ని అసహ్యంగా ఎందుకు చెయ్యాలి?

సా నా సమస్య వీటి అన్నిటికీ అవతలది ఈ లోకంలో రకరకాల విభేదాలున్నాయి అభిరుచుల్లో, ఆశయాల్లో భోగ భాగ్యాల్లో, ధనసంపదలలో, అన్నీ ప్రతిమానవుడూ సమంగా పంచుకోవాలి ఆర్థిక వ్యవస్థలు మార్చడంవల్ల ఒకరకమయిన సమానత్వం వస్తుంది. కాని హృదయాలూ, భావాలూ, బుద్ధి, చలం, వీటిలో విభేదాలూ, ఎల్లాగ మార్చడం? వ్యక్తియొక్క ప్రత్యేకతను, వైశిష్ట్యాన్ని ఎల్లాగ రూపుమాపడం? సర్వసమనత్వాన్ని ఎల్లాగి సాధించడం?

(భోగి చటుక్కుని ప్రవేశించి, కవి వీపుమీదనించి ఒక తెల్లటి ఈకను తీసి తన్మయత్వంతో దాన్ని చూస్తూ ముందరికి వస్తాడు)

భోగి దొరికింది (కళ్ళు మూసుకుంటాడు) నీకోసం నేను ఎంత దూరం తిరిగి వెతికాను! (కళ్ళుమూసు

కునే ఆ ఈగను ముంజేతిమీద (వ్రాసుకుంటాడు క్రమంగా నవ్వుపోయి నిస్పృహ ముఖం మీద ఆవరిస్తుంది) కాదు కాదు పొరబడ్డాను (నిట్టూర్చి ఒక తిన్నెమీద కూర్చుంటాడు)

క ఏం దొరికింది? ఏంకాదు?

భో హంసతూలిక

సా ఈలోకంలో హంసలే లేందే హంస తూలికలు ఎక్కడుంటాయి?

భో ఆవిషయంలో భోగి నడగండి ఈ తూలికల విషయం మీకేం తెలుసు? హంసలు లేకపోయినా హంసతూలికలున్నాయి

క పోనీ ఉంటే ఉన్నాయి అవి నీకెందుకు?

భో స్పర్శసుఖం అనుభవించడానికి

సా ఇంకేమీ నీకు కనబడలేదా ఏమిటి? మెత్తగ ఉండేవి

భో అనేకం ఉన్నాయి ఒక్కొక్క వస్తువు ఒక్కొక్క రకంగా స్పర్శకు నచ్చుతుంది నా చర్మం ఎంత సున్నితమయిందో తెలుసా? నేను కళ్ళుమూసుకుంటాను నా చేతికి ఏదన్నా తాకించండి అది నేను చెప్పేస్తాను నా నాలుక రకరకాల రుచులను చవిచూసింది, నా ముక్కు కొన్ని వేల సుగంధాలను వాసనచూసింది

క అయితే ఇంకా ఎందుకు వెతకడం?

భో నా అనుభవంలోనికిరానివి ఇంకా కొన్ని ఉన్నాయి హంసతూలికలు అతి మెత్తగా ఉంటాయంటారు అమృతం అద్భుతంగా ఉంటుందంటారు పొందామరల వాసన మనస్సుని మైమరపిస్తుందంటారు

సా రకరకాల స్పర్శలూ, సుగంధాలూ, రుచులు తెలిసినవాడికి, కొన్ని అనుభవంలో లేకపోతే మటుకు నష్టం ఏమిటి?

భో ప్రతి ఇంద్రియానుభూతికి ఒక అవధి ఉంది ఆ అవధి ముట్టేవరకి ఇంక ఇంద్రియం దివ్యత్వాన్ని పొందుతుంది. హంస తూలికలు స్పృశించిన తరువాత స్పర్శేంద్రియం ఇంక ఉండవలసిన పనిలేదు అదీ నా ఆశయం అనుభవం మనస్సుది ఈ ఇంద్రియాలకెల్లా దక్కుతుంది?

భో మనస్సంటే ఏమిటి? తెలుసుకునే శక్తి అది అన్ని ఇంద్రియాలకీ పంపకమయిపోయి ఉంటుంది

సా మనస్సంటే శరీరంలాగే కొన్ని రసాయనిక పదార్థాల పరిణామంవల్ల వచ్చేశక్తి

భో ఈ లోకంలో మరమ్మత్తు చెయ్యడానికి చాలా ఉన్నాయి లేకపోతే ఈలోకం వాస యోగ్యంగా ఉండదు మోటుగా కంటికి బాధకలిగించే ఈ ఎండ తీక్ష్ణకాంతిపోయి వెన్నెలలాంటి చల్లని వెలుగు లోకాన్ని ఆవరించాలి గట్టిగా కాలికి దగిలి స్పర్శకు బాధ కలిగించే పాషాణాలుపోయి గలిలాగ మెత్తగా ఉండే పదార్థం అంతటా నిండి ఉండాలి కుళ్ళు దుర్వాసనలు పోయి చుట్టూ సుగంధాలు వ్యాపించాలి అపుడు మానవుడు శరీరాన్ని మరిచిపోయి దివ్యత్వాన్ని పొందుతాడు

త్యాగి (ప్రవేశిస్తూ) అదుగో స్వర్గసోపాన మార్గం ఆ నీలి వెలుగు చల్లగా ఆహ్వానిస్తుంది (అందరూ అటు చూస్తారు) నాకంలో ఎవరికి కావలసినవి వారికి దొరకుతాయి

భో నువ్వెందుకు పోతున్నావు స్వర్గానికి?

త్యా సర్వసంగ పరిత్యాగం కోసం

క త్యాగమే నీ ఆదర్శమయితే నువ్వు స్వర్గానికెందుకు? ఇక్కడే త్యజించవచ్చునుగా అన్న

త్యా ఈలోకంలో దేన్ని నేను త్యజించను? త్యజించడానికి నాకు అందుబాటులో సుఖం ఉందా? అందం ఉందా? అన్నీ అందుబాటులో ఉండగా త్యజించడంలో ఆనందం ఉంది అంతేగాని ఏమీ లేకపోతే, ఇంక దాన్ని త్యజించడం?

సా అన్నీ వదలిపెట్టదల్చుకున్నవాడికి, ఈ విషయమయి అంత పట్టుదల ఉండకూడదు అన్నీ సంపాదించుకోడం ఎందుకు? తరువాత త్యజించడం ఎందుకు?

త్యా వెర్రివాడా! సంయమం, త్యాగం వీటికి అర్థం నీకు తెలియదు నీకు లేనిసుఖాన్ని నువ్వు ఎల్లా త్యజించగలవు? త్యజించాననుకొని నువ్వుపొందే సంతృప్తి ఏమిటి? అన్నీ సమృద్ధిగా ఉండాలి నీచుట్టూ అప్పుడు నువ్వు

వాటిని త్యజించాలి కాళిదాసు, దేవర్షులను గురించి ఏమ న్నాడో తెలుసా?

"ప్రాణానామ నిలేన వృత్తిరుచితా
సత్కల్ప వృక్షావనే"

కల్పవృక్షం ఉండి అడిగినదల్లా ఇవ్వడానికి ఆ పక్క కూచుని వారు గాలిని భుజించి ప్రాణాలు నిలుపు కుంటారు

"తామేకాంచన పద్మ రేణుకపిశే
ధర్మాభిషేక క్రియా"

కాంచన పద్మ రేణుకపిశమయిన నీటిలో ధర్మనిర్వహ ణంకోసం స్నానం చేస్తారు

"ధ్యానం రత్న శిలాతలేషు"- రత్నశిలావేదికల మీద కూర్చుని ధ్యానం చేస్తారు

"విభుధస్త్రీ సన్నిధౌ సమంమః"— అప్సరస స్త్రీలు చుట్టూ ఉండగా వారు సంయమిస్తారు
"యత్కాక్షంతి తపోభిరన్యమున యస్మిన్
తపస్యంతమ్"

ఇతర మునులు వేటికోసం తపస్సు చేస్తారో అవన్నీ చుట్టూ ఉండగా వాటి మధ్య కూర్చుని తపస్సు చేస్తారు

పా నా ఆశయ సాఫల్యానికి స్వర్గమే సరి అయినచోటు స్వర్గవాసులు దైహిక వాంఛను త్యజించారు అంచేత భావ సామ్యతకోసం అక్కడ విప్లవం తీసుకురావచ్చు నేను స్వర్గానికి వెడతాను

భో హంసలు స్వర్గంలో ఉంటాయి అక్కడే దొరుకు తాయి నాకు హంసతూలికలు

"అదీ స్వర్గధామం
అదీ పరమగమ్యం"
మీ కులదైవము— మాధవదేవుడు
ఏవీలు నెపుడు ఆవాసముండు— నదీస్వర్గ—

(మెట్లు ఎక్కి వెళ్ళిపోతారు)

సా ఆకలిదప్పుల ఆర్తిని జయించి
పరమ సామ్యతకు ప్రాణులెగబ్రాకా—నదీ—

(నిష్క్రమణం)

భో ఈ ఇంద్రియములు— ఏ యనుభూతిని పొంది దివ్య పరిపూర్ణత నందును— అదీ స్వర్గధామం.

(నిష్క్రమణం)

త్యా సర్వహృదయ వాంఛాపరిపూర్తికి సాధనములతో సంయమించుటయే—అది స్వర్గధామం

(నిష్క్రమణం)

తెర

రెండవ రంగం

స్థలం స్వర్గం నీలి వెలుగు కుడిప్రక్కకి క్రిందికి మెట్లు అందులోనించి తెల్లటి వెలుగు కనిపిస్తుంటుంది మధ్య ఒక తిన్నె త్యాగి దానిమీద కూర్చుని ధ్యానం చేసుకుంటూ ఉంటాడు కళ్ళు తెరుచుకుని సామ్యవాది ప్రవేశం

సా ఏమి స్వామీ! కళ్ళు తెరుచుకుని తపస్సు చేస్తున్నారు?

త్యా ఈలోకంలో కంటరెప్పలు మూత పడవుగా?

సా పోనీ నే వెళ్ళిపోతాను మీ ధ్యానం చెడిపోతుంది

త్యా (లేస్తూ) ఈ లోకంలో ధ్యానం చెయ్యడానికి వేరే ఒక చోట ఏకాంతంగా కూర్చోవలసిన అవసరంలేదు చుట్టూ ఎవరున్నాసరే ఎంత గొడవగా ఉన్నాసరే మనస్సు నిశ్చలంగా ఉంటుంది, కదలదు

సా అయితే నీకు సంతృప్తిగానే ఉన్నట్టుంది ఈలోకం

త్యా అసలు మనస్సు, హృదయం ఉన్నాయో లేవో అను మానంగా ఉంది మనస్సు నిశ్చలంగా ఉంది ఏకాగ్రత కాదు. పట్ట శూన్యం చుట్టూ రకరకాల చైతన్యం ఉన్నప్పుడు, భూలోకంలో ఒకచోట కూర్చుని ప్రయ త్నించి మనస్సులో ఏకాగ్రత సాధించడం అదొక ఆనందంగా ఉండేది ఇక్కడకు వచ్చిన దగ్గరనించి ప్రయత్నంలేదు, ఆనందంలేదు

సా ఆ కల్పవృక్షం, కాంచనపద్మాలూ, 'రత్న శిలా తలాలూ, విభుధస్త్రీలు, ఇవన్నీ ఉన్నాయిగా నువ్వు అనుకున్నట్టు—

త్యా కాని అవి నన్ను ఆకర్షించడంలేదు నాకు కోరిక ఉంటేను—కల్పవృక్షం కోరిక లేనప్పుడు కల్పవృక్షం

ఉందని కూడా జ్ఞాపకముండదు విబుధస్త్రీలున్నారు రత్నశిలాతలాలున్నాయి కాని నాకు మనస్సు కదలిక లేదు

సా నువ్వుకోరేది అదేగా!

త్యా కాదు నేను కోరేది సచేతనమయిన ప్రశాంతి అదీ తపస్సంటూ అచేతనమయిన మనస్సులో ప్రశాంతి యొక్క అనుభవం ఎల్లా ఉంటుంది? మనస్సు అనుభవించనిదే ఇంక దేనికోసం తపస్సు?

సా అసలు నీ ఆశయంలోనే లోపం ఉంది ముక్కు మూసుకుని కూర్చునేవాడికి ఇంక మనస్సులో చైతన్యం ఉంటే ఏం? లేకపోతే ఏం?

త్యా నీ విప్లవం సంగతి చెప్పు— ఏమయిందో ఈ అప్సరసస్త్రీలనీ, దేవతల్నీ కూడగట్టావా? ఇంద్రుడికి శ్రాముఖం ఇచ్చావా?

సా (నిరుత్సాహంగా కూర్చుని) వీళ్ళందరూ పట్టి కర్ర బొమ్మల్లా ఉన్నారు నేనే భావసామ్య సిద్ధాంతం బోధిద్దామని రంభని నిలబెట్టాను నేను చెప్పిందంతావిని ఊర్వసి వైపు తిరిగి అర్థంలేని చిరునవ్వు నవ్వింది ఇంద్రుడితో ముఖాముఖీని మాట్లాడాను నేను రాక్షస పక్షం వాడి ననుకొని కొద్దికాలం ఎక్కడో తను పోయి తల దాచుకుంటానని, నాకు ఆయాసం వచ్చాదాకా కావలిస్తే తన సింహాసనం అధిష్ఠించమనీ అన్నాడు

త్యా అయితే ఇంకేం? తక్షణం ఇంద్రత్వం పుచ్చుకుని సామ్యవాదం అమలులో పెట్టలేకపోయావా?

సా లాభంలేదు ఎంచేతంటే వీళ్ళకి ఏసమస్యా ఉన్నట్టు తోచదు అంచేత మనంచెప్పే సిద్ధాంతాలేవీ వీళ్ళకసలు అర్థంకావు ఇంకా ఉప్పూ, కారం తినే మానవులు మనం మనం ఏం చెప్పినా ఉత్సాహమో, కోపమో, అసహ్యమో, ఏదో ఒక ఉద్రేకము వాళ్ళల్లో కలుగుతుంది అన్నిటికీ ఒకటే ఉద్రేకం ఈ దేవతల్లో వెర్రి చిరునవ్వొకటి నీమీద పారేసి అల్లా పోతూంటారు పోనీ ఆ చిరునవ్వులో కాస్త కొంటెతనంగాని, అధమం ఆనందంగానీ కనబడదు అట్టబొమ్మ నవ్వినట్టుగా ఉంటుంది ఇంక వాళ్ళని ఎట్లా జయించడం?

త్యా నా ఆశయంలో ఏదో దోషం ఉందన్నావు నీ ఆశయంలోనూ, ఏదో పెద్ద దోషముందని నాకు తోస్తుంది నా ఆశయం, నా వ్యక్తికి సంబంధించినది అంచేత ఏదన్నా కష్టనిష్ఠూరాలుంటే అవి నేనే అనుభవించాలి నీ ఆశయం సంఘానికి చెందినది నువ్వు మార్చడానికి వీలుగా సంఘం లేదంటే అది నీ ఆశయంలో దోషం కాని సంఘానిదికాదు

సా ఇంత నిశ్చితమయిన సంతృప్తి ఈ దేవతలకు ఉంటుందని నేను మొదట్లో అనుకోలేదు అసలు అసంతృప్తి ఉంటేనేగాని సామాజిక విప్లవం రాదు

త్యా అసంతృప్తి లేకపోతే అది నువ్వు కలిగించాలి

సా ఆ అసంతృప్తి నాలోనే నశించి పోతోంది

భో (దీనంగా మెల్లగా ప్రవేశిస్తాడు) నమస్కారం

సా మానవత్వం నిలుపుకోడానికి ఆఖరు ప్రయత్నంలాగ ఉందేమిటి?

భో మానవత్వంపోయి చాలాసేపు అయింది

త్యా నీ హంసతూలికలు దొరకలేదా?

భో కావలసినన్ని దొరికాయి ఒక పెద్ద పర్వతమంత పెద్ద గుట్టపేర్చి దానిమీద విశ్రమించాను— విశ్రమించడం ఏమిటి? పొరపాటుని ఆమాటలు నోటికి వస్తాయి అలవాటు కొద్దీ అసలు శరీరానికి ఇక్కడ అలసట లేదుగా సరే వాటమీద పడుకున్నాను

సా నువ్వు కోరినది అదేగా?

భో (అతన్ని చూసి నవ్వి) ఆ మెత్తదనం నాకు తెలుస్తేగా? శరీరానికి స్పర్శజ్ఞానం పోయింది నీటలోకి దిగి పొందామరలు కోశాను ముక్కుదగ్గర పెట్టుకున్నాను అసలు ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసలు లేవుగా ఇంక వాటి సుగంధం ఎల్లా తెలుస్తుంది? అమృతం రుచి చూశాను

సా ఏం జరిగింది?

భో అన్ని ఇంద్రియ జ్ఞానాలూ నశించిపోయాయి, రుచి లేదు, చూపులేదు, శ్రవణసుఖంలేదు అలసటలేదు బుద్ధి మాత్రం మిగిలింది అది శరీరాన్నంతనీ ఆవరించింది. చెవులు, కళ్ళు, ముక్కు, చర్మం వీటిమధ్య వర్తిత్వం లేకుండా బుద్ధి అన్నిటినీ తెలుసుకుంటుంది

త్యా అయితే అది నేను సేవించి చూడాలి

సా నా ఆశయం సంఘముక్తి అందరికీ అందుబాటులో లేని అమృతం నేను సేవించను ఆ సుఖం నాకు వద్దు

భో వద్దు అది సుఖం అనుకుంటున్నారు కాబోలు భూలోకంలో ఉన్నప్పుడు సుఖం అంటే స్పష్టంగా తెలిసేది ఇప్పుడు ఆ జ్ఞానం పోయింది

త్యా అప్పుడూ తెలియదు అసలు సుఖం అంటే ఏమిటో

భో నువ్వు అనుకునే సుఖం ఏమిటో నాకు తెలియదు. కాని ఎండలో తిరిగి తిరిగి వచ్చి నీడలో కూర్చుని, మెత్తని దిండుమీద మేనువాల్చి, చల్లటి పానీయం సేవించి, చల్లని గాలిని అనుభవించి, సుఖంగా ఉందని అనుకునేవాడిని కొత్త కొత్త రుచులు, కొత్త కొత్త సుగంధాలూ, కొత్త కొత్త దృశ్యాల్లూ అన్నిటిలో నాకు అనుభవమయ్యేది ఇపుడేవి ఆసుఖాలు?

సా మనమసలు ఇక్కడికి రావడం పొరబాటు

త్యా మనకి దొరికేదాకా ఏదో కావాలని వాంఛిస్తూంటాం అది దొరికిన తరవాత దానిమీద అసంతృప్తి బయలుదేరుతుంది మనం స్వర్గంలోకి కోరి వచ్చాం తీరా వచ్చింతరవాత స్వర్గం అంటే అసహ్యం పుడుతోంది మనకి ఇంకా ఏం కావాలి?

భో నాకు హంసతూలికలు అక్కర్లేదు అనుభవించగల్గిన నా శరీరం మళ్ళీ నాకు కావాలి

సా రకరకాల ఉద్రేకాలతో కూడిన మానవ సమాజం నాకు కావాలి

త్యా నాకు ఆ రెండూ కావాలి వాటిమధ్య అసలు సంయమీనికి అర్ధం ఉంది

సా కవి కనిపించడేం?

భో అతను మొత్తం మీద కులాసాగా నే కాలక్షేపం చేస్తున్నట్టుంది చిత్రం ఏమంటే అతనితో అప్సరసలు ఉత్సాహంగా మాట్లాడుతున్నారు ఇంద్రుడు కూడా అక్కడే ఉన్నాడు అతను మాత్రం విషాదంగా నవ్వుతాడు

సా ఇది చిత్రంగా ఉందే ఈ వ్యక్తులకు ఉద్రేకాలున్నాయా?

త్యా కవికి కావలసినవి మాత్రం ఇక్కడ ఉన్నాయి నిత్య వసంతం, వెన్నెలలాగ ప్రశాంతమయిన వెలుగు, ముదిరిపోని, వాడిపోని ప్రకృతి, యౌవ్వనందాటి పెరగని ప్రాణులు

క (హడావిడిగా వస్తూ) మనం జయించాం మనం జయించాం

భో మనమంటే ఎవరు?

క మానవులం

సా అదంత పెద్ద విజయంగా నాకు తోచటంలేదు మానవుల ఆదర్శం దేవతలవడంకాదు

క ఎవరన్నారు అల్లాగ?

త్యా నీ నిత్యవసంతంలోనించీ, నీ నిత్యయౌవ్వనంలోనించీ నువ్వింకా తేరుకోలేదు అంచేత నీ కసలు సమస్య బోధపడ్డంలేదు

క ఆవిషయం నేను ఈ స్వర్గంలో అడుగు పెట్టిన తక్షణం గ్రహించాను ఏమిటీ నిత్యవసంతం? ఇదసలు ఎందుకు నాకు? నిత్యమూ మారుతూ ఉండే ప్రకృతి లేకపోతే కవి అసలు ఎల్లా బ్రతుకుతాడు? ఆకులు వాడిపోయి రాలిపోవాలి మళ్ళీ కొత్త ఆకులు తళ తళ మెరుస్తూ పుట్టుకురావాలి చీకటి పడాలి మళ్ళీ ఉదయాన్నే లేత సూర్యుడు ఎర్రగా తూర్పుని ఉదయించాలి గాడుపు వెయ్యాలి తరవాత పైరుగాలి తిరగాలి

సా అయితే నిత్యయౌవ్వనాన్ని చూశా నువ్వు మురుస్తున్నది?

క ఈ నిత్యయౌవ్వనానికి వయస్సు కొన్నికోట్ల సంవత్సరాలు అరవయి యేళ్ళనుదాటి ఒక స్వరూపంలో ఉండకూడదు యౌవనం 40 సంవత్సరాలతో గడిచి పోవాలి ముసలితనంలో గడిచిన యౌవ్వనాన్ని గురించి ఆనందంగా తల్చుకోవాలి అదీ జీవిత చరమలక్ష్యం

త్యా అయితే ఇంకేమిటి? మనం సాధించిన విజయం?

క నేను దేవతలను మానవులుగా మారుస్తున్నాను

భో నిజంగా?

సా ఏంచేశావు?

క వాళ్ళల్లో అసంతృప్తి రేకెత్తింపజేశాను

త్యా ఎల్లాగ?

క ఈ లోకంలో ఉన్న పెద్ద ఆపత్తు నాకు ఇక్కడ అడుగు పెట్టడంతోటే తెలిసింది అది సంతృప్తి ఈ జీవులు మార్పులు ఎరగరు మామూలుగా మానవులు ఏవి సుఖంగా ఉన్నాయనుకుంటారో, అవన్నీ ఇక్కడ సేకరించి పెట్టుకున్నారు కాని పాపం వీరికి సుఖం అంటే ఏమిటో తెలియదు వసంతం, అమృతం, యౌవ్వనం, సౌందర్యం, ఇవన్ని భూలోకంలో జర, మృత్యువు ఎండ, వాన, వీటిమధ్య ఉన్నప్పుడే వాటి అందం అవన్నీ వేరుచేసి ఒక స్వర్గాన్ని నిర్మించడం ఆత్మహత్య స్వర్గవాసులు పాపం అనుభవించలేరు

సా ఈ సిద్ధాంతాలన్నీ వాళ్ళకి తెలియవు

భో అయితే ఏంచేశావు?

క రంభను చూసి అన్నాను నీ ముక్కు ఆ తామర పువ్వు రంగుగా ఉంటే ఎంత బాగుంటుంను అన్నాను అయితే ఎల్లా అవుతుంది అని అడిగింది లేత తామర పువ్వు రంగుపూసి సరస్సులో ప్రతి బింబం చూసుకో మన్నాను అల్లా చూసుకుంటూ చాలాసేపు కూర్చుంది మేనక వచ్చి నేనెల్లా ఉంటే భాగుంటానని అడిగింది అక్కడ ఒక సుందరిని చూపిస్తాను అల్లా నీ కళ్ళు ఉంటే బాగుంటుంది అన్నాను ఎల్లాగ అక్కడికి వెళ్ళడం అంది నీకు గట్టి కోరిక ఉంటే ఇట్టే వెళ్ళ వచ్చును అన్నాను ఇంకా ఎందరో నాచుట్టూ చేరారు భూలోకాన్ని గురించి అడగడం ప్రారంభించారు మన ఋతువులు, రాత్రి, పగలు, ప్రకృతి, జర, మృత్యువు అన్నీ వర్ణించాను అందరికళ్ళల్లోనూ చటుక్కున ఆవేదన రేకెత్తింది

భో అయితే ఇపుడేం చేయదల్చుకున్నావు?

క దేవతలనందరినీ భూలోకంలోకి తీసుకుపోతాను ఈ అప్సరస స్త్రీలందరూనూ నాకింక మన వెంకమ్మ లోనూ, సుబ్బమ్మలోనూ, పుల్లమ్మలోనూ కనిపిస్తారు నా భార్యలో మట్టుకు ఊర్వశిని ఆవేశింపచేస్తాను

తెర

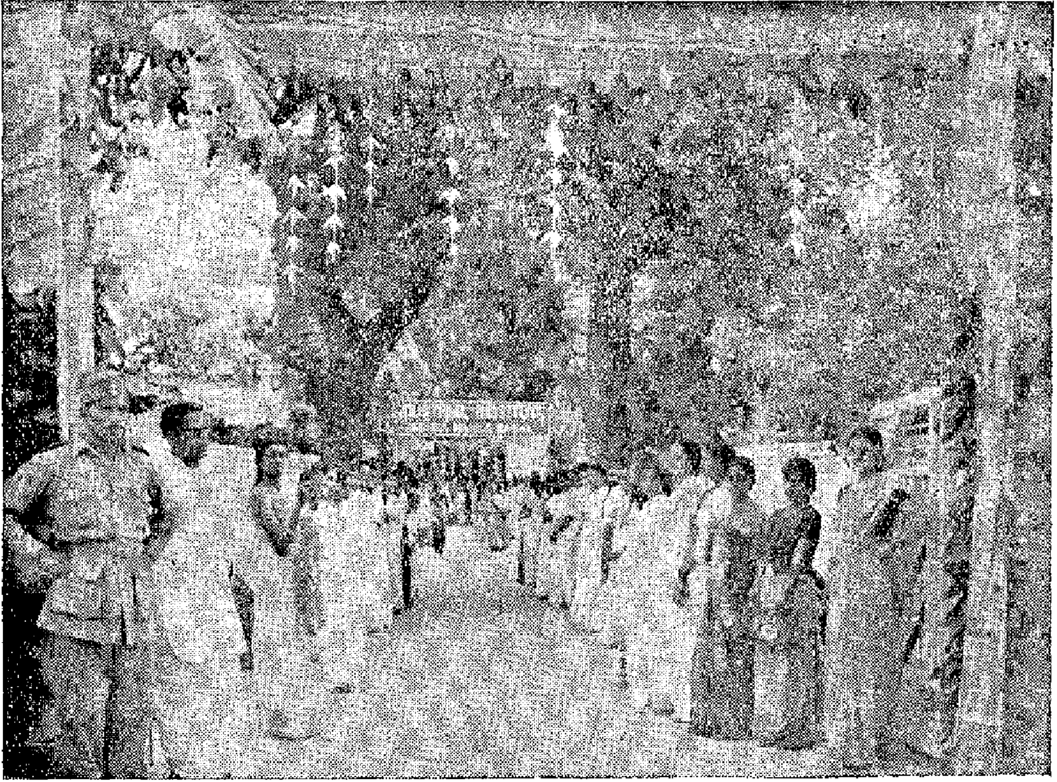


కుమారి. కె. సి. అన్నపూర్ణ, బి. ఏ. (ఆనర్సు) మద్రాసు.

ఈమె ఆంధ్రమహిళాసభలో యావజ్జీవ సభ్యురాలు. సభలో కమిటీ మెంబర్‌గా కూడా పని చేశారు. చార్లట్స్‌విల్‌లో నున్న వర్జినియా యూనివర్సిటీవారీమెకు 1700 డాలర్ల స్కాలర్షిప్ నిచ్చి, వుడ్రోలవిల్సన్ స్కూల్ ఆఫ్ ఫారిన్ అఫేర్స్‌లో చదవడానికాహ్వానించారు. ఈమె 10-8-53 న మద్రాసు నుండి బొంబాయికి బయలు దేరారు. అక్కడనుండి "జల అజాద్" నావలో లండన్‌కు వెళ్ళి, లండన్‌నుండి విమానంమీద న్యూయార్క్ సెప్టెంబర్ 14న చేరారు. అక్కడనుండి 18 సెప్టెంబర్‌న చార్లట్స్‌విల్ చేరారు. ఈమె ఇప్పుడు ఆ యూనివర్సిటీలో ఇంటర్నేషనల్ ఎకనమిక్స్ (అంతర్జాతీయ అర్థిక శాస్త్రము) చదివి డాక్టర్ ఆఫ్ ఫిలాసఫీ డిగ్రీకి కృషి చేయనున్నారు.

—:o:—

ఆంధ్ర మహిళాసభ వివిధ శాఖలు

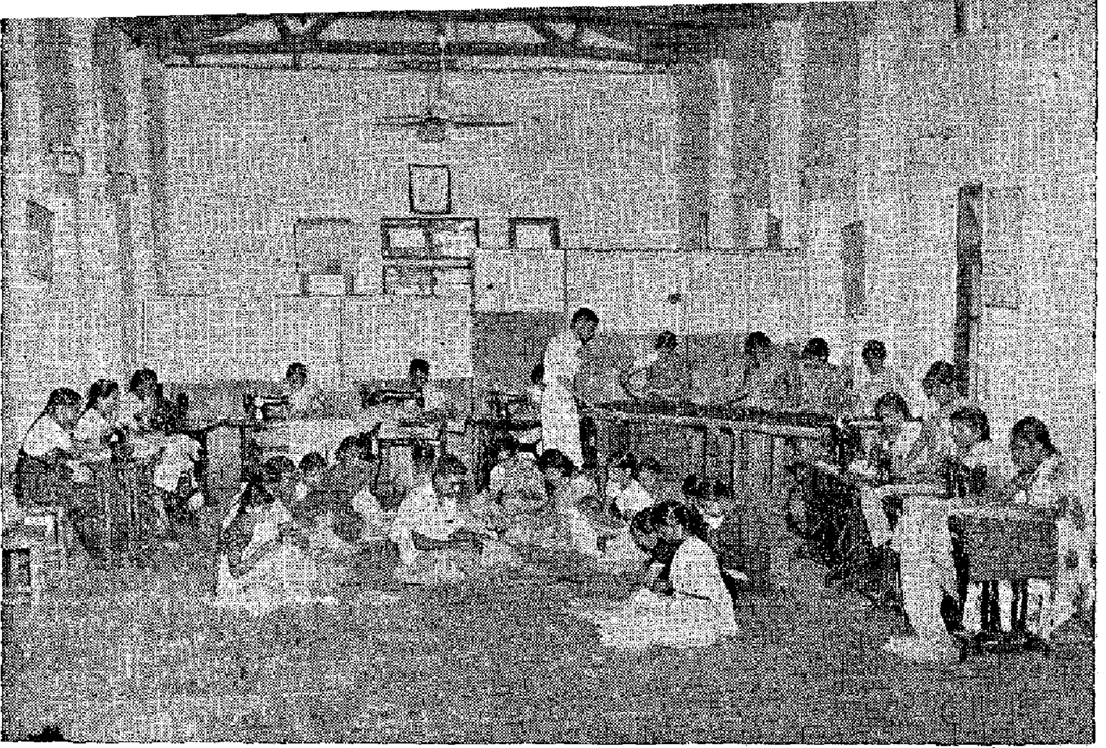


పారిశ్రామిక నూతన భవనములో పనులు ప్రారంభించుటకు ఆహ్వానింపబడిన ఆంధ్రరాష్ట్ర గవర్నరు
శ్రీ త్రివేదిగారికి, వారి సతీమణి కుసుమ త్రివేదిగార్కి గౌరవ వందనమీయ
సిద్ధముగా నున్న విద్యార్థినీ బృందము.



గౌరవ సభలో ఉపన్యసించుచున్న
శ్రీ త్రివేదిగారు.

శ్రీమతి కుసుమత్రివేది, డాక్టరు మంత్రి
ఎమ్. వి. కృష్ణారావుగారు, మద్రాసు
మంత్రి శ్రీ వెంకటస్వామి నాయుడుగారు
వేదికపై ఆసీనులై యున్నారు.



కుట్టు తరగతి:

చేతి మిషన్లతో అల్లిక.

రంగు అద్దకపు తరగతి. ఇక్కడ రంగులు వేయుట, రంగులు తీయుట,
పువ్వులు అద్దుట, స్ప్రే, స్క్రీన్ అద్దకములు నేర్పబడును.



ఆంధ్ర మహిళా ప్రెస్
పనివారు.

లైబ్రరీలో చదువు.

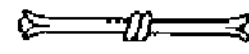
అచ్చు కూర్పు.

ఆంధ్ర మహిళాసభ నర్సింగ్ హోమ్

ది 17-8-1952 న నర్సింగ్‌హోమ్‌లో పని ప్రారంభించబడ్డది. ఉచితవైద్యశాల ఆనాటి నుండి పనిచేయుచున్నది. రమారమి 10000 రోగులు, స్త్రీలు, పిల్లలు ఇక్కడ వైద్యపరీక్షను, మందును ఇప్పటి వరకూ ఇక్కడ పుచ్చుకొన్నారు.

ది. 1-7-1953 నుండి, ఇక్కడ అగ్జిలియరీ నర్సులకు తర్ఫీదు జరుగుచున్నది. 12 మంది యిందు శిక్షితులగుచున్నారు. వీరి శిక్షణ రెండు సంవత్సరముల పరిమితిగలది. అఖిలభారత నర్సింగ్ కౌన్సిల్ వారు తయారు చేసిన విద్యా ప్రణాళిక ఆధారంగా, దేశంలోనున్న నర్సుల కొరతను తీర్చుటకుగాను ఇటువంటి శిక్షణ అవసరమున్న ఆలోచనతో, యీ క్రొత్త విధానం ఇచ్చట ప్రప్రథమంగా ప్రారంభించడమైనది.

ది. 1-8-1953- ఇందు ప్రసూతి వైద్యం కూడా ప్రారంభించినారు. మాసమునకు రూ 50/- లకు తక్కువ ఆదాయంగల యువతులకు ఇక్కడ ఉచితంగానే చికిత్స చేయబడును. చాలామంది బీదయువతులు ఇక్కడ యీ సదుపాయాన్ని ఉపయోగించుకొనుచున్నారు. విద్యార్థినులకు ఒక వసతి గృహమ్ము, డాక్టరుకు, నర్సులకు ఆవరణలోనే నివసించడానికి సౌకర్యంగా వసతి స్థలం, ఇంకా ఇలాంటి ఏర్పాట్లు జరుగాలి. జరుపడానికి ప్రయత్నాలు జరుగుచున్నవి.



నర్సింగ్ విద్యార్థినులకు క్లాసులు జరుగుచున్నవి.

యునిసెఫ్‌వారు పంపిన బియ్యము పాలు, బీదపిల్లలకు పంపకము.

అప్పుడే పుట్టాడు అబ్బాయి

అడయారులోని ఆంధ్ర మహిళాసభ నర్సింగ్ హోమ్ భవనములు.

మహిళా సభ
త్యాగరాయనగర్

ఆర్గనైజర్లు : శ్రీమతి ఎ. లక్షలమ్మ.
,, పి. శకుంతలమ్మ.
,, టి. అహల్య.

ది 2-8-'53 న శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారు యీ సభకు ప్రారంభోత్సవము జరిపిరి.



శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారికి స్వాగతమిచ్చుచున్న దృశ్యము.

శ్రీమతులు లక్షలమ్మగారు, శకుంతలమ్మగారు, స్వర్ణమ్మగారు, స్వాగతమిచ్చుచున్న నిర్వాహక సభ్యురాండ్రు.



ప్రారంభ సభలో అధ్యక్షులు, శ్రీమతి సత్యశ్రీనివాసన్‌గారు.

ఉపన్యాసకులు
శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారు,
శ్రీమతి లక్షలమ్మగారు.

మహిళా సభ

త్యాగరాయనగర్ మహిళా సభలో ది 2-10-1953, గాంధీ జయంతినాడు శ్రీమతి బి. డి. వి. రామస్వామి నాయుడు, పతాకావిష్కరణ జేసినారు. శ్రీమతి బెన్నూరి కృష్ణవేణమ్మగారు (ఆంధ్ర మహిళా సభ అమ్మమ్మగారు) అధ్యక్షత వహించినారు.



పతాకావిష్కరణ దృశ్యం.



అమ్మమ్మగారు ఉపన్యసిస్తున్నారు.
శ్రీమతి బి. డి. వి. రామస్వామి నాయుడు
ప్రక్కన కూర్చుని ఉన్నారు.

ఈ మహిళా సభలో, పిల్లలు, పెద్దలు, ఆంధ్రులు, తమిళులు అందఱూ సభ్యురాండ్రుకావచ్చు. (స్త్రీలు, బాలికలు). ఇక్కడ, ఆంధ్ర మెట్రిక్, ఇ.ఎస్.ఎల్.సి., హిందీ, కర్ణాటిక్ సంగీతం (వీణ, గాత్రం)లలో శిక్షణ యీయబడును. వివరములకు,

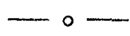
ఎ. లక్షలమ్మ,
5. అణికాచలం చెట్టి వీధి,
మద్రాసు 17.

కుజుడు

రచన

శ్రీ వసంతరావు వేంకట్రావు

ఈ రచనకు ముఖ్యాధారం గెరార్డ్ డి వాకూవేర్స్ వ్రాసిన 'మార్స్' అను వ్యాసం అది 1953 మే "సయింటిఫిక్"లో ప్రచురింప బడింది చంద్రునిలోకి, కుజునిలోకి మానవుడు ప్రయాణమౌతున్నాడు, రాకెట్లలో అంతర్గ్రహయానం చేయడానికి విశేషంగా శ్రమిస్తున్నాడు చంద్ర కుజలోకాలను, ఒక వేళ చేరుకో గలిగినప్పటికి అచ్చట జీవించగలడా అన్నదే పెద్ద ప్రశ్న భూ వాతావరణ పరిస్థితులు చాలా ప్రత్యేకమైనవి చంద్రునిలో వాతావరణమే లేదు కుజునిలో స్వల్పంగా నుంది అచ్చటి తాపక్రమాలలో మార్పు విపరీతంగా జరుగుతూంది అంతర్గ్రహయానం విజయవంతంగా సాధించినప్పటికి పరలోక వాసంలోగల కష్టాలను ముందుగా, తెలిసికొంటే వాటిని ప్రతి ఘటించడాకిని తయారు కావచ్చు

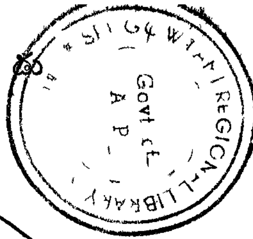


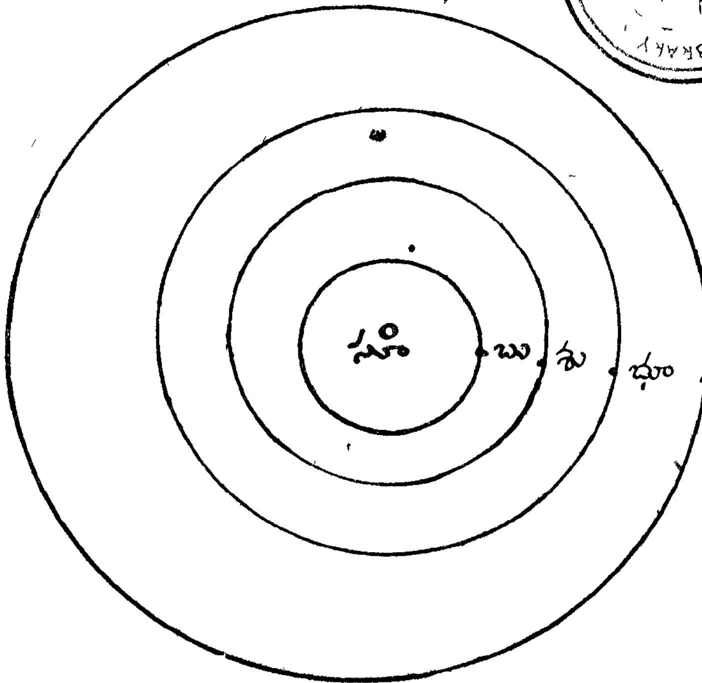
సౌరకుటుంబ మందున్న నవగ్రహాలలోను కుజగ్రహం మొదటినుండి ప్రత్యేక పరిశీలనకు గురి అయింది దానికి కారణం లేకపోలేదు మనభూమిపై నున్న జీవం వంటి జీవం ఇతర గ్రహాలలో ఇంత వరకు కనిపించలేదని గ్రహాల పరిశీలనవలన తెలియవచ్చింది జీవోద్భవానికీ జీవాభ్యుదయానికీ అనుకూల శీతోష్ణ పరిస్థితులు అవసరమేమో అనిపిస్తూంది సూర్యునికి దూరంగా పోతూన్నకొద్దీ సూర్యరశ్మి తీవ్రత తగ్గుతుంది అందుచేత, సూర్యునికి దగ్గరగా నున్న గ్రహాలకంటె దూరంగానున్న గ్రహాలకు లభ్యమయే వేడి వెలుగు కూడా తక్కువగా నుంటాయి జీవవికాసానికి అనుకూలమైన సమ శీతోష్ణ మండలంలో భూమి చరిస్తుందనుకొంటే భూమికిరువైపుల నున్న శుక్ర కుజ గ్రహాలలోనే ఎప్పుడైనా జీవం మనగల అవకాశముంది భూమికంటె శుక్రగ్రహం సూర్యునికి దగ్గరగానుంది, అందుచేత, భూమికంటె శుక్రునికే ఎక్కువ తేజోష్ణాలు లభిస్తాయి భూమికంటె సూర్యునికి దూరంగానున్న కుజగ్రహంపై పడు ఎండవేడిమి తక్కువగా నుంటుంది గ్రహాలన్నీ ఒకేసారి పుట్టి, పుట్టినప్పుడు మండుతున్న గోళాలుగా, నుండి క్రమేణ చల్లారేయనుకొంటే భూమి కంటె కుజుడు వేగంగా చల్లారడంచేత, ఇప్పుడు భూమిలోనున్న శీతోష్ణస్థితి పూర్వ మొకప్పుడు కుజునిలో నుండేదనడానికి సందేహంలేదు ఆకాలంలో కుజగ్రహం జీవాస్పదమై యుండవచ్చును కాని కాలగమనంతో కుజుడు చల్లారుతుండగా శీతోష్ణస్థితి మారిపోయి జీవానుకూల పరిస్థితులు సన్నగిల్లడం సహజం జీవనస్పర్థ (Struggle for existence) సహజలక్షణంగా గలజీవం శీతోష్ణ విపర్యయాలను ప్రతిఘటిస్తూ వర్ధిల్లడానికే ప్రయత్నిస్తుంది అందుచేత పూర్వమెప్పుడైనా కుజునిలో జీవోద్భవమైయుంటే ఆజీవం ఆత్మరక్షణకై నేటి వరకు ప్రయత్నిస్తునే ఉంటుంది

మనకంటె సూర్యునికి దగ్గరగానున్న శుక్రునిలో ప్రస్తుతం జీవంలేక పోయినప్పటికి మునుముందు జనించే అవకాశముంది ఏమంటే, భూమికంటె సూర్యునికి దగ్గరగా నున్నశుక్రుడు పరిమాణంలోకూడా రమారమి భూమిని పోలిఉంద సూర్యసామీప్యంచేత శుక్రునిలో తాపక్రమం భూమిలోకంటె ఎక్కువగా నుండాలి అందుచేత, భూమిలో మనమెరిగిన జీవంవంటి జీవం ఒక్క కుజునిలోతప్ప మరేగ్రహంలోను మనగల అవకాశమేలేదు అదే కుజుని ప్రత్యేకత విజ్ఞానులు తీవ్రంగా కుజుని పరిశీలించడానికి కూడా అదే కారణం

ఆకాశంలో మనకతిదగ్గరగానున్న మూర్తి చంద్రుడు చంద్రుని, తరువాత అధమం 15 సంవత్సరాల కొకసారైనా మన కతిదగ్గరగా వచ్చే గ్రహం కుజుడు మన కత్యంత సమీపంగా నున్నప్పుడు కుజునిదూరం 3½ కోట్లమైళ్లు కుజగోళవ్యాసం 4200 మైళ్ళు, భూగోళపు నిడివిలో సుమారు సగం కుజుని బరువు భూభారంలో పదియవవంతు దానిదినం —అంటే ఆత్మప్రదక్షిణానికి పట్టేకాలం 24½గంటలు, అనగా, సుమారు మనదినంతో సమానం సూర్యుని చుట్టు ఒకప్రదక్షిణం చేయడానికి పట్టేకాలం 687 రోజులు, అదే కుజలోకంలో సంవత్సర ప్రమాణం కుజలోకంలో ఋతువులున్నాయి ధ్రువాలవద్ద తెల్లటిటోపీలు ఏర్పడుతూం

కుజుడు





అయితే, ఈ ధ్రువాల వద్దనున్న పదార్థ మేమిటో తెలిసికోడానికి తీవ్రమైన పరిశోధనలు చేసినవారిలో చికాగో విశ్వవిద్యాలయ భూగోళ శాస్త్రజ్ఞుడైన గెరార్ట్ పి కుయిపర్ ఒకరు కుజున్ని యొక్క పరకోణ(Infra red) వర్ణపటాన్ని తీసి దానిని పరిశీలించి, ధ్రువాల వద్దనున్న పదార్థం నీరు గడ్డ కట్టగా ఏర్పడిన మంచుకంటె వేరొండు కాజాలదని, అతను నిర్ణయించేడు కాని, అవి పెద్దమంచు కొండలనుకొనడాని కవకాశంలేదు శీతకాలంలో పొగమంచవలె వ్యాపించి, వేసవి ప్రవేశింపగానే సూర్యుని వేడిమికిఅవివిడిపోతాయి

[చిత్ర వివరణ: 1956లో భూమికి సమీపతమంగా 3½ కోట్ల మైళ్ల దూరంలోనుండు కుజునిస్థానం]

డడం, మాయమౌతూండడం కనిపిస్తుంది శీతాకాలాంతంలో ఈ టోపీలు సుమారు 40 లక్షల చదరపుమైళ్ళ ప్రదేశాన్ని ఆక్రమిస్తాయి తరువాత క్రమంగా అది బ్రద్దలై మాయంకా ప్రారంభిస్తుంది కాని వేసవిలోసైతం పూర్తిగా మాయంకాక దేదీప్యమానంగా ధ్రువంవద్ద తెల్లటి మచ్చ కనిపిస్తునే ఉంటుంది

వేసవి సమాప్తంకాగానే విరళ మేఘాలు గోచరిస్తాయి అవి ధ్రువప్రాంతాలనే కాక క్రింది భాగాలను సైతం కొంతవరకాక్రమిస్తాయి ఆమేఘాలక్రింద టోపీఏర్పడుతునే ఉంటుంది క్రమంగా మేఘాలు విచ్ఛిన్నమై టోపీ ఉజ్జ్వలంగా కనిపిస్తుంది

ఈ చక్రీయక్రమంలో మార్పులు ఏడాదివెంబడి ఏడాదిని జరుగుతునే ఉంటాయి కాని, వాటి వైశాల్యం నియతంగా నుండదు అది ఏటేటా మారుతుంది సూర్యుని మచ్చల 11 సంవత్సరాల చక్రాన్ని ఈ మార్పులు అనుగమిస్తాయని కొందరి మతం

మన భూమిలో మూడు వంతులు నీరు ఒకవంతు మాత్రమే నేల ఉంటే కుజునిలో మూడువంతులు నేల ఉన్నట్లు విజ్ఞానులు నిర్ణయించ కలిగేరు ఆభాగమంతా ఎర్రఎర్రగాను పసుపుపచ్చగాను కనిపిస్తుంది పెద్ద ఎడారులు కుజతలాన్ని వ్యాపించియున్నాయని ఆంగ్ల భూగోళజ్ఞుడైన సర్ జాన్ హెర్షన్ మొదట ప్రతిపాదించాడు తరువాతి పరిశోధనా ఫలితాలు ఆ భావాన్ని బలపరిచేయి ధూళి తుపానులు మన ఎడారులలో చెలరేగినప్పుడు పైకెగసిన ధూళిమేఘమట్లు క్రమ్మిన విధంగానే కుజలోకంలో సైతం రంగురంగుల ధూళిమేఘాలు అప్పుడప్పుడు కనిపించి మాయ మౌతుంటాయి వివిధ పరిశోధనల మూలంగా లెమొనైట్, ఫెల్‌సైట్ మొదలైన ఖనిజాలు ఇసుక కుజతలం పైనున్నట్లు రుజువయింది అందుచేత కుజనిలో అధికభాగం ఎడారులని నిర్వివాదంగా చెప్పవచ్చును

భూమి కున్నట్లే కుజునికి వాతావరణముంది కుజ వాతావరణంలో ఉదజని హీలియం వాయువులుండ డానికి అవకాశంలేదు ఏమంటే, కుజుని భారం భూభారం కంటె

తక్కువకావడంచేత, తేలికైన ఈ రెండు వాయువులను పట్టి ఉంచగల బలం కుజునికి లేదు, ఆ వాయువులలోని అణువులు సహజమైన నిరంతర సంక్షోభంలో చాలకాలం పూర్వమే కుజునినుండి పలాయన మొంది ఉండాలి ఆమ్లజనిని కనుగొనడానికై మౌంటువిల్సన్ అబ్జర్వేటరీలో చేసిన పరిశోధనలన్నీ ఇంతవరకు నిష్ఫలమయేయి రవ్వంత ఆమ్లజనైనా — అంటే మన వాతావరణంలో నున్నదానిలో సహస్రాంశమైనా — కుజవాతావరణంలో కనిపించలేదు ఇక ఓజోన్ వంటి వాయువులు స్వేచ్ఛగా ఉండే అవకాశంలేదని రసాయనికంగా నిర్ణయించవచ్చును నిష్కర్షగా కుజునిలో నున్నదని చెప్పగల వాయువు కార్బన్‌డైఆక్సైడ్ (బొగ్గుపులుసువాయువు) భూమిలోనున్న కార్బన్‌డైఆక్సైడ్‌కి రెండింతలైనా కుజ వాతావరణంలో నున్నట్లు వర్ణపటమాన పద్ధతులపై కుయిపర్ విజ్ఞాని నిర్ణయించేడు

నీటి ఆవిరిని గురించి ఇదమిద్ధమని చెప్పలేమంటారు విజ్ఞానులు కాని కుజవాతావరణంలో నీటి ఆవిరి ఎక్కువగానే ఉన్నదని వర్ణపటమాపనం వల్ల 1908 లో విజ్ఞాని స్లిఫర్ నిర్ణయించేడు 1937 వ సంవత్సరంనుండి మౌంట్‌విల్సన్ విజ్ఞానులు కుజుని సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తున్నారు మన వాతవరణంలో నున్న నీటి ఆవిరిలో నూరవ భాగంకంటె కుజునిలో పొడగట్టలేదని వారి నిర్ణయం అదే సమంజసమేమో! భూమిలో కంటె కుజునిలో నేలభాగం ఎక్కువకావడం చేత కుజ వాతావరణంలో సాపేక్షంగా నీటి ఆవిరి స్వల్పమంటే ఆశ్చర్యానికేమీలేదు ఏమైనప్పటికి కుజునిలో చాలాభాగం నీరులేక బీడువారిందనీ కుజగ్రహం శుష్కావస్థలో నుందనీ విజ్ఞానులలో చాలామంది అభిప్రాయ పడుతున్నారు

అయితే, కుజవాతావరణంలో ప్రధానంగా నున్న వాయువు వేమిటి? ఎక్కువ బరువు కలిగి జగత్తులో అదనంగా వ్యాపించి రసాయనికంగా జడమైనవై వర్ణపటమాపకాలకు దొరకని లక్షణాలు గల వాయువై యుండాలి అట్టి వాయువులలో ముఖ్యమైనది నత్రజని మన వాతావరణంలోనే ఐదింట నాలుగుపాళ్ళు నత్రజని ఉంది అదే కుజ వాతావరణంలో సైతం ఎక్కువగా వ్యాపించి ఉండాలి దానితో పాటు కార్బన్‌డైఆక్సైడు పొటేసియం యొక్క రేడియోధార్మిక ఐసొటోపు విచ్ఛిన్న మైనపుడు జనించు ఆరాను కొద్దిగా కలిసి ఉండవచ్చు

కుజ వాతావరణ భౌతిక నిర్మాణాన్ని తెలిసికోడానికై రంగురంగుల ఫిల్టరులతో కుజుని ఛాయాచిత్రాలు తీసేరు వాటివల్ల తెలియవచ్చిన విషయాలలో ఒకటేమనగా కుజ వాతావరణం హ్రస్వతరంగ దైర్ఘ్యంగల నీలం నీలలోహితం అతినీలలోహితం మొదలైన కిరణాలకు పారదర్శకం కాదని కాని, అప్పుడప్పుడు మాత్రం నీల కాంతిలో కుజతలం స్పష్టంగా కనిపిస్తూ ఉంటుంది ఆ వాతావరణంలో సూక్ష్మకణరూపంలో ద్రవ్యం తేలుతూ ఉండవచ్చు అది సాధారణంగా నీలకాంతిని హరిస్తుంది అప్పుడప్పుడాకణ సమూహాం చెదరిపోవచ్చు అప్పుడు నీలకాంతి కుజునినుండి వెలువడుతుంది అయితే ఆకణాలెట్టివో నిర్దిష్టంగా చెప్పలేము అవి కార్బన్‌డైఆక్సైడ్ యొక్క సూక్ష్మ స్ఫటికాలు కావచ్చు లేదా మన మేఘాలలో తేలియాడు మంచు స్ఫటికాల వంటివైనా కావచ్చు

కుజునిలో ప్రధానంగా మూడురకాల మేఘాలున్నాయి నీల మేఘాలు, పసుపు పచ్చటి మేఘాలు, తెల్లటి మేఘాలు నీల మేఘాల సంగతి స్పష్టంగా తెలియదు పసుపు ఎరుపు కాంతులలో మాత్రమే పసుపు పచ్చటి మేఘాలు కనిపిస్తాయి ఎడారులలో దుమారం రేగినప్పుడేర్పడు ధూళి మేఘాలు కావచ్చునది సూక్ష్మమైన మంచు స్ఫటికాలతో ఏర్పడినవి తెల్లమేఘాలు కావచ్చు ఈ భావానికి బలమిచ్చే సందర్భమొకటి లేకపోలేదు సూర్యునికి కుజుడు మిక్కిలి దూరంగా నున్నప్పుడే తెల్లమేఘాలు ఎక్కువగా ఏర్పడుతాయని స్పష్టమైంది అట్టి సమయంలో సూర్యరశ్మి ప్రభావం తగ్గి, నీటిఆవిరి మంచుస్ఫటికాలుగా ఘనీభవించడానికి అనుకూల పరిస్థితు లేర్పడతాయి ఈ మేఘాలు సుమారు 20 మైళ్ళ ఎత్తువరకు పైకెగయగలవు

మన వాతావరణ ప్రేషాన్ని సామాన్యంగా, 76 సెంటీమీటర్లులేక 30 అంగుళాల పాదరసపుయెత్తు నిరూపిస్తుంది దానిమూలంగా ప్రతి చదరపుటంగుళం సుమారు 5 వీశల బరువును మోస్తుంది కుజ వాతావరణ ప్రేషం 6 సెంటీమీటర్లు లేక సుమారు 2½ అంగుళాల పాదరసపు యెత్తు ఉండవచ్చునని 1907 వ సంవత్సరంలో విజ్ఞాని లొవెల్ ఊహించేడు అంటే కుజతలంలో ప్రతి చదరపు టంగుళాన్ని అరవీశ కంటె తక్కువ బలంతోనే అచ్చటి వాతావరణం నొక్కుతూంది ఈ విషయ సత్యాన్ని కుజపరిశీలకులలో చాలామంది స్థిర పరుస్తున్నారు

కుజవాతావరణ తాపక్రమాన్ని తెలుసుకొనే అవకాశం చాలాకాలం వరకు కలిగింది కాదు కాని 25 30 ఏండ్ల క్రిందట సున్నితమైన తాపక్రమాపకాల నుపయోగించి కుజ తాపక్రమాన్ని కొందరు విజ్ఞానులు కనుగొన్నారు. మన భూమియొక్క సగటు తాపక్రమం రమారమి 60డి ఫారన్ హైట్ కుజ వాతావరణపు సగటు తాపక్రమం 0డి కంటె సుమారు 40డి ఫారన్ హీట్ తక్కువ ఆ తాపక్రమం వద్ద పాదరసం గడ్డకట్టి ఘనీభవిస్తుంది వేసవికాలంలో సూర్యునికి కుజుడతి సమీపంగా నున్నప్పుడు మధ్యాహ్న తాపక్రమం 70డి ఫా॥ వరకుంటుంది నల్లటి ప్రదేశాలలో అది 80డి ఫా॥ వరకు వెళ్ళవచ్చును సూర్యుని కతి దూరంగా నున్న సమయంలో మధ్యాహ్న తాపక్రమం నీరు ఘనీభవించు తాపక్రమం అంటే 32డి ఫా॥ కంటె ఎక్కువుండదు రాత్రివేళలందు వాతావరణం బాగా చల్లారి తాపక్రమం 70డి ఫా॥ వరకు తగ్గవచ్చును దైనందిన తాపక్రమంలో ఇంతవ్యత్యాసముండడానికి కుజునిలో వాతావరణ అల్పత్వం ముఖ్యకారణం పగటిపూట సంపాదించిన సౌరవేడిమిని భద్రపరచగల సామర్ధ్యం కుజవాతావరణానికిలేదు అందుచేత దీర్ఘరాత్రులందు ధ్రువాల వద్ద తాపక్రమం 0డి ఫా॥ కి 150డి తక్కువగా కృశిస్తుంది అంటే గరిష్ట కనిష్ట తాపక్రమాల వ్యత్యాసం కుజలోకంలో 250డి ఫా॥ వరకుంటుంది

కుజలోకంలో ధ్రువాలవద్దనున్న టోపీలు,ఎడారులుకలిసి ఐదింట నాలుగు భాగాలు కుజ తలాన్ని ఆక్రమిస్తాయి మిగిలిన ఐదవవంతు భాగంలో నల్లటి ప్రదేశాలు, వివిధ ఆకారాలలో నున్నాయి అవి నిత్యం అదే విధంగా నుంటూన్నప్పటికి, కొన్నిటి ఆకారాలు మాత్రం అప్పుడప్పుడు మారుతుంటాయి నల్లటి ప్రదేశాన్ని ఆనుకొనియున్న తెల్ల కుజభాగం ఒకప్పుడు నల్లవారి అదేవిధంగా కొన్నినెలలు, ఏండ్లు కూడ ఉంటుంది దానికి కారణం తెలియదు కాని ఒక ఊహాఏమిటంటే వృక్షవికాసానికనుకూలమైనప్పుడు ఎదోవిధమైన మొక్కలు ఆ తెల్లని ప్రదేశాలలో పెరుగుతాయని అది పెరుగుతూన్నంతవరకాభాగం నల్లగా కనిపిస్తుందని అవి నశించగానే నలుపు కూడ పోతుందని కొందరు విజ్ఞానుల ఉద్దేశం

ఈ నల్లటి ప్రదేశాలలో కాలాను సారంగా మార్పులు వాటిల్లుతున్నాయి? విజ్ఞానులు కనిపెట్టి నప్పటినుండి, కుజలోకంలో వృక్షసంతతి వర్ధిల్లుతున్నదన్న భావం బలంకాజొచ్చింది నల్లభాగాలు కేవలం నల్లగానుండక, వేర్వేరు కాలాలలో వేర్వేరుఛాయలను ప్రదర్శిస్తాయి, ఒకప్పుడు నీలంగాను ఒకప్పుడు ఆకుపచ్చగాను మరొకప్పుడు ధూళి వర్ణంగాను ఉంటాయి అంతేకాక, ఈ మార్పులకు ధ్రువాలవద్ద టోపీలు వైశాల్యంలో వాటిల్లు మార్పులకు సంబంధ మున్నట్లుంది ఐనప్పటికి కుజునిలో నున్న స్వల్ప వాతావరణ ప్రేషంచేతను అత్యల్ప నీటి పరిమాణం చేతను ఈ మార్పులకు కారణం వ్యవసాయం అనడానికి అంతగా అవకాశంలేదు

ఇట్టి నల్లటి మచ్చలేమైయుండవచ్చునో ముందుగా నిర్ణయించాలి అవి సముద్రాలుకాని సరస్సులుకాని కావు జలాశయాలైతే ఒకప్పుడైనా అవి సూర్యరశ్మిని ప్రతిబింబించి ఉజ్వలంగా కనిపించాలి అవి వృక్షసమూహాలతో నిండిన అడవుల వంటివనుకొందా మంటే పరశోణ కాంతిని అవి పరావర్తించవు, మనవృక్ష సంతతి పరశోణ కాంతిని మిక్కుటంగా పరావర్తిస్తుంది అంతేకాక వృక్షానిక జీవమైన క్లోరోఫిల్ అను పదార్ధం వాటిలో నున్నట్లు కనిపించదు కాబట్టి, పెద్దవృక్షాలకు కుజునిలో తావులేదు కాని చిన్న మొక్కలు, ఎట్టి వాతావరణ వ్యత్యాసాలనైనా భరించగల మొండి జాతికి చెందినవి, కుజునిలో పెరుగుతూండ వచ్చును అట్టిమొక్కలు కాలక్రమంగా జనించి పెరిగి నశిస్తూండ వచ్చును

అన్నిటి కంటె ముఖ్యమైనవి కుజునిలో "కాలువలు" 1877 వ సంవత్సరంలో కుజుని శ్రద్ధగా పరిశీలించిన విజ్ఞాని షియాపరెల్లి, కుజతలంపై సన్నటిగీతను చూచి కుజలోక జీవులచే నిర్మింపబడిన కాల్వలు కావచ్చు నని అభిప్రాయపడ్డాడు అప్పుడు విజ్ఞానలోకంలో కలవరం బయలుదేరింది ముందొకసారి సూచించినట్లు, అనుకూల భౌతికావస్థలచేతనే గ్రహాలలో జీవం పుట్టకలిగితే, అట్టి అవస్థలు పూర్వమెప్పుడో కుజునిలో ఉండాలనీ, ఆ సమయంలో జీవం పుట్టియున్నట్లయితే, అది, ఏదోవిధంగా వర్ధిల్లడానికే ప్రయత్నిస్తూ ఉంటుందని భావిస్తూన్న విజ్ఞానులు ఈ కాలువలను జీవుల నిర్మాణ శక్తికి తార్కాణంగా గ్రహించేరు భౌతిక విపర్యయాలను ప్రతిఘటిస్తూన్న మేధావులైన జీవుల, వాతావరణ తాపక్రమం తగ్గుతూంటే నేలలో బొరియలుచేసికొని ,కుజతలం క్రింద నివాసమేర్పచుకొన్నారనీ, వ్యవసాయానుకూల కాలంలో పైకి వచ్చి గింజలు పండించు కొన్నారనీ ఒకవాదముంది

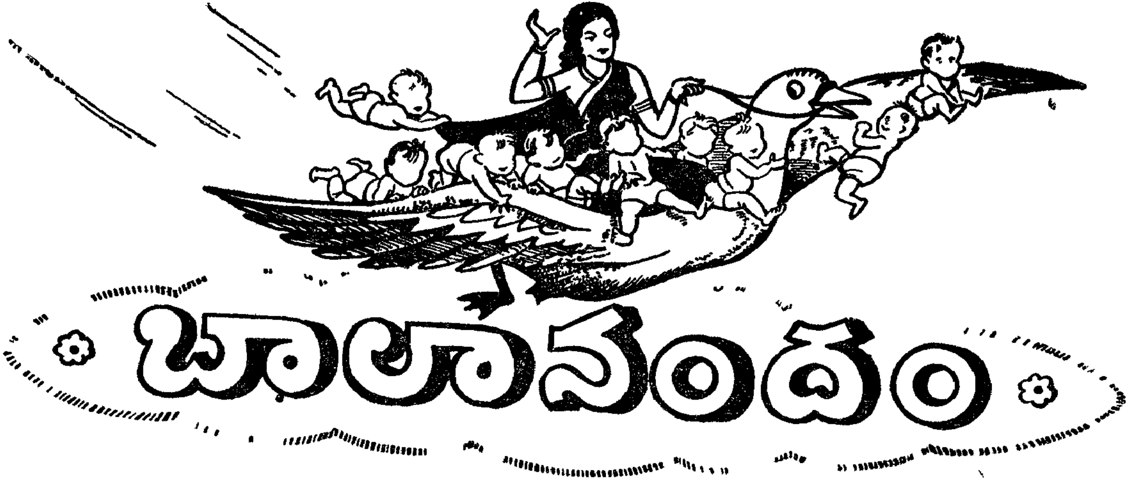
అందుచేత షియాపరెల్లి ప్రకటించిన విషయాన్ని మహానందంగా ఆమోదించేరు

కాని, ఆ భావం అట్టేకాలం మనలేదు ఏండ్లతరబడి శ్రద్ధగా సూక్ష్మంగా కుజుని పరిశోధించిన విజ్ఞానులు 'కాలువలు' కనబడలేదని నిష్కర్షగా చెప్పేరు పరిశోధనా సామర్థ్యాన్ని ఎక్కువ చేసినకొద్దీ ఋజురేఖలుగానను కొన్నవి చిందరవందరగా నున్నట్లు స్పష్ట మైయింది దీని విషయమై ఒక ప్రయోగం కూడ చేసేరు వంకర గీతలతో తయారుచేసిన ఒక పటాన్ని చాలదూరంగా నుంచి దాని ప్రతికృతిని వ్రాయమనగా అందరూ సరళ రేఖలతో చిత్రాలను నిర్మించేరు అదే విధంగా షియాపరెల్లి చూచిన 'కాలువలు' ఊహా జనితమని కొందరి అభిప్రాయం లొవెన్ అబ్జర్వేటరీ డైరక్టరైన ఇ సి స్లిఫర్ వంటి ఖగోళజ్ఞులు కుజునిలో నున్నవి కాలువలే అను భావాన్ని విశ్వసించు వారును ఉన్నారు

ఇంత వరకు నిజం తేలలేదు కాని 1956 వ సంవత్సరంలో భూమికి రాగలిగినంత దగ్గరగా కుజగోళం వస్తుంది అప్పుడు మౌంట్ విల్సన్ అబ్జర్వేటరీలోని 100 అంగుళాల దూరదర్శినితో కుజుని నిర్విరామంగా పరీక్షించడాన్నికేర్పాట్లు జరుగు తున్నాయి ఆ కాలంలో వాతావరణం కూడా అనుకూలించి కుజుని స్పష్టంగా చూపెట్టిన పక్షమందు కుజునిలో కాలువలున్నాయో లేవో నిర్ణయించడానికి అవకాశం కలుగుతుంది

కుజులోకంలో జీవముందా లేదా అను ప్రశ్నకు సరియైన సమాధాన మింతవరకు రాలేదు ఎట్టి దూరదర్శినితో పరిశీలించి నప్పటికి జీవులు గోచరింపరు కాని జీవులచే నిర్మింపబడి విస్తార వ్యాప్తిచెందిన పెద్ద నిర్మాణాల ఉనికిని కనిపెట్ట కలిగితే జీవ వికాసానికి వాటిని తార్కాణాలుగా భావించడానికి అభ్యంతరముండదు అందుచేతనే 1956 వ సంవత్సరానికై విజ్ఞానులు నిరీక్షిస్తున్నారు





ఊహాలు

శ్రీ ఎల్ ఎం బాబూ

అమ్మా! అమ్మా ! నే
ఆడే బొమ్మా మీద
అక్కా చెల్లీ నీవూ
అన్నా పాపా బేబీ
అంతా కలిసి ఆనందంగా
ఆకాశానికి ఎగిరి వెళ్ళితే—

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీవెలాగుంటుందంటావమ్మా ?

రాజూ రమా రెక్కల చివర
రాధా రమణా రెక్కల మధ్య
లక్ష్మి లలితా రెక్కల మొదట
విమలా కమలా రెక్కల ముందు
బాబా అందరి మధ్యలో నీవు
బాతూ పైని కూర్చొని ఉండగ
ఆకాశానికి ఎగిరి వెళ్ళితే —

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీవెలాగుంటుందంటావమ్మా ?

తోటలు బాటలు ఎన్నో చూస్తూ
పేటలు కోటలు అన్నీ చూస్తూ
నదులూ సంద్రము వరుసగ దాటి
అడవులు కొండలు అన్నీదాటి
ఆకస వీధిని ఆనందంగా
చంద్రుని యింటికి ఎగిరి వెళ్ళితే –

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీ వెలాగుంటుందంటావమ్మా

ఎండా వేడికి తాళాలేక
ఎదురూ గాలికి వేగాలేక
బాలలమంతా భయపడుతుంటే
బుజ్జగించి పైటా చెంగును
మాపై కప్పి ఆకాశానికి
తీసుకు వెడితే —

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీ వెలాగుంటుందంటావమ్మా ?

ఏడూరంగుల బాటా మీదుగ
పాడూ కొంటు ఆడూ కొంటు
మేఘా బాలల బొమ్మా కొలువులు
ఆనందంగా చూచుట కొరకు
ఆకాశానికి ఎగిరి వెళ్ళితే —

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీ వెలాగుంటుందంటావమ్మా ?

తళతళ లాడే తారా బాలలు
కళకళ లాడే నవ్వుల బాలలు
మిలమిల మెరిసే మెరపూ బాలలు
వెన్నెల వీధిలో ఎదురూ వచ్చి

విందుకు రండని ఆహ్వానించి
పాటలు పాడి నాట్యంచేస్తే —

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీ వెలాగుంటుందంటావమ్మా ?

మేఘాలను వరుసగ పేర్చి
మేడలవలె గోడలు పెట్టీ
బొమ్మారిల్లును చక్కగ కట్టీ

బొమ్మా లన్నియు అందులో ఉంచి
సన్నని కుంచెతొ రంగులు వేసీ
చక్కని చుక్కల జతగా జేరి
పాటలు పాడి ఆటలు ఆడితే —

ఎలాగుంటుందంటావమ్మా ?
నీ వెలాగుంటుందంటావమ్మా ?



మంచి అమ్మ — మామిడమ్మ

శ్రీ బి వి నరసింహారావు

అమ్మలాగ అగుపిస్తుం
దామామిడి చెట్టు నాకు,
కొమ్మ కొమ్మ నందముగా
కోటిచిన్న బిడ్డలతో॥

అటుకదలదు, ఇటుకదలదు
ఆయాసం బసలెరుగదు,
ప్రక్కల కెంతో దూరము
పరచుక నిలుచుండి ఎపుడు ॥అ॥

కన్నబిడ్డ లందరినీ
కడు గారా బమునబెంచి
జగతి జనుల పాలజేసి
వగవక తానొకతైనిలు॥చ॥

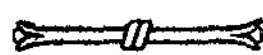
ఎండబడిన వారందరి
నెంతొ ప్రేమ చేరబిలిచి
నీడనొసగి, సేదదేర్చి
నిర్మలమతి నిలిచి యుండు॥అ॥

కన్నబిడ్డ లందరెదిగి
మిన్నునంటు వృక్షములుగ
తరతరాల నిలిచి, సేవ
తప్పక చేయాలనుకొని॥అ॥

కనికరమెరుగని లోకము
కట్టెలకై బొగ్గులకై
పట్టితనను బాధిస్తే
పాపం, ఏమనుకోదు॥అ॥

బ్రతుకంతయు సేవకొరకె
బాగుగ నర్పించు తల్లి
మృతినందియు సేవకొరకె
మేనొసగెడు కల్పవల్లి॥అ॥

త్యాగము, ఓరిమి, ప్రేమయు
బాగుగ నెరిగిన తల్లీ
అంచితముగ పేరుగన్న
మంచిఅమ్మ — మామిడమ్మ. ॥అ॥



ఎండు మెరపకాయలు — పచ్చి మెరపకాయలు

వు రామమోహన్

కారం— కారం— కారం

"వచ్చాన్రోయ్ మళ్ళీ నన్నువద్దన్నా నేను వస్తూనే వుంటా నాతో మీకనవసరపు పనులున్నా, నన్ను మాత్రం మీరు ఉపయోగించకుండా మాత్రం ఉండలేరు నాచరిత్ర హిందూదేశ చరిత్రలోనేగాక ప్రతిఉష్ణమండల ప్రదేశపు చరిత్రలన్నిటిలోను మొదటిరకంగా మెరుపు కలిగిస్తూ ఉంటా నేను ఎట్టగా, తలబిరుసుతో ఉంటా అందుకే నేను క్రిందభాగం సన్నగా వున్నా తొడిమ దగ్గర లావుగా ఉంటా నేను టోపీదాసునని అంటారు నాకునేనే 'తొడిమ' అనే టోపీను పెట్టుకున్నా గానీ మీకందరికు మాత్రం టోపీవేయను ఏమంటే నేను 'Danger' దానినని ఎరుపురంగు కలిగియుండి చెపుతూంటా నా సవితి పచ్చిమెరపకాయ మాత్రం నిజంగా టోపీదాసే ఈ విషయం మీకు కనబడుతూనే వుందిగా మళ్ళీవున్నమాట అంటే వుడుకెక్కువ నా వుపయోగం మీకందరికి తెలిసియున్నప్పటికి, వంశమర్యాదని బట్టి పరిచయం చేసుకుంటున్నాను అంతేకాని 'స్వంతడబ్బా' వాయించుకొనేందుకు మటుకుకాదు నాజాతి పచ్చిమెరపకాయి అల్లాకాదు యేమీ యెరుగని దానివలె బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగ కదలకకూర్చుండి తడి గుడ్డలతో గొంతుకలు కోస్తుంది అటువంటి దాన్ని నమ్మొద్దని మీకు వేరే చెప్పనక్కరలేదు

"నాపైన చేయివేస్తేచాలు గలగలమంటూ 'లోకోపకారం' కోసం కారంగా తయారవుతాను మీ కంత కష్టం లేకుండానే ఒక్కదెబ్బకే కారముగా తయారవుతాను నేనూ పచ్చిమెరప కాయతోపాటు మొదట స్నేహం చేస్తూ వచ్చాను పుట్టుకనుంచ అన్యోన్యంగా వుండి పెరిగాము కాని ఏంలాభం? దానిపద్ధతి నాకువాగుండక దాని పాపం పండిన తరువాత నేను తయారయ్యాను దాన్ని రూపు మాపడానికి ఈ విషయంలో భగవంతుణ్ణే నే నన విషయం మీకు స్ఫురించక మానదంటాను ఏమంటే 'పాపం' పండితేనేగాని భగవంతుడు పుట్టడు కాబట్టి మామిడి కాయతో బాటు నన్ను జతపరచి ప్రతి సంవత్సరము మహాశ్రద్ధగ న సేవ చేస్తూ వుంటారు

"'దిక్కు లేనివారికి దేవుడే దిక్కని' నన్ను ఏ 'ఆధరవు' ఆధారంగా లేకపోతే నన్నుపయోగిస్తూ వుంటారు కాబట్టి నేను భగవద్వంశ కలిగినదాన్నే నన్ను మరిగిన నాభక్తులను నేనెన్నివిధాలుగానో రక్షిస్తూవుంటా 'చద్ది - అన్నం - ఆవకాయ' అని నాకు పెట్టింది పేరు పూర్వాచారంలోకూడా పాశ్చాత్యులను మన దేశంలోనికి రానీయకుండా చేయగలను బ్రిటిషు వారిని ఓడెక్కించి పంపాలంటే మీరంత శ్రమపడ్డారు గాని, నన్ను జతపరచి వారికి విందులు ఏర్పాటుచేసినట్లైయితే యెక్కడుండేవారో తెలసేది నాకు సవితిగా 'తీపి' వచ్చి పాడుచేసింది వాళ్ళని 'స్వీట్' అంటూ దేవాలయాలైన కాఫీ హోటల్సులో తయారై 'టీ పార్టీలకు వస్తూ వాళ్ళని యిన్నాళ్ళు వుంచింది

"కారం షడ్రసోపేతాల్లో ఒకటి యని పండితులందరు ఒప్పుకొన్న విషయమే కాబట్టి నావుపయోగం వంట విధానాల్లోనేగాక 'రుచి' పదార్థాల్లో కూడా పరిపూర్తిగా వుందన్నమాట అంతేకాదు నేను దేశభక్తుణ్ణి అని దృఢ పరచు కొన్నాను పూర్వం శత్రువులపై నన్నుపయోగించి వాళ్ళకళ్ళల్లో 'కారం' వెదజల్లి అనేక కార్యాలు సాధించుకొన్నారు

'యింతకీ చెప్పవచ్చిందేమంటే 'జ్ఞానిహుతాశనుండు' అన్నట్లు నాజ్ఞాని పచ్చిమెరపకాయ నాకుపోటీగా నిలస్తూ వుంటుంది చివరకదే నీర్గి చస్తుంది 'ఏమిలేనివిస్తరి యెగిరెగిరి పడుతుంది అన్నివున్న విస్తరి అణగి అణగి యుంటుం'దని మీకు తెలుసు పచ్చిమెరపకాయ ఖరీదులో కూడా చాలాయెక్కువే పైగా శాశ్వతంగా నిలవనూలేదు మాయిద్దరి తేడా చెప్పాలంటే • 'జైన-బౌద్ధ' మతాలు వుపమానంగా సరిపోతాయి నేను బౌద్ధ మతాన్ని - బౌద్ధ మతం త్వరగా వ్యాపించిందంటే కారణం ఏమిటి? దాని సూత్రాయి చాలా సులువుగాబట్టి, అల్లాగే నన్నుపయోగిం

చటం కూడా చాలాసులువు నేను ఖరీదుతక్కువ. శ్రమ కూడ నాకోసం పడక్కర్లేదు మన్నిక కలిగి యుంటాను

"తీపి తినేవాడికఠరం చాలా సున్నితంగా మృదువుగా వుంటుందంటారు ఈ వుసూరు మియాంవారి కాలంలో వుసూరు మంటూ, చెప్పే బోధనలు ఎవరికి వినపడతాయి? గట్టిగాఅరిస్తే నీరసంతో అన్నంలేక అలమటించే వారికి కూడా వినపడుతాయి కాబట్టి 'కారం' తినేవారు కావాలని వేరేచెప్పాలా? భక్తుల మనుకొనేవారు 'మీ ఉప్పు-కారం' తింటున్న మేము ద్రోహం చేస్తామా అంటారు కాని మీ తీపి తినే మేంచేస్తామా అంటారా? ఈ ప్రకారంగా నాకు పోటీలు రావటం యేమీ బాధుండలేదు

"ఒక పులివిస్తరాకు కోసం ఏదైనా కుక్క వెడితే దానివెనకాలే మరోకొన్ని కుక్కలు వెంటపడతాయి అవి పోట్లాడు కొని దాన్ని కాస్తా చంపుతాయి అట్లాగే బుద్ధిమంతులు మానవులుకూడా ఒక ప్రతిభకోసం వంతులు పడి నానాగం చేసుకొంటారు యీ పాడుబుద్ధి చాలా నీచపు జాడ్యం అలాగే నావిషయంలో కూడా జ్ఞాతిగా పచ్చిమిర్చి సవితిగా తీపి చేరి నానావిధాల గడ్డి తినిపిస్తున్నాయి 'ఎవరి ధర్మంవారు నెంవేర్చుకొంటే పేచీ – పూచీలురావ' న్నాడు ఒకపెద్ద వేదాంతి మరి మాబాధలు ఎలా తీరుతాయో?

శలవు

మీ అభిమాని

"ఎండుమెరపకాయ"



★ తండ్రిని మించిన కొడుకు ★

• నిష్టల బ్రహ్మజీ •

పూర్వం పార్వతీపురం పరిసరాల్లో ఒక షావుకారు వుండేవాడు అతనిపేరు కనకయ్య కనకయ్యకు మొదట్లో పెద్ద ఆస్థి పాస్థులేమీ లేవు చిన్న కిరాణా దుకాణం పెట్టుకుని పప్పూ వుప్పూ అమ్ముకుంటూ వుండేవాడు కాని కనకయ్యకు వర్తకంలో అఖండమైన ప్రజ్ఞ వుండేది తన దుకాణం దాటి యెవర్నీ వూరికనే పైకి పోనిచ్చేవాడుకాదు కమ్మగా కబుర్లు చెప్పేవాడు నమ్మకంగా లాభం లాగేవాడు కానీకి కొన్న వస్తువ అణా చెప్పేవాడు వాళ్ళు కాదూ పోదూ అంటే, "అంతకింటె తక్కువ కిస్తే మేం బ్రతకడం యెలాగ బాబయ్యా! కొనుబడి ధరే మూడుకానులండీ! అదైనా మీకు కనక యిచ్చేద్దామనుకుంటున్నాను, మూడు కాన్లకి తీసుకోండి, ఇంకొకళ్ళకయితే ఛస్తే ఈ ధరకి యివ్వను మరెవ్వరి చెవిలోనూ వూదకండేం, వాళ్ళంతా నాపీక పిసికేస్తారు" అనేవాడు తర్రాయి బుర్రాయి తాటికాయనేవాడు మొత్తంమీద యెలాగో ఒకలాగ వాళ్ళని ఆధరకి ఒప్పించేవాడు వాళ్ళు ఒకటి కావాలంటే తను నాలుగు తీసుకోమని సలహా యిచ్చేవాడు మర్నాటివరకూ ఆలోచిస్తే మంచిసరుకు చెల్లిపోతుందనేవాడు వాళ్ళు నసిగినట్లయినా బలవంతం చేసి కనీసం రెండయినా కట్ట బెట్టేవాడు

ఇలా కొన్నాళ్ళవరకూ కంటికి కునుకు లేకుండా కష్టించాడు ఎలాగైతేనేం క్రమంగా కిరాణా దుకాణానికితోడు ఘనమైన బట్టల దుకాణం. కూడా లేవదీసేడు దాంతో నక్కనడుం తొక్కేడు నాలుగు లక్షలరూపాయలు ఆర్జించి పోసుకున్నాడు, రెండు మేడలు కట్టుకున్నాడు ఆవూళ్ళో కల్లా ఘరానా వర్తకుడనిపించుకున్నాడు కాలిమీద కాలేసుకుని హాయిగా కాలం వెళ్ళబుచ్చుతున్నాడు

ఇది యిలా ఉండగా ఒకసారి, అతను శ్రీకాకుళం వెళ్ళవలసి వచ్చింది శ్రీకాకుళం అక్కడికి యాభై మైళ్ళ దూరంలో వుంది ఉదయం బయ

ఫేరి వెళ్ళి, రాత్రికి యింటికి వచ్చేద్దామను కున్నాడు కనకయ్య కాని తీరా అతనూ బండిలో అడుగు పెడుతూ వుండేసరికి అతని కొడుకు దండయ్య బండరాగాలు పెడుతూ కాళ్ళల్లో పడ్డాడు

దండయ్యంటే కనకయ్యకు పూరంత అభిమానం ముద్దుగా వాణ్ణి "దండూ" అని పిలుస్తూవుంటాడు వాడిమీద ఈగనైనా వాల నివ్వడు అందుచేతనే పదేళ్ళు పైబడ్డాకాని దండయ్య ముద్దులు కురుస్తూ ప్రతీదానికీ పేచీ పెడుతూ వుంటాడు "నేనూ వస్తాను తీసు కెళ్ళూ" అంటూ మొండిపట్టు పట్టాడు

రావొద్దన్నాడు కనకయ్య దండయ్య విన లేదు భయపెట్టేడు, బ్రతిమాలేడు కాని లాభంలేకపోయింది చివరకు యెలాగైతేనేం కొడుకుని కూడా వెంటేసుకుని వెళ్ళేడు అను కున్నకంటె ఆలస్యంగానే వెళ్ళేరు కనకయ్య పూళ్ళో పని మూసుకోడానికి వెళ్ళేడు దండయ్య పూరిమీద తిరగడానికి వెళ్ళేడు నాయంత్రానికి కనకయ్య పని పూర్తికాలేదు మర్నాటి ఉదయం వరకు అక్కడే మకాం చేయ వలసి వచ్చింది దండయ్య చంకలు గుద్దు కున్నాడు కాని కనకయ్యకు మాత్రం కాళ్ళూ చేతులూ ఆడలేదు

అక్కడ వుండిపోతే భోజనం మాట ఏమిటా అని తలక్రిందులయ్యాడు ఆవూళ్ళో తనకు తెలుసున్నవాళ్ళెవరూ లేరు, డబ్బు దండగ లేకుండా కడుపు నింపుకుందామంటే పూట కూళ్ళ యింటికి వెళ్తే డబ్బు ఖర్చయిపోతుంది. మానేద్దామంటే తనకేం బాధలేదు కడుపులో కాళ్ళు పెట్టుకుని ముసుగు తన్నేస్తాడు కాని తన పికకి చుట్టుకున్న గుంటవెధవో? వాడి మాత్రేంచేయడం? ఆలోచించగా, ఆలోచించగా చివరకు అంతు దొరికింది కనకయ్యకు

వెంటనే కొడుకుని పలిచాడు వాడిచేతిలో ఒక్క కానీ పెట్టి "ఒరేయ్! ఈ రాత్రికి మనం యిక్కడే వుండిపోవాలి అందుచాత ఈ కానీ యిచ్చి ఏదయినా కొనుక్కుని తినేసి రారా" అన్నాడు

చూశారా! నాలుగులక్షల రూపాయల ఆసిపరుడైన షావుకారు కొడుక్కి ఒక కానీయిచ్చి యేదైనా కొనుక్కుని తినమన్నాడు ఎంత పిసినారో అర్థమైందా మీకు? అప్పుడే కథ పూర్తికాలేదు సుమండి! ఆ కుర్రాడు అప్పుడేం చేశాడో తెలుసా! కిక్కురుమనకుండా తండ్రి యిచ్చిన కానీ తీసుకుని బజార్లో ఒక మిఠాయి దుకాణం దగ్గరకి వెళ్ళేడు దుకాణం వాడి చేతికి కానీ యిచ్చి "మిఠాయి కావాలి" అన్నాడు

ఆరోజుల్లో అన్నీ చౌక కనుక దుకాణం వాడు ఒక మిఠాయి వుండ యిచ్చాడు కాని కుర్రవాడికి యిది సంతృప్తి నివ్వలేదు రెండు వుండలైనా తింటే కాని కడుపు నిండదను కున్నాడు "కానీకి రెండు మిఠాయి వుండలియ్య వా?" అనడిగాడు

"కట్టదు" అన్నాడు దుకాణదారుడు

"అయితే మిఠాయి నాకు అఖ్ఖర్లేదు" అని యిచ్చేసి తిరిగి కాని తీసుకుని పక్కనున్న పళ్ళ దుకాణానికి వెళ్ళేడు దుకాణం వాడి చేతికి కానీ యిచ్చి నారింజపళ్ళు యిమ్మన్నాడు దుకా ణంవాడు రెండు నారింజపళ్ళు యిచ్చాడు ఇది కూడా ఆ అబ్బాయికి సంతృప్తిగా లేకపోయింది.

తండ్రిని మించిన కొడుకు

"ఏమయ్యా! కానీకి మూడు పళ్ళు యియ్యవా?" అన్నాడు

"ఊహుఁ యివ్వరు" అన్నాడు దుకాణం వాడు

"మూడు పళ్ళయినా ఇవ్వకపోతే యెందుకు? రెండు పళ్ళు నాకేం సరిపోతాయి" అన్నాడు

దుకాణం వాడికి కొంచెం చిరాకు వేసింది "చాలకపోతే మా వూరి పక్కనించి నాగావళి నిరాటంకంగా నిండుగా ప్రవహిస్తోంది వెళ్లి కడుపు నింపుకో" అన్నాడు. ఈమాట వినగానే పట్టరాని సంతోషం వచ్చింది దండయ్యకు. పళ్ళు తిరిగి యిచ్చేసి, "నాపళ్ళు నాకిచ్చెయ్యి త్వరగా" అంటూ దుకాణంవాణ్ణి తొందర చేసేడు దుకాణంవాడు కోపంతో కొర కొర లాడుతూ కానీ గిరవాటేశాడు దండయ్య వెనక్కి తిరిగి చూడకుండా ఏటిదగ్గిరకి దౌడు తీశాడు కడుపునిండా మంచినీళ్ళు యెక్కించేశాడు కడుపు చేత్తో తడుముకుంటూ వెళ్ళి తండ్రికి కానీ యిచ్చేశాడు

కనకయ్య ఆశ్చర్యపోయాడు "ఏంరా, దండూ! కొనుక్కొమ్మని నీకు కానీ యిస్తే యేదీ కొనుక్కుని తినలేదేం? చాలలేదా?" అని అడిగాడు కొడుకుని అప్పుడు దండయ్య యిలా చెప్పేడు.

"అదికాదు నాన్నా! కానీకి మిఠాయి కొనుక్కుందామంటే ఒక్క వుండకంటె యెక్కువ యియ్యనన్నాడు పోనీ పళ్ళు కొనుక్కుందామని వెళ్ళి నారింజ పళ్ళు యిమ్మంటే కానీకి రెండు పళ్ళకంటే యెక్కువ యియ్యనన్నాడు రెండు పళ్ళతో కడుపు నిండదు మూడు యియ్యమంటే నాగావళి ఏటి నీళ్ళు త్రాగి నింపుకో మన్నాడు ఆమాత్రం దానికి కానీ కూడా దండుగ చేయడమెందుకని యేకంగా మంచినీళ్ళతోనే కడుపు నిండేసుకున్నాను"

ఈ మాట వినగానే తన కొడుకు తనను మించినవాడయ్యాడు కదా అని పరమానంద భరితుడయ్యాడు కనకయ్య



పిలుపు

శ్రీమతి అయ్యగారి రాఘవమ్మ

తెల్లగులాబి పూలనదె తెన్గువనావళి తావులీనెనో
చెల్లి అదే కనుంగొనుము చేరవపోయక కోసికొందమీ
యెల్లి తెనుంగు తల్లి కెదురేఁగి పదంబుల మ్రొక్కి కొందమా
చల్లని తల్లి వేడుకతొ చక్కఁగ పీఠమలంకరించెడిన్

బొమ్మలాటలందు బుజ్జాయితనములో
తెనుగుతల్లి పూజ తెలియదేమొ!
మరతువేమొనమ్మ బిరబిరరమ్మింక
దీక్షనున్న తల్లి దీవెనంద

తెలుగు కుమారిని తొలుత దీపించిన
కవిరాజు పదములఁ గాంచికూర్చి
తిక్కనార్యుని మంచి తెల్లని ముత్యాల
జాతీయ సరులను జతగఁ గూర్చి
పోతనార్యుని మంచి పూవులకవితలో
తావునసీనెడి దండలల్లి
శ్రీనాధకవిరాజు చెన్నారు పదముల
రతనాల పతకాల జతలగూర్చి

మాతపట్టాభిషేకాన మహితస్ఫూర్తి
హారముల నర్పించి యానందమొప్ప
భవ్యమై తాళికుల నాందిపాటపాడి
చెల్లెలా హారతులనివ్వ చేరిరమ్మ





గ్రీకు సంస్కృతి

శ్రీమతి డా॥ వి యశోదాదేవి, యమ్ ఏ, యమ్. లిట్., డి లిట్,

సంస్కృతి అనగా జీవిత విధానము, జాతియొక్క గొప్పసంస్కృతిని జాతీయ ఆత్మయన వచ్చును ఒకొక్కజాతి సర్వస్వము జాతీయ సంస్కృతిలో యిమిడి యుండును ఈ సంస్కృతి జాతియొక్క వివిధ విషయములందును ప్రతిబింబించును జాతీయత – అనగా వాఙ్మయము, నాగరికత, సభ్యత, కళలు – సంస్కృతిలో లీనమగును ప్రాచీన గ్రీకుసంస్కృతి ప్రాచ్యపాశ్చాత్య ఖండములలో శాశ్వత ముద్రలవిరచించినది ఇప్పటికిని ఆ సంస్కృతి ఛాయలు అంతర్వాహినులుగ గానవగు చున్నవి

మధ్యధరాసముద్ర తీరమున బాల్కను దేశములలో నొకటి గ్రీసు ద్వీపకల్పము గ్రీకులు ఆర్యులలో నొక శాఖవారు అనేక శతాబ్దములకు పూర్వమే గ్రీకులు యీజియనుల పురములు, ద్వీపములలో బ్రవేశించిరి క్రీ పూ 960 ప్రాంతమున గ్రీకు సంస్కృతి వుదయించు చుండెను గ్రీకుతత్వజ్ఞులు జనులకు తార్కిక చర్చా పద్ధతి నలవరచు చుండిరి గ్రీకులలో కవులు, గాయకులు నుండిరి, సాంఘిక సమావేశములలో వీరిగానము ముఖ్యమయ్యెను గ్రీకులు ఏషియా మైనరులో ట్రాయ్‌నగరమును ముట్టడించి కొల్లగొన్నవిధము ఇలియడ్ కావ్యమందును, అచటి నుండి తమ స్వంతద్వీపమునకు వచ్చునప్పుడు వారియను భవములు ఒడిస్సీకావ్యమందును వర్ణితములు క్రీ పూ 7, 8 వ శతాబ్దములలో గ్రీకులు అక్షరమాలను నేర్చికొన్న పిదప యీ రెండు ఇతిహాసకావ్యములు వ్రాయబడెను ఇవి హోమరు అను అంధకవి రచించెనందురు ఈ కావ్యముల వలన గ్రీకులు తాము ఒకేజాతి వారమను భావము గల్గి, యేకభాష, యేకవాఙ్మయము, ఆచారవ్యవహారము యుద్ధములందు ఏకాదర్శము, అన్యోన్యత, సంఘీభావము వృద్ధి జెందెను

గ్రీసులోను, ఆప్రాంతపు ద్వీపములందును క్రొత్తపురములు నిర్మితమయ్యెను, వానిలో ముఖ్యమైనవి - ఏథెన్సు, స్పార్టా, కారిన్త్, థీబ్సు సామోస్, మైతిటాస్ నల్లసముద్ర తీరమునను, ఇటలీ, సిసిలీలలోగూడ గ్రీకునగరము లేర్పడెను ఇటలీదేశపు పాదభాగము మగ్నాగ్రీషియా యని పిల్వబడుచుండెను ఫ్రాన్సులోని మార్సెల్సు అంతకు పూర్వమచట నున్న ఫసీషను పురమును, గ్రీకులు కట్టినవే గ్రీకునగరములు కొండలోయలందును, ద్వీపములందును చెదరియుండెను గ్రీకులు వారిచరిత్రారంభ కాలము నాటికి చిన్న చిన్న భిన్నరాజ్యములలో నుండిరి వీరిలో కొంత జాతిభేదముండెను కొన్ని రాజ్యములలో ప్రజా పరిపాలన పద్ధతి, మరికొన్నిటిలో ఎన్నికరాజులు, వంశ పారంపర్య రాజులు, నిరంకుశ ప్రభువులు పాలించుచుండిరి.

గ్రీకు రాజ్యములు విడిగానుండుటకు పర్వతమయమైన అచటి భౌతికస్థితి కారణము పౌరులు పరస్పరాభిమానులై యేకకార్య పరులైనను, ఆ నగరములు ఏకరాజ్యములో కలిసిపోవు ధోరణిలేకుండెను వ్యాపారము వృద్ధియైన కొలది ఆ యాపురముల వారు సంధులు సమాఖ్యలుచేసి కొనసాగిరి రక్షణార్థము చిన్న పురములు పెద్దనగరముల నాశ్రయించెను నాలుగేండ్ల కొకపరి ఒలింపియాలో జరుపబడుచుండిన పోటీ ఆటలు గ్రీకు రాజ్యము లన్నిటికి సంఘీభావము కల్గించెను యుద్ధములలో అనాగరికత, క్రూరత తగ్గెను వ్యాయామ వినోదములకు వచ్చిపోవు యాత్రికులకు ప్రమాదము లేకుండ యుద్ధవిరామ ముండెను ఒలింపిక్ ఆటలో పాల్గొనుట వలన ఏకసంస్కృతి భావము క్రమముగ హెచ్చెను గ్రీకు రాజ్యములు, వానికి సంబంధించిన ఎపిరస్, మాసిడోనియా రాజ్యములును ఆటల పోటీలలో పాల్గొను చుండెను.

క్రీ పూ 7, 6 వ శతాబ్దములలో గ్రీకుల వ్యాపారము ప్రాబల్యము హెచ్చి, వారి నాగరికత ఛక్కబడెను. వారికి గొప్పదేవాలయములుండెను, కాని గురువులకు సర్వాధికారము లేదు దైవాంశ రాజపద్ధతివల్లగలుగు ఆడంబరము గ్రీకులలో లేదు వారి ప్రజాప్రభుత్వమున కులీన కుటుంబముల ప్రభుత్వమే సామాన్యసభలలో ప్రతిపౌరుడు సార్వజినిక విషయముల చర్చలలో పాల్గొను హక్కుగల్గి యుండెను, కాని నేటి ప్రజాప్రభుత్వములలోవలె గ్రీకు ప్రజారాజ్యములలో ప్రతి మానవునకు హక్కులులేవు వేలకొలది బానిసలు రాజ్యాంగ విషయము లందెట్టి ప్రసక్తియులేక యుండిరి కాని గ్రీకు జనుల మనోభావము

లందును, పరిపాలనా క్రమమందును నూతన స్వేచ్ఛ యుండెను ప్రజలు తమ్ము పాలించుకొను పద్ధతిని గ్రీకులే ప్రారంభించిరి

యుద్ధములు వెనుకబడునప్పటికి గ్రీకులలో విచక్షణ జ్ఞానముగల్గెను జ్ఞానము నార్జించుచు యితరులకు బోధించి గ్రంధస్థము చేయుచు గ్రీకులు ప్రాణి స్వభావమును గూర్చి చర్చించు చుండిరి క్రీ పూ 6 వ శతాబ్దములో బాబిలనులో జీసను, మైలిటసులో అనగ్జిమాండరు, ఎఫిసస్‌లో హీరాక్లిటస్, ప్రపంచ స్వభావము, యుత్పత్తి, భవిష్యత్తుల గూర్చి స్వతంత్రముగ విమర్శించిరి ఇదేకాలములో భరత వర్షంలో బుద్ధభగవానుడు, చైనాలో కన్ఫూషియస్, లోత్సే యవతరించిరి గ్రీసులో ఏథెన్సు మొదలు, ఆసియాచివర నున్న శాంత మహాసముద్రము వరకు అంతటను మానవుల మనస్సులలో నూతన వికాసము గల్గెను

అలగ్జాండరుతో భారతదేశమునకు వచ్చిన గ్రీకులు కొన్ని విషయముల దెలిసికొని వెళ్ళిరి మన పూరాతన సంస్కృత గ్రంధములలో గ్రీకులు యవనులుగను, గ్రీకు లిపి 'యవనాని' గను చెప్పబడినవి వైశాలి మొదలగు ప్రజాతంత్ర రాజ్యములు ఉత్తర హిందూ దేశమున నుండెను. గ్రీకుల వైజ్ఞానిక భావములు కొంతవరకు భారతీయములే. సింధుప్రాంత మందలి తక్షశిల, గాంధార మందలి పుష్కలావతి యందుగల భారతీయ విజ్ఞాన పరిశోధనాలయముల నుండి యవనగణిత, తత్వశాస్త్రాదులు నూతన రహస్యములు గ్రహించిరి

ప్రధమచరిత్ర గ్రంధమును రచించిన హెరొడటస్, క్రీ. పూ. 484 ప్రాంతమున హెలికార్నసస్‌లో జన్మించి, నరియగు వివరములకై బాబిలను, యీజిప్టుల దర్శించి, పారశీకుల నుండి గ్రీకు పట్నములు స్వతంత్రము లైన ఘట్టము, విశదముగను, రసవంతముగను వర్ణించెను. గ్రీకులు తమ నాగరికత విశిష్టమైనదని యెరిగినవారై విదేశీయులను మోటు అనాగరిక విదేశీయులని పిల్చుచుండిరి పర్షియను దాడుల తదనంతరము 150 సం॥ లు గ్రీకు నాగరికత యత్యుత్తమ దశయందుండెను గ్రీకుల జ్ఞానవికాసము, నిర్మాణకౌశలము వృద్ధియయ్యెను వీనికి ముఖ్యస్థానమైన-ఏథెన్సు నగరమును ముప్పది సంవత్సరములు (క్రీ పూ. 466 – 428) పెరిక్లిస్ పాలించెను పారశీకులచే నిర్మూలితమైన ఏథెన్సును యితడు పునరుద్ధరించెను ఇప్పటికిని శిధిలరూపమున గతవైభవమును చాటుచున్న చక్కని భవనములు యితడు కట్టించినవే పెరిక్లిస్ కవులను, నాటకకర్తలను, తత్వశాస్త్రజ్ఞులను ప్రోత్సహించెను. అనగ్జాగొరసు సూర్యునకు నక్షత్రములకు వైజ్ఞానిక వివరణల నారంభించెను అయస్కిలస్, సొఫోకల్స్, యూరిపిడస్, లు గ్రీకు నాటక సాహిత్యమును వున్నతదశకు దెచ్చిరి పెలపనీసను యుద్ధముల వల్ల గ్రీసులో శాంతిలేకున్నను, రాజకీయ వాతావరణము జీకట్లు క్రమ్మియున్నను, బుద్ధివికాసమునకు చురుకు గల్గి ఏథెన్సులో జ్ఞానాభివృద్ధియగుచునే యుండెను

పెరిక్లిస్‌కు పూర్వమే మనో స్వాతంత్ర్య ప్రియులగు గ్రీకుల సంస్థలు చర్చాశక్తికి ప్రాముఖ్యము నిచ్చెను తీర్పు నిచ్చుయధికారము ప్రజానాయకులదై యుండెను. వాదశక్తి, వక్తృత్వము, ముఖ్యలక్షణములై యుండెను. సోఫిస్టులు అను తర్కవాదులు యువకులకు యీ పై కళల నేర్పుచుండిరి వాగ్ధోరణితోబాటు విషయజ్ఞాన మభివృద్ధి నొందెను. వాదములయుక్తి, ప్రామాణ్యము, ఆలోచనా పద్ధతులు, శైలి - వానిగూర్చి తీవ్రముగ విమర్శన జరిగెను. సోఫిస్టుల వాదముల విమర్శించి పెరిక్లిస్ తర్వాత ఏథెన్సులో నున్న సోక్రటిస్ ప్రసిద్ధినందెను జనులమనముల కలవర పర్చెనను నేరముపై క్రీ పూ. 399 లో సోక్రటీసుకు మరణశిక్ష విధించి మిత్రసమక్షమున స్వగృహమున విషము ద్రావించి చంపిరి కాని ప్రజల మనములందు కలవరముపోలేదు సోక్రటీసు శిష్యుల మూలమున అతనిబోధలు వ్యాప్తినందెను. వారిలో ముఖ్యుడగు ప్లాటో (క్రీ పూ 427 - 347) కళాలయములో, తత్వశాస్త్రము బోధించెను. ఇతడు నరుల మనఃప్రవృత్తుల మూలసూత్రములను, రాజకీయ సంస్థలను విమర్శించెను. ఆదర్శసంఘ పద్ధతిని గూర్చి యితడు 'వుటోపియా'ను రచించెను జనులకు యిందువల్ల నూతన ధైర్యసాహసములు గల్గెను "మీకు తగుధైర్య సాహసములున్నచో చాలావరకుమీకున్న సాంఘిక, రాజకీయ బాధలన్నియు మీరు స్వయముగ వారింప వీలగునవే మీసామర్ధ్యమును మీరెరుగరు గావి మీరు నిశ్చితులై కార్యవీరులైనచో ఇంతకన్న చక్కగా మీరు జీవింపవచ్చు" నని ప్లాటో జనులకు విశదపర్చెను ప్రజాస్వతంత్రత క్రింద కులీనుల పాలనను సూచించు 'రిపబ్లిక్' గ్రంథమును ప్లాటో అంతకు పూర్వమే రచించెను. రాజ్యమునకు న్యాయనిబంధనల నిర్ణయింప "చట్టములు" అను గ్రంధము వ్రాసెను ప్లాటో అనంతర మతనిశిష్యుడు

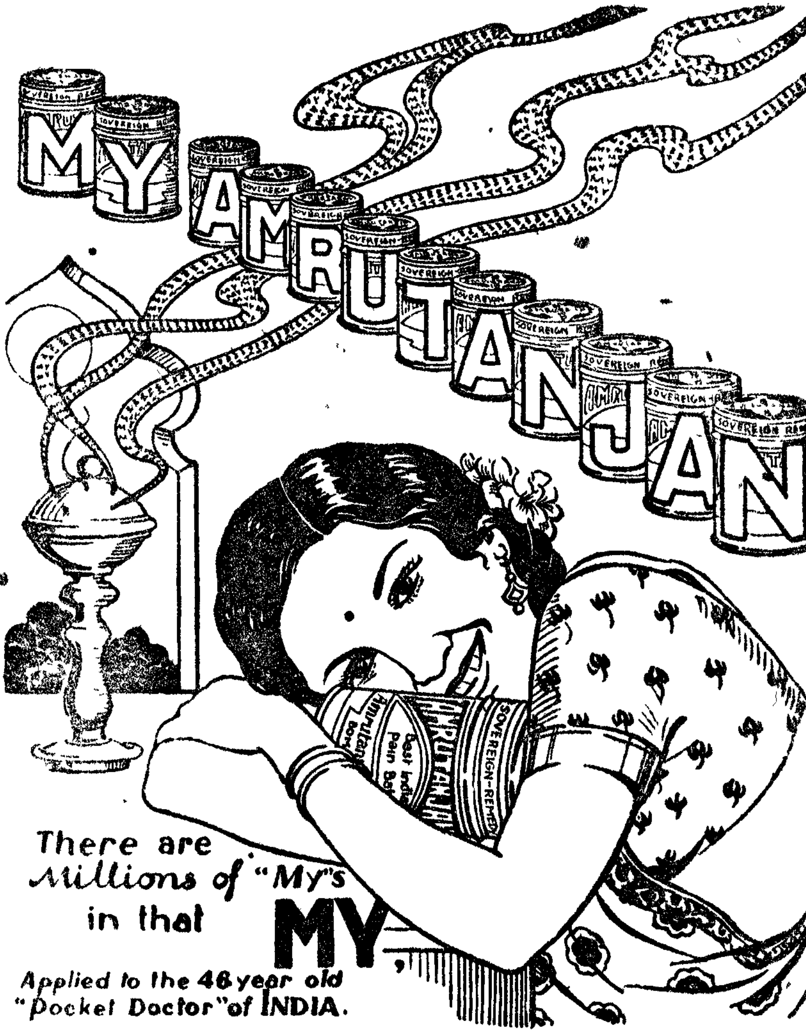
అరిస్టాటిల్ తార్కిక. రాజకీయపద్ధతుల విమర్శింపసాగెను. ఇతడు అలగ్జాండరుకు కొంతకాలము వుపాధ్యాయుడుగ నుండెను. అనుమాన పద్ధతుల గూర్చి అరిస్టాటిల్ రచించిన గ్రంథము తర్కశాస్త్రమును వృద్ధదశకు దెచ్చెను. ప్లాటోవలె యుటోపియాల రచింపక యితడు శాస్త్రీయజ్ఞానమును క్రమ పద్ధతిని సంపాదింప దొడగి, యదార్థ పరిస్థితుల గ్రహింప పరిశోధకుల బంపెను. జీవప్రకృతి చరిత్రము, రాజ్యాంగ శాస్త్రము గూడ అరిస్టాటిలే ప్రారంభించెను. ఇతని శిష్యులు లిసియంవద్ద 158 వేర్వేరు రాజ్యముల రాజ్యాంగ నిర్మాణమును పరీక్షించి, వాని తారతమ్యమును చర్చించిరి క్రీ. పూ. 4 వ శతాబ్దములో జీవిత సమస్యను గూర్చి కట్టుదిట్టముగు విమర్శ యీవిధముగ వచ్చెను. క్రమపద్ధతులపై స్వతంత్ర చర్చలు ప్రారంభమయ్యెను.

అలగ్జాండరుకు పూర్వమే పారశీక రాజ్యములందు గ్రీకులు వర్తకులుగను, శిల్పులుగను, వుద్యోగస్తులుగను, జీతపుయోధులుగ నుండిరి. అలగ్జాండరు సామ్రాజ్యములో గ్రీకుల వేషభాషలు, సంస్కృతి బాగుగ వ్యాపించెను. వానిచిహ్నములు మధ్యఆసియా, హిందూదేశపు యీశాన్య భాగములందు గన్పట్టుచున్నవి. భారతీయ కళాసాంప్రదాయమున గ్రీకు స్పృశ్యగన్పడును. వేయేండ్లు గ్రీకుసంస్కృతికి ఏథెన్సు ముఖ్యస్థానముగ నుండెను. తర్వాత అలగ్జాండరుచే స్థాపితమైన అలగ్జాంద్రియా విజ్ఞానకృషికి కేంద్రమై యుండెను. ఇచట గ్రీకుసేనానియగు టాలెమీయా స్థానమున గ్రీకుభాషనే మాట్లాడుచుండిరి. టాలెమీ అరిస్టాటిల్ భావముల గ్రహించిన వాడైనందున విజ్ఞాన పరిశోధనల సమర్థతతో నిర్వహించెను. ★



కుమారి తెలికిచర్ల ప్రభ

ఈమె శ్రీమతి తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవి,
శ్రీ తెలికిచర్ల కృష్ణమూర్తిగార్ల కుమార్తె.
శ్రీ అదిపూడి సోమనాథరావుగారి దౌహిత్రి.
1953 మార్చిలో మద్రాసు యూనివర్సిటీలో రాజకీయ శాస్త్రము (పాలిటిక్స్)లో బి. ఎ. (ఆనర్స్) పరీక్షలో ఫస్టుక్లాసుతో యూనివర్సిటీ ఫస్టుగా పాసయింది ప్రస్తుతం డాక్టర్ ఆఫ్ ఫిలాసఫీ డిగ్రీకి రిసర్చి చేస్తున్నది. ఈమె సంగీతం నృత్యం బాగా నేర్చుకున్నది. ఆంధ్రమహిళాసభ ఉత్సవాలలో పాల్గొంటూ ఉంటుంది.



అమృతాంజనము

గాని,

"యథాయథా. . ...కాళీధవళత్వ శంకయా."

అమృతాంజనమా ! నీ కీర్తి ముల్లోకములను దెల్పుజేయు పూనికతో పెరుఁగు
చున్నప్పుడెల్లను నా నల్లని ముంగురులు, దెల్లబడునేమోయను భయముచే
నా హృదయము మిక్కిలి పరితాపమొందుచున్నది సుమా !!!

విస్మృత కవయిత్రి - బాలపాపాంబ.

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకట్రావు, ఎమ్.ఏ.

ఆంధ్ర వీరశైవ వాఙ్మయమున నెన్నిక గన్న యక్షగానములలో నొకటియగు 'అక్క మహాదేవి చరిత్ర' ను రచియించిన ప్రశస్తాంధ్ర కవయిత్రి బాలపాపాంబ. ఈ యక్షగానము రమారమి యరువది యేండ్ల క్రిందటనే ముద్రితమైనను, వీరశైవ వాఙ్మయమును గూర్చి గాని, సరియగు పరిశ్రమ జరుగక పోవుటచే నీ కవయిత్రి చరిత్రము మనకెఱుకపడలేదు.

అక్క మహాదేవి చరిత్రమున నీ యక్షగానమునకు 'అక్క మహాదేవి బోధోల్లాసము' అని పేరు కూడ కలదు. ఈ అక్క మహాదేవి, వీరశైవ మతప్రవర్తకులగు, బసవేశ్వరునికి, అల్లమ ప్రభువునకు సమకాలికురాలైన మహా శివభక్తురాలు. మన తెనుగు దేశమున వీరశైవ మతమున నీమెకంతగా వ్యాప్తి లేదు గాని, కన్నడ దేశమున నీమెను గూర్చి యనేక గ్రంథములు, గాథలు గలవు. ఈమె కన్నడ భాషలో చెప్పిన కొన్ని వచనములు గూడ ముద్రితమైయున్నవి. తెనుగున వీర శైవ గ్రంథములలో 'ప్రభులింగలీల' అను నల్లమప్రభు చరిత్రమున నీమె ప్రస్తావన గలదు. ఇట్టి పరమపవిత్రురాలి జీవితమును యక్షగాన రూపమున గానము చేసిన కవయిత్రి బాలపాపాంబ.

ఈమె తన యక్షగానము చివర నీ క్రింది వివరించిన యంశములను తెల్పినది.

వంశము--- బ్రహ్మ వంశమున

జంగమేశ్వరుఁడు - భార్య పాపాంబ

వీరభోజుడు	దక్షిణామూర్తి	సిద్దప్ప	మల్లమ	కనకమ్మ	నాగమ	రుద్రమ

(వీర వసంతుఁడు. - కామాక్షమ్మ భార్య

బాలపాపాంబ - (గ్రంధకర్త్రి))

కవయిత్రి– "అష్టయోగాది విద్యాప్రవీణుఁడగు వీర వసంత
వసుమతీశునకు
ప్రథమపుత్రిక బాలపాపాంబ యనఁగ
నధికతేజంబున నపుడుద్భవించ
సంగీతసాహిత్య సరసలక్షణల.

రంగు మించినయట్టి రమణిదానగుచు
నలభద్రకాళి నా యాత్మలోపలను
బలికించు నేరీతిఁ బలికెదననుచు
నవనిలో యక్ష గానావళికెల్ల
రవళిమించిన శిరో రత్నమోయనఁగ
మంగళప్రదమగు మహదేవి చరిత
యింగితజ్ఞానినై యీ కృతిఁజేసె."

పైని యుదాహరించిన విషయములను బట్టి యీమె జంగమ కులమున జన్మించినదనియు, వీరవసంత వసుమతీసునికి తనయ యనియు, సంగీత సాహిత్య విద్యా విశారద యనియు, భద్రకాళి భక్తురాలనియు;

యక్ష గానావళికెల్ల శిరోరత్నమనదగిన యీ యక్క మహాదేవి చరిత్ర రచియించెననియు, మనకు స్పష్టమగు చున్నది.

వీరవసంతుని తొలి పేరు వీరభోజుఁడు. గ్రంథాంతమున తండ్రిని గూర్చి యిట్లు మంగళాశాసనము చెప్పినది.

"ఇమ్ముగ భోజుండిమ్మననెప్పుడు
కొమ్మనివరములు నెమ్మదినొసగు
అష్టభోగములు, ఆయుర్వృద్ధియు
ఇష్టభోజునకు నిరవుగ నొసఁగుఁగా
ధనధాన్యము పుత్ర శ్రీవిభవము
నొనరగ భోజున కొసగెను ప్రభువుఁగా"

ఈమె కాలము క్రీ. శ. 1600 ప్రాంతము. పైని చెప్పిన వీరవసంత వసుమతీశుని బట్టి యీమె కాలము నిర్ణయింపనగును. ఈ వీర వసంత వసుమతీశుండే కాలజ్ఞానము మున్నగు శైవ గ్రంథములయందు పేర్కొన బడిన "వీరభోగవసంతరాయడు." ఈతడు క్రీ. శ. 1565లో జన్మించి 99 యేండ్లు జీవించి 1664లో లింగైక్యము జెందినట్లుగా నీతని ప్రశంసగల గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి. బాలపాపాంబ యీతని తనయ కాబట్టి ఈమె క్రీ. శ. 1600 ప్రాంతమున విలసిల్లి యుండవచ్చును.

ఈమె కృతులీ యక్షగానము తక్క వేఱొకటి కానరాలేదు. అయిన నిది యొకటియే యీమె కవితా సామర్థ్యము వ్యక్త పఱుప జాలినది. గ్రంథరచనమునను సరించి చూడగా నీమె యోగశాస్త్రమునందు ప్రత్యేక ప్రవేశముగల విదుషీమణియని తెలియగలదు. ఈమె నివాస స్థలము కూడలిసంగమక్షేత్రమని చెప్పవచ్చును.

గ్రంథాంతమున ద్విపదలో,

"అనియిట్లు శ్రీ కాశికాధీశుపేర
నెనయంగఁగుంభ కొణేశ్వరుపేర
మమ్మేలు శ్రీశైల మల్లేశుపేర
సమ్మతిఁగూడలి సంగయ్యపేర"

అని శ్రీ కాశీవిశ్వనాథుని, కుంభకోణేశ్వరుని, శ్రీశైల మల్లేశ్వరుని, కూడలిసంగయ్యను స్తుతించినది. వీర వసంతుని నివాసస్థలము కూడ కూడలిసంగమ మని తెలియుచున్నది.

అక్క మహాదేవి చరిత్రము.

ఈ యక్షగానమందలి కథయిది. ఈమె మహాదేవి యంశమున జనించినదిగాన నాపేరు ధరించినది. ఉడుతడి అను పురమున విమలుడను శైవగృహస్థుడుండెను. ఆతని భార్య సుందరి. వారికి మహాదేవి యంశమున అక్కమ జన్మించెను. ఆమె దినదిన ప్రవర్థమానయై యౌవనవతి యయ్యెను. ఆమె యొకనాడు రాజ వీధిలో తన సౌధమున నుండగా నా పురమేలు రాజామెను చూచి మోహించి, యామెను పెండ్లియాడ దలచి తన పరిచారకల మూలమున నామె తండ్రికి తన మనోరథము తెలియజేసెను. తండ్రియు అక్కమనే స్వయముగా నడుగమని చెప్పెను. అక్కమ రాజుగారినే తన వద్దకు రమ్మనమనియు, తానే స్వయముగా మాటలాడెదనని కబురంపెను. రాజును నలంకృతుడై యామె యొద్దకు వచ్చెను.

అక్క మహాదేవి తనమాట నాతడు పాటించిన నాతని పెండ్లి యాడుదుననియు, నెప్పుడైన తప్పిన తత్క్షణమే తపస్సు చేయుటకు వెళ్ళిపోయెదననియు స్పష్టముగా తన యభిప్రాయము చెప్పెను. రాజు అట్లే చేసెదనని చెప్పెను. ఆమె నమ్మలేదు. రాజు ప్రమాణము చేసెను. అంత నామె రాజును ముందఱ వెడలుమని యా వెనుక తాను వచ్చెదనని చెప్పెను. రాజట్లే వెడలిపోయెను. అంత యక్కమహాదేవి సర్వాలంకృతయై, పల్లకిలో నెక్కి, జగన్మోహిని రూపు దాల్చినట్లు రాజు వద్ద నిలిచెను. రాజామెను వచ్చి మోహముచే పట్ట బోయెను. ఆమె రాజును 'నీవు శివభక్తుడవుకమ్ము అప్పుడు నేను వశ్య రాలనగుదును' అని నివారించెను. కాని రాజు జైనుడు. ఆతడు శివభక్తిని తిరస్కరించుటయేగాక శివుని నిందించెను. రాజు తనమాట తప్పెనని యామె తపస్సునకు బోయెను. ఆమె అల్లమప్రభువును వెదకుచు తన

ఈ వీరవసంత రాయుని గూర్చి, మైసూరి దొరతనమువారు ప్రకటించిన 1932 సంవత్సరపు నార్షిక భాషానివేదిక చూడనగును. ఆచారిత్రక విషయము లన్నిటిని తెలుపుట కిట తావులేదు. గాన విరమించితిని.

పట్నము యోగినీ వేషముతో వచ్చెను. అచ్చట తన వారందఱామెను వేళాకోళము చేసిరి. ఆమె అక్కడ నుండి కదలి కల్యాణపురము ప్రవేశించెను. అక్కడ బసవన, అల్లమప్రభువు లామెకు స్వాగతమిచ్చిరి. ఆమె శివభక్తి భావన కాశ్చర్య భరితులైరి. అంత నామె భక్తి పరీక్షింపదలచి అల్లమ యీ చింపిరి వేషమేమి యని ప్రశ్నించెను. దానికామె యిట్లు ప్రత్యుత్తరము చెప్పినది.

పరతత్త్వనిధియైన పరమేశ్వరుని సతికి
మఱికోకలేల పళ్ళుఱునెంచి చూడ
తను మానధనము సంగతము విడచిన నాకు
మనసిజుని తోటి మొగమాటమేమిటికి
అకలంక తేజుఁడగు సకలేశ్వరునిభక్తు
లకునేల నన్నునొకలాగు చూడగనూ
సుకృత దుష్కృతములకు చొరక నిర్గుణవ్యక్తి
వికృతి బొందిన నాకు వేషమేమిటికి.

అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. అల్లమప్రభువున నానంద పరవశుడై యామెకు శివయోగమును నిట్లుపదేశించెను.

"తొమ్మిది త్రోవలు తొడరి బంధించి
యిమ్ముగా బ్రహ్మాండ మింతయునాత్మ
లోనుండఁ జూచుచు లూనతలేక.
మానకంతట పరమానందమునను
నొగి నిష్ఠ ప్రాణసంయుక్తి షడంగ
మగునందు లింగైక్యమారూఢిఁ దెలిసి
అంత నంతఃకరణాది తత్త్వముల
యంతున హృదయ పద్మాంతంబునందు
స్థిరమైన హంసను జీవునిబట్టి
మఱి మనస్సున నన్నిమారుతంబులను
వెడలించి సమరస విధిని చేమించి
ముడుగ కాత్మధ్యానమునను తా మెలఁగి
తనుతరంబుగ నచేతన తత్త్వమునను
కనుబొమల్ ముడివడగాను భ్రూమధ్య
ద్విదళంబు నడుమ దేదీప్య బ్రహ్మంబు
సదమ లోక్తిని గని సంభ్రమం బొదవ
ఘనత రోంకారంబు కర్ణాంతరమున
వినబడు మదిలోని వేడుకతోడ
ననియిట్లు యోగసమాధినిఁ దెలిసి
వనజాయతాక్షిని వదలక పిలిచి
సిద్ధాసనంబున స్థిరముగ నిలిపి
హస్తమస్తక యోగ మలవడజేసె"

ఈ యుపదేశమును పొంది యక్కమహాదేవి తపస్సు చేసి, శివభక్తిని లోకమున ప్రతిష్ఠించి, మహాభక్తురాలై శివైక్యమును జెందెను.

ఈ యక్షగానమున, జంపెలు, రచ్చతేకులు, ఏకతాళి, మొదలగు దేశి పదరచనలు, జోలపాటలు మంగళహారతులు మొదలగు పాటలును గలవు. ఇవియన్నియు బాలపాపాంబ సంగీత సాహిత్య విద్యను ప్రదర్శించును. ఈ గ్రంథమున పై నుదాహరించిన పంక్తులను బట్టి బాలపాపాంబ పవిత్రజీవితమును, యోగనష్టాపరత్వమును నెఱుక పడుచున్నది. వేగమాంబకు ముందుగా నీమె యోగమార్గము నుపదేశించినది. ఈ యక్షగానమును నసిగా పునర్ముద్రితమైన, యాంధ్రకవయిత్రులలో బాలపాపాంబ యుత్కృష్టస్థానము తేటపడగలదు. ఆమె వ్రాసిన మంగళహారతితో నీవ్యాసము ముగించు చున్నాను.

మంగళహారతి

పసిఁడి పళ్ళెరములో పంచదళ పద్మమున
పంచరత్న ప్రభలు భాసిల్లగా
విశదముగఁ బాడెదరు విశ్వేశ్వనంబుచే
శశివదన మహాదేవి సరసి చెలఁగి—
జయమగళం సదాశుభమగళం.
ప్రభునిఁ బట్టెదననుచుఁ బంతమున శివునికరుణ
ప్రభమించ వసుధలోపల జనించి
విభవంబుతో జైన విభుశినగరముఁజొచ్చి
సభసమ్మతింప నాసమయమునను—
జయమగళం సదాశుభమగళం.
వానిభ్రమియించి నిర్వాణ వృత్తిని ఘోర
కాననంబుల ఘనకాల మందు
సానువుల యందునా సరసుఁ డల్లమవిభుని
పూనివెదకిన యట్టిపూబోణికి—
జయమంగళం సదాశుభమగళం.
వెదకుచుండెడివేళ వీరు డల్లమగురుడు
మదిలోన తెలిసపుడు మమతతోడ
సదమలాకృతితోడ సరగఁబ్రత్యక్షమై
నుదయార్క భావమునుండి యపుడు—
జయమంగళం సదాశుభమంగళం.
మోదమున శాంభవీ ముద్రోపదేశంబు
ఆదిగా నీకొసగి నటుల యికను
మేదినీ జన జనములాదిగాఁ బొగడఁగను
నీదయను మమ్మేలు నీరజాక్షి—
జయమంగళం సదాశుభమంగళం.



పెద్దల సుద్ధి:

శ్రీమతి ఊటుకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మగారు.

(ఐహికాముష్మిక విషయములన్నిటి యందును మన పూర్వు లపార ప్రజ్ఞానిధులై అజ్ఞానాంధకార మగ్నులైన సోదర ప్రజానీకానికి తమ సూక్తులద్వారా జ్ఞానమయమైన జీవిత పద్ధతిని బోధించినారు వారు. ద్వంద్వాతీతులై, ఈశ్వరపదారవింద సంసేవనమున ఆరముగ్గిన చేతన కలవారై, సర్వభూతసములై, స్వార్థరహితులై తాము నమ్మి ఆచరించిన జీవిత విధానమును లోకుల కుపదేశించినారు. కావుననే శతాబ్దుల కాలము కడచి పోయినను వారి ఉపదేశములను నేటికిని మానవజాతి మరువజాలక స్మరించుచున్నది. అది ఆమహానుభావులకే చెల్లినది.

అట్టి మాననీయులలో ఒకడైన కబీరుదాసుని ద్విపదలను నా నేర్చిన విధమున కొన్నింటిని తేలికభాషలో తెలుగు చేసితిని. ఇది ఆత్మోత్తరణమునకై చేసిన పనిమాత్రమే. ఇందేవైన తప్పులు దొరలిన నావిగా భావించి మన్నింప గోరుదును.)

ధరణి నంతను పత్రమ్ము దనరజేసి
వృక్షవితతికి లేఖినీ విభవమొసఁగి
ఏడుసంద్రాలసిరాగ నేర్పఱచియు
ప్రభుని గుణముల వ్రాయన ప్రభుడనైతి॥

మాలకరమున దిరుగును మలిన మగుచు
నోటనాలుక తిరుగును నూరుగతుల
చిత్తమది తిర్గునల్దిన చేవమీరి
జపము మాత్రమే సుంతేని జరుగదహహా॥

ఒక్కశబ్దము సుఖముల కిక్కయగును
ఒక్కశబ్దము దుఃఖాల కిక్కయగును
ఒకట బంధ మొకటగొంతు కురియునగును
ఒక్కటను మాత్రమె సమత నొందగలము॥

ఒరుల సేమము ప్రశ్నింతు నరులువెఱ్ఱి
తమదు ననికిని దెలియరు ధరణిపైన
జరయు మణిగెను ముదుగదె? మరణ భయము!
సేమమింకేల రిత్తయాశింతు నరుడ॥

ఈవు నాకొఱ కేడ్తు విందెవరు తిరము
ఏనొకదినము నీకొఱకేడ్తునేమొ?
ముందు వెనుకగ నొకప్డు నందఱమును
ఎచటికో యెడ్డొ యిందుండి యేగవలదె?

ముందు గతి గానకయ నేడు మురిసి మురిసి
క్రుమ్ముచుంటివి నన్నిష్టు కుమ్మరీడ
నిన్నుక్రుమ్మెడి దినమును నిజము వచ్చు
నంచు పలుకును మట్టియాలింపు మోయి॥

ఒక్కశీర్ష మెకల మానవుండు కూడ
హెచ్చుగా గర్వపడుటది యెంతవింత?
పదితలలు : కరములు రెండు పదులు గలుగు
రావణుడె తుద నేలపై రాలి యూగె॥

వనికి నేతెంచి మాలియే దినము నందు
మించి వికసించు సుమముల నెంచి త్రుంచు
రేపు మనవంతు బ్రదుకింత ఱిత్తయనుచు
కుందు వనిలోన చిన్నారి కుట్మలములు॥

ప్రేమ మార్గము సుగమము విదితమిదియు
వక్రగతివేచు దానినె వక్రమనకు
ప్రతిభ చాలక ముంగిలి వంకరనెడు
నాట్యకర్త్రియ తెలివికి నవ్విపోరె॥

గింజ నొక్కటి కొనియేగు కీటకమ్ము
మార్గమునవేరు గింజకై మనసు పడియె
ఏదియో యొక్కటియె దక్కు నింతెకాని
చిన్ని నోటికి రెండెట్లు చిక్కగలవు?

(సశేషం)

గ్రంథ సమీక్ష

నా చిన్ననాటి ముచ్చట్లు

శ్రీ. శే. డాక్టరు కె. ఎన్. కేసరిగారు తమ చిన్ననాటి ముచ్చట్లు అని వారి జీవితగాథను సంగ్రహంగా లిఖించేరు. ఇందులో వారు చిన్ననాటి పేదరిక్కమువల్ల పడ్డ అష్టకష్టాలను, ఆపై వారు పొందిన ప్రతిష్టనే కాకుండా ఆరోజులలో మనవారిలో ఉండేమూఢ నమ్మకాలు, మూర్ఖపద్ధతులు, నాటు వైద్యం, చెన్నపట్నంలో ఆంధ్రుల జీవిత విశేషాలు మొదలైన ఘట్టాలన్నీ కూడ అతి సులభశైలిలో, మధుర భాషలో చదువరుల కండ్లకు కట్టినట్లు అతిరమ్యంగా వర్ణించేరు. సాధారణంగా కేసరిగారివలె దుర్భర దారిద్ర్యమను భవించి, ఆపిమ్మట అష్టఐశ్వర్యములు అనుభవించుచూ పూర్వానుభవాలను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకునే వ్యక్తులు చాలా అరుదు. డాక్టరుగారు వారివెనుకటి చరిత్రఅంతా హృదయ రంజకంగా చిత్రించి అనేక మందికి మార్గదర్శకులు గావటంలో ఉంది ప్రతిభఅంతాను.

వారు స్వశక్తిచే ధనమార్జించి బీదలకు ముఖ్యంగా స్త్రీలోకానికి వారుచేసిన సేవ అపారం. ఆంధ్ర నారీలోకాని కంతకూ వారి 'గృహలక్ష్మి' 'లోధ్ర' ఇత్యాదులు చేస్తున్న సేవ సర్వజనవిదితమే. ఇటువంటి ఆదర్శ ప్రాయుల యొక్క జీవితపు చరిత్ర ప్రతీవ్యక్తి కూడ చదివి అనుకరించ వలసినదే. ముఖ్యంగా ఈ రోజులలో నిరుద్యోగ సమస్యతో తారుమారవుతున్న యువకులంతా కేసరిగారి వలె స్వశక్తితో జీవనోపాధి యేర్పరుచుకోవడం నేర్చుకోవాలి. పెద్దలు 'ఉపాయంవుంటే వూళ్ళేలవచ్చు' నని సామెత చెప్పేరు.

డాక్టరు కేసరిగారు అమరజీవులు

ఈ గ్రంథములో అనేక అమూల్య విషయాలున్నాయి. పుస్తకంగెటప్ కూడచాల బాగుంది. గ్రంథం వలయువారు గృహలక్ష్మి కార్యాలయం, రాయపేట, మద్రాసు అని వ్రాయాలి. వెలతెలియదు.

శ్రద్ధాంజలి

రచన : — శ్రీరావు వేంకట శేషారావుగారు.

మూల్యం రూ 1—0—0

శ్రీ వేంకటశేషారావుగారు అప్పుడప్పుడు వ్రాసిన పద్యమాలికలు ఒక పుస్తక రూపంలో ముద్రించేరు. ఈ పద్యములలో శైలి ఆబాల గోపాలమునకు అర్ధమయ్యేటట్లు అతి మధురంగావుంది. ముఖ్యంగా విద్యార్థుల కుపకరించే విషయాలు ఎక్కువగా వుండటంవల్ల స్కూళ్ళలో పరన గ్రంథముగా పెట్టవచ్చు.

వలయువారు శ్రీ రావు వేంకటశేషారావు. చిత్రాడ, పిఠాపురంపోష్టు, తూర్పు గోదావరిజిల్లా అని వ్రాయండి.

అరుంధతీ వశిష్ఠము

బులుసు వేంకటేశ్వరులు, బి. ఏ; విద్వాన్ గారిచే వ్రాయబడిన పద్యకావ్యం. ఇందలి ఇతివృత్తం—భారత నారీలోకానికి ఆదర్శగృహిణియైన అరుంధతీయొక్క జీవిత గాథ. రచయత చక్కటి మృదుమధుర శైలిలో, మనోరంజకంగా వ్రాసిన కావ్యం. ప్రతీ ఆంధ్ర నారీ కూడా చదవదగ్గ గ్రంథం.

మూల్యం : రు. 1—0—0 ప్రకాశకులు : బీ. బి. అండ్ సన్స్, రామారావుపేట, కాకినాడ.

శ్రీమతి. కె. సుగుణమణి.

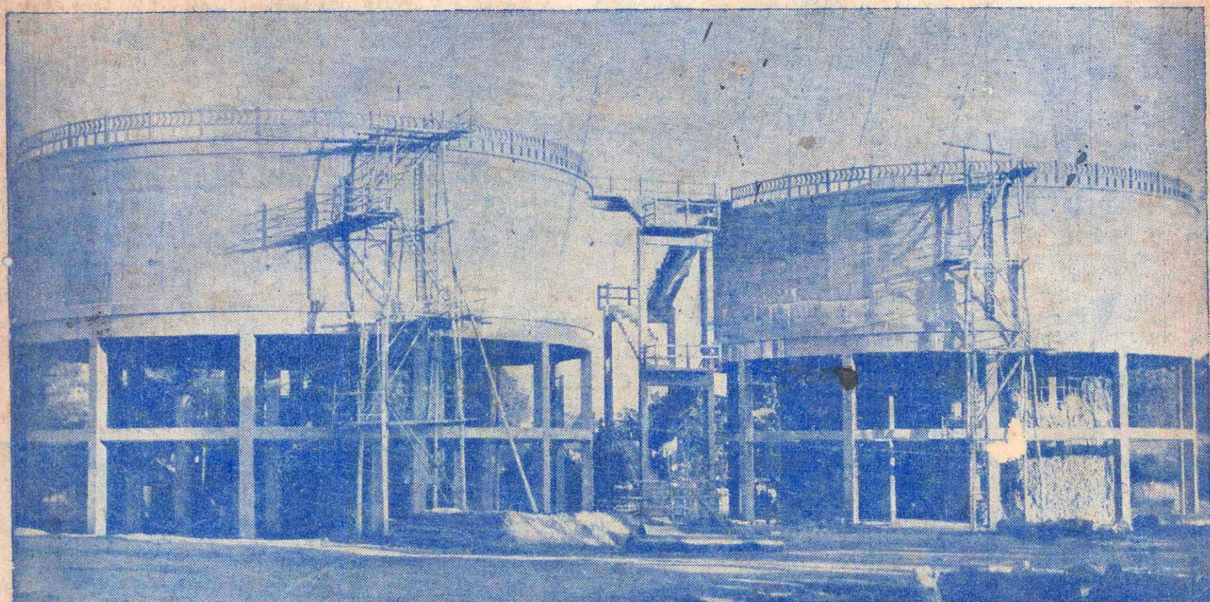
ఆరసీ

ప్రత్యేక వార్షికసంచిక

ఆరసీ:— హిందీ ప్రత్యేక వార్షికసంచిక. ఇందు ముఖ్యంగా స్త్రీల కుపకరించు విషయములు చాలానున్నవి. ముఖ్యంగా స్త్రీలకు పనికివచ్చు, లేసు, పుల్లల్లిక, పాకకళ మొదలగు విషయాలున్నవి. హిందీ వచ్చిన ప్రతియొక్క గృహిణి తప్పక చదువ దగినదీ పుస్తకము. సంపాదకురాలు శ్రీమతి. లీలాప్రకాష్, బి. ఏ. దొరకుచోటు.

ఆరసీ కార్యాలయము: — స్వరూపునగర్, కాన్‌పూర్. విడిప్రతి 0-6-0 — చందా సంవత్సరానికి. రు 3-0-0





Edited, Printed & Published for the Andhra Mahila Sabha, Luz, Madras 4
by Mrs. A. C. Krishna Rao, M.A., L.T., at the Andhra Mahila Press, 24-A, Luz Church Rd., Madras 4



ఆంధ్రమహిళ

6వ జన్మదిన సంచిక

ఆంధ్ర, సీడెడ్, నైజాము

ముఖ్యకేంద్రములలో

బి.ఏ.సుబ్బారావు & శోభనాచల Jt. ప్రొడక్షన్

పల్లెటూరిపిల్ల

విడుదలయ్యె లక్షలాది ప్రజలచే

మన్ననలనందుచున్న ఉత్తమచిత్రం



నటులు:

అంజలి,

నాగేశ్వరరావు,

ఏ. వి. సుబ్బారావు

మొదలగువారు



పూర్ణా రిలీజ్...

డైరెక్టర్... బి.ఏ.సుబ్బారావు

A Bhaskaramma

పొరుగింటి పైన ద్వేషాలు
పెరిగించితే రేగు రోషాలు
మరచిపో ఇక మత్సరాలు
పొరుగు సేమమే నీదు మేలు!

విజయ వారి....

షావుకారు

[ఇరుగు పొరుగుల కథ]

దర్శకుడు - ప్రసాద్...

నిర్వాహకులు - నాగిరెడ్డి :: చక్రపాణి...



ఆంధ్రదేశమంతటను, నైజామ్, రాయలసీమ, బెంగుళూరు, మదరాసులలోను ప్రదర్శింపబడుచున్నది.